

175097

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
ARKEOLOJİ MÜZELERİNİN
NESNE MERKEZLİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİYLE KULLANILMASI**

175097

DOKTORA TEZİ

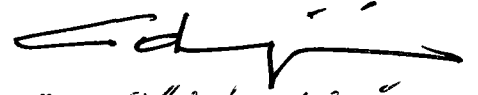
Kadriye TEZCAN AKMEHMET

402982004

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 3 Ekim 2005

Tezin Savunulduğu Tarih : 23 Aralık 2005

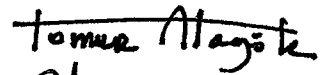
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayla ÖDEKAN

Diğer Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Gülçin ALPÖGE (B.Ü.)

Prof. Tomur ATAGÖK (Y.T.Ü.)

Prof. Dr. Münire ERDEN (Y.T.Ü.)

Yrd. Doç. Dr. Zeynep KUBAN (İ.T.Ü.)

ARALIK 2005

ÖNSÖZ

Bu tez Türkiye’de arkeoloji müzelerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilmesi için bir eğitim programı geliştirmek amacıyla yapılan çalışmanın ürünüdür. Bu amaçla tezde İstanbul Arkeoloji Müzeleri örneğiyle 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğeleriyle ilişkili tarih öğretimine yönelik arkeoloji müzelerinde uygulanabilecek etkinlik örnekleri ve bu etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için planlama, yapılanma ve uygulama önerileri sunulmuştur.

Bu tezin tüm aşamalarında beni destekleyerek içerik, biçim, dil ve anlatıma ilişkin görüş ve önerileriyle beni yönlendiren ve çalışmayı tamamlayabilmem için beni yüreklendiren danışmanım Sayın Prof. Dr. Ayla Ödekan’a büyük bir teşekkür borçluyum. Konu ile ilgili çeşitli araştırma ve projelere katılmama ve deneyim kazanmama neden olan ve çalışma süresinde eleştiri ve önerileriyle önemli katkılarda bulunan değerli hocam Sayın Prof. Tomur Atagök’e, eğitim ile ilgili konularda bilgi ve deneyimlerinden yararlanmama izin veren Sayın Prof. Dr. Gülçin Alpöge ve Sayın Prof. Dr. Münire Erden’e, İstanbul Arkeoloji Müzeleri için etkinlik önerilerinin oluşturulmasındaki katkılarından dolayı Arş. Gör. Fatoş Keçeli ve Yasemin Ekütekin’e, tezin çeşitli aşamalarındaki desteklerinden dolayı Öğr. Gör. Dr. Hale Özkasım ve Öğr. Gör. Zehra Erkün’e ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Ayrıca tez süresi boyunca tezin tüm güçlüklerini benimle birlikte paylaşan ve beni her yönden destekleyen ailemin tüm üyelerine, Havva Tezcan, Baise Akmeahmet, Zeynep Tezcan, Vasfi Tezcan ile eşim Melih Alper Akmeahmet ve kızım Deniz Akmeahmet’e sonsuz teşekkürler.

Aralık 2005

Kadriye TEZCAN AKMEHMET

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	x
SUMMARY	xi
1. GİRİŞ	1
2. MÜZE VE EĞİTİM	8
2. 1. Müzede Eğitimin Tarihçesi	12
2. 2. Müzelerde Uygulanan Eğitim Etkinlikleri	22
2. 3. Müze Eğitiminde Müze-Okul İlişkisi	27
3. NESNE MERKEZLİ EĞİTİM	39
3. 1. Etkinlik Türleri	39
3. 2. Yöntem	40
4. TARİH ÖĞRETİMİNDE MÜZE	43
4. 1. Yeni Tarih Öğretimi	43
4. 2. Müze ve Tarih Öğretimi	48
4. 3. Dünya'dan Müze Eğitimine Örnekler	53
5. TÜRKİYE'DE MÜZE EĞİTİMİ	57
5. 1. Müze Eğitimi'nin Gelişimi	59
5. 2. Müze Eğitimi Çalışmaları	64
5. 2. 1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Çalışmaları	64
5. 2. 2. Müzelerdeki Çalışmalar	66
5. 2. 3. Üniversiteler, Müzeler ve Sivil Toplum Kuruluşları İşbirliği İle Gerçekleştirilen Çalışmalar	67

5. 3. Müzelerde Uygulanan İlköğretim Öğretim Programlarıyla İlişkili Çalışmalar	70
6. İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ'NİN SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI TARİH ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASI İÇİN EĞİTİM PROGRAMI ÖNERİSİ	76
6. 1. Planlama	78
6. 1. 1. Durum Tespiti	78
6. 1. 2. İhtiyaç Belirleme	87
6. 1. 3. Eğitim Programı'nın Hazırlanması	96
6. 1. 3. 1. 2004 Sosyal Bilgiler Programı ve Tarih Öğretimi	97
6. 1. 3. 2. 2004 Sosyal Bilgiler Programı Tarih Öğretimi, Nesne Merkezli Eğitim ve Müze İlişkisinin Değerlendirilmesi	105
6. 1. 3. 3. Eğitim Programının Sosyal Bilgiler Programı Tarih Öğretimiyle İlişkilendirilmesi	110
6. 1. 3. 4. Yöntem	115
6. 2. Yapılanma	118
6. 2. 1. İnsan Kaynağı	119
6. 2. 2. Fiziksel Kaynaklar	121
6. 2. 2. 1. Sergi Salonları	121
6. 2. 2. 2. Atölyeler	123
6. 2. 2. 3. Eğitim Araç-Gereçleri	124
6. 2. 3. Maddi Kaynaklar	125
6. 2. 4. İletişim	125
6. 2. 4. 1. Müze İçi İlişkiler	125
6. 2. 4. 2. Müze Dışı İlişkiler	126
6. 3. Uygulama	126
6. 3. 1. Organizasyon	126
6. 3. 2. Etkinlikler	130
6. 3. 2. 1. Müze'yi Keşfediyorum	132
6. 3. 2. 2. Kap-Kacağın Öyküsü	140
6. 3. 2. 3. Yazı'nın Öyküsü (4. Sınıf)	147
6. 3. 2. 4. Yazı'nın Öyküsü (5. Sınıf)	154
6. 3. 2. 5. Kentimi Keşfediyorum	160

6. 3. 2. 6. Truva'yı Keşfediyorum	164
7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	171
KAYNAKÇA	175
EKLER	186
ÖZGEÇMİŞ	237

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
CECA	: Committee for Education and Cultural Action/ Eğitim ve Kültürel Eylem Komisyonu
DfES	: Department for Education and Skills/Eğitim ve Beceriler Bölümü
DÖSİM	: Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
ICOM	: International Council of Museums/Uluslararası Müzeler Konseyi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MS	: Mimar Sinan Üniversitesi
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
SNCI	: Swiss National Committee of ICOM
YTÜ	: Yıldız Teknik Üniversitesi

TABLO LİSTESİ

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 6.1. 1998 ve 2004 Sosyal Bilgiler Programlarında 4. Sınıf Üniteleri...	99
Tablo 6.2. 1998 ve 2004 Sosyal Bilgiler Programlarında 5. Sınıf Üniteleri...	101
Tablo 6.3. 1998 Sosyal Bilgiler Programında 4. ve 5. Sınıf Tarih Konuları...	105
Tablo 6.4. 2004 Sosyal Bilgiler Programı'nda 4. ve 5. Sınıflar İçin Verilmesi Beklenen Kavramlar	106
Tablo 6.5. İstanbul Arkeoloji Müzesi Etkinlikleri İçin Temel Alınan Kavramlar	116
Tablo 6.6. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Eğitim Programı Etkinlik Örnekleri Kazanımlarının 2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı Sosyal Bilgiler Yıllık Planı'ndaki Takvimi	128
Tablo 6.7. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Eğitim Programı Takvimi	129
Tablo 6.8. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Etkinlikleri	130

ŞEKİL LİSTESİ

<u>No</u>		<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1.	Louvre Müzesi (1796)	14
Şekil 2.2.	Neue National Galerie’de Bir Galeri Dersi	24
Şekil 2.3.	Müzenin Eğitim Görevine Ulaşmasını Sağlayan Eğitim Yöntemleri	25
Şekil 2.4.	Nothorn Müzesi’nde Bir Grup Çocuk Ders Sırasında	29
Şekil 3.1.	Nesneler ve Çevreler	36
Şekil 3.2.	Nesnenin Derinlemesine İncelenmesi	38
Şekil 4.1.	Dover Müzesi’nden Drama Çalışması	56
Şekil 5.1.	Kabataş Erkek Lisesi Okul-Müze’si	65
Şekil 5.2.	Eğitim Ortamı Olarak Müzeler Konferansı	69
Şekil 6.1.	İstanbul Arkeoloji Müzeleri	76
Şekil 6.2.	İstanbul Arkeoloji Müzesi, Antik Çağ Heykeltçiliği Sergilemesi...	79
Şekil 6.3.	Çocuk Müzesi	81
Şekil 6.4.	Çocuk Müzesi Önündeki Tarihöncesi Canlandırmaları	81
Şekil 6.5.	Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu, Tarihöncesi Çağlarda İstanbul Bölümü Yarımburgaz Vitrini	83
Şekil 6.6.	Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu	84
Şekil 6.7.	Eski Şark Eserleri Müzesi	85
Şekil 6.8.	“Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak” Pilot Projesi Çalıştayı	91
Şekil 6.9.	Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu Gezileri	93
Şekil 6.10.	Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu Gezileri	93
Şekil 6.11.	Tarihöncesi Çağlar Eğitim Programı Gezi Sonrası Drama Etkinliği	95
Şekil 6.13.	Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu, Fikirtepe Yerleşmesi Buluntuları	122

Şekil 6.14. Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu	122
--	------------

ÖZET

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ARKEOLOJİ MÜZELERİNİN NESNE MERKEZLİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİYLE KULLANILMASI

Müzeler pek çok ülkede sınıf dışı öğrenme ortamlarından biri olarak kabul edilmektedirler. Pek çok müze öğretim programlarını destekleyen, öğrencilerin bağımsız araştırma yapabilecekleri sergiler ile öğretmen ve öğrenciler için nesne merkezli eğitim etkinlikleri hazırlamaktadırlar.

Türkiye’de ise müzeler eğitime destek olarak kullanılmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı’nda yeni bir öğretim programı uygulanmaya başlamıştır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenen bu programın Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması için yönlendirmeler yapılmaktadır. Ancak Türkiye’deki müzelerde eğitim işlevi yeterince gelişmemiştir; okullara yönelik öğretim programlarıyla bağlantılı olarak sadece birkaç müzede eğitim etkinlikleri sunulmaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye’de arkeoloji müzelerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması konusu ele alınmıştır ve uygulama alanı olarak İstanbul Arkeoloji Müzeleri seçilmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri için 2004 Sosyal Bilgiler Programı tarih öğretimine yönelik bir eğitim programı önerisi hazırlanmıştır.

Tezde önce müze-eğitim ile müze-okul ilişkisi, müzelerdeki nesne merkezli eğitim etkinliklerinin yeni tarih öğretimindeki rolü açıklanmış; sonra Türkiye’deki müzelerde müze, eğitim ve okul ilişkisi değerlendirilmiş; daha sonra İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde uygulanabilecek ilköğretim sosyal bilgiler programı tarih öğretimi için hazırlanan eğitim programı önerisi sunulmuştur.

Bu öneri tarih öğretimine yönelik etkinliklerden oluşmaktadır. Bu etkinliklerin planlaması aşamasında önce ihtiyaç belirleme çalışması yapılmış, 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenerek tarih öğretimine yönelik program öğeleri belirlenmiştir. Daha sonra bu çalışmaların sonuçlarına göre etkinlikler hazırlanmıştır. Bu eğitim programının İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından okullara sunulabilmesi için yapılanma ve uygulama önerilerinde bulunulmuştur. Tezin hazırlandığı dönemde ilköğretim ikinci kademe öğretim programları açıklanmadığı için eğitim programı önerileri ilköğretim birinci kademe ile sınırlandırılmıştır.

SUMMARY

THE USE OF ARCHAEOLOGY MUSEUMS IN SOCIAL SCIENCES INSTRUCTION OF PRIMARY SCHOOLS WITH OBJECT BASED EDUCATIONAL ACTIVITIES

Museums are accepted as one of the most effective out-of-class environments in many countries. Many museums prepare exhibitions enabling students to make independent researches and object based educational activities for teachers and students supporting instruction programs.

In Turkey, museums are not seen as a tool which supports education. A new instruction program is put into practice in 2004-2005 Education-Instruction Year by Ministry of National Education. This instruction program is prepared according to the constructivist approach and social studies part of this program encourages using museums as an educational environment. On the other hand, educational function of the museums in Turkey has not been developed enough yet, and there are only a few museums presenting educational activities in relation to the curriculum of the schools.

This study deals with the subject of using archaeological museums in social studies instruction. Istanbul Archaeological Museums are selected as the practice area for this study. An education program suggestion is prepared supporting history instruction of Social Studies Program for Istanbul Archaeological Museums.

In this thesis, firstly museum-education and museum-school relationship, then the role of object based activities in museums on history instruction are explained. Moreover museum, education and school relationship in Turkey is explained and finally an education program suggestion is presented.

This education program suggestion consists of activities might be used in history instruction. In the process of planning these suggestions, firstly needs analysis is done, secondly Social Studies Instruction Program of 2004 Education-Instruction Year is observed, and components of the history instruction program are determined. Furthermore, some activities are prepared according to the findings of this study. Later on, construction and organization suggestions for Istanbul Archaeological Museums are made in order to present these activities to the schools. Since the instruction program of the grades 6-7 is not announced by Ministry of National Education during the time the thesis is prepared, education program suggestions are limited with grades 4-5.

1. GİRİŞ

Müzeler, günümüzde çağdaş bir toplumda bulunması gereken temel kamu kurumlarından biri olarak kabul edilmektedirler. Çünkü insanlığın doğal, kültürel ve sanatsal mirasını toplar, korur ve toplumun eğitimi için sunarlar.

Müzeler kuruluşlarından başlayarak eğitim ve bilgi alınabilecek yerler olarak görülmüşlerdir; ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra müzelerde eğitime bakış açısı gelişmiştir. Eğitimde öğrenme, yaşam boyu öğrenme, aktif katılım, deneyim kavramlarının ön plana çıkması ve bireylerin aktif katılımında bulunarak deneyim kazanmalarına olanak sağlayan etkileşimli ortamlara önem verilmesiyle müzeler ideal öğrenme mekânları olarak kabul edilmişlerdir. “Eğitim” günümüzde müzelerin temel işlevleri arasında görülmektedir.

Müzelerdeki eğitim etkinliklerinin genel amacı, müzenin öğrenme potansiyelini yükselterek farklı izleyici gruplarına ulaşmaktır. Çağdaş ülkelerde müzelerin öğretimdeki yeri çok iyi değerlendirilmekte, farklı izleyici gruplarına yönelik çeşitli etkinlikler sunulmaktadır. Bu eğitim etkinlikleri temel olarak müze koleksiyonlarındaki nesneler aracılığıyla yapılandırılır. Müzelerdeki nesneler iki gruba ayrılabilir:

- Doğal nesneler: Doğada var olan taş, mineral, canlı örnekleri vb.
- Kültür nesneleri: İnsanlar tarafından üretilen nesneler

Tez kapsamına ele alınan arkeolojik sanat nesneleri, kültür nesneleri grubuna girmektedir. Bu nesneler, üretildikleri dönemin estetik beğenisi, sanatı, tekniği vb. ile sanat tarihi hakkında birinci elden kaynak olarak bilgi verebilecekleri gibi; kim tarafından yapıldıkları, kullanıldıkları vb. ile kendilerini üreten toplum hakkında önemli tarihsel kaynaklar olarak da kullanılabilirler. Aynı zamanda müzelerde bu nesnelerle yapılandırılan eğitim etkinlikleri aracılığıyla, izleyicilerin deneyimleriyle ilişki kurularak öğrenme sürecinin bir parçası oluşturulabilir.

Müzeler informal ve formal eğitim ortamları olarak toplumun farklı kesimlerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Müzelerdeki formal eğitim daha çok okul gruplarına yöneliktir. Müzelerde okullara yönelik etkinlikler yeni eğitim anlayışları doğrultusunda değişmiştir. 20. yüzyıldaki gelişmelerle eğitim, belli bilgilerin öğretilmesine dayanan öğretmen, kitap ve sınıf merkezli didaktik yaklaşımdan; öğrenci merkezli, öğrencinin bağımsız araştırma yapma kapasitesinin geliştirilmesine dayanan, yaşantılara dayalı sınıf dışı eğitim ortamlarına önem veren yaklaşıma yönelmiştir.

Müzeler öğrenmeyi kolaylaştıran çeşitli nesneleri barındırmaları ve bu nesnelerle bağlantılı farklı eğitim etkinlikleri sunmaları nedeniyle doğal olarak öğrencilerin deneyim kazanacağı ideal bir öğrenme ortamı olarak görülmektedirler. Müzeler özellikle 1980'lerden sonra okulların öğretim programlarında araştırma ve deneyimin vurgulanması ve doğrudan müzelerin okul programlarını destekleyebileceğinin dile getirilmeye başlanmasıyla okul eğitiminde daha da önem kazanmışlardır. Günümüzde öğrenciler ve öğretmenler, müzelerin en önemli hedef kitleleri arasında yerlerini almışlardır. Gelişmiş ülkelerde müzelerin kuruluşundan beri okul ve müze arasında süren ilişki bir sisteme oturtulmuştur. Bu ilişki eğitim bakanlıkları tarafından önemsenmekte ve desteklenmektedir. Müzeler de öğretim programlarındaki değişikliklerden sonra okullara yönelik eğitim programlarına daha fazla önem vermeye, sergilemelerini öğretim programlarıyla bağlantılı düzenlemeye ve doğrudan bu programlarla ilişkili eğitim etkinlikleri hazırlamaya başlamışlardır.

Tarih öğretimi de eğitimdeki bu gelişmeler sonrasında, öğretim programlarında yapılan değişikliklerle yenilenmiştir. Yeni tarih eğitiminde öğrencilere tarihsel kaynakları çözümlemeleri ve yorumlamalarını sağlayacak araştırma, kanıt kullanma, kanıtı analiz etme, empati gibi becerilerin ve temel kavramların verilmesi amaçlanmaktadır. Bu anlayış değişikliği sonrasında müzeler, tarih öğretimi için ideal laboratuvarlar olmuşlardır. Pek çok ülkede müzeler, öğrencilere tarihin delilleri olan somut nesneleri sunmalarının yanında, nesne merkezli araştırma yapmak için uygun, etkileşimli bir eğitim ortamı yaratmaktadırlar. Müzelerin kuruluşlarından beri devam eden okul eğitimine destek olma çabaları, öğretim programlarındaki değişiklikler sonrasında sistemleştirilmiştir. Günümüzde, tarih derslerini destekleyen etkinlikler hazırlamak, pek çok müzenin eğitim programlarında yer verdiği en yaygın

uygulamalardır. Bu etkinlikler sadece tarih müzeleri tarafından değil sanat, bilim, doğa tarihi, arkeoloji gibi farklı müze türleri tarafından da sunulmaktadır. Müzeler öğretmenlerle işbirliği içinde yaptıkları çalışmalarla sergilemelerinde öğretim programlarıyla ilişkiler kurmakta, eğitim etkinlikleri hazırlamakta ve öğrencilerin müzede araştırma yapabilecekleri etkileşimli ortamlar düzenlemektedirler.

Türkiye'de ise okul, müze ve öğrenme ilişkisi henüz kurulamamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yıllardır uyguladığı öğretim programları öğretmen ve kitap merkezli, öğrencinin verilen bilgiyi almak üzere pasif olduğu, dersi derste işlemeye yönelik yapılandırılmıştır. Bu öğretim programları içinde müzelerin öğretime katkısı tam olarak vurgulanmamış, sınıf merkezli pasif eğitime dayanan programda doğal olarak müzelere gerekli yönlendirmeler yapılmamıştır; ancak Türkiye'de müze-okul ilişkisini geliştirecek temel bir gelişme son yıllarda yaşanmıştır. 2004-2005 Eğitim-Öğretim yılında, yapılandırmacı yaklaşıma göre biçimlendirilmiş; öğrenci ve etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan bir öğretim programına geçilmiştir. Bu çalışmada "2004 Öğretim Programı" olarak tanımlayacağımız bu programın "Sosyal Bilgiler Programı"nda, ünitelerdeki kazanımları ve becerileri gerçekleştirmek için derslerin öğrencilerin aktif kılınacağı etkinliklerle işlenmesi ile zihinsel ve fiziksel tepkilerini arttırabilecek etkileşimli sınıf dışı öğrenme ortamlarının kullanılması vurgulanmakta; farklı açılardan müzelerde eğitim etkinliklerinin uygulanması için yönlendirmeler yapılmaktadır. Bu etkinliklerin öğretim amaçlı değerlendirilebilmesi için öğretmenlerin müzelerin öğretimdeki öneminin bilincinde olması ve müzelerin sınıf öğretimiyle nasıl bütünleştirileceğini bilmesi gereklidir; fakat öğretmenler çoğunlukla müzeleri aktif bir eğitim sistemiyle eğitim amaçlı kullanma konusunda bilgi ve deneyime sahip değildir.

Müzeler açısından baktığımızda ise Türkiye'de çağdaş müzeciliğin "eğitim" işlevine gereken önemin verilmediğini görmekteyiz. Birkaç müze dışında müzelerde ne çocuk ve okullara, ne de yetişkinlere yönelik eğitim programları sunulamamaktadır. Müze sergilemelerinde nesneler buluntu yerlerine göre estetik kaygılarla vitrin içinde, kronolojik olarak sergilenmekte, nesne ve kullanımı hakkında bilgi verilmemektedir. Türkiye müzelerindeki sergilemelerin tarih öğretimi için 2004

Sosyal Bilgiler Programı'nın önerdiği yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak, öğrencilerin öğretmenleriyle birlikte gidip keşfedeceği ve araştırma yapabileceği niteliğe sahip olmaması sorun yaratmaktadır. Doğrudan müzede bulunan nesnelerin daha çok açık depo niteliğinde sunulduğu sergileri yetişkin izleyiciler bile algılayamamaktadır. Bu ortam, yeni öğretim programlarıyla ilişkili olarak değerlendirilebilmesi için müzelerin, okullara yönelik olarak bu programlarla bağlantılı eğitim etkinlikleri hazırlaması ve sunmasını gerektirmektedir.

Bu konunun seçilme nedeni, Türkiye'de okul-müze ilişkisinin kurulması için bir araştırma-geliştirme çalışması yapmaktır. Bu tezin amacı, müzelerdeki nesne merkezli eğitim etkinliklerinin öğretime katkısını tarih öğretimi örneğinde açıklamak ve geleneksel sergileme düzenini koruyan Türkiye müzelerinde gerçekleştirilebilecek ilköğretim 2004 Sosyal Bilgiler Programı içinde yer alan tarih öğretimine yönelik bir eğitim programı önerisi sunmaktır. Bu eğitim programı, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki arkeolojik sanat nesneleri ve bu nesnelerle ilişkili eğitim etkinlikleri üzerine yapılandırılmıştır. İstanbul Arkeoloji Müzelerinin seçilme nedeni, Türkiye genelinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı müzelerinde uygulanabilecek bir öneri oluşturmaktır. Çünkü bu müzelerde daha çok arkeolojik sanat nesneleri bulunmakta, hemen her ilde veya komşu ilde arkeolojik sanat nesnelerinin bulunduğu arkeoloji müzesi veya arkeoloji ve etnografya müzesi yer almaktadır. Ayrıca arkeoloji müzeleri 2004 Sosyal Bilgiler Programı'nın tanıdığı esneklikle çeşitli kazanımların gerçekleştirilmesi için kültürel, sanatsal ve tarihsel açılarından ele alınabilecek ideal bir koleksiyona sahiptir. Türkiye'nin ilk müzesi olan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yer alan değişik kültürlerle ait sanat nesneleri, dünyanın en önemli koleksiyonlarından biridir. Bu koleksiyondaki nesneler dünya sanatı ve kültürünün kaynaklarından birini oluşturmakta; hem kültür tarihi hem de sanat tarihi açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Bu çalışmada öncelikle müze ve eğitim, müze ve okul ilişkisi ve yeni tarih öğretimi az sayıda yerli kaynağın yanında yabancı kaynaklar, müzelerin internet sitelerinde yapılan araştırmalar, Almanya müzelerinde yapılan incelemeler ve çeşitli ülkelerdeki müzecilerle yapılan yazışmalardan elde edilen bilgilere dayalı olarak açıklanmıştır. Türkiye'de müze eğitimi konusunda bir değerlendirme yapıldıktan sonra 2004 Sosyal Bilgiler Programı tarih öğretiminde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin sınıf dışı eğitim

ortamı olarak kullanılabilmesi için eğitim programı önerisi oluşturulmuştur. Bu öneriyi oluşturabilmek için planlama aşamasında ihtiyaç belirlemek amacıyla çeşitli çalışmalardan elde edilen bulgulardan yararlanılmıştır. Bunlar:

- 2003'te YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı tarafından gerçekleştirilen “Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması” başlıklı araştırma projesi,
- 2004'te İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Yıldız Teknik Üniversitesi işbirliğiyle yürütülen “Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı” projesi kapsamında gerçekleştirilen müze uzmanları ve yönetimiyle yapılan çalışmalar ve “Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak” konulu çalıştay ve pilot proje,
- 2003-2004 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Arş. Gör. Kadriye Tezcan Akmehmet tarafından hazırlanan ve Balmumcu İlköğretim Okulu öğrencileriyle uygulanan “İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu Tarih Öncesi Çağlar Eğitim Programı”dır.

Bu araştırma ve uygulamalardan elde edilen bilgi ve deneyimler yanında, çeşitli ülkelerdeki uygulama örneklerinden de faydalanılmıştır. Eğitim programı oluşturulurken 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenerek tarih öğretimi ile ilgili tema ve kavramlar tespit edilmiş, müzedeki bölüm ve nesneler değerlendirilerek önerilen eğitim programı içinde yer alan her etkinlik için temel alınacak öğeler belirlenmiştir. Daha sonra etkinlikler bir ilköğretim okulu öğretmeni ve drama liderinin görüş ve önerileri doğrultusunda biçimlendirilmiştir. Önerilen eğitim programı, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle gerçekleştirilmek üzere sosyal bilgiler dersi kapsamında tarih öğretimine yönelik diğer sosyal bilgiler üniteleri ve derslerle ilişkilendirilmiş etkinlikleri kapsamaktadır.

Tezin yazma aşaması 2001 yılında başlamış ve tez bu aşamada 1998 Sosyal Bilgiler Programı temel alınarak biçimlendirilmiştir. Bu aşamada sosyal bilgiler programı tarih öğretimine göre ilköğretim 4. sınıf için bir uygulama yapılmış ve değerlendirilmiştir; fakat 2004 yılında M.E.B. tarafından, öğretim programında değişiklikler yapılmış, yapılandırmacı yaklaşıma göre biçimlendirilmiş yeni bir öğretim programı uygulama kararı alınmış, bu program içinde sınıf dışı eğitim

ortamlarından biri olarak müzenin önemi de vurgulanmış ve müzelerde öğretim için yönlendirmeler yapılmıştır. Bu değişiklik sonrasında araştırmacı tarafından M.E.B. 2004 Sosyal Bilgiler Programı incelenerek bu programa göre yeni bir eğitim programı hazırlanmıştır. Bu program 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılı'nda uygulamaya konduğu ve bu dönemin başında tezin yazma aşaması süresi sona erdiği için, eğitim programı önerilerle sınırlı kalmış, uygulama ve değerlendirme aşamaları gerçekleştirilememiştir. Ayrıca tezin hazırlandığı dönemde ilköğretim ikinci kademe çalışmaları açıklanmadığından, öneriler ilköğretim birinci kademe ile sınırlandırılmıştır.

Bu tezde İstanbul Arkeoloji Müzeleri etkinlikleriyle Türkiye genelinde yaygın olan arkeolojik sanat nesnelerinin bulunduğu arkeoloji müzeleriyle arkeoloji ve etnografya müzelerinin tarih öğretiminde nasıl kullanılabileceğinin de bir örneği verilmiştir. Tezin, bu müzeler tarafından, yeni öğretim programıyla bağlantılı eğitim programı oluşturmada rehber olarak kullanılması umulmaktadır. Ayrıca öğretmenler de bir müzeyi eğitim amaçlı kullanma ve etkinlik hazırlama konusunda bu tezde sunulan bilgi ve etkinlik önerilerinden faydalanabilir.

Tez yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm "Giriş"tir. "Müze ve Eğitim" başlıklı ikinci bölümde müzelerin eğitim işlevinin tarihsel gelişimi, amacı, önemi ve türleri açıklandıktan sonra "Müze Eğitiminde Müze-Okul İlişkisi" başlığı altında müze ve okul ilişkisinin gelişimine yer verilmiştir. Üçüncü bölüm olan "Nesne Merkezli Eğitim", nesne merkezli eğitimin ne olduğu, müzelerde sunulan nesne merkezli eğitim etkinliklerinin amacı, önemi, türleri ve yöntemine ayrılmıştır. "Tarih Öğretiminde Müze" başlıklı dördüncü bölümde, yeni tarih öğretimi ve yapılandırmacı yaklaşım ile müzelerde uygulanan nesne merkezli eğitim etkinlikleri ve örneklerine değinilmiştir. Beşinci bölümde "Türkiye'de Müze Eğitimi" başlığı altında, Türkiye'de müze eğitiminin gelişimi, müze ve çeşitli kurumlar tarafından uygulanan müze eğitimi çalışmaları ve müzelerde uygulanan öğretim programlarıyla bağlantılı örnekler sunulmuştur. "İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin Sosyal Bilgiler Programı Tarih Öğretiminde Kullanılması İçin Eğitim Programı Önerisi" başlıklı altıncı bölümde ise önce, Türkiye'de nesne merkezli eğitim ve müze ilişkisi değerlendirilmiş, daha sonra İstanbul Arkeoloji Müzeleri için yapılan araştırma ve uygulamalara dayanarak hazırlanan 2004 Sosyal Bilgiler Program tarih öğretimine

yönelik eğitim programı planlama, yapılanma ve uygulama önerileriyle geliştirilmiştir. Tez yedinci bölüm olan “Değerlendirme ve Sonuç” ile sonlanmıştır. Bu bölümü “Kaynakça” ve “Ekler” bölümleri izlemektedir.

2. MÜZE VE EĞİTİM

Günümüzde eğitim müzelerin temel işlevleri arasındadır. Çağdaş müzecilikte koleksiyonların korunması ve araştırılması kadar, eğitim aracılığıyla izleyicilerin müze koleksiyonlarına ulaşmasını sağlamak müzelerin en önemli görevlerinden biri olarak kabul edilmektedir. (ICOM, 2003a)

Fidan ve Erden'e göre (1998: 2) eğitim "en geniş anlamı ile, toplumdaki kültürleme sürecinin bir parçasıdır." Kuşaktan kuşağa gelişen, birikip gelen kültürel değerlerin bireyce benimsenmesini, beğenilmesini ve bunların geliştirilmesi için bireyin katkıda bulunabilecek yeterliliğe ulaşmasını sağlamak olarak tanımlanan "kültürleme" eğitimin temel amaçlarındandır. (Başaran, 1994: 13) Birey bu yeterliliğe ulaşmak için hayatı boyunca ailede, okulda ve çevresinde çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanır. Önceden eğitim kurumu olarak sadece okullar kabul edilirken, 20. yüzyılda eğitimin anlamında önemli değişiklikler olmuş, eğitimin okulla sınırlı kalmayıp yaşam boyu devam ettiği kabul edilmiştir. Bu süreçte yaşam içinde bireyin çevresiyle etkileşimiyle kendiliğinden oluşan kültürlemeye informal eğitim, önceden hazırlanmış bir programa göre amaçlı olarak yapılandırılan ise formal eğitim denmektedir. (Fidan ve Erden, 1998: 2-4)

Müzeler günümüzde pek çok ülkede bireyin çevresindeki temel eğitim kurumlarından biri olarak kabul edilmekte, hem formal, hem de informal eğitim ortamı olarak değerlendirilmektedirler. Müzeye giden ziyaretçiler müzedeki nesneler, sergilemeler ve mekânlarla etkileşimde bulunarak farkında olmadan yeni şeyler öğrenirler, bu tür eğitim informal eğitimidir. Informal eğitimin yanı sıra müzeler belli hedeflere yönelik planlı, programlı çalıştay, kurs gibi formal eğitim fırsatları da sunmaktadırlar.

Günümüzde müze eğitimi, "yorum, açıklama ve programlar sunarak ya da anılar, duygular ve düşünceler yaratma yoluyla, izleyenlerin yaşantılarıyla ilişkili anlam

çıkarmalarını sağlayarak, koleksiyonlardan öğrenmelerini sağlama süreci” olarak tanımlanabilir. (Moffat and Wollard, 1999: 176)

Müzelerin eğitimdeki önemi koleksiyonlarındaki nesnelerden kaynaklanmaktadır. Müzelerde eğitim; temel olarak, müze koleksiyonlarında bulunan nesneler aracılığıyla öğrenme ve öğretme ile ilgilidir. (Hooper-Greenhill, 1996:230) Müzeler eğitim etkinliklerini belli bir eğitim teorisine göre biçimlendirir, koleksiyonlarındaki nesneleri buna göre yorumlarlar. Bu nesnelerin sergileme düzeni, o müzenin eğitime bakış açısını yansıtır. Hein’in belirttiği gibi, müze sergileri genel olarak dört eğitim teorisine göre biçimlendirilebilirler: (Hein, 1998: 25)

- a. **Didaktik Eğitim:** Bu eğitim doğrudan öğretene tarafından hazırlanmış belli bilgilerin öğrenen kişiye aktarılmasına ve tekrar yoluyla öğretilmesine dayanır. Bilgi pasif olan öğrenenin dışındadır. Bu müzede sergilerin belli bir başlangıç noktası ve sonu, belli bir dizilişi vardır. Önemli olan öğrenenin didaktik etiketler ve bilgi panolarındaki bilgileri alabilmesidir.
- b. **Uyaran Tepki Eğitimi:** Davranış psikolojisine dayanan bu eğitimde öğrenme uyaran ve tepki arasındaki ilişkiden ibarettir. Öğrenci kontrol edilebilecek, şekillendirilebilecek bir mekanizma olarak görülür. (Koç ve Demirel, 2005) Bu eğitimde didaktik eğitime ek olarak, izleyiciyi motive eden ve uyaran bir sistem vardır. Eller üzerinde/hands-on deneyimlere fırsat tanır. Bu yaklaşıma göre düzenlenmiş sergiler de yine didaktik eğitimdeki gibi düzenlenir. İzleyici belli bilgilere ulaşmaya çalışır.
- c. **Keşfedici Eğitim:** Keşfedici eğitim öğrenenin aktif katılımını ve düşünmesini gerektirir. Kişi, yine belirlenmiş bilgilere keşfederek ulaşmaya çalışır. Keşfedici eğitime göre düzenlenmiş sergide belli, kesin bir yönlendirme yoktur. Öğrenenin sergi öğeleri arasında gidip gelmesine ve kendi kendine araştırma yapmasını sağlayan bir sistem vardır. Keşfedici eğitimde farklı aktif öğrenme yöntemleri kullanılır.
- d. **Yapılandırmacı Eğitim:** Yapılandırmacı eğitimin iki temel ögesi vardır: Birinci olarak öğrenen kişinin aktif katılımını, ikinci olarak da öğrenenin kendi sonuçlarına ulaşmasını gerektirir. Yapılandırmacı eğitimin diğer eğitim teorilerinden önemli farkı bu ikinci özelliğidir. Bu eğitimde önemli olan

kişini sadece belirlenmiş belli bilgilere ulaşması değil, mevcut deneyimlerinin üzerine yeni deneyimler ekleyerek yeni sonuçlara varmasıdır. Bu eğitim yaklaşımında öğrenen hem zihnini çalıştırarak, hem de aktif etkinlikler yaparak bilgiyi kendi oluşturur. Yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmiş sergilerin başı ve sonu yoktur, pek çok giriş ve çıkış noktası vardır. Ziyaretçinin hem ellerini, hem de beynini çalıştıran bir sergilemeye sahiptir; bir dizi etkinlikle nesnelerle etkileşim içinde çeşitli öğrenme yöntemleri ve deneyim oluşturma fırsatı sunarak onların yaşam deneyimlerine katkıda bulunur. Okul programları için öğrencilerin deney yapacağı, tahminlerde bulunacağı ve sonuçlara ulaşacağı deneyim ve malzemeler sağlar.

Günümüzde artık eğitim kavramına bakış farklılaşmış ve “insanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci” yerine, “insanların öğrenme ihtiyaçları ve deneyimlerine göre kapasitelerinin arttırılmasını sağlamak” olarak ele alınmaya başlamıştır. (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976: 82) Eğitim alanındaki yeni düşünceler ve gelişmeler sonucunda, Comenius, J. Dewey ve Piaget gibi eğitim kuramcılarının öğrenmede birincil kaynakların ve öğrenenin nesnelerle etkileşimi yoluyla aktif katılımının önemini vurgulaması müzelerin eğitimdeki önemini arttırmış; müzedeki eğitim çalışmalarında “aktif öğrenme” ve “deneyim” önem kazanmış; öğrenmeyi gerçekleştirmek için bireylerin formal ve informal öğrenme deneyimlerini kendi deneyimleriyle ilgili ve anlamlı yapmak üzerine odaklanılmıştır. (Hein, 1998: 6; Hooper-Greenhill, 2000: 2)

Müzeler, koleksiyonlarındaki nesnelerle motivasyon oluşturmak, belli düşünce ve duyguları uyandırmak için de ideal ortamlardır. Pek çok kişi için merak ve heyecan uyandıran müze nesneleri aracılığıyla müzelerde günlük yaşamdan farklı bir deneyim ortamı sunulmakta, bu da eğitim ortamı olarak müzeleri özel bir yere koymaktadır.

Müzeler eğitimin kültürlenme amacını gerçekleştirmesine katkıda bulunurlar. İnsanlara ait oldukları kültürün somut örneklerini sergileyerek ve yorumlayarak, kültür hakkında bilgi edinmelerini sağlarlar. Müzeler, aynı zamanda, insanlara deneyim oluşturma olanağı sunarlar. İnsanlar nesnelerle etkileşim sürecinde deneyim kazanmakta, kendi bilgi ve deneyimleriyle müzede edindikleri deneyimleri birleştirmektedirler. (Hein, 1998: 6)

Müze eğitiminin amacı:

- sergilenen nesnelerle insanlar arasında köprü kurarak nesnelerin onların yaşantıları ile bütünleşmesini sağlamak;
- nesnelerin maddi ve ideal değerleri ile algılanması yerine insan yaşamının somut ve otantik bir belgesi olarak algılanmasını sağlamak;
- Geçmişle şimdiki yaşam arasında bağlantı kurmak;
- İnsanın değişen dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olmak;
- İnsanın yaşadığı ortama yabancılaşmasını önlemek;
- Günümüz sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmak;
- İnsanların bugünkü yaşantıları ile nesnelerin bağlantısını kurarak siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak ve araştırmacı yönlerini geliştirmek;
- Bireylerin zamanlarını yaratıcı bir biçimde değerlendirmek;
- Müzeyi bir yaşam biçimi haline getirmek;
- İletişim ve öğrenmeyi yoğunlaştırmak amacı ile tüm olanakları sağlamak;
- Müze ekonomisini geliştirmektir. ("Museum für Völkerkunde Hamburg 1995" Paykoç ve Baykal 2000, s. 104'deki alıntı).

Yukarıda belirtilenlerin dışında müzeler

- insanların estetik duyarlılığının geliştirilmesi ve geleceğin sanat izleyicisinin hazırlanması ve
- İnsanın zihinsel gelişimine katkıda bulunmasıyla da önemli görevleri yüklenirler.

Müzelerin eğitimdeki bu önemi birdenbire varolmamıştır. Müzelerin kuruluşundan beri uzun bir gelişim sürecinde olmuştur. İlerleyen bölümlerde,

müzelerde eğitimin tarih içinde gelişimi ve müzede eğitime bakış açısı açıklandıktan sonra müzelerde sunulan eğitim etkinliklerine değinilecektir.

2. 1. Müzede Eğitimin Tarihçesi

Müzeler kurulduklarından beri eğitim kavramı ile bağdaştırılan kurumlar olmuşlardır; ancak bu eğitimin anlamı, dönemin devlet politikasına, eğitim ve iletişim teorilerine, sanatsal, bilimsel, teknolojik ve sosyal gelişmelerle biçimlenmiş toplum yaşamına, eğitim ve müzecilik anlayışına göre farklı anlam ve roller üstlenmiştir.

Müze, bir kurum olarak Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Avrupa'da çeşitli toplumlar, Rönesans dönemine kadar, önemli olduğuna inandıkları nesneleri, hazineleri ve nadir olduğuna inanılan dinsel nesneleri tapınak ve kiliselerde toplamışlardır. (Ambrose and Paine, 1993: 6) Ortaçağda ticaretin gelişmesi, ekonomik, sosyal ve kültürel yapıdaki değişikliklerin ardından Rönesans döneminde Akdeniz Havzası'nın dışına çıkılıp yeni kıtaların keşfedilmesi ve bunun sonucunda doğaya yönelik araştırmaların başlaması ile doğa ve dünya ile ilgili her şey de koleksiyonculuk kapsamına girmiş; 16. ve özellikle 17. yüzyılda koleksiyonculuğa ilgi artmış, kişisel koleksiyonlar oluşturulmuştur. Saray üyeleri ve soylular tarafından, bu yüzyıllarda biçimlenen koleksiyonların, aynı zevk, bilgi düzeyi ve sosyal statüde bulunan soylu sınıfına ve din adamlarına açılması ile müze bir kurum olarak yapılanmaya başlamıştır. Bu koleksiyonlar saraylarda ve konaklarda, "sosyal prestij sembolü, soyluluk geleneğinin bir parçası ve bir iktidar göstergesi" olarak sunulmuştur. (Lewis, 2005) Bu kurumlar aristokratik ve hiyerarşik toplum üyelerinin ülkeyi ve dünyayı tanıması, bilgisini iletilebilmesi için de bir eğitim ortamı olarak görülmüştür. (Hudson, 1977: 7)

18. Yüzyıl Avrupa'sında Aydınlanma Dönemi'nin bilgi kaynağı olarak önemli kurumlar arasında sayılan müzeler, dönemin en önemli gelişmelerinden biri olan araştırmayı destekleyen örgütlerin kurulması hareketinin içinde yer almışlardır. (Burke, 2001: 46) Örneğin, topluluklarının tartışma ve deneyim ile kendilerini geliştirebilmeleri için, Londra'daki Kraliyet Akademisi/Royal Society ve Paris'te Bilimler Akademisi/Academy of Sciences gibi kurumlar tarafından, müzeler

oluşturulmuştur. (Lewis, 2005) Aydınlanma ile bilginin örgütlenmesi ve sınıflanmasının gündeme gelmesiyle ansiklopedi, sözlük, atlas ve bibliyografya gibi başvuru kitapları ile birlikte Londra, Paris gibi dönemin önemli kültür ve bilgi merkezlerinde koleksiyonlar ve müzeler kurulmaya başlanmıştır (Burke, 2001: 170).

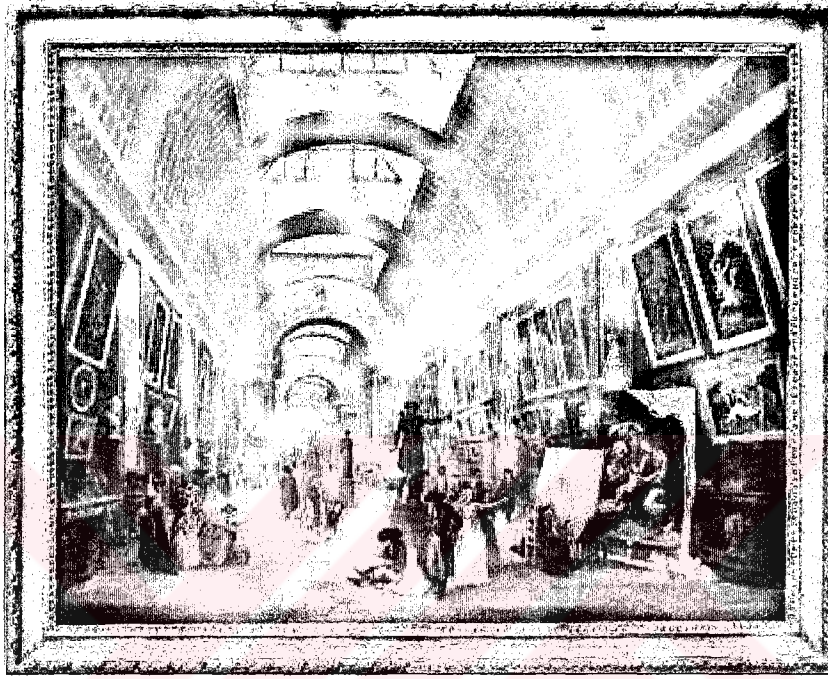
Bu dönemde kitap, ansiklopedi, vb. gibi bilgi kaynakları henüz sınırlı sayıdadır ve herkesin erişimine açık değildir. İnsanoğlunun dünyanın çeşitli ülkelerine yaptığı keşif gezileri sonucunda dünya konusundaki ilgisi ile birlikte bilgisinin de artmasıyla, antika ve sanat nesneleri yanında doğadan bitki ve hayvan, jeolojik yapı vb. türden zenginliklerin toplandığı koleksiyonlar, sınırlı bir grubun yaşadıkları dünya hakkında bilgi edinme fırsatına sahip olmalarını sağlamıştır.

Daha bu dönemlerde, Caspar F. Neickel tarafından yazılan 1727 tarihli “Museographia” adlı eserde müze, ilk kez önemli bir eğitim aracı olarak tanımlanmıştır. (Guerrieri, 2002: 53). Müzelerin “eğitim” misyonu ile kurulmaya başlamaları ise; Fransa’da başlayan Aydınlanma hareketiyle oluşan toplum yapısı ve onunla birlikte gelen 1789 Fransız Devrimi’nin hemen ardından halka açılmaları ile başlamış, Endüstri Devrimi’nin etkisiyle hızlanmıştır.

Fransız Devrimi’nin sosyal programında yer alan “eğitim devletin temel görevidir” düşüncesinin etkisiyle, eğitimde “sadece seçkinler” yetiştirmek değil, “eğitimi çoğunluğun hizmetine sunmak” fikri gündeme gelmiştir. (Tanilli, 1996: 20) 1793’te yeniden düzenlenerek halka açılan Louvre Müzesi devletin politikasının bir parçasıdır. (Şekil 2.1.) İlk halk müzesi olarak kabul edilen müze, milliyetçilik fikrini yaymak üzere, toplu halk eğitimi aracı olarak görülmüştür. (Duncan, 1995: 22). Müzede, etiketlenmiş sergilemeler hazırlanması, daha sonra doğrudan halkın anlayabileceği ucuz kataloglar üretilmesi ve bu katalogların çeşitli dillere çevrilmesi, galeri turları yapılması, müzenin halka ulaşma çabalarıdır. (Hooper-Greenhill 1994: 231, 258)

Louvre Müzesi, Fransa ve Avrupa’daki diğer müzeleri de etkilemiş; onlar da kendilerine Louvre’u örnek alarak, müzeyi halkın her kesimine açarak toplumsallaştırmayı amaçlamışlardır. 1819’da İspanya’da Prado Müzesi, 1824’te İngiltere’de Ulusal Galeri/National Gallery, 1830’da Berlin’de Prusya Devlet Galerisi/Prussian State Gallery gibi pek çok halk müzesi kuruluşları Louvre’un

etkisiyle açılmıştır. Daha çok devlet tarafından, hükümetin gücünü ve varlığını kanıtlama ve milliyetçi duyguları uyandırma gibi politik amaçlarla kurulmuş bu müzelerde “eğitim”in anlamı, ideal vatandaş yaratmak için bilgi ve değerlerin aktarılmasıdır. (Hudson, 1977: 10) Fakat bu müzelerin, o dönemlerde halka çok az ulaşabildiği, günümüze erişen ziyaretçi defterlerinden anlaşılmaktadır (“P. Findlen,

Şekil 2.1. Hubert Robert, Projet d'aménagement de la Grande Louvre

Louvre Müzesi'ni Yerleştirme Projesi, 1796 (Louvre Museum, 2005)

1994, Possessing Nature: Museums, Collecting and Scientific Culture in Early Modern Italy, Berkley 129-146” Burke 2001: 179’deki alıntı).

Endüstri Devrimi’nin ardından gelen toplum yapısı 19. yüzyılda müzelerin eğitim açısından yapılanmasında etkin olmuştur. 19. yüzyılın ikinci yarısında endüstrileşmenin ilerlemesi ve nüfusun şehirlere göç etmeye başlamasıyla, bilim ve endüstri hayatıyla toplum yaşamı yeniden biçimlenmiştir. Bu dönemde müzelerin eğitim işini üstlenmelerinin altında yatan en önemli nedenlerden biri eğitim fırsatı eksikliğidir. Örneğin İngiltere’de, 19. yüzyıl başında okul eğitimi yeni geliyor, hem yetişkinler, hem de çocuklar için eğitim sistemi ve kurumlar yetersiz kalıyordu. Öğrenim, nüfus çoğunluğu içinde yaygın olmadığından, halkın kendi kendini eğitmesi yönünde fırsatlar yaratılması vurgulanıyor, müzeler kitlelere eğitim

verebilecek kurumlar olarak görölüyorlardı. (Hooper-Greenhill, 1999b: 34) Müzeler de, sanayi ve teknolojiadaki önemli gelişmeleri sergilemek, halkı bilgilendirmek ve eğlendirmek için, halkın ilgisini çekebilecek nesneleri sergilemeye başlamışlar; konferans, özel kurslar vb. etkinlikler yanında, okul grupları için de programlarla öğretici sergiler düzenlemişlerdir. (Hein, 1998: 4) Bu dönemde, Metropolitan Sanat Müzesi'nin eski müdürlerinden Joseph Veach Noble'nin deyişle “televizyon, film ve radyonun olmadığı, sadece birkaç insanın okuyabildiği, kitap ve kütüphanelere ulaşabildiği ve seyahat edebildiği bir dönemde gerçek şeylerin koleksiyonları insanların yaşadığı köy, şehir ve ülke hakkında bilgilenmelerini sağlamıştır.”(Noble: 1996)

Bu dönemde milli duyguların ve ileri kültür düzeyinin ifadesi olan devlet müzeleri yanında yerel müzeler de kurulmaya başlanmış ve bu müzeler halk için eğitim fırsatı sağlamıştır. Örneğin 18. yüzyılın son ve 19. yüzyılın ilk çeyreğinde İngiltere’de müzelerin çoğu, bu dönemde ortaya çıkan yeni kurumlar tarafından kurulmuştur. Özellikle bilgiyi yayma ve eğitim fırsatlarını çoğaltmayı temel bir görev olarak benimseyen, orta sınıflar için “entelektüel kulüp” oluşturan edebiyat ve felsefe toplulukları ve özellikle çalışan sınıfın eğitim fırsatını arttırmayı hedefleyen Mekanik Enstitüleri/Mechanics Institutes gibi kurumlar, eğitim aracı olarak belli hedeflerle müzeler kurmuşlardır. Bu müzelerde, mekanik ve bilimsel modeller, resimler, jeolojik numuneler içeren koleksiyonlar sergilenmiş; yetişkinlere verilen konferans ve derslerin yanında okullara da müzeyi ziyaret etme fırsatı sunulmuştur. (Hooper-Greenhill 1999b: 29-37)

Müze eğitiminde özellikle İngiltere’de yaşanan bu ilerlemeler, gelişmekte olan diğer Avrupa ülkelerini de etkilemiştir. 18. yüzyıl ortalarından itibaren Amerika’da da müzeler kurulmaya başlanmıştır. (Hudson, 1977: 3) Günümüzde çok sayıda müzenin bağlı olduğu Smithsonian Enstitüsü Washington’da “İnsanlar arasında bilginin yaygınlaştırılması ve arttırılması” amacıyla 1846’da kurulmuştur. (Lewis, 2005) 1895’te Amerika’lı müze yöneticisi ve bilim tarihçisi George Brown Goode’nin (1851-1896) yaptığı müze tanımı, 20. yüzyıla girerken Amerika’da müzelerin eğitim işlevine bakışını açıklamaktadır: “Doğa olaylarını ve insan ürününü en iyi açıklayan nesnelerin korunduğu ve bunların insanların bilgisinin arttırılması, kültürlenmesi ve

aydınlanması için kullanıldığı kurum“ (Burcaw, 1997: 18) Bu tanımda “eğitim”, dönemin eğitim felsefesi ile bağlantılı olarak, pozitivist bir anlam taşımaktadır.

Müze eğitiminde Avrupa’dan farklı bir gelişme, Amerika’da, çocuk müzelerinin kurulmasıdır. İlk olarak 1899’da Brooklyn Sanatlar ve Bilimler Enstitüsü, özellikle 6-20 yaşları arasındaki genç insanların özel ilgi ve değerlerine yönelik olarak kurmaya karar verdiği Brooklyn Çocuk Müzesi’nin amacını şu şekilde tanımlamıştır: (Hudson, 1988: 183-184)

Çocukların ilgilerine önem veren, gözlem, tepki ve düşünce güçlerini uyarıcı, koleksiyonlarının resim, çizim, çizgi film, model, harita vb. şeylerle açıklandığı, yerel Doğa Tarihi’nin her alanındaki koleksiyonları bir araya getirmek. Müze koleksiyonları, kütüphanesi, küratörü ve asistanları aracılığıyla, çocukların günlük hayatları, okul dersleri, okudukları, oyunları ve ilgileri ile ilişki kurarak çocukları müzeye getirmeye çalışmak.

Brooklyn Çocuk Müzesi, başarısıyla diğer Amerikan müzelerine örnek olmuşsa da Amerika dışında, eğitim bölümleri kurma eğilimindeki müzelerde çocuklar için bir müze kurma fikri aynı derecede uygulanmamıştır. (Hudson, 1988: 184)

Avrupa’da Birinci Dünya Savaşı sırasında müzeler, sergiler yoluyla halka önemli fikirleri iletmede ve okulların öğretime devam edemedikleri yerlerde çocuklara eğitim vermede önemli rol oynamışlardır. Fakat savaş sonrasında, 1920’lerde müzelerin eğitim rolü tartışılmış, ikinci plana atılmış, hatta müzelerin eğitim kurumları olmadıkları yönünde fikirler dile getirilmiştir. Müze uzmanları için koleksiyonların toplanması, tamamlanması ve bakımı, eğitimden daha fazla vurgulanmıştır. (Hooper-Greenhill, 1999b: 19, 45-56) Genel olarak 1950’lere kadar Avrupa’da “müze eğitimi”nde daha çok çocuklara ve okul gruplarına yönelik çalışmalar ağırlık kazanmış, yetişkinlere yönelik fazla bir çalışma yapılmamıştır. (Hein 1998: 4-5)

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise müze eğitiminde yetişkin izleyiciye yönelik çalışmalar ve müze eğitiminde bilimsel yaklaşım önem kazanmıştır. Aslında savaş sonrasında kültürel açıdan hareketli bir döneme girilmiştir. Gelişmiş ülkelerin müzelerinde yaşanan değişim tiyatro, senfoni orkestrası, bale vb. gibi diğer kültür kuruluşlarında da görülmüyordu. Bunun pek çok nedeni vardı. 1950’lerin modern insanının geçmişe göre daha fazla boş vakti, harcamak için daha fazla parası vardı;

toplum üyeleri genel olarak kültür ve bilgidan keyif almaya yöneldi; insanlar seyahat ve televizyon aracılığıyla daha fazla şey görebiliyor, eğitim aracılığıyla daha fazla okuduklarından, genel olarak bir önceki kuşağa göre dünya hakkında daha fazla şey biliyorlardı ve ilgi alanları daha genişti. (Schwartz, 1967: 18) Bu doğal olarak müzelere ilgiyi de arttırıyor ve müzelerin kendilerini geliştirmesini sağlıyordu.

20. yüzyıl ortalarında, UNESCO ve ICOM gibi uluslararası organizasyonların ortaya çıkışıyla müzecilikte ve müze eğitiminde uluslararası standartlar oluşturulması, tartışma ve bilgi paylaşımı ortamının yaratılması müzecilikte gelişmeler yaşanmasına olanak sağlamıştır. ICOM'un temelini oluşturan Milletlerarası Müzeler Ofisi, "Museographie" adlı iki ciltlik bir kitap çıkarmıştır (Evans, 1963: 1). 1946'de bu ofisin devamı olarak kurulan ICOM, 1948'de UNESCO ile birlikte üç ayda bir müze eğitimi ile ilgili gelişmelere de yer veren "Museum" dergisini yayınlamaya başlamıştır.*

1948 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi 26. maddesinde "Her insanın eğitim hakkı olduğu" (Türkiye İnsan Hakları Vakfı, 2004) vurgulanmış ve eğitim hakkı yetişkinler için de ilan edilmiştir. Daha önce "eğitim" dendiğinde doğrudan okul akla gelirken, 1950 sonrasında artık öğrenmenin formal eğitim kurumları ile sınırlı kalmayıp yaşam boyunca çevresel faktörlerin etkisi ile devam ettiği kabul edilmiştir. "Yaşam boyu öğrenme" görüşünün 1980'lerde yaygınlaşması da müzeleri yetişkin eğitimi için ön plana çıkarmıştır. Örneğin Amerikan toplumunda yetişkinler, kişisel bilgi ve yeteneklerini arttırmak ve boş vakitlerini değerlendirmek istemişler; müzeleri bu nedenle ideal bir ortam olarak görmüşlerdir. (AAM, 1984: 23)

ICOM müzelerin eğitim işlevine önem vermiş ve 1951'de UNESCO ile işbirliği içinde, müzelerin eğitimdeki rolünün vurgulanması ve yaygınlaştırılması için uluslararası boyutta bir kampanya başlatmıştır. (Hudson, 1988: 15) Bu amaçla, 1952'de Brooklyn'de, 1954'te Atina'da, 1958'de Rio de Janeiro'da "Müzelerin Eğitimdeki Rolü" konulu uluslararası seminerler ve 1964'te Paris'te "Müzelerin Eğitsel ve Kültürel Rolü" konulu uluslararası sempozyum düzenlenmiştir. (ICOM, 2003b) ICOM'a bağlı olarak 1953'te Uluslararası Eğitim ve Kültürel Faaliyet

* Bu dergi, günümüzde "Museum International" adıyla yayınlanmaya devam etmektedir.

Komisyonu/“International Committee on Education and Cultural Action” kurulmuştur.[†] (ICOM CECA, 1996)

1948'den 1965'e kadar ICOM'un müdürlüğünü yürüten Georges Henri Riviere'nin çabaları, müzelerin eğitimdeki öneminin artmasını sağlamıştır. (Atagök, 2005) 1959'da Riviere'nin çabalarıyla ICOM, "Müzelerin Teşkilatlanması: Pratik Öğütler"[‡] adlı bir el kitabı çıkarmıştır. Bu kitapta müzelerin eğitimdeki önemi vurgulanmış, "Eğitim ve Müzeler" başlıklı özel bir bölüm ayrılmıştır. Bu yıllarda eğitim küçük müzelerde müze uzmanı veya yardımcısının görevi olarak görülmektedir. Eğitim gelişmiş müzelerde rehberli turların yapılabilmesi için yerel öğretmenler tayin edildiği ya da okul öğretimi konusunda deneyimli üniversite mezunu gençlerin yardımcı personel olarak tutulduğu ifade edilmektedir. (Allan, 1963: 94) Bu kitaptan 1950'li yıllarda sergilerin izleyiciler tarafından daha anlaşılabilir kılınması için ziyaretçi araştırmalarının başladığını (Daifuku, 1963: 101) ve 1950'lerde eğitimdeki gelişmelerin etkilerinin müze eğitime de yansıdığını öğreniyoruz (Harrison, 1963: 119) Harrison "Eğitim ve Müzeler" başlıklı yazısında (1963: 109-120) müzelerin amacının sadece bilgi vermek değil, hayal gücü ve duygu dünyasını geliştirmeye de yönelmesi gerektiğini; müzelerin insanın bu yönde gelişimi için güçlü bir etki oluşturacaklarını; olayların önemini anlamamıza ve onları doğrudan duyularımızla kavramamıza yardımcı olduklarını; müzelerin zamanla kaybolup gitmeyen değerlere sahip ve bunları tanıtmaya çalışan kurumların içinde olduğunu; modern dünyada yerine getirmeleri gereken önemli bir göreve sahip olduklarını belirtmektedir.

20. yüzyıl ortalarında pek çok ülkede müzelerin kendi bünyelerinde eğitim bölümleri kurmaya başladıklarını görmekteyiz. 1958 Rio de Jenario'da gerçekleştirilen Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında UNESCO Bölge Semineri'nin metinlerinden daha o dönemlerde müzelerde eğitim bölümleri kurulduğu ve sanat veya fen fakültesi mezunu olması tavsiye edilen eğitim uzmanlarının müzelerde görevlendirildiği anlaşılmaktadır. (Riviere: 1962: 60) Amerika'da bulunan New York Metropolitan Sanat Müzesi/Metropolitan Museum of Art ve Brooklyn Sanat Müzesi/Brooklyn

[†] Bu komite 1963 yılında bugün bildiğimiz ICOM'un en büyük komitelerinden biri olan CECA (Eğitim ve Kültürel Eylem/Faaliyet Komisyonu/Committee for Education and Cultural Action) adıyla faaliyetlerine devam etmektedir.

[‡] Bu yayın, ICOM Türkiye Milli Komitesi tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve 1963'te Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanmıştır.

Museum of Art'ın bu yıllarda aktif eğitim bölümleri olduğu bilinmektedir. (Godwin, 1953: 225)

1962'de İsviçre'de düzenlenen ICOM sempozyumunda da müzelerin eğitimdeki önemi belirtilmiş, gelişmiş ülkelerde müzelerin yetişkinlerin kültürel eğitime katkıda bulunmasına yönelik etkili hizmetler sunduğu, sergilemede basitleştirilmiş etiketler, görsel öğretici teçhizat (harita, diagram, model vb.) müze koleksiyonu ile ilgili görsel-işitsel araçların (ses kayıtları, fotoğraf, film) kullanılması gerektiği belirtilmiştir. (Swiss National Commission for UNESCO, 1964: 45-46)

1950 sonrasında, özellikle Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya, Amerika ve İngiltere'de müze eğitiminde önemli gelişmeler yaşanıyordu. (Morley, 1949: 20) Amerika Doğa Tarihi Müzesi/Natural History Museum of America, çocuk, genç ve yetişkinlere yönelik kapsamlı eğitim faaliyetlerine, keşfetme ve araştırma alanlarına sahipti. Çocuklara yönelik eğitim Kanada'da 1912'de Kanada Ulusal Müzesi/National Museum of Canada'da, doğa tarihiyle ilgili konularda verilen konferanslar ve film gösterimleri ile başlamıştı. Kanada'da Toronto Sanat Galerisi/Art Gallery of Toronto'da yetişkin eğitime yönelik galeri turları, film gösterimleri, gösteriler ve atölye çalışmaları yapıyordu. (Godwin: 1953: 224-227) 20.Yüzyıl başlarında Sovyetler Birliği'nde de eğitim sistemi ile bütünleşmiş müzeler yaratılmıştı. Müzelerde, yetişkinler için çeşitli kurslar, üniversite öğrencileri için işler, okul grupları için rehberli turlar, boş zamanlar için özel galeriler ve turlar gibi hizmetler sunuluyordu. (Pozdnyakov, 1963: 6-9)

1956'da müze tanımının içinde "öğretim" müzenin koruma ve araştırmadan sonra ikincil amaçları arasında yer almıştır. (ICOM, 2003a)

Müze, kültürel değere sahip nesne ve kültürel değer örneklerini, koruyan, araştıran, çeşitli anlamlarda çoğaltan ve kısmen halkın zevki ve öğretimi için sergileyen, genel ilgiye göre yönetilen, sürekli bir kurumdur.

1961'de ise ICOM'un müze tanımında "eğitim", müzelerin temel amaçları arasında yerini almıştır. (ICOM, 2003a)

"Müze, kültürel ve bilimsel değere sahip nesne koleksiyonlarını inceleme, eğitim ve eğlence amaçlı koruyan ve sergileyen sürekli bir kurumdur"

1970 sonrası yeni bir müzecilik anlayışına doğru önemli gelişimlerin ilk adımları atılmaya başlanmıştır. 1972 yılında Şili’de, Santiago’da ICOM işbirliği ile UNESCO’nun düzenlediği konferansta “Latin Amerika Müzeleri’nin Çağdaş Dünya’daki İşlevi” konulu bir yuvarlak masa toplantısı yapılmıştır. Bu buluşmada ulaşılan sonuçlar sadece Latin Amerika ülkelerini değil, bütün dünya ülkelerini ilgilendirmektedir. (Teruggi, 2001: 15-18) Bu toplantıda ilk kez “Bütünleştirilmiş Müze/Integrated Museum” fikri Tomislav Sola tarafından ortaya atılmış, bu fikirle farklı bir müze eğitimi ve müze eğitimcisi önerilmiştir. Müzelerde eğitim veren kişilerin çoğunlukla nesneler hakkında akademik olarak eğitilmiş ve müzenin hedef kitlelerinin özelliklerini bilmeyen kişiler olduğu, müze iletişiminde koleksiyon bilgisinin yanında toplumun farklı kesimlerinin özelliklerini bilmenin de çok önemli olduğu ve müze eğitimcisinin insan gelişimi, iletişim teorisi, bilgi süreci, grup dinamizmi, kültürler arası öğretim konularında özel eğitim almış olması gerektiği dile getirilmiştir. (Schouten, 1987: 240-242) Ortaya çıkan bu yeni müzecilik anlayışı ile müzecilikte nesnelerin toplanmasından ve nesne merkezli, bilgi aktarımı temeline dayanan anlayıştan, elde bulunan mevcut koleksiyonların yorumu ve izleyiciye aktarılmasına doğru yeni anlayışa geçilmiş, müzelerin eğitim rolü daha fazla vurgulanmaya başlamıştır. (Hooper-Greenhill, 1999b: 19)

1974 yılında Kopenhag’da gerçekleştirilen ICOM 11. Genel Konferansı’nda yapılan müze tanımında, eğitim daha da altı çizilen bir kavram olmuştur. (ICOM, 2003a)

“Müze, toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemeler üzerine araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve inceleme, eğitim ve zevk alma amacıyla sergileyen, kâr amacı gütmeyen, sürekliliği olan bir kurumdur.”

Amerika Birleşik Devletleri’nde müze eğitimi, önceleri gönüllü müze derneklerinin emekli sanat tarihi, arkeoloji ve tarih öğretmenlerinin özel seminerlerle yetiştirilmesiyle gerçekleştirilmiş, daha sonra, 1960’larda müzecilik yüksek lisans eğitimi görmüş müze eğitimcilerinin kadrolara alınmasıyla müze eğitim bölümleri oluşturulmuştur. Başlangıçta bu müze bölümleri, sınırlı elemanın gönüllülerle çalışmasıyla müze gezileri, konferans gibi etkinliklerini sürdürmüş, müzelerin etkileşimli eğitime geçişleri 1980’lerden sonra yapılanmaya başlamıştır. (Atagök, 2005) Prof. Tomur Atagök tarafından yapılan araştırmaya göre, 1980’lerde Asya-Çin koleksiyonu, Amerikan Sanatı Koleksiyonu ve Avrupa’nın türlü dönemlerini

kapsayan koleksiyonlarla oluşturulan M. H. Young Memorial Museum'da eğitim bölümü, müze müdürlüğü'ne bağlı bir eğitim müdür yardımcısı tarafından yönetilen ayrı bir bölüm olarak yer almaktaydı. Bu bölümde çalışan 37 görevli vardı. Ayrıca 161'i sanat okulundan, 375'i doçent kurulundan toplam 536 gönüllü de müzenin eğitim bölümüne destek oluyordu. Müzedeki sergiler ile sergi turu ve tamamlayıcı etkinliklerin gerçekleştirilmesini gönüllüler üstlenmişlerdi. Metropolitan Sanat Müzesi/Metropolitan Museum of Art'ın eğitim bölümü ise yaygın halk eğitimi, çocuk müzesi, orta eğitim, toplumsal eğitim (müze dışı eğitim) ve meslek eğitimi olmak üzere beş gruptan oluşuyordu. Müzede eğitim bölümünde 63 tam gün, 24 yarım gün çalışan elemanın yanında burslu eğitmen, araştırmacı ve gönüllü doçentler bulunuyordu. (Atagök, 1983: 128-134)

Farklı eğitim yöntemlerinin etkinliği hakkında bilgi, farklı yaş grupları için farklı öğretim yöntemleri, özellikle 1980 sonrası eğitim alanında yapılan çalışmaların ağırlığını oluşturmuştur. Bu yıllara kadar müzelerde eğitim anlayışı, “pasif olarak algılanan müze izleyicisinin müzede sergilerle sunulan bilgiyi alacağı ve nesneleri sergilemenin, öğrenme için yeterli olacağı” üzerine kurulmuştu. Sergilerde daha çok broşür, katalog, konferans, film gösterimi vb. kitle iletişim araçlarını kullanıyorlardı. Eğitim personeli sadece sergi açılana kadarki süreçte, serginin sunumu için çalışıyordu. Sergi açıldıktan sonrasına yönelik bir eğitim çalışması yapmıyordu.; fakat yeni müzecilik anlayışı sonrasında, izleyici araştırmalarıyla elde edilen bilgilerle izleyicinin ilgisini çeken nesne ve konularla ilgilendiği, istemediği mesajları reddettiği anlaşılmış, pasif izleyici kavramının yerini aktif izleyici kavramı almıştır. Artık kişisel seçim, bireysel öğrenme deneyimi ve ilgiler önem kazanmaya başlamış, müzelerde izleyicilerin yaş ve özelliklerine göre gruplara ayrılması gerektiği anlaşılmıştır. (Hooper-Greenhill, 1996b:4)

Dünyada müze eğitimi, özellikle 1990 sonrasında ayrı bir uzmanlık ve eğitim gerektiren bir alan olmuştur. Bu nedenle pek çok ülkedeki üniversitelerde müzecilik ve müze eğitimi formasyonları veren bölümler açılmıştır. Müzelerin eğitim bölümlerinde müze eğitimi formasyonu almış uzmanlar görevlendirilmeye başlamıştır. Müzede görev alacak ideal bir eğitim uzmanının, müze koleksiyonları bilgisine, müzecilik alanında bir öğrenim derecesine, başarılı bir öğretme deneyimine; görsel-işitsel medya ile iletişimde bulunma yeteneğine; nesnelerle

çalışma ve konusunda özel bir beceriye sahip olması; farklı uzmanlık alanlarıyla çalışabilmesi ve başarılı bir yönetici olması beklenmektedir (Hooper-Greenhill, 1998: 81; Ambrose and Paine, 1993: 37)

Yugoslav Müze Bilimcisi Tomislav Sola, 1986'da Mart ayında Guadalajar'da düzenlenen Uluslararası Unesco Bölge Semineri'nde, geleneksel ve yeni müzelerin özelliklerini kıyaslamıştır. Artık akılcı, uzmanlaşmış, son ürüne doğru yönelmiş, nesneleri vurgulayan, sadece orijinal nesneleri barındıran, genellikle geçmişe yönelen, otoriter ve biçimsel yaklaşıma sahip, nesnel ve bilimsel geleneksel müzelerin yerini; duyguları da hesaba katan, süreçlere yönelmiş, kavramlara somut biçimler vermeye çalışan, bugüne de yer veren, kopyaları da içeren, iletişimsel yaklaşıma önem veren, yaratıcı vizyona sahip yeni müzeler almaya başlamıştır. (Schouten, 1987: 242)

2. 2. Müzelerde Uygulanan Eğitim Etkinlikleri

Müze; günümüzde açıkça tanımlanmış eğitim politikası, eğitim kadrosu, genel ortamı ve planlı-programlı etkinlikleriyle bir eğitim kurumudur. Müze eğitimi, artık iyi yönetilen bütün müzelerin ayrılmaz bir parçası olarak görülmekte, sürekli gözden geçirilmekte, değerlendirilmekte ve geliştirilmektedir. Müze eğitimi, müzenin bulunduğu ülkedeki müzecilik ve eğitim bilimlerinin durumuna, müzenin büyüklüğüne ve müzenin bulunduğu toplumun yapısına göre farklılıklar göstermektedir. (Hooper-Greenhill, 1998: 65) Bir müzedeki eğitim hizmetlerinin yapısı, bulunduğu müzeye özgüdür. Müzenin finansmanı, personel istihdamı, hedefleri-politikası, büyüklüğü, türü, koleksiyonu gibi etmenler, müzedeki eğitim hizmetlerinin yapısını ve çeşitliliğini etkilemektedir. Müzelerdeki eğitim etkinlikleri, müzenin hedeflerini gerçekleştirmek üzere eğitim politikası ile tutarlı bir şekilde hazırlanır. Müzede sergilenen nesnelerle ziyaretçiler arasındaki bağın kurulmasını; ziyaretçilerin deneyim ve beklentileri ile müze nesneleri kapsamında oluşturulan eğitim programları aracılığıyla oluşturulan deneyimler arasında köprü kurulmasını sağlar.

Müzelerdeki eğitim etkinliklerinin başarılı olabilmesi için iyi planlanması ve uygulanması gereklidir. Müzeler müzede eğitimin kendileri için ne anlama geldiğini tanımlayıp, eğitim önceliklerini, amaçlarını ve hedeflerini belirlemeli, eğitim programlarını bu önceliklere göre düzenlemeli ve değerlendirmelidirler. Bu amaçla

müzeler 1970'lerden beri yazılı eğitim politikaları geliştirmeye başlamışlardır. (Hooper-Greenhill, 1991: 6)

Eğitim alanındaki yeni düşünceler ve gelişmelerin müzelerin eğitimdeki önemini desteklemesi ve halkın müzeye ilgi göstermesi, müzelerin de gelişen eğitim ve iletişim yöntemlerine göre kendilerini uyarlamalarını sağlamıştır.

Müzelerin eğitimdeki etkinliklerinin kapsamı özellikle 1970 sonrasında yeni müzecilik anlayışının uygulama geçirilmesiyle değişmiş ve gelişmiştir. Artık müzelerde uygulanan eğitim etkinlikleri doğrudan nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle; eğitim amaçlı sergiler ve okul grupları ve yetişkinlere yönelik sergi turları ile sınırlandırılmamaktadır. Bu etkinliklerin kapsamı genişlemiştir. Günümüzde çağdaş müzelerde eğitim bölümünün temel görevi, “müzenin eğitim potansiyelini en uygun yoldan en üst düzeye çıkarmak ve farklı izleyici gruplarına ulaşmak”tır. Müzelerde sunulan eğitim etkinlikleri genel olarak şu gruplara yöneliktir:

- Öğretmenler ve Öğrenciler
- Yetişkinler
- Çocuklar ve Gençler
- Aileler

Öğretmenler ve Öğrenciler: Bu grup, müzelerin öncelikli hedef kitlelerini oluşturmaktadır. Öğrencilere yönelik rehberli tur, atölye çalışması, hikaye anlatımı, eller üzerinde/hands-on çalışması, tartışma, çalıştaylar vb. düzenlenmektedir. Öğretmenlere yönelik ise müzeleri öğretime nasıl kullanacakları konusunda çalıştaylar, kurslar, müzede atölyeler sunulmaktadır.

Yetişkinler: Müzelerde yetişkin gruplarının gelişim özellikleri, kültürel davranışları ve farklı özellikleri dikkate alınarak çeşitli etkinlikler sunulmaktadır. Başlıca etkinlikler galeri turu, konferans, film gösterimi, gösteriler ve atölye çalışmalarıdır. (Şekil 2. 2.)

Aileler: Müzeler, ailelerin, ziyaretçilerin büyük çoğunluğunu oluşturmaya başladığı görülmüş ve aileler hedef kitlenin içine alınarak onların ihtiyaçlarına göre etkinlikler, sergilemeler, kafeteryalar ve alışveriş merkezleri yeniden düzenlenmiştir. Boston

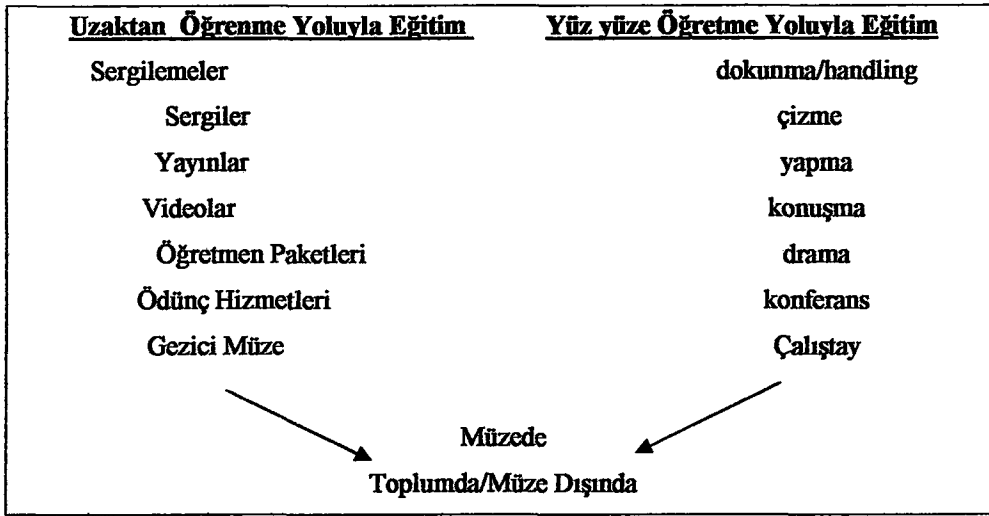
Çocuk Müzesi, eğer çocukların ilgi ve ihtiyaçları hedeflenirse, onları müzeye getirecek ailelerin de müzeye çekilebileceğini keşfetmiştir. Özellikle Amerika’da ailelerin çocukları ile birlikte keşfedecekleri ortamlar yaratılmaktadır. (Hooper-Greenhill, 1994:15) Aileler için müzelerde rehberli turlar, atölye çalışmaları sunulmakta; ailelerin çocuklarıyla birlikte dolduracakları çalışma sayfaları hazırlanmaktadır.

Şekil 2.2. Neue Nationalgalerie’de Bir Galerî Dersi
(Tezcan Akmeahmet, K.)

Çocuklar ve Gençler: Müze eğitimcileri üç yaşından başlayarak okulöncesi çocuklara daha çok atölye çalışmaları ile desteklenen eğitim etkinlikleri sunmaktadırlar. Gençlere yönelik ise yine rehberli tur, çalıştay, tartışma, film gösterimi vb. etkinlikler en yaygın kullanılan uygulamalardır.

Müzelerdeki etkinlikler, iki ana iletişim yöntemi aracılığıyla yerine getirilir: Uzaktan iletişim ve yüz yüze iletişim (Hooper Greenhill 1994: 143). Şekil 2. 3.’de görüldüğü gibi müzeler, sergi ve yayınlar gibi mesafeli iletişim araçlarının yanında, yaş grubuna göre, rehberli gezi, drama, sanat çalışmaları, müze dersleri gibi yüz yüze iletişim yöntemlerini de kullanmaktadırlar.

Şekil 2.3. Müzenin Eğitim Görevine Ulaşmasını Sağlayan Eğitim Yöntemleri

(Hooper-Greenhill, 1994:143)

Müzelerin eğitim hizmetleri sadece müze içinde sunulan etkinliklerle sınırlı kalmamakta, müzeye uzak bölgelerde bulunan toplum üyeleri, müzeye gelemeyen gruplar için de müzeler tarafından eğitim programları, ödünç hizmetleri, toplumsal projeler vb. gerçekleştirilmektedir. Örneğin 1988 yılında Amerikan Müzeler Birliği, Fraklin Enstitüsü Bilim Müzesi ve Philadelphia Müzelerinin ortaklaşa geliştirdikleri pilot proje dahilinde 1990 yılında uygulamaya konan pilot proje örnek bir çalışma olarak gösterilebilir. Bu projenin amacı, kültür kurumları ile sivil toplum örgütlerinin işbirliğini sağlamak ve müzelerin ve kültür kurumlarının gruplar içindeki rolünü belirlemektir. Etnik kökenleri farklı ve uyuşturucu bağımlılığı, suçlu çocuklar, evsiz ve işsiz insanlar, ırkçılık vb. gibi sorunları olan Philadelphia halkı için farklı etkinlikler hazırlanmıştır: Philadelphia Sanat Müzesi kolej ve lise öğrencilerine yönelik sanatın anlamı, amacı ve müze konusunda eğitici programlar hazırlanmış; Philadelphia Lütfen Dokun Müzesi, çocuklar için gezici sergilerle kentin varoşlarındaki gruplara ulaşarak müze kopyaları ile çocukların oynamasını sağlamış ve aileleri eğitip bilgilendirmiştir. Bu aileler daha sonra müzeye davet edilip ücretsiz gezdirilmiş, müze içindeki etkinliklere katılımları da sağlanmıştır. (Atasoy 1998:38)

Son yıllarda müze eğitiminde daha çok kişiler arası iletişim yöntemleri temel alınmakta; izleyicilerin öğrenme biçimleri, farklı yaşlarda nasıl öğrendikleri, insanlara nelerin ilginç geldiği, hangi sosyal, kültürel ve politik faktörlerin insanların öğrenmesini engellediği vb. üzerine araştırmalar yapılmaktadır. (Jensen, 1999; Hooper-Greenhill, 2000: 2; Hooper-Greenhill, 1996b: 3-5)

İngiltere’de müzelerin eğitim rolüne büyük önem verilmekte, hükümet düzeyinde de vurgulanmaktadır. 1989’da Sanat Bakanı Richard Luce, müzelerin eğitim çalışmalarını sonraki 10 yılda geliştirilecek bir öncelik olarak belirlemiştir. (Hooper-Greenhill, 1999a: 25)

Almanya müzelerinde çoğu müzede eğitim hizmetleri sunulmaktadır. Berlin’de 1979’da kurulmuş olan Müzecilik Enstitüsü/Institut Für Museumkunde[§] tarafından 1997’de yapılan araştırmaya göre Alman müzelerinde eğitim etkinlikleri şu yüzdelerle uygulanmaktadır: (Hagedorn-Saupe, 2000: 1)

% 81.60’ında Almanca rehberli tur

% 31.70’inde yabancı dillerde rehberli tur

% 38.20’inde konuşmalar

% 12.60’ında kurslar

% 11.80’inde çalışma grupları

% 12.20’sinde seminerler

% 19.40’ında okul dersleri

% 28’inde tatil etkinlikleri

% 22.50’sinde diğer programlar

% 22.90’ında gösteriler ve

% 4.50’sinde ise diğer etkinlikler.

Müzeler Amerika’da eğitim sisteminin onaylanmış kurumlarından biri olarak kabul görmektedir. National Science Foundation/Ulusal Bilim Vakfı, (2000’de \$46 milyon)

[§] Müzecilik Enstitüsü/Institut Für Museumkunde Almanya’da tüm Müzeler hakkında araştırma ve dokümantasyon yapan tek kurumdur. Çeşitli konularda araştırma projeleri üretmekte ve bu çalışmalarının sonuçlarını yayınlamaktadır. Müzecilik ve müze eğitimi hakkında ulusal ve uluslararası süreli yayınların ve kitapların bulunduğu kütüphanesi müzecilere ve araştırmacılara açıktır. Bu enstitü Almanya’nın 16 eyaleti tarafından ve federal hükümet tarafından desteklenmektedir. (Hagedorn-Saupe, 2000: 1)

National Endowment for the Arts/Ulusal Sanat Vakfı (1999'da \$12 milyon'un üstünde) ve diğer kaynaklar özellikle yetişkin ve topluluk eğitimi için, informal eğitim programları ve araştırma için kaynak sağlamışlardır (Rowe, 2002: 19-20)

2. 3. Müze Eğitiminde Müze-Okul İlişkisi

Çağdaş müzelerde formal eğitim hizmetleri daha çok okul gruplarına yöneliktir. Müzelerin öğretimdeki rolü çağdaş eğitime inanan pek çok okul tarafından bilinmekte ve okul programlarında öğretim programlarıyla bütünleştirilmiş müze gezilerine özel bir önem verilmektedir. Bu gezilerin bir kısmı, müzelerin eğitimdeki rolünün bilincinde olan öğretmenler tarafından planlanmakta ve müze bir eğitim ortamı olarak değerlendirilmektedir. Fakat öğretmenler genellikle, müzeleri öğretimde nasıl kullanacakları konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. Okul öğretmenlerinin, müzeleri ziyaret ettiklerinde, öğrenme potansiyelini her zaman farkına varamadıkları ve böylece öğrenme fırsatını kaçırdıkları, müze gezilerinin her zaman öğretim programlarıyla bütünleştirilmediği bilinmektedir (Hooper-Greenhill, 1999c: 141; Atagök ve Tezcan, 2004). Bu nedenle müzeler, okullara yönelik belli derslerin öğretimini destekleyen, öğretim sürecini müzedeki nesnelerle ilişkili etkinliklere dayandıran eğitim fırsatları sunmaktadırlar.

Müzeler 19. yüzyıl başlarından itibaren, okullarla yakın ilişki içinde olmuşlardır. Müzelerle okulların ilişkisi müzelere yapılan okul gezileri ve müzelerin okullara yapılan ödünç hizmetleri ile başlamıştır. 1820'lerin başında Norwich'de kurulan sistematik müzeye okul gezilerinin gerçekleştirildiği, Scarbaratcy Felsefe Topluluğu tarafından kurulan müzenin 1846'da okullara parasız olarak açıldığı, bugün Victoria ve Albert Müzesi olarak bildiğimiz Güney Kensington Müzesi'nin okullara ödünç nesne verdiği ve taşra kentlerine merkezi müzenin her bölümünü temsil eden bir gezici müze oluşturduğu bilinmektedir. (Hooper-Greenhill, 1999b: 32-39)

19. yüzyılda Avrupa ve Amerika'da eğitim sisteminin ve öğretim programlarının sorgulanmaya başlanması ile, öğrenmede birincil kaynakların ve araştırmanın önemine dikkat çekilmesi, müze ve okul ilişkisinin gelişmesini sağlamıştır. Bilgi aktarımının temel alındığı ezberci ve edilgen bir sistemden, araştırarak öğrencinin kendisinin bulduğu, analiz ve sentez yolu ile daha yaratıcı bir sonuca ulaşılan eğitim sistemlerine geçiş, okulların müzelere gitmesine neden olmuştur. (Atagök, 1999a:

14) Örneğin İngiltere’de 1870’te İlköğretim Yasası ile birlikte öğretim programları ve yöntemleri tartışma ve inceleme konusu olmuştur. Bu yasa sonrasında, eğitim yetkilileri tarafından müzelerin okulların eğitim çalışmalarını destekleyebileceklerinin dile getirilmeye başlanması ile okullar müzelere daha fazla ilgi göstermiştir. (Hooper-Greenhill, 1999b:45)

Ayrıca bu dönemde hem okul programları, hem de eğitim ilkeleriyle ilgili yazılarda nesne derslerinin öneminin vurgulanması da okulların müzelere özel bir önem verilmesini sağlamıştır. 19. yüzyılda Avrupa ve Kuzey Amerika’daki okullarda uygulanan temel bir eğitim yöntemi olan “nesne dersleri” insanların nesneyi ve bağlamını keşfederek, nesneden öğrenebileceği düşüncesi üzerine kurulmuş bir öğretim stratejisiydi. Felsefi bağlamı pozitivizm ve rasyonalist epistemolojiye dayanan eğitim yönteminin temel amacı, çocuğun nesneler aracılığıyla nesnel bilgiyi elde etme ve kullanma gücünü geliştirmek; böylece nesneleri gözlemleyerek evrensel gerçeklere ulaşmasını ve doğal dünyayı anlayabilmesini sağlamaktır. (Hooper-Greenhill, 1996a: 232; Hooper-Greenhill: 2000: 105-106) Bu dönemde müzelerdeki nesneler gerçek dünyanın bir parçası ve bilgi kaynağı olarak görülmüş, okullarda nesne incelemesi için, kişisel ya da okula ait koleksiyonlardaki nesnelerin yanında müzedeki tarih, sanat nesneleri ve doğa örnekleri de önemli bir kaynak olarak kullanılmıştır. Öğretmenler öğrencileriyle birlikte müzelere giderek sergideki nesneleri incelemelerinin yanında müzelerden ödünç nesneler almışlar, müzeleri eğitim kurumları olarak algılamışlardır. (Hooper-Greenhill, 1999b: 45-46)

Eğitim sistemindeki gelişmeler sonucunda Amerika ve Avrupa’da 20. yüzyıl başlarında geleneksel eğitime dayanan esasiciliğin yerini ilerlemeci eğitim felsefesinin almaya başlamasıyla okullar müzede eğitime daha fazla önem vermişlerdir. İlerlemeci eğitim felsefesinde, öğrencilerin kendi yaşantıları ve uygun çevre koşullarıyla etkileşimi sonucu gelişmesi ve öğrenmeyi öğrenmesi temel alınmış, yaşam boyu eğitim, bireysel farklılıklar, yaparak-yaşayarak öğrenme, öğrenme etkinlikleri, yaşantılar ve problem çözme gibi kavramlar önem kazanmıştır. (Erden, 2004: 130-132) Eğitsel yaklaşımdaki değişimler sonrasında müzeler 20. yüzyıl başlarından itibaren okullara hizmet veren eğitim bölümlerini kurmaya başlamışlardır. 1901-1914 yılları arasında İngiltere’de Leeds Müzesi’nde okullar için bir birim oluşturulmuştur. (Carter: 1980: 5)

İskandinavya’da bir özel eğitim bölümü kuran ilk müze olan Stockholm’deki Northern Müzesi’nde, 1938’de okul çocuklarıyla düzenli dersler yapılmaya başlanmış, daha sonra çeşitli kurumlar da bu örneği izlemişlerdir. (Şekil 2. 4) Eğitim bölümlerinin kurulmasıyla okullar tarafından müzelere yapılan turlar ve müzelerin okullara ödünç hizmetleri gelişmiştir. Müzeler, ayrı eğitim odaları oluşturmuşlar ve dokunulabilecek kopyaların da bulunduğu bu odalarda öğrencilere nesnelerle ilişkili dersler vermişlerdir. (Marcousse, 1949: 235)

Şekil 2. 4. Northern Müzesi’nde Bir Grup Çocuk Ders Sırasında

(Marcousse, 1949: 235)

Okul-müze ilişkisinin kurulması özellikle 1950’lerden sonra gelişmiştir. 1949’da Stockholm’de Stockholm okulları için öngörölmüş öğretim programlarının Stockholm’de bulunan sekiz müzedeki dersleri kapsadığı bilinmektedir. O yıllarda, çocuklar için eğitsel çalışmalar ve okul ile işbirliği özellikle İngiltere, Kanada, Birleşik Devletler ve Hollanda’da gelişmekteydi. Bu çalışmaların önemli bir bölümünü ödünç hizmetleri oluşturuyordu. Örneğin, İngiltere’de Leicester ve Derby gibi yerlerde taşınabilir sandıklarda nesneler hazırlanmakta, çeşitli derslerin öğretimini destekleyen bu örnekler okullara ödünç verilmekteydi. (ICOM and UNESCO, 1949: 23, 52)

Müzeler okullara yönelik özel eğitim sergileri de hazırlıyorlardı. Fransa’da 1949’da Ulusal Arşiv Müdürü’nün, müzeleri yeniden düzenleme kararını almasından sonra

Fransa Tarihi Müzesi'nde/Musee de l'Histoire de France'da bir eğitim bölümü kurulmuş, müzede nesneye dayalı eğitimler uygulanmış, okullara yönelik özel sergiler düzenlenmiştir. (Pernoud, 1953: 221)

1950'lerin sonlarında pek çok ülkede müzelerin okullarla sıkı bağlar kurduğu ve özellikle okul grupları için rehberli turlara önem verildiği bilinmektedir. Bu yıllarda turları yapacak müze personelinin okul programlarını bilmesi, öğretme deneyimine ve pedagoji bilgisine sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. (Daifuku, 1963: 104; Allan, 1963: 94)

20. yüzyıl ortalarında, müzelerin eğitim bölümleri, öğretim programlarıyla ilişkili olarak çeşitli dia gösterileri ve turlar düzenleyip, öğretim yılı başında okullara bu programlarını tanıtarak onları müzelerine davet ediyorlardı. (Eckhardt, 1953: 241) Örneğin Kanada Toronto'da Royal Ontorio Museum'da müze uzmanları, taşra okullarını taşınabilir nesne kopyaları ile ziyaret ediyor, konferanslar veriyor, gösteriler yapıyordu. (Godwin, 1953: 225-227)

Rusya'da da Polytechnical Museum'da film gösterimleri, konferanslar ve sanatçılarla buluşmalar gerçekleştiriliyordu. (Pozdnyakov, 1963: 6-9) Pushkin Müzesi'nde çocukların sanatsal eğitimine büyük önem veriliyor, okul öğrencileri için sanat tarihi, nümizmatik, resim, heykel ve çizim hakkında özel dersler uyguluyorlardı. Müze personeli okullarla iletişim içinde okul öğretimine göre uyarlanmış programlar hazırlıyorlardı. (Antonova, 1963: 37-38)

20 yüzyıl sonlarına doğru, eğitim alanındaki gelişmelerle öğretim programları siyasi ve sosyolojik alanlarda tartışılmış ve incelenmiştir. Müze-okul ilişkisi, özellikle 1980 sonrasında eğitim felsefelerinin ve öğretim programlarının tartışmaya açılmasıyla daha sistemleşmiş ve yaygınlaşmıştır. Öğretim programlarındaki yeniliklerle müzelerin, okulların eğitim çalışmalarını destekleyeceğinin dile getirilmeye başlanması, okulların müzelere daha fazla ilgi göstermesini sağlamıştır. Bu da müzeleri, okul gruplarını müzeye çekmek için öğretim proglamlarına uygun sergiler ve eğitim etkinlikleri hazırlama çabalarına itmiştir. (Hooper-Greenhill, 1994: 14)

Günümüzde müzelerdeki eğitim bölümlerinin okullara yönelik işlevleri şöyle özetlenebilir (Stradling, 2003: 144):

- Okulların müzeye ziyaretleri için iletişim kurmak, müzeyi ve hazırlanan eğitim programlarını tanıtmak,
- Okulların öğretim programları ile müze sergi ve nesneleri arasında ilişki kurmak, yeni hazırlanacak sergiler ile öğretim programları arasında bağlar kurmak, gerekirse öğretmenlerin fikrini almak ve öğretmenler ile işbirliği içinde çalışmak,
- Okullar için uzman rehberli turlar ve etkinlikler düzenlemek,
- Okullar için ziyaret öncesi ve sonrası öğretim malzemeleri hazırlamak,
- Hizmet içi eğitim kursları düzenlemek.

İngiltere’de, 1988’de Eğitim Reformu ile yeni bir öğretim programı oluşturulmuş ve bu öğretim programı, öğrenmede birincil kaynakların kullanımını ve araştırmayı vurguladığından, okulların müzelere yönelmelerini sağlamıştır. Bu program, her konu için özel çalışma programları ve varılacak hedefleri belirlemiş, müzelerin, ve nesnelerin özel amaçlarla kullanımına göndermeler yapmıştır. (Hooper-Greenhill 1994: 14) Müze gezilerinin, eğitim gezilerinin planlama ve öğrenme süreçlerinin bütünleştirici bir parçası olarak görülmesi için, okulların müzelerdeki öğrenme fırsatları hakkında bilgilendirilmeleri önem kazanmıştır. (Peterson, 1992: 5-6) Müze personeli, okul öğretim programları ile ilişkili program ve sergiler sağlayarak yerel eğitim yetkilileri ile çok yakın çalışmaya başlamıştır. (Hein, 1998: 9) Pek çok müze, yeni öğretim programlarıyla bağlantılı olarak koleksiyonlarını yeniden değerlendirmiştir. Örneğin Manchester Bilim ve Endüstri Müzesi’nde yeni galeriler tasarlanırken, eğitim potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak için Ulusal Öğretim Programı’na uygun bir düzenleme yapılmaya çalışılmaktadır. (Hooper-Greenhill 1999b: 97-99) Ulusal Öğretim Programı’na geçildikten sonra British Museum’a okul ziyaretlerinin % 400 artması, Ulusal Öğretim Programı’nın müze gezilerinin artışına etkisini göstermektedir. (Hooper Greenhill, 1996a: 324)

İngiltere’deki müzelerin çoğunun bir eğitim politikası bulunmaktadır. Büyük ve müze eğitimcisi bulunan müzelerde eğitim çeşitliliği daha fazla olmaktadır. Bu müzelerde gezi öncesi ve sonrası için öğretmenlerle işbirliği içinde hazırlanmış ve pilot çalışması yapılmış kaynaklar sunulmakta, öğrenciye bilgi vermekten çok

deneyim kazanmalarını ve becerilerini geliştirmeyi hedefleyen müze eğitimcisi liderliğinde rehberli turlar, çalıştay ve eller üzerinde/hands-on çalışmaları, müze dışı okullara ödünç verme hizmeti vb. sunulmaktadır. (Clutterbuck, 2004)

İngiltere’de, ülke çapındaki ulusal ve yerel müzelere okullarla birlikte çalışmaları ve yeni öğretim programını hayata geçirmeleri için Eğitim Bakanlığı/DfES:Department for Education and Skills tarafından 7 milyon pound fon ayrılmıştır. Eğitim Bakanı Charles Clarke tarafından müze ve galerilerin, öğrenme ve öğretmede büyük rol oynadığı ve ülke çapında, müze-galeri ve okullar arasında daha fazla ilişki kurulmasını istedikleri için bu fonu ayırdıklarını ve bu paranın bu ortaklığı geliştirmek, müzelerdeki personel ve profesyonel eğitimcileri bir araya getirmek; bir sınıf, müze ya da başka bir yerde kültürel kaynaklar yardımıyla öğrenme deneyimlerinin değerini arttırmak için kullanılacağı belirtilmiştir. (DfES, 2004)

İskoçya Müzeler Konseyi tarafından hazırlanan Ulusal Yıllık Bilanço/A National Audit adlı İskoçya müzelerinde yapılan araştırmanın sonuçlarına göre (Scottish Museums Council, 2000: 73-81),

- Müzelerin %55.7’sinin bir eğitim politikası bulunmaktadır.
- Müzelerin %55.5’inde eğitime ayrılmış ayrı bir oda bulunmaktadır.
- Bu müzelerin %33’ü okul öğretim programlarıyla bağlantılı sergiler hazırlamakta ve sunmakta,
- %45’i öğretmenlere yönelik eğitim paketi hizmeti vermekte,
- %37.9’u müze dışında okullara erişim programları sunmaktadırlar.

Amerika’da da 1980’lerde okulların öğretim programları içeriğinde ciddi standartlar zorunlu kılınmıştır. Çeşitli raporlarla müzelerin önemi vurgulanmıştır. Ulusal bir eğitim komisyonu/National Commission on Excellence in Education tarafından hazırlanan Risk Altındaki Ulus/Nation at Risk Raporu’nda okulların yetersizliği ve eğitimde reform yapılması konuları dile getirilmiştir. “Amerikalıların 21. Yüzyıl İçin Eğitilmesi” raporunda Ulusal Bilim Kurulu, eğitimde esaslı bir değişiklik yapılmasını ve müze ile diğer informal eğitim kurumlarının okul eğitiminde daha fazla rol oynamasını istemiştir. (AAM, 1984: 25)

Almanya müzelerinde okul hizmetlerine önem verilmekte, çoğu müzede okullara yönelik eğitim çalışmaları uygulanmaktadır. Berlin'deki Müzecilik Enstitüsü tarafından 1997'de Almanya'da müze eğitimi konusunda yapılan araştırmaya göre, Alman müzelerinin

- %19.40'ında okullara yönelik dersler sunulmaktadır.
- Okul çocukları, müzelerin %71.70'inin hedef kitlesini oluşturmaktadır.
- % 55.10'u okullarla işbirliği içindedir. Okullara yönelik öğretim programlarıyla bağlantılı eğitsel turlar, ödünç hizmeti ve çalıştaylar sunmaktadırlar.

Müze personelinin % 15'i eğitimden sorumludur. (Hagedorn-Saupe, 1998: 8-10)

Almanya'da Münih'teki Müze Eğitimi Merkezi/Museum Pädagogisches Zentrum kentin çeşitli müzelerinde farklı eğitim çağlarındaki öğrenciler için rehberli gezi, tartışma, drama ve atölye çalışmaları yapmaktadır. 1973'te kurulan merkez, pasif eğitim yerine aktif eğitimi benimseyen eğitim programlarını genellikle özel kuruluşlardan alınan mali destekler ve eyaletin eğitim sistemi ile ortaklaşa düzenlemektedir. (Atagök, 1999b: 139)

3. NESNE MERKEZLİ EĞİTİM

Müzelerin okullara yönelik hazırladığı etkinlikler “nesne merkezli eğitim” yöntemine dayanmaktadır. “Nesne merkezli eğitim” çağdaş öğretimde uygulanan bir yöntemdir. Müzelerdeki nesne merkezli eğitim etkinliklerin amacı, kültüre ait birinci dereceden belgeler olan nesnelerin etkisini kullanarak, öğrencilerin aktif bir biçimde duyu organlarıyla, düşünceleriyle müzedeki nesneleri, diğer nesnelerle ilişkisini ve nesnelerle ilişkili konu ve kavramları anlamalarını, günümüzdeki rolünü keşfetmelerini ve nesneler aracılığıyla öğrenmelerini sağlamaktır. (Albany Institute of History and Art, 2005) Bu yöntemle nesneler, tartışmayı başlatmak ve öğrencinin kendi deneyimleriyle ilişki kurmak için kullanılmaktadırlar. Nesne merkezli öğrenme genellikle müze ve sergilerde kullanılmaktadır. (George Mason University, 2004) Bazı okullarda, okulda bulunan veya öğrenciler-öğretmenler tarafından getirilen nesneler ya da müzelerden alınan ödünç nesnelerle de bu yöntem uygulanmaktadır.

Nesne merkezli eğitim, formal eğitimin temel özelliği olan amaçlı, önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde planlı olarak yapılmakta ve öğretim yoluyla gerçekleştirilmekte; eğitim başlangıcından bitişine kadar kontrollü olarak yürütülmektedir. Belli becerilerin gelişmesi için kullanılabildiği gibi, belli bir dönem, olay, yer veya kavramları öğretmek için de kullanılmaktadır.

Nesne merkezli eğitime bir örnek olarak, okullar için nesne merkezli yaklaşım ile hazırlanmış Eskimo Kayıkları konulu bir Smithsonian projesi verilebilir. Ulusal Doğal Tarih Müzesi/National Museum of Natural History tarafından 7.-10. sınıflar için hazırlanmış olan proje Bering Denizi eskimoları ile ilgili bir eğitim paketidir. Pakette bir öğretmen rehberi bulunmaktadır. Bu rehberde öğretmenin öğrencilere Eskimo kültürü ile ilgili pakette bulunan ilginç 10 nesnenin diasını göstermesi ve daha sonra onları bu nesnelerin nasıl yapıldığı ve kullanıldığını düşünmelerine yönlendirmesi önerilmektedir. Daha sonra da öğrencilere bu nesneleri yapan insanların yaşadıkları çevre, doğal kaynakları gibi konularla ilgili tartışma yaptırmak ve tahminlerde bulunmalarını sağlamak gelmektedir. Bu süreçten sonra öğrenciler

nesnelerin Nelson adlı koleksiyoner tarafından toplanmış Smithsonian koleksiyonuna ait olduğunu öğrenirler. Daha sonra da öğrenciler Nelson'un mektupları, gazeteleri, fotoğrafları, çizimleri ve notlarının kopyalarını incelerler. (Heyman, 1997: 13)

Müzelerde nesne merkezli eğitim etkinlikleri:

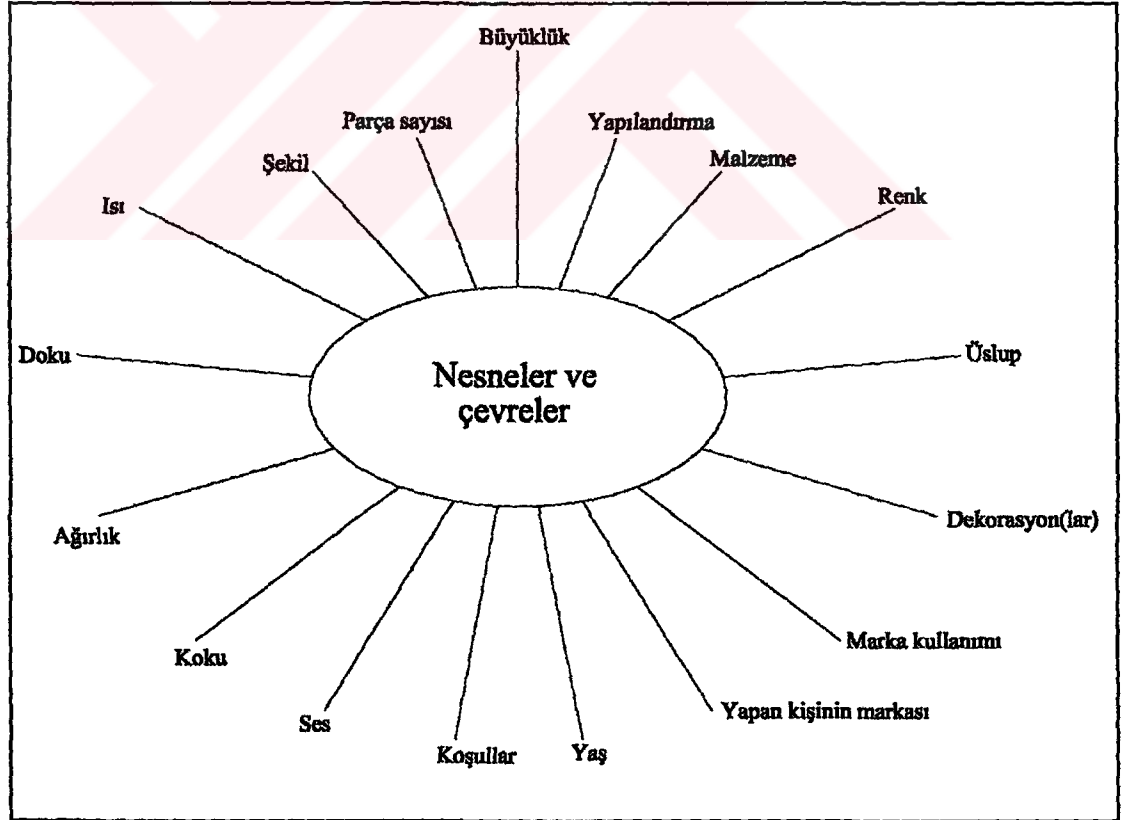
- Hedef kitlenin yaş grubuna ve öğrenme ihtiyaçlarına göre tasarlanır.
- Amacı ve eğitsel hedefleri belirlenir.
- Belli tema veya kavramlar çerçevesinde biçimlendirilir.
- Bir veya bir grup nesne ile gerçekleştirilir.
- Ulaşılmak istenen hedefleri gerçekleştirecek eğitim yöntemleri ile yapılandırılır.
- Öğretmenlerle işbirliği içinde hazırlanır, onların ihtiyaç ve beklentileri göz önünde bulundurulur.
- Öğrenciler aktif katılıma teşvik edilir.

Müzedeki nesne merkezli eğitim etkinliklerinin öğretimdeki önemi şöyle sıralanabilir:

- Öğrencilere birincil kaynakla çalışma fırsatı sunulur. Müzelerde, okulda öğrenilen çeşitli derslerle ilişkili bilgilerin somut örnekleri veya bağlantı kurulabilecek nesneler bulunmaktadır. Okulda öğrenilen bilgiler, müzelerdeki etkinliklerle, somut nesnelerle desteklenebilir. Öğretim, sözler ve yazılardan çok somut nesnelere odaklanır. (Falk and Dierking, 1992: x) Bu, özellikle “somut işlemler” döneminde bulunan ilköğretim öğrencileri için çok önemlidir. Birincil kaynakla çalışmanın önemi, Pestalozzi, Froebel, Dewey ve Montessori'den Bruner'e, çağdaş eğitim kuramcıları tarafından vurgulanmıştır (Hooper-Greenhill and Moussouri, 2002: 4)
- Öğrencinin öğretim sürecine aktif katılımında bulunması sağlanarak, yaşayarak öğrenme fırsatı verilir. Müzede, okuldaki öğretimden farklı olarak öğrencinin hareket ettiği, araştırdığı ve aktif olarak yer aldığı etkinlikler uygulanır.

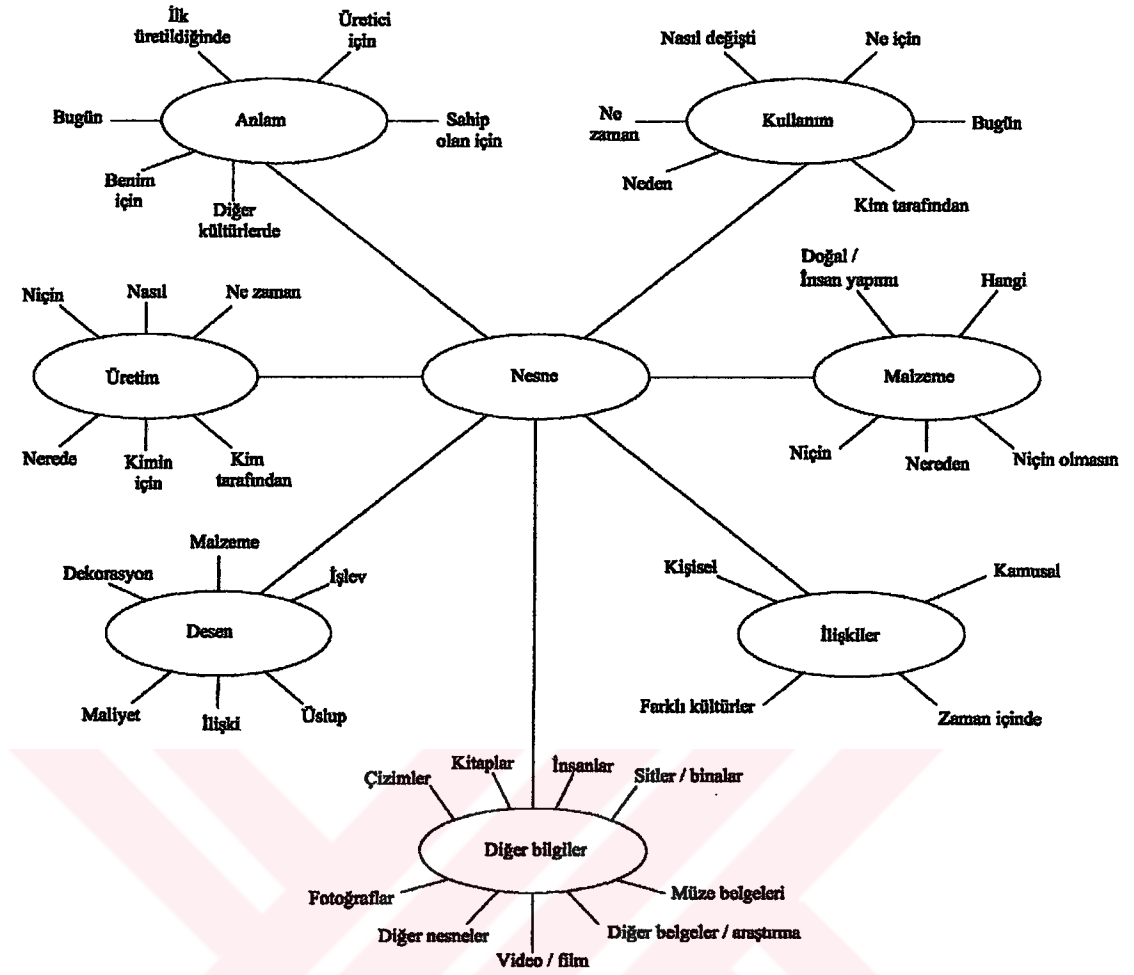
Böylece öğrenciler farklı duyu organlarını kullanarak, yaşayarak öğrenirler. Müzede nesnelere bakarak öğrendiklerimizin %30'unu hatırlarız. Fakat nesne ile ilgili bir konuşmaya katılıp, bir sunum yaptığımızda %70'ini öğreniriz. Nesne ile ilişkili bir gösteri veya drama yaptığımızda, etkileşimli sergileri kullandığımızda, nesnelere dokunduğumuzda ve nesneler hakkında konuştuğumuzda ise %90'ını öğreniriz. (Hooper-Greenhill, 1994: 145)

- Öğrenme için gerekli motivasyonun oluşmasını sağlar. Müzeye giren nesne müzede bir belge olarak kültürel-sanatsal değer kazanmakta; o nesneye bakış açısı değişmektedir (Atagök, 2005). Nesne aynı zamanda pek çok kişi için yazılı dünyadan farklı olarak bir konuşma veya keşfetme için uyarıcı, bir başlangıç noktasıdır. Çocukların ilgi ve yaratıcılıklarını ateşler ve araştırmaya teşvik eder. (Durbin, Morris and Wilkinson, 1996: 4) Nesne merkezli eğitim, Şekil 3. 1'de görüldüğü gibi, çocukların nesneye farklı duyularıyla yaklaşarak farklı öğrenme biçimlerini kullanarak konuya ilgi uyandırır ve daha etkin bir öğrenme gerçekleşmesini sağlar. (Heyman, 1997: 20)

Şekil 3. 1. Nesneler ve Çevreler (Hooper-Greenhill, 1999b: 132)

- Öğrencinin zihinsel yeteneklerinin gelişmesini sağlar. Müzeler zihni harekete geçiren ilginç ve büyüleyici nesneleriyle önemli zihinsel yeteneklerin gelişmesine de destek olurlar. Nesne ve konu hakkında farklı sorular sordurur; aktif katılımı arttırır, yaratıcı düşünceyi kışkırtır, düşünce ve duyguların kelimelerden başka nasıl ifade edilebileceğini gösterir. Nesneler farklı yönleriyle ele alınabilirler. Müzeler çocukların şu becerilerin gelişmesine katkıda bulunabilirler: (Durbin, Morris and Wilkinson, 1996: 5)
 - Yerleştirmek, farkına varmak, tanımlamak, planlamak
 - Dokunmak, korumak, saklamak
 - Gözlemek ve incelemek
 - Tartışmak, ifade etmek, tahmin etmek, varsayımda bulunmak/hipotez, sentez, genelleştirmek, etkili görüş ortaya koymak
 - Deney yapmak, anlamak, karşılaştırmak, sonuca varmak, değerlendirmek
 - Fonksiyonu ile ilişki kurmak, sınıflamak, listelemek
 - Yazarak, çizerek kaydetmek, etiketlemek, fotoğraflamak, banda çekmek, filme almak, hesaplamak,
 - Yanıtlamak, raporlaştırmak, ifade etmek, sergilemek, sunmak, özetlemek, eleştirmek
- Eğlenceli bir öğrenme ortamı sunulur. Özellikle ilköğretim çocukları için oyunla ilişkili öğretim etkinlikleri sunmak çok önemlidir. Müzede öğrenme alanında araştırmaları ile tanınan Pound, Borun ve Flexer müzelerin gerçek öğrenme potansiyelinin, imgelem ve duygular için, aktif öğrenme yoluyla bilgi ile ilişkili kavramları eğlenceli biçimde kullanma olanağı sağlamasında olduğunu vurgulamaktadırlar. (Hooper-Greenhill, 1999b: 143)

Şekil 3.2. Nesnenin Ayrıntılı İncelenmesi (Hooper-Greenhill, 1999b: 132)

- Müzede çeşitli duyuların kullanıldığı etkinlikler yapılarak farklı zekâ tiplerine ve ilgilere hitap edilebilir. Okul ortamında pasif olan ve öğrenmeyi zor bulan bir öğrenci müze ortamında aktif olabilmektedir. Bazı öğrenciler sınıf ortamında gösteremedikleri yetenek ve becerilerini gösterme şansına sahip olabilirler. Bütün çocuklar için yeni bir yere gitmek, yeni insanlarla tanışmak, bilgi toplamada yeni yaklaşımları denemek ve gerçek şeylerle karşılaşmak çok güdüleyici ve uyarıcı olabilir ve bunları, okulda öğrendikleri bilgilerle birleştirmelerini sağlayabilir. (Hooper-Greenhill, 1999b: 175) Okulda öğrenmeyi zor bulan öğrenciler, birdenbire müze ortamında ilgili olabilirler. Müzelerde zekâ ve duyular tüm yönleriyle kullanılır. Geleneksel öğretim biçimiyle zorluklar yaşayan çocukların yaratıcılığı müzelerde gelişebilir. Böylece okul saatleri boyunca normal olarak kullanılmayan çocuk zekâsının çoğu zaman fark edilmeyen yetenekleri de ortaya çıkar. Müzeler,

öğretmenlerin öğrencileri daha yakından tanıması için de bir laboratuvar niteliğindedir. (Hein, 1998: 151) Müzede analiz, tartışma ve araştırma duyuşsal verilerle birleştirilerek Şekil 3. 2’de görüldüğü gibi nesneler farklı açılardan derinlemesine incelenebilir.

3. 1. Etkinlik Türleri

Müzedeki nesne merkezli eğitim etkinlikleri müzenin eğitsel yaklaşımı, müzenin büyüklüğü, bütçesi, müzede bir eğitim görevlisi olup olmadığı gibi etkenlere bağılı olarak müzeden müzeye farklılıklar göstermektedir. Bazı müzelerde pek çok etkinlik aynı anda sunulabildiği gibi, bazı müzelerde sadece belli etkinlikler sunulmaktadır. Müzelerdeki nesne merkezli eğitim etkinlikleri genel olarak üç grupta toplanabilir:

a. Rehberli Tur

Müzelerde okul gruplarına yönelik en yaygın hizmettir. Nesneler, sergi salonlarında incelenir. Rehberin yardımı ve desteğı ile çocuklara nesnenin temel nitelikleri veya keşfetme sürecini arttıran düşünceler sunulabilir ya da öğrencilerin kendi araştırma sonuçlarına ulaşmaları sağlanabilir. Bu etkinlikte, gözlem, soru cevap, çizim, yazı, drama vb. yöntemler kullanılabilir.

b. Eller Üzerinde/Hands On

Bu etkinlik müzenin eğitim için ayrılmış mekânında gerçekleştirilir. Müze tarafından belirlenen etütlük nesneler veya müzede ki nesnelerin birebir kopyaları öğrenciler tarafından elde incelenir ve sonrasında bu öğrencilere nesnelerle ilişkili soru-cevap, tartışma, drama v.b. etkinlikler yaptırılabilir. Bu etkinlik tüm duyu organlarının kullanılabilmesi açısından en etkin öğrenme yöntemlerindendir. Bruner tüm gelişim süreçlerinde nesnelere fiziksel olarak temas etmenin önemini vurgular. Piaget’in ardışık zihinsel hiyerarşisinin yerine Bruner birbiri ardına gelen ve bireyin olgunluğuna ve kişiliğine, sosyal ve kültürel etkilere ve özel durumuna göre kendi bireysel yapılarını muhafaza edip hâkimiyet kuran eylemsel, imgesel ve sembolik adı altında üç çeşit deneyim modeli olduğuna inanır. Eylemsel model; dokunma ve

fiziksel temas ile, imgesel model görme ve görsel deneyim ile yapılır, sembolik model ise soyut işaret sistemidir. (Hinton, 1993: 16)

Duyu organlarının kullanılmasıyla nesne hakkında olabildiğince bilgi toplanabilir, sonra bu bilgi geçmiş bilgi ve deneyimlerle karşılaştırılabilir ve yeni deneyimler oluşturulabilir. Bu çalışma, salon turundan önce veya sonra uygulanabilir.

Bazı müzelerde etkileşimli salonlar hazırlanmaktadır. Bu salonlarda dokunulabilir nesneler, nesne hakkında bilgi alınabilecek bilgisayarlar bulunmaktadır.

c. Drama

Müzedeki bilgiyi herkes için anlaşılabilir kılma yollarından biri, bu bilgiyi drama aracılığıyla konuşturmadır. Nesne merkezli drama etkinliği ile öğrenciler bir veya bir grup nesne ile, bu nesnelerle ilişkili kavram ve konular bağlamında bir rol oynama gerçekleştirebilirler. Genellikle drama öncesi bir salon turu gerçekleştirilir. Ya da doğrudan sergi salonlarında drama ile nesneler keşfedilebilir. Müze ortamında nesne merkezli etkinlikler, özellikle drama aracılığıyla, konu ile ilgili bilgilerin yanında duygusal bağların yaratılmasına katkıda bulunabilirler. Böylece sağ ve sol beyin ilişkisi de kurularak bütüncül öğrenme gerçekleştirilmiş olur.

Müzedeki tüm etkinlikler eğer varsa müzedeki eğitim görevlisi tarafından uygulanır. Genellikle büyük müzelerde pek çok kişinin çalıştığı eğitim bölümleri bu etkinliklerin çoğunu sunabilmektedir. Fakat bazı müzelerde eğitim bölümlerinde 1-2 kişi çalıştığından okullardan gelen talepleri karşılamada yetersiz kalmakta, öğretmenlerin müzede eğitim etkinlikleri kendilerinin gerçekleştirebilmeleri ve öğretimle bütünleştirmelerine yardımcı olacak eğitim paketleri hazırlamaktadır. Müzeler bu paketleri, seminer veya çalıştaylarla öğretmenlere tanıtılmaktadırlar.

3. 2. Yöntem

Müzelerdeki eğitim etkinlikleri, olabildiği kadar çok duyunun kullanılması ve öğrencilerin deneyim oluşturmalarına dayanır. Dewey'in de vurguladığı gibi her deneyim eğitim değildir. (Hein, 1998: 2) Deneyimlerin eğitsel olması için duyu organları kadar aklın ve düşüncelerin de çalıştırılması gerekir.

Okullara yönelik nesne merkezli bir eğitim etkinliği okuldaki öğretimle birleştirilmeli; üç aşamadan oluşmalıdır: Gezi öncesi çalışma, müze gezisi, gezi sonrası çalışma.

a. Gezi Öncesi Çalışma

Bu aşama, okulda veya müzede gerçekleştirilebilen öğrencilerin müze etkinliğine hazırlanma sürecidir. Bu süreçte öğrencilere müze kavramı tanıtılır, müze ile ilgili genel bilgiler verilir, müzede ne görecekleri ve ne yapacakları açıklanır. Aynı zamanda müzede görecekleri konu ile ilgili tema ve/veya kavramlar, soru sorma, tartışma gibi öğrencinin aktif katılımının sağlandığı yöntemlerle onlara tanıtılır.

b. Müze Gezisi: Müze gezisi belirlenen hedeflere uygun yöntem ve etkinliklerle gerçekleştirilir. Analize yönelik olan bu aşama, nesnenin keşfi, nesnenin kendi bilgisi ile öğrenenin deneyimi, duygu ve düşüncelerinin birleşimi, yorumu ve sonuca ulaşması ile gerçekleşir. Bu aşamada farklı yöntemler kullanılabilir.

Gözlem aracılığıyla bir inceleme yapılabilir. Gözlemle öğrenciler tarafından nesnelerin daha çok fiziksel yönleri incelenir. Öğrencilere seçilmiş sorularla hazırlanmış çalışma sayfaları verilerek nesneyi incelemeleri kolaylaştırılabilir. Bu yöntemle öğrencilerin gözlem, inceleme, dokunma, tahmin etme, varsayımda bulunma, tanımlama, ifade etme, sonuca varma, çizim gibi yeteneklerinin geliştirilmesi sağlanabilir. Öğrenciler nesneyi keşfederek kendi sonuçlarına ulaşabilirler.

Soru-cevap yöntemi ile öğrencilere müze nesneleri ile ilgili sorular sorularak onların nesneler hakkında düşünmesi, yeni bilgilerini önceki bilgileri ile yapılandırmasına yardımcı olunabilir. Diğer nesneler ve günümüz nesneleriyle karşılaştırmalar yaptırılabilir. Herhangi bir nesnenin alışılmışın dışındaki özelliklerini görmenin en kolay yollarından biri de benzer ama aynı olmayan nesneleri karşılaştırmaktır. Farklı etkinliklerle zaman, çevre, değer ya da malzeme açısından farklı ama aynı işleve sahip iki nesnenin karşılaştırılması yararlı tartışmalara yol açar. Bu tartışmalar, sözcük dağarcığı, açıklık, görüş alışverişi, dinleme, cevap verme, bulgu bulma gibi becerilerin geliştirilmesi için okulda gezi sonrası çalışmada da kullanılabilir. (Hooper-Greenhill, 1999b: 150-151)

Öğrenciler soru sormaya da teşvik edilir. Bu yöntem öğrencilerin gözlem, düşünme, ifade etme, anlama, genelleştirme gibi yeteneklerinin gelişmesini sağlayabilir. Nesneler şu başlıklar altında incelenebilir: (Durbin, Moris ve Wilkinson 1996: 12)

- Fiziksel Özellikleri: Nasıl görünüyor ve ne hissettiriyor?
- Yapısı: Nasıl yapıldı?
- İşlevi: Ne amaçla yapıldı?
- Tasarımı: İyi tasarlanmış mı?
- Değeri: Değeri ne?

Yapılandırmacı bir yaklaşımla nesneleri doğrudan öğrencilerin kendilerinin araştırıp, keşfedip kendi anlamlarını çıkarması sağlanabilir. Bu yaklaşımda keşfetme aşamasının etkili olması için müzedeki rehber tarafından nesnenin temel nitelikleri veya bağlantılı düşünceleri verilebilir. (George Mason University, 2004)

Böylece incelenen nesneler ve müzedeki nesnelerle, öğrencinin deneyimleri arasında ilişki kurulur. (Hooper-Greenhill, 1999b: 151)

- Bu aşama, gerçekleştirilecek etkinlik için tema veya kavramlarla ilişkili bir bölüm ve bu bölümdeki nesnelerle sınırlandırılmalıdır.
- Çocuklar nesnelerle etkileşime girebilmelidir. Bunun için yeterli zaman ayrılmalıdır.
- Öğrencilerin konu ve nesnelerle ilgili gözlem, araştırma, inceleme yapmasına fırsat sağlanmalıdır.

c. Gezi Sonrası Çalışma: Gezi sonrası ise, müzede incelenen konu ve nesnelerle ilişkili tartışma, resim, drama, yazı vb. yaratıcı sanatsal çalışmalarla müze gezisi desteklenir, müzede elde edilen bilgiler analiz edilip belli bir sonuca ulaştırılabilir. Burada önemli olan öğrencinin kendi sonuçlarına ulaşması ve yorumlar çıkarmasıdır. Bu aşama gezi sonrası müzede, okulda veya her iki ortamda da devam ettirilebilir.

4. TARİH ÖĞRETİMİNDE MÜZE

Müzedede öğrenme pek çok kişi ve eğitimci tarafından daha çok tarih dersi ile bağdaştırılmaktadır. Müzeler pek çok ders için etkin öğrenme fırsatları sunmakla birlikte, tarih öğretimi için gerçekten ideal bir öğrenme ortamıdır. Özellikle 1970 sonrasında tarih öğretimindeki tartışmalar sonucunda ortaya çıkan yeni tarih görüşü sonrasında müzeler tarih öğretiminde daha da önem kazanmıştır. Eğitimde yaklaşım farkının değişmesi ile yapısalcı yaklaşım tarih öğretimine de yenilikler getirmiştir.

4. 1. Yeni Tarih Öğretimi

Tarih öğretiminde 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra, özellikle son otuz yılda büyük bir değişim yaşanmıştır. Bu değişimin temel nedeni eğitimdeki yenilenmedir. Temel olarak öğrencinin öğretmen tarafından kendine aktarılan tarih, olay ve isimleri öğrenen pasif bir alıcı olarak görüldüğü; öğrenciye ulusun geçmişi ve onu diğer uluslardan ayıran temel özellikler; onun mensubu olarak gurur duymanın öneminin öğretildiği, öğretmen ve kitap merkezli didaktik tarih eğitimi günümüzde değişmektedir. (Tekeli, 2001: 6-7) Tarih öğretiminde:

- Öğretmen merkezli eğitimden öğrenci merkezli eğitime,
- Bazı bilgilerin ezberletilmesinden öğrencinin bağımsız araştırma yapma kapasitesinin geliştirilmesine,
- Tek perspektifli - şoven milliyetçi eğitimden çok perspektifli eğitime,
- Ülke tarihinin büyük bir ağırlık taşıdığı eğitimden bir yandan yerel tarihin, öte yandan dünya ve bölge tarihinin ağırlık kazandığı eğitime,
- Politik tarih ağırlıklı eğitimden kültür tarihi ağırlıklı eğitime,
- Eğitim malzemelerinin teknolojiye gelişmeler dikkate alınarak çeşitlendirilmesine,

- Öğretmen-ders notu-kitap üzerine kurulu ders işleme yöntemlerinin geziler, sınıf dışı çalışmalar, oyunlar, rol paylaşımları, eleştirel okumalar, tartışmalar, video ve CD'lerle zenginleştirilmesine,
- Eğitim programlarında aynı kapsamın değişik yaşlarda tekrarlandığı anlayıştan yaş gruplarının özelliklerinin çok daha büyük ölçüde dikkate alınmasına,
- Merkezi olarak denetlenen ayrıntılı müfredatlardan esnek yönlendirmelere, geçilmektedir. (Silier, 2002)

Yeni tarih öğretiminde artık yapılandırmacı yaklaşım ağırlık kazanmaktadır. Yapılandırmacılık bir öğretme kuramı değil, öğrenme kuramıdır. Bu kuram, öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımını gerektirir. Yapılandırmacı yaklaşımda “ne öğretilmeli?” yerine, “birey nasıl öğrenir?” sorusu ve bilginin kalıcı olmasını önemlidir. Yapılandırmacı yaklaşım hem duyuşsal öğrenme ürünleri hem de üst düzey düşünme becerilerini kazandırmada geleneksel yöntemlerden daha etkilidir. Bunun en önemli nedeni, yapılandırmacı eğitimin ilk ilkesi olan öğrencinin bilgiyi kendisinin yapılandığı ve kendi öğrenmesini yönettiği görüşüdür. (Hein, 1998; Koç ve Demirel, 2005) Öğrencinin öğrenirken geçmişten gelen deneyim ve bilgilerinin üzerine yeni bilgilerin oluşturulmasını sağlar, yani bilgi edinme bir sonuç değil, yeni bilginin oluşturulması için bir kaynaktır. (Akar ve Yıldırım, 2004: 2) Falk ve Dierking tarafından geliştirilen “öğrenmenin bağlamsal modeli/ Contextual Model of Learning” de bu görüşü desteklemektedir. Falk ve Dierking’e göre çocukların nesnelerle etkileşimlerini ve deneyimlerini öğrenme ve anlam oluşturmalarına iç içe geçen üç bağlam katkıda bulunur ve etkiler: Kişisel bağlam, sosyo kültürel bağlam ve fiziksel bağlam. (Dierking, 2002: 5) Kişisel bağlam, öğrencilerin öğrenme ortamına ne kattıkları, ilgi ve motivasyonları, nasıl-ne şekilde öğrenmek istedikleri, daha önceki bilgi ve deneyimleriyle ilgilidir. Öğrenme, uygun motivasyon ile başlar, kişisel ilgi öğrenmeyi kolaylaştırır; yeni bilgi önceki deneyim ve bilgilerin üstüne kurulur. Sosyo-kültürel bağlam, öğrenmeyi hem bireysel, hem de grup deneyimi olarak gören faktörlerle çevrilidir. Bilgi, kişinin öğrenme alanı içinde olmaktan çok paylaşılan bir süreçtir. Fiziksel bağlam, öğrenmenin gerçek dünyadaki deneyim ve nesnelerden soyutlanarak oluşmadığını savunur. Fiziksel içerik duyuları, görüntü, ses, koku gibi etkenleri de içerir.

Bu yeni görüş doğrultusunda Tekeli, yeni tarih eğitiminin amaçlarını üç gruba ayırmaktadır (Tekeli, 2001: 8-18):

1. Öğrencinin tarih bilincinin gelişmesini sağlamak; geçmişin yorumu, günün algılanması ve geleceğe ilişkin beklentiler arasında bağlantılar kurabilmesini geliştirmek,
2. Öğrencinin çağcıl bir kimlik duygusu oluşturmaya yardımcı olmak, öğrenciye kendi ailesinin, kendi çevresinin ve içinde yer aldığı toplulukların tarihi ile bağlantılı olarak, onun biryandan kendisini yakın çevresi ile ilişkilendirirken, öteyandan da kendisini ve yaşadığı yöreselliği, ülkesi ve dünyası içinde bir yere yerleştirmesini sağlamak,
3. Öğrencinin aşağıda belirtilen kapasitelerinin gelişmesine yardımcı olmak;
 - zaman kavrayışı ve bunu toplumsal yaşayışla ilişkilendirebilme: Öğrencinin olayları ve olguların zaman içinde sıralaması, eş zamanlılık, süreklilik, kesiklilik, toplumsal değişme, nedensellik v.b. pek çok kavramı öğrenme ve kullanma kapasitelerini elde etmesi;
 - anlatı kurabilme: Öğrencinin bir amaç doğrultusunda hikâye oluşturabilmesi ya da senaryo kurabilmesi;
 - empatik anlama: Kendini tarihte yaşamış insanların yerine koyabilmesi ve onun konumundan durumu kavrayabilmesi, geçmişteki insanların kendi durumlarını nasıl değerlendirdiklerini anlayabilmesi;
 - bir konuda araştırma yapabilme: ilgilenilen konuda değişik kaynaklardan bilgi toplayabilme, kaynakların güvenilirliğini sınayabilme ve bir sonuca ulaşabilmesi;
 - kavramları ve dili doğru kullanabilme ve düşüncelerini yazıya dökebilmesi.

Lee , Fines , Slater , Ferro , Blyth , Strom ve Parson gibi araştırmacılar da, tarih öğretiminin oluşturan ana unsurları, üç farklı görüşle belirtmişlerdir (Dilek, 2001: 31-32):

- tarih öğretiminin, öğrencinin kişisel gelişiminde bir öge olarak kabul edilmesi,
- tarih öğretiminin bir sosyalleşme aracı, kültürel mirasın aktarıcısı olarak görülmesi,
- vatandaşlık eğitiminde bir araç olarak kullanılmasıdır.

Yeni tarih yaklaşımında:

- Tarihe bilgi edinmekten çok bir araştırma tarzı olarak bakılmakta; öğrencilerin, tarihi kaynakların yapısını ve nasıl kullanıldığının farkında olması gerektiği vurgulanmaktadır. Tarih dersinde öğrencilere olguları ezberletmekten çok, tarihsel kaynakları çözümlemede ve yorumlamada yardım edecek araştırma, kanıt kullanma, kanıtı analiz etme, empati ve yorumlama gibi becerileri kazandırma üzerinde durulmaktadır.(Vella, 2001: 2; Tekeli, 2001: 6-7; Ata, 2004) Bruner’e göre, özellikle tarih derslerinde önemli olan öğrencilere, verilen soruların veya materyallerin onları bir yöne yönlendirmesi veya herkesin “öğretmenin istediği tarihsel gerçeğe ulaşması” değil; sorgulama, yorumlama gibi becerilerin kazanılmasıdır. Bruner, öğrencinin tarih öğrenebilmesi için temel tarih kavramlarını keşfetmesi, bir tarihçi gibi araştırma yapması gerektiğini savunur. (Dilek, 2001, Ata, 2004: 2)

Tekeli de tarih eğitimi ideolojik bir kontrol aracı olarak değil, daha çok bir öğrenciye başka disiplinlerin sağlayamayacağı becerileri kazandırmanın bir aracı olduğunu vurgulamaktadır. (2001:6-7) Tarih, Tosh’un belirttiği gibi zihni eğitme, başkasını anlama ve kendini onun yerine koyma becerisini geliştirme; günümüzde yaşanan sorunların bir kısmı için ihtiyaç duyulan tarihsel perspektifi sağlama becerilerinin gelişmesini sağlar. (Özbaran, 1997: 20)

- Kavram öğretimi önemsenmektedir. Öğrencilere tarihi öğrenebilmesi için, üzerinde durulan konu ile ilgili temel kavramların verilmesi gerekir. Yapılan araştırmalar, özellikle ilköğretim öğrencilerinin, tarihsel kavram ve kelimeleri

tam olarak algılayamadığını, farklı anlamlar yüklediğini göstermektedir. Vygotsky'nin kavram gelişimi kuramına göre öğretmen tarihi anlamları için öğrencilere tarihe ait kavram ve kelimeleri öğretmelidir. Kavramsal anlama, tarih derslerinde üzerinde en çok durulması gereken noktalardan biridir. (Dilek, 2000) Kavramlarla ilgili tartışılarak ya da öğrencilere kavramlarla ilgili deneyimler yaşatılarak, öğrencinin öğrenmesi sağlanabilir. (Dilek, 2001: 79)

Temel eğitimde tarih konusuna da yeni tarih yaklaşımı bağlamında farklı bir açıdan bakılmaktadır. Piaget'ye göre, bir öğrencinin tarih eğitimi görececek kapasiteye ulaşması için, öğrencinin zaman ve mekân anlayışının belli bir düzeye ulaşması, nedensellik ilişkisi kurabilmesi belli bir düzeyde empatik anlayışa ulaşması gerekir. (Tekeli, 2000: 26) Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına göre, bu düzey onaltı yaşlarında ancak mümkündür. Bu nedenle Piaget'ye göre soyut işlemler dönemine geçmeden öğrencilere tarih öğretilmemelidir. Yapılandırmacı tarih eğitiminde ise tarih dört yaşından itibaren öğrenilebilir. Yeni tarih öğretiminde de bilişsel evreler dikkate alınmaktadır; fakat Piaget'nin bilişsel gelişim evrelerinin tarih dersleri için yaş ile ilgili olmadığı; tarih düşüncesinin gelişiminin dil ve kavram gelişimi, tarih bilgisi, uygun ders malzemesinin kullanılması ve öğretim teknikleri ile doğrudan ilişkili olduğu anlaşılmıştır. (Dilek, 2000)

Dewey'e göre ilköğretim birinci kademe tarih eğitiminde amaç, çocuğun bugün yaşadığı sosyal hayatın değerlerini takdir etmesini ve insanların bir arada yaşamasının nedenlerini anlayabilmesini sağlamaktır. Dewey'e göre (Dewey, 2000):

“Çocuğun şimdi içinde yaşadığı sosyal dünya o kadar zengin ve dolgundur ki bunun neye mal olduğunu, arkasında ne kadar çaba ve düşünce bulunduğunu anlaması kolay değildir... Çocuğa, insanın miras kalmış sermayeden, aletten, eşyadan yoksun olarak doğa ile yüz yüze geldiğini anlamada yardımcı olunmalıdır. Çocuk, insanın durumunun gereksinimlerini tanıdığı süreçleri, insanların bunlarla mücadele etmesini sağlayan silah ve aletleri düşünmeyi ve bu yeni kaynakların insanlara nasıl yeni gelişim ufukları açtığını, nasıl yeni sorunlar yarattığını adım adım izleyebilmelidir... Gerçekten insanoğlunun nasıl yaşadığı sorusu, çocuğun tarihsel materyallere yaklaşımının temel unsurunu teşkil etmektedir... İnsanların yaşadığı yaşam tarzlarıyla kullanmak zorunda kaldıkları aletlerle, yaptıkları yeni buluşlar ve kazanılan boş vakit ve iktidardan ortaya çıkan hayatın transformasyonu ile

ilgilenen çocuk, benzer süreçleri kendi eylemleri ile tekrar etmeye, aletleri yeniden yapmaya, süreci yeniden üretmeye ve materyalleri tekrar ele almaya pek isteklidir. “

Yalnız ilköğretim birinci kademe öğrencileri için tarih öğretiminde tarihi somutlaştırma, somut nesnelerle çalışmanın gerekliliği vurgulanmaktadır. (Morris and Wilkinson, 1992: 26) İngiltere’de somut işlemler dönemindeki çocuklara ulaşım araçları, giyim-kuşam, gibi somut materyallere dayalı dersler verilmesi öngörülmüştür. Tarihöncesi dönemlerde gündelik hayat, piramitler, endüstri, ticaret, tarım gibi konular üzerinde durulmakta; somut nesnelerle bağlantılı olarak karşılaştırma, sınıflama, sıralama yaptırılmaktadır. (Ata, 2004:3)

4. 2. Müze ve Tarih Öğretimi

Dünya’da pek çok ülkede müzeler tarih öğretimi için güçlü bir araç olarak kabul edilmiştir. Tarih öğretiminde nesneleri kullanmanın ve öğretimin müzelere yapılacak eğitim gezileri ile desteklenmesinin önemi, okulların müfredat programlarında vurgulanmaktadır. (Seidel and Hudson, 1999, Allard ve Boucher ve Forest:4) Bu amaçla müzelerde tarih öğretimine yönelik pek çok etkinlik sunulmaktadır. (Stone, Peter and Molyneaux, 1994)

Müze tarih öğretiminde önemli kılan temel neden, müzede tarihin kanıtları olan nesnelerin bulunmasıdır. Nesneler tarih öğretiminde keşfetme ve yapılandırma aracıdır. (Husbands, 1992) Öğrenciler müzede somut nesnelerle bağlantılı olarak kanıt temelli araştırma yapabilir, nesneleri yorumlayarak kendi sonuçlarına ulaşabilirler. (Shuh, 1992: Müzelerdeki tarihi nesnelerle çalışmak çocukların tarih alanına ilgi ve merakını da uyandırabilir.

Müzedeki nesne merkezli eğitim etkinlikleri:

- Öğrencileri nesnelerle ve bağlantılı etkinliklerle aktif olarak çalıştırarak, onların kanıt kullanma, araştırma gözlem, karşılaştırma gibi tarihçi becerilerini geliştirmesini sağlayabilirler. Bir müze eğitimcisi olan Helena Friman, müzede tarih öğretimi konusundaki fikrini şu şekilde belirtmektedir:

“Okuldaki öğretim kolayca soyut hale gelir. Öğretmen öğrencilerin hiç rastlamadığı ya da duyularıyla hiç tecrübe etmediği olgular hakkında konuşur. Müzede ise çocuklar görür, dokunur, koklar, aletleri tutabilir ve araçları kullanabilir. Burada tarihe araştırma ruhuyla yaklaşabilir.” (Seidel and Hudson, 1999: 21):

- Kavram öğrenmesini kolaylaştırabilirler. Müzelerde öğrencilere nesnelerle çalışma ve deneyim kazanma fırsatı verilerek, tarih kavram ve konularının somutlaştırılması ve daha iyi anlaşılması sağlanır. Özellikle somut işlemler dönemindeki ilköğretim çocuklarına somut nesnelerle çalışma fırsatı verilmesi, kavramsal dünyadan algısal dünyaya geçişi sağlayabilir. (Kyvig ve Marty, 2000: 91) İngiltere’de John West tarafından tarih öğretimi konusunda yapılan kapsamlı çalışma, 7 yaş ve üstü çocukların nesnelerin kullanımı aracılığıyla çağ ve kronoloji kavramlarını algılamaya başlayabileceklerini göstermiştir. (Durbin, 1992: 12)

Tarihle ilgili kavramları Michaelis ve Garcia ve Schuncke şöyle sınırlamışlardır: (Doğanay, 2003: 32) Değişim, değişime direnç, buluş, uygarlık, zaman, liderlik, süreklilik, çatışma, insan deneyimi, olay, kronoloji, kuşak, çeşitlilik, gelişim, neden-sonuç, geçmiş. Stradling, müzelerin insanların yaşamındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin açık bulgular sunabileceğini belirtmektedir. (Stradling, 2003: 146)

- Geçmiş ile çocukların dünyası ve gelecek arasında ilişki kurarak yeni tarih öğretiminin temel amaçlarından olan “tarih bilincinin gelişmesi”ne yardımcı olabilirler. Nesneler, çocukların bugünün dünyası ve geçmiş arasında ilişki kurmasını ve karşılaştırma yapmasını sağlamak, çağların etkisini göstermek için gereklidir. (Morris and Wilkinson, 1992: 26)
- Tarihsel empati oluşmasını sağlarlar. Tarih öğretiminde, öğrencilerin geçmişteki insanların duygu ve düşüncelerini anlayabilmeleri için hayal güçlerini çalıştırmak ve o dönemi hayallerinde canlandırmalarını sağlamak önemlidir. Araştırmacı Mike Pond, tarih öğretmenin bakış açısıyla, çocukların müze ve galeri gezilerinden bir şey öğrenip öğrenmediklerini sorgulamış, Piaget’nin çalışmalarıyla ilgili deneyler yapmış, somut işlemler dönemini tamamlamış çocukların müze gezisinden daha fazla

yararlanabildiğini keşfetmiştir. Fakat bu daha küçük yaştaki çocuklar için müze ziyaretinin uygun olmadığı anlamında gelmemektedir. Pond'a göre tarih çalışmak, belirli bir insan eyleminin ve etkinliklerinin kanıtlara dayandırılarak anlatılması ve hayal gücünün uyandırılmasıdır. Müzelerde öğrencilere geçmişle güçlendirilmiş duygusal ve yaratıcı bağlar kurma fırsatı verilmesi önemlidir. (Hooper-Greenhill, 1998: 115)

Belli bir dönemdeki insanların yaşam biçimi konusunda tarihi, deneyim ve etkinliklerle canlandırabilirler. (Stradling, 2003: 146) Örneğin, Stockholm Şehir Müzesi tarafından yürütülen bir projeye bağlı olarak Gustave Anderson adlı bir tuğlacının evinde öğrenciler, 1917'lerdeki sıradan günlük yaşamı yaşayarak öğrenmişler; o dönemin kıyafetlerini giyerek, cinsiyet ayırımına dayalı işler yapmışlar; kızlar bulaşık yıkayıp ütü yapmış, erkekler su taşımış ve yün kırmıştır. (Seidel and Hudson, 1999: 27-28) Böylelikle öğrencilerin geçmiş yaşantıları yaşayarak öğrenmeleri ve bugünle karşılaştıracakları sorunları çözme becerileri geliştirilmesine katkı sağlanmıştır.

Bu nedenle, çocuklara günlük yaşamlarının ötesinde deneyim kazanmaları için müzede deneyimleri aracılığıyla öğrenme fırsatları sunulmalıdır. Çocuklar müzede nesneleri gözlemleyerek inceleyebilir, eller üstünde/hands-on oturumlarıyla dokunabilir, drama ile nesneleri kullanarak içselleştirebilir, hayal güçlerini çalıştırabilirler. Okul kitapları tarihin zihinsel kavrayışını sağlarken, bir müze, geçmiş kültürlerle duygusal bağlar yaratabilir, öğrencilerin empati kurmasını sağlayabilir; Kyvig ve Marty'nin belirttiği gibi (2000: 91)

“Nesneleri yaratma esini, bilgiler öbeği ve kültürü oluşturan inanış, norm ve değerlerden kaynaklanır, bu yüzden de nesneler insanların hayatındaki olayları ve düşünceleri temsil eder. Bir diğer deyişle, maddi kültür, insana özgü amaçlar doğrultusunda, insan eylemiyle doğal durumundan farklı bir hale dönüştürülen yakınımızdaki fiziksel dünyanın bir parçasıdır. Bir toplulukta insanların amaç ve eylemlerini anlayabilmek için, o topluluğun geçmişindeki nesnelere dikkatle ve farklı açılardan bakmak gerekir.”

Öğrenciler nesne ile çalışırken, o nesneyi üreten toplumun duygu ve düşüncelerini, yaşayış biçimini de sorgulayabilir; böylece, insan deneyimi hakkında daha derin bir anlayış kazanabilirler. Geçmişten gelen nesneleri görmek ve onlara dokunmak, o dönemde yaşıyor olmanın, orada bulunmanın nasıl bir duygu olduğunu hissettirebilir. (Kyvig ve Marty, 2000: 91)

- Nesnelerin farklı yorumları yapılarak öğrencinin yaratıcı düşüncesinin gelişmesi ve kendi sonuçlarına ulaşması sağlanabilir. (Gartenhaus, 2000)

Müzelerde nesne merkezli eğitim etkinlikleri birinci elden kanıtlarla tarih öğretimi için öğrencinin bir tarihçi gibi araştırma yapmasına imkân tanımalıdır. Sanat, bilim, teknoloji, tarih vb. müzelerindeki pek çok nesne, yeni tarih öğretimi için kullanılabilir. Çünkü hemen her nesnenin bir tarihi vardır.

Müzelerde tarih öğretimine yönelik etkinlikler, temelde problem çözme yöntemine dayandırılabilir. Dilek'e, tarihsel konular problem haline getirilmedikçe ve öğrencilere düşünceleri için fırsat verilmedikçe tarih dersine olan ilgisizliğin artabileceğini dile getirmektedir. (Dilek, 2003: 187)

Tarih öğretiminde müzelerde yapılan eğitim, sınıf içi eğitimle bütünleştirilmelidir. (Stradling, 2003: 68; Carson, 1992) Öğrenme üzerine yapılan araştırmalar, etkili öğrenmede, daha önce öğrenilen bilgilerin üstüne yeni bilgilerin kurulmasının etkin olduğunu göstermiştir. Bu etkinlik şu aşamalardan oluşmalıdır: (Allard ve Boucher ve Forest, 1994: 4; McRaney, 1996; Castle, 2002)

a. Soru Gelişimi: Problemin Farkına Varma: Öğrenme sürecinin ilk aşamasıdır, okulda veya müze eğitim odasında sergi turu öncesinde gerçekleştirilmelidir. Bu aşamada öğrenciler, müzede öğrencilerin araştırmacı olmaları için müzede üzerinde durulacak tema ve kavramlarla ilgili merak uyandırmaya, soru tanımlamaya ve olabildiği kadar hipotez geliştirmeye teşvik edilmelidir. Bu amaçla öğrencilerin müze gezisi için belirlenen tema ve kavramlarla ilişkili temel bilgileri deneyimleriyle ilişkili kazanımları sağlanmalıdır. Eğer olabiliyorsa, müzeden alınan bir ödünç nesne veya bir başka tarihi nesne ile öğrenciler nesne incelemesi için hazırlanabilirler. Öğrenciler okulda, müzede cevap bulmaya çalışacakları soruları oluştururlar. Tema ve kavramlarla ilişkili öğrencilerin mevcut bilgileri ortaya çıkarılabilir, tema ile

ilişkili tartışmalar yaptırılabilir. Bu aynı zamanda onları bilgi toplama aşamasına da hazırlar. Bu aşama müze etkinliği sırasında da devam ettirilmelidir.

b. Bilgi Toplama : Bilgi toplama aşaması, müzede gerçekleştirilmelidir. Öğrenciler, müzedeki nesneleri inceler, nesnelerle aktif etkileşimde bulunarak meraklarını gidermeye çalışır, sorularına cevaplar ararlar. Farklı etkinlikler sırasında yaşanan etkileşimli deneyimler öğrencilerin üzerinde daha etkili olur. Sadece gözlemlemeye değil, dokunmaya ve elde incelemeye dayanan etkinlikler öğrenciler üzerinde etkili olmakta, çocuklar müze gezisi sırasında ellerine aldıkları ve inceledikleri nesneleri daha çok hatırlamaktadırlar. (Hinton, 1993: 17; Atagök ve Tezcan 2004) Müzede, gerekli bilgiyi toplamaları için çocuklara nesnelerin nasıl kullanıldığı nesne kopyaları veya ilüstrasyonlarla gösterilebilir. Müzedeki etkinliklerde öğrencileri bilgi toplamaları için cesaretlendirmek amacıyla çalışma kağıtları hazırlanarak öğrencilerin nesneleri araştırmalarına yardımcı olunabilir. Bu çalışma kağıtlarındaki nesnelerle ilgili sorular öğrencileri nesneyi keşfetmeye, daha dikkatli bakmaya yönlendirir. Bu aşamada öğrenciler olabildiği kadar aktif olmalı, onlara nesneleri incelemeleri için yeterli zaman verilmelidir.

c. Analiz: Bu aşama müzedeki etkinlikler yapılırken başlatılmalı ve gezi sonrası müzede ve okulda yapılan çalışmalarla devam ettirilmelidir. Öğrencilerin bilgileri analiz edebilmeleri için nesnelerle ilişkili sınıflama, karşılaştırma yaptırılarak öğrenciler edindikleri bilgiler arasındaki ilişkileri tanımlamaya ve kendi bilgileri ile ilişki kurmaya cesaretlendirilebilirler. Öğrencilere nesne ve kavramlarla ilişkili sanat çalışmaları ve drama yaptırılabilir.

d. Sentez: Bu aşama da müzede başlar fakat gezi sonrası okuldaki çalışma ile sonlandırılır. Öğrenme sürecinin bu son aşaması boyunca öğrenciler bilgileri yeniden düzenler ve araştırmaları temelinde sonuca ulaşırlar. Öğrenciler sentez aşamasında sorularına cevaplar bulabilir, oluşturdukları hipotezin doğruluğunu kanıtlayabilir ve yeni sonuçlar geliştirilebilirler. Bu son aşamada öğrencilere müze gezisi ile ilgili bir dosya hazırlatılabilir, bir sanat çalışması veya drama yaptırılabilir.

Tüm bu aşamalar sonunda, öğrencilerin geçmişle bugün arasında ilişki kurması, belli kavramları ve bilgileri, kendi yorumlarını çıkarmaları sağlanır.

4. 3. Dünyadan Müze Eğitime Örnekler

Günümüzde, dünyada pek çok müze öğretmenlere, okullarda tarih öğretimi için ortam ve olanaklar yaratmaktadır. Tarih, etnografya, arkeoloji müzeleri kadar sanat, bilim ve teknoloji müzeleri de koleksiyonlarında bulunan nesnelerle ilişkili olarak tarih eğitime yönelik programlar sunmaktadırlar. Örneğin Smithsonian Ulusal Amerikan Tarihi Müzesi/National Museum of American History, müzeyi ziyaret eden okul grupları için gönüllülerin rehberlik ettiği turlar düzenlemektedir. Etkileşimli bu etkinlikler, öğrencilerin analitik düşünce ve tümdengelim yeteneklerini geliştirmelerine katkıda bulunmakta, müzede sunulan sergilerle, gösterilerle ve deneyim oluşturmalarını sağlamaktadır. Ayrıca tüm etkinlikler tarihi düşünce yöntemlerinden en az birine hitap etmektedir. Bu etkinliklerden “Keşifler Yüzyılı” başlıklı tur ile 5. sınıftan 12. sınıfa kadar olan öğrenciler 1800 ile 1900 arasında telgraf ve buhar makinesi, telefon, ampul vb. diğer buluşların niçin ve nasıl insan yaşamında devrim yarattığını öğrenmektedirler. Yaklaşık 1,5 saat süren bu etkinliğin tarih müfredatı ile bağlantıları, amacı, teması, tur sırasında incelenecek nesneler ve gezi öncesi-sonrası için etkinlik önerilerine müzenin web sayfasından ulaşılabilir. (National Museum of American History, 2005)

Amerika’da Detroit Tarih Müzesi/Detroit Historical Museum, Detroit şehrinin hikayesini anlatmaktadır. Müzede tüm okul çağındaki öğrencilere yönelik bir dizi öğrenme fırsatı sunmaktadır.

- Sürekli sergiler: 6 sergisi bulunmaktadır. Bunlardan Motor Şehri sergisi, Detroit’in 20. yüzyıldaki hızlı gelişimini ve araba üretiminde nasıl dünya lideri olduğunun hikayesini anlatmaktadır. Etkileşimli sergiler, eller üstünde/hands-on deneyimler öğrencilere aktif katılım, öğrenme ve bölgenin otomotiv endüstrisi ile ilişkisini anlama fırsatı sunmaktadır.
- Eğitsel tur ve programlar sunmaktadır: Bu turlar okulların müfredat programlarıyla bağlantılıdır. Bu turlardan biri “Bir Tarihsel Bakış Açısı: Detroit, 1701’den günümüze Detroit’in tarihini, müzenin üç ana sergisini gezdirerek çocuklara aktarmaktadır. (Michigan Historical Museums, 1999)

Almanya’da, Köln’de bulunan Römisch-Germanisches Museum/Roman-Germanic Museum’un eğitim faaliyetleri, Köln’de bulunan 7 önemli müzenin merkezi eğitim biriminden yönetilmektedir. Müzede okul çocukları için eğitsel programlar sunulmaktadır:

- Kandil Çalıştayı
- Rehberli Tur: Roman Dönemi Köln şehrinde günlük yaşam
- Roman Modası Çalıştayı
- Tatil Çalıştayı: Roman Şiiri

Örneğin Kandil Çalıştayı’nda müze eğitimcisi tarafından, gezi öncesi eğitim odasında gezide ne yapılacağı ve ne amaçlandığı ile ilgili kısa bir açıklama yapılmaktadır. Müze salonlarına yapılan gezide kandil ile ilgili olarak seçilmiş nesneler müze eğitimcisi eşliğinde soru-cevap yöntemi ile öğrencilere anlatılmaktadır. Gezi sonrasında ise müzenin eğitim için ayrılmış odasında öğrencilere kalıplarla birer kandil yaptırılmaktadır.

Londra Müzesi/Museum of London ise, Roma Nesnelere Dokunma çalıştayı sunmaktadır. Bu etkinlikte öğrenciler nesnelere dokunarak Roma yaşamını keşfetmektedirler. Bu etkinlik nesne incelemesi ve Roma Londra Galerisi turundan oluşmaktadır. Çocuklar müze tarafından tavsiye edilen gezi öncesi ve sonrası etkinlik ile galeri turunu öğretmenleri ile, nesne incelemesini müze eğitimcisi ile gerçekleştirmektedirler. Bu gezi sonrasında Roma Londra’sı Galerisi incelemesinde öğrencilere öğretmen tarafından bu salon için hazırlanan çalışma sayfalarının yaptırılması tavsiye edilmektedir.

İngiltere’de bir 17. yüzyıl evini orijinal ve orijinaline uygun olarak üretilen mobilyalarla ve nesnelerle canlandıran Clarke Hall Eğitim Müzesi özellikle matematik, İngilizce, ve tarih ile müfredat bağları kurmaktadır. (Clarke Hall Museum, 2004) Müzede okul gruplarına drama ve rol oynama ile tarihi yaşayarak öğrenme fırsatı verilmektedir. Anaokulu öğrencileri için geçmiş ve günümüz arasındaki farkı yaşama deneyimi; ilköğretim birinci. kademe öğrencileri için Yerel Tarih Çalışması ve Tudor Dönemini keşfetme olanağı dramatik yorum ve birinci

elden kanıta dayalı araştırma yöntemleriyle sunulmaktadır. (Beaumont, 2005) Hooper'ın belirttiği gibi, Müzedeki çalışma yönteminin en önemli yönlerinden ve başarısındaki önemli bir etken, öğretmenleri ziyarete hazırlamasıdır. Clarke Hall'ı ziyaret etmek isteyen her öğretmen, gezi ile ilgili ayrıntıların tartışıldığı hazırlık kursuna katılmak zorundadır. (Hooper-Greenhill, 1999b: 201)

İngiltere'de tarih eğitimi için bir başka önemli müze, yerel tarih ve arkeoloji müzesi olan Dover Müzesi/Dover Museum'dur. Dover Müzesi, Dover şehrinin zengin ve önemli tarihini görkemli koleksiyonu, anlaşılır ve okunabilir, ilüstrasyonlu panolar; modeller, gerçek ve kopya nesneler, bilgi veren etkileşimli ve oyunlu bilgisayar gösterileri, çalışma sayfaları, müzenin depodaki koleksiyonuna ulaşım sağlaması ve veri bankası ile izleyicilerine aktaran modern bir müzedir. (Norton, 2004)

Dover Müzesi, okullara müfredat konularını çalışmak için sergilemeler ve bir dizi çalışma etkinliği ile de ideal bir ortam sunmaktadır. Anglo Saksonlar, Tudorlar, Victorialılar ve II. Dünya Savaşı gibi tarih dönemleriyle olduğu kadar, Sanat, Tasarım, Teknoloji, İngilizce, Coğrafya ve Bilim dersleri ile ilgili de bağlantı kurmaktadır. Dover Müzesi'nin okul derslerinin yapılabileceği dört galerisi vardır. Bunlar:

- Arkeoloji Galerisi
- Asma Kat Galerisi
- Tarih Galerisi ve
- Dover Tunç Devri Tekne Galerisi'dir.

Bu galerilerde konuşmalar ve rehberli turlar yapılmaktadır. Örneğin Dover Tunç Devri Tekne Galerisi'nde nesneler, modeller, kopyalar, resimli panolar, etkileşimli bilgisayarlar, mikroskoplar, dokunulabilir sergiler Bronz Çağı'nı canlandırmaktadır. Müzede, Dover'in Tunç Çağı ile ilgili detaylı bilgilerin bulunduğu bir öğretmen paketi ve çalışma sayfaları da sunulmaktadır. (Dover Museum, 2004)

Şekil 4. 1. Dover Müzesi'nden Drama Çalışması (Dover Museum, 2004)

Müzedede ilköğretim okulları için özel okul günleri; sanat ve tarih çalıştayları da yapılmaktadır. Genellikle yarım gün süren bu programlarda genellikle belli bir tema ile ilgili olarak salon turu ve eller üzerinde/hands-on çalışmasını bir sanat veya drama etkinliği izlemektedir. Örneğin “Romalılar ve Sanat” başlıklı özel okul gününde İngiltere Roma’sında günlük yaşamla ilgili bir salon turu ve konuşmasının ardından “Bir Romalı Çocuk Olmak Nasıldır” konulu bir çalıştay yapılmaktadır (Şekil 4. 1). Çocuklar Roma dönemi tuniğini denemekte, balmumu ve papirüsler üzerine yazı yazmakta, Roma oyunları oynamakta ve o dönemi yaşayarak hissetmektedirler. (Norton, 2005)

5. TÜRKİYE’DE MÜZE EĞİTİMİ

Türkiye’de müzeciliğin kuruluşundan beri nesne merkezli toplama, koruma ve sergilemeye dayalı müzecilik anlayışı devam etmektedir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından müzelerin “eğitim” işlevi yeterince önemslenmemekte, bir misyon olarak üstlenilmemektedir. Aslında, Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği’nde İkinci Bölüm Genel Hükümler Madde 4’de müzenin tanımı verilmektedir: (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2004)

“Kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluş”

Bu tanım içinde eğitim müzelerimizin işlevleri arasında kabul edilmekte ve kapsamı yönetmelikte İkinci Bölüm, Genel Hükümler, Madde 5: Müzenin Faaliyetleri başlığı altında şu şekilde açıklanmaktadır.

“Müzede ve müze dışında eğitici kurslar, konferanslar, geziler düzenlenir. Çevrenin kültür hayatının geliştirilmesine, kültürel ve turistik değerlerimizin halka tanıtılmasına, eski eser sevgisinin uyandırılmasına, eski eser kaçakçılığı, tahrip ve gizli kazılarla yurdun milli değerlerini yok edici faaliyetlerinin önlenmesine çalışır.”

Fakat yönetmelikte müzelerimizde bu eğitim etkinliklerini gerçekleştirecek ayrı bir müze uzmanı tanımlanmamıştır. Müzelerde örgüt yapılanması, bu yapı içinde görev tanımları ve çeşitliliği de olmadığından müzenin koruma, araştırma, kazı, depolama, sergileme, eğitim gibi tüm müzecilik işleri “müze uzmanı”nın görevleri arasında belirtilmektedir. Bu yönetmelikte Üçüncü Bölüm Madde 10’a göre müze uzmanının eğitim görevi, müzenin sergi, kurs, seminer, konferans gibi kültürel ve eğitim faaliyetlerinde yer almaktır. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2004)

Son yıllarda müze kadrolarına uzman alınmaması nedeniyle müzelerimizdeki uzman sayısı giderek azalmakta, mevcut personel ancak günlük müzecilik işleri ile ilgilenmekte, eğitim etkinliklerine vakit ayıramamaktadır. Ayrıca müzelerde çoğunlukla uzman olarak arkeoloji ve sanat tarihi eğitimi almış, müze eğitimi konusunda bilgi ve tecrübesi olmayan uzmanlar görevlendirilmektedir. Müze sergilemelerini eğitsel olarak düzenleyebilecek, müzenin içeriğine ve hedef kitlesine uygun sosyal ve kültürel etkinlikler planlayıp uygulayabilecek uzmanlar bulunmamaktadır.

27 Temmuz 2004 yılında 5226 Sayılı kanunla (Resmi Gazete, 2004a) 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda değişiklik yapılmış, eğitim işlevinin müze müdürünün görevleri arasında kabul edilmesiyle "eğitim" işi Bakanlık tarafından daha önemseniyor gibi görünmektedir.* Fakat bu kanunda "kültürel, eğitim ve bilimsel faaliyetler" olarak tanımlanan eğitim işlevinin kapsamı belirtilmemekte ve müze müdürünün "müzecilik" veya "müze eğitimi" alanlarında eğitim görmüş olma şartı aranmamaktadır.

Bu yapılanmayla müzelerde toplumun eğitim ve kültürüne katkıda bulunacak eğitim hizmetleri sunulamamakta, müze-toplum ilişkisi kurulamamakta, sonuç olarak müze eğitimi kültürü gelişmemektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde "eğitim" işlevi ile ilgili olarak çağdaş müzecilik standartlarına uyan bir yapılanma bulunmamaktadır. Genel olarak eğitim faaliyetleri altında toplumun gelişimine katkıda bulunacak eğitim programlarına yer verilmemekte, şu başlıklar altındaki eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir: (Atik 2003: 26)

- Hizmet İçi Eğitim: Müzelerde yeni göreve başlayan uzman personeli, müzelerde yapılan çalışmalar hakkında bilgilendirmek ve müzeye eser alınmasının bürokratik işlemleri, eser envanterlenmesi, eserlerin korunması

* 5226 Sayılı Kanunda ek Madde 2'de Bakanlıkça belirlenen ulusal nitelikli müzelerde yeni bir müze yönetim sistemi getirilmekte, müzelerde kayıt, tescil, envanter, depolama, eserlerin her türlü bakım ve onarımı, sergilenmesi ve korunması, kültürel, eğitim ve bilimsel faaliyetlerin müze müdürü tarafından; tanıtım, satış üniteleri, etkinlik organizasyonu, ziyaretçi yönetimi, çevre düzenlemesi, bakım-onarım, temizlik işlerinin işletme müdürü tarafından yürütülmesi öngörülmektedir. (Resmi Gazete, 2004a)

ve onarılması vb. konularda eğitmek amaçlı, üç ya da dört haftalık bir eğitim programıdır.

- **Eğitim Seminerleri:** Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Eski Eser Kaçakçılık Şubesi tarafından hemen her yıl yaklaşık üç gün süreyle, çeşitli şehirlerdeki müzelerde, müze uzmanlarından yararlanılarak, konu ile ilgili diğer resmi kurum görevlilerini ülkenin kültür tarihi ve kültür belgeleri, höyük, tümülüs, ören yerleri ve buralarda yapılan kaçak kazılar hakkında bilgilendirilmek, eski eser kaçakçılığı konusunda bilinçlendirmek amacıyla verilen eğitim seminerleridir.
- **Bilimsel Konferanslar:** Müzelerde, gerek müze uzmanları, gerekse akademik kuruluşlarda görev yapan öğretim üyeleri tarafından, müze yönetiminin hazırlayacağı program çerçevesinde bilimsel konferanslar verilmektedir. Konferansa katılanlar uzman veya akademisyen düzeyinde meslek gurubu mensuplarıdır.

5. 1. Müze Eğitimi'nin Gelişimi

Türkiye'de müzelerin eğitim ve öğretimdeki önemi 1990'lara kadar hükümet programlarında, değişik toplantılarda ve seminerlerde dile getirilmiş, çeşitli önerilerde bulunulmuş ve bazı kararlar alınmıştır.

Türkiye'de gerçek anlamda eğitim ve müze ilişkilendirilmesi, okul müzelerine önem verilmesiyle gündeme gelmiştir. dile getirilmiştir. Türkiye'de Avrupa'daki örneklerden hemen sonra yabancı devletlerin açtığı okullarda ilk okul müzeleri açılmıştır. (Tezcan, 1998: 16-17)* Bu dönemde, Darülmualimin/Öğretmen Okulu

* Sultan Abdülaziz döneminde 1868'de, Türkiye'nin ilk çağdaş ortaöğretim kurumu olarak Mekteb-i Sultani/Sultan Mektebi adıyla kurulan Galatasaray Lisesi'nin Tabiat Tarihi Müzesi Türkiye'de bilinen ilk okul müzesidir. Galatasaray Lisesi kurulduğunda, Fransa'dan Galatasaray'a öğretmenler, ders aletleri, laboratuvar malzemeleri, spor aletleri ile birlikte III. Napolyon'un hediye ettiği doldurulmuş orijinal bir mamutun bulunduğu Tabiat Tarihi Müzesi de kurulmuştur.* Bir başka örnek, 20. yüzyıl başlarında kurulan St. Joseph Lisesi Zooloji Müzesi'nde Fre'reler (Din adamları) tarafından kurulmuş ve geliştirilmiştir. Okulun zemin katındaki iki büyük salonu kaplayan vitrinlerde oluşturulan müze, yaşayan dünyaya ait örnekleri barındırmayı amaçlamıştır.

müdürü Satı Bey, müzelerde eğitim rolünü ve okul müzesinin önemini ilk olarak gündeme getiren kişidir. Sadece okul içindeki eğitimi değil, öğrencilerin okul dışı yaşanan gerçekleri yakından tanımaları için toplumsal ve tarihi çevreyi inceleme gezilerine de önem vermiş, gözlem yaptırma ve bilgiyi öğrencinin kendi kendine keşfetmesine dayalı öğretim yöntemlerini Darulmuallimin'e yerleştirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda günün geleneksel eğitim anlayışından farklı olarak müzelere ayrı bir önem vermiştir. 1909 yılında Maarif Nezaretine/Milli Eğitim Bakanlığı'na sunduğu raporun "müzelerin önemi" başlıklı bölümünde Avrupa eğitim anlayışında müzelerin ne kadar önemli, uygarlık ve ilerleme için ne kadar gerekli olduğunu, öğretmen ve öğrencilerin müze gezme sayesinde dersleri kolaylık ve açıklık ile anlayabileceklerini belirtmiş; öğretimde kullanılan malzemelerin, eşyaların, nesnelerin bir tür bilgi koleksiyonu olarak okullarda toplanması ve okul müzelerinin oluşturulmasını önermiştir. Satı Bey ayrıca Talim ve Terbiye Müzesi veya Maarif Müzesi kurulmasını önermiştir, uygar ülkelerin hemen hepsinde eğitim ve öğretim araçları ve eğitim yöntemleri içinde müzelerden yararlanıldığını dile getirmiştir. Bu müzeler aracılığıyla gözleme dayanan öğretim yönteminin bütün öğretmenler tarafından kullanılmasını ve yaygınlaşmasını sağlayacağını belirtmiş, Türkiye'de de okul müzeleri kurulmasını, ülke genelinde yaygınlaştırılmasını istemiştir. Genel müzelerin yaygınlaştırılması ve bir öğretim ortamı haline getirilmesi çabaları sonucunda bu müzelerin bir Osmanlı tarihi dershanesi haline geleceğini savunmuştur. Ayrıca Maarif Nezareti tarafından okullarda okutulacak tarih kitaplarında müze konusunun ayrı bir başlık altında ele alınmasını önermiştir. (Öztürk, 2000: 192-193)

Eğitim araştırmaları için 1909'da gönderildiği Avrupa ülkelerinde müzeleri ziyaret eden ünlü eğitimcilerimizden İsmail Hakkı Baltacıoğlu da (1886-1978) eğitsel atılımlar içinde müze kavramına özel bir önem vermiş, hem genel eğitimde, hem de sanat eğitiminde okul binalarının dışına çıkma gerekliliğini vurgulayarak çeşitli türde müzeler kurulmasını önermiştir. Baltacıoğlu'nun:

"Uygarlığın aşamaları ve en geniş anlamıyla realite, bu tarihsel nesnelerde saklıdır. Tarih ne kadar nesnel yazılırsa yazılsın, nihayet bir sözdür. Öznelidir. Nesnenin yerine geçemez. Geçmiş zamanlara ait en doğru bilgiler, müzelerden elde edilebilir. Müzeler sadece bir koleksiyon yığını

değil, bir yöntemdir. Gerçekler kendi doğal ve özgün çevrelerinden alınıp müzelere yerleştirilince ve göze çarpar bir hal alınca bilinçlenirler. “

sözleri müzelerin eğitimdeki öneminin bilincinde olduğunu göstermektedir. Baltacıoğlu müze kurumunu, eğitim ve kültür alanında ulusal kültürü yaratma, ulusların bilimsel ve medeni düzeylerini gösteren nesneleri koruma ve halkın estetik ve sanatsal seviyesini yükseltme aracı; Türkiye’de kültürel ve eğitsel alanda kalkınma için gerekli kurumlardan biri olarak görmektedir. (Öztürk, 2000: 194-195)

1945’te dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel (1897-1961) Eski Eserler ve Müzeler Birinci Danışma Komisyonu toplantısında kültürün bir bütün olduğunu, sadece okulla sınırlı kalmaması gerektiğini, kütüphanesiz, müzesiz ve tiyatrosuz bir şehirde, okul içi kültürün kuvvetli olacağına inanmadığını vurgulayarak müzelerin okul eğitimindeki önemini belirtmiştir. (Çıkar ve Yücel, 1998: 110-111)

1958’de Brezilya, Rio de Janeiro’da yılında yapılan Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında Unesco Bölge Semineri’nde müzelerin kalkındırılması için yapılan öneriler Türkiye Müzeleri Milli Komitesi adına Türkçe yayımlanmıştır. Bu kitapta eğitim faaliyetleri başlığı altında müzelere yapılacak okul gezileri hakkında da önerilere yer verilmiştir. (Riviere, 1962: 60) Bu yayının Türkçeye çevrilmiş olması, müzelerde eğitimin bazı otoritelerin dikkatine getirilmesini sağlamıştır. Yine aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Öğretmenler için “Müze ve Öğretmen” başlıklı bir el kitabı çıkartılması önemli bir gelişmedir. (Atagök, 1999c: 97)

1961’de kurulan I. Koalisyon 8. İsmet İnönü Hükümeti’nin programında müzeler, güzel sanatlar, kütüphaneler ve yayın gibi alanlarda bir kültür hareketi kapsamında değerlendirilmiş, bu hareketlerin yurt ölçüsünde yayılacağı ifadesi yer almıştır. (Kantarıcıoğlu, 1998: 47)

1961 yılında yayımlanan Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu’nda (M.E.B., 1961: 19) müzeleri halk eğitimi yönünden değerlendirilmesi gerektiği, okul-müze işbirliğinin önemi belirtilmiştir ve önerilerde bulunulmuştur. Eğitim ve Öğretim Yönünden Müzeler başlığı altında:

- müzelerimizin en önemli vasıflarından birinin eğitim olduğu ve bu şekilde örgütlenmesi;

- eğitim yönünden müzeleri daha etkin kılmak için okulla müze arasında sıkı bir işbirliği kurulması;
- öğretmenlerin müzeyi ve nesneleri tanıtamadığı bu nedenle ya pedagojik kültürü olan müze rehberleri ya da öğretmenlerin kendi bölgelerindeki müzeler ve eski eserleri tanınması için yetiştirilmesi;
- tarih ve sanat tarihi öğretiminde okulların müzelerdeki kopya, fotoğraf, film ve diyalardan faydalanmalarının sağlanması gerektiği vurgulanmış; ayrıca
- müzelerin bulundukları bölgelerdeki okul idareleri ile ilişkiye geçerek öğrencileri müzeye ve nesnelere yönlendirecek konferanslar hazırlamaları;
- film ve projeksiyonla eserleri tanıtılması;
- etnografik defileler ve konserler vermelerinin gerekli olduğu üzerinde durulmuştur.

1982’de toplanan Birinci Milli Kültür Şurası’nda sunulan Müze Komisyon Raporu’nda kültür varlıklarının tanıtılması, bunların anlam ve öneminin toplum kültürünü geliştirmeye yönelik ağırlığı göz önünde tutularak müzenin ülkenin eğitim programında daha ağırlıklı yer almasının sağlanması ve bu amaçla ilk ve orta öğretimde sosyal bilimler, sanat tarihi ve tarih gibi derslerin belli bir program içinde müzelerle bağlantılı olarak verilmesi önerilmiştir. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983)

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi, Türkiye’de müzelerin eğitim ve öğretimdeki önemi hükümet programlarında, değişik toplantılarda ve seminerlerde dile getirilmiş, çeşitli önerilerde bulunulmuş ve bazı kararlar alınmıştır. Fakat bu karar ve öneriler uygulamaya geçirilememiştir. Ancak 1980’lerde uygulama alanındaki hareketlenme dikkati çekmektedir.

Müze ve eğitim ilişkisinde asıl gelişme, 1989’da Yıldız Teknik Üniversitesi’nde Müzecilik Ana Bilim Dalı’nın, 1998’de Ankara Üniversitesi’nde Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı’nın kurulması sonrasında yaşanmıştır. Böylece bu alan için akademik bir zemin oluşturulmuş; araştırma ve projeler yapılmaya bir müze eğitimi ortamı belirmeye başlamıştır.

Bir önemli gelişme ise, 1990’lardan başlayarak üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına müze eğitimi konusunda derslerin açılmasıdır.

- Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda “Müze Eğitimi ve Uygulamaları” dersi kapsamında sanat eğitiminde müzelerden yararlanma yöntemleri öğretilmektedir.
- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümlerinde “Arkeoloji ve Sanat Tarihi” dersinin bir bölümünde müzenin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması işlenmektedir.
- Sınıf öğretmenliği bölümlerinde seçmeli olarak “Sanat Eğitim Kuram ve Yöntemleri”dersi içinde sanat eğitimi kapsamında müze eğitime yer verilmektedir.
- Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi’nde seçmeli olarak tüm öğretmen adaylarının alabileceği “Müze Eğitimi ve Uygulamaları” dersi içinde ilköğretim ders programı çerçevesinde, öğretmen adaylarının eğitimde müzelerden nasıl yararlanacaklarının yöntemleri üzerinde durulmakta ve adaylara bir müze için “ilköğretimde müzelerden yararlanma” konusunda proje hazırlanmaktadır. (Abacı, 2005)
- Çeşitli dallarda öğretmen yetiştiren bazı fakültelerde seçmeli olarak lisans ve yüksek lisans düzeyinde “Kültürel Varlıkların Korunması ve Müze Eğitimi” dersi kapsamında öğretmen adaylarına, öğrencilerine tarihi çevre bilinci kazandırabilmeleri için müzelerden eğitim ortamı olarak nasıl yararlanacaklarına ilişkin eğitim durumları düzenleme konusunda önem verilmektedir.

Ders programlarından anlaşıldığı kadarıyla Marmara Üniversitesi’ndeki program dışında müzede eğitim daha çok bilgilendirmeye dayanmakta, müzede uygulamaya programda yeterli zaman ayrılmamaktadır.

5. 2. Müze Eğitimi Çalışmaları

Türkiye’de müze eğitimi alanında yapılan çalışmalar özellikle 1990 sonrasında büyük bir gelişme yaşanmasına karşın henüz sınırlı sayıdadır. Bu çalışmalar şöyle özetlenebilir:

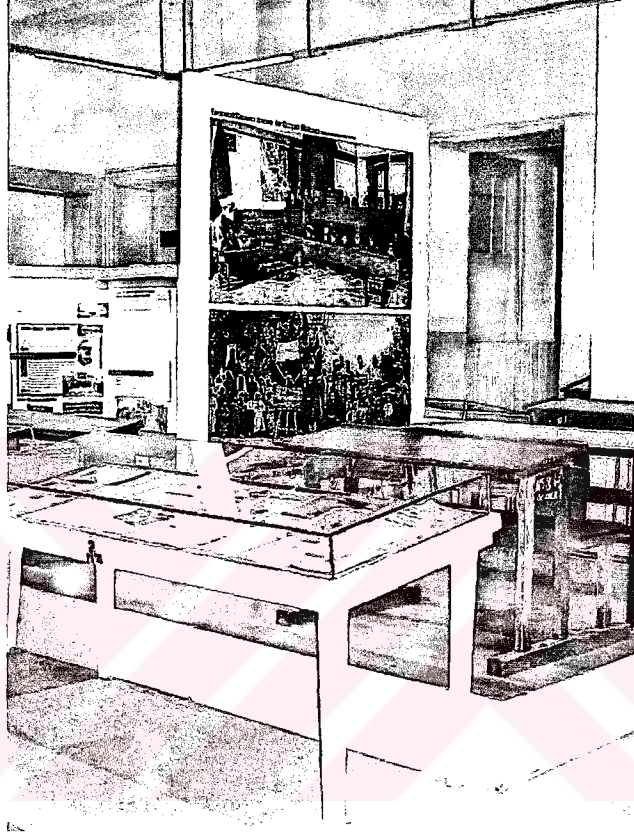
5. 2. 1. Milli Eğitim Bakanlığı’nın Çalışmaları

Milli Eğitim Bakanlığı müze-okul-eğitim ilişkisi bağlamında en çok okul müzelerine önem vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nde ilk Maarif Şurası kabul edilen I. Heyet-İ İlmiye 15 Temmuz-15 Ağustos 1923 tarihleri arasında Ankara’da toplanarak Türkiye’de çeşitli eğitim ve kültür sorunlarını tartışmış ve gerekli kararları almıştır. (Yücel, 1994: 21-22) Bu toplantıda Ankara’da bir milli müze kurulması, etnografya müzesi açılması mevcut Asar-ı Atika Nizamnamesi’nin yeniden gözden geçirilmesi ile birlikte alınan kararlardan biri de okul müzelerinin kurulması olmuştur. Bu talimatnameden sonra 1930’lu yıllara kadar okul müzesinin kurulmasına ilişkin kararlar okul programlarında yer almıştır. Her okulda vitrinler oluşturulmuş, çocuklar tarafından bulunan eserler bu vitrinlere yerleştirilmiş, derslerde de eğitim aracı olarak kullanılmıştır. Bu okul müzeler milli tarihin, kültürün öğrenilmesi, korunması ve benimsenmesine destek olmuşlardır. (Sakaoğlu, 1993: Sakaoğlu 1998))

Daha sonra okul müzeleri ancak 1980’lerde tekrar Milli Eğitim Bakanlığı programlarına girmeye başlamıştır. 6 Ekim 1986 tarih ve 2218 Sayılı Tebliğler Dergisi’nde Okul Müzeleri Genelgesi yayınlanmış, bu yönergede daha çok okul müzelerinin okulun geçmişini tanıyıp arşivlemesi, tanıtması, koruması, kültürel korumaya katkıda bulunması ve öğrencileri bilinçlendirmesi üzerinde durulmuştur.(M.E.B.,1986)

Cumhuriyet Müzeleri’nin kurulması da Milli Eğitim Bakanlığı’nın müze-okul ilişkisinde önem verdiği çalışmalarındandır. 1992 yılında 2356 Sayılı Tebliğler Dergisi’nde (M.E.B., 1992), Bakanlıkça 1992 yılı içinde her ilde liselerin birinde Cumhuriyet Eğitim Müzesi kurulması planlanmış, 1995 yılında 2429 Sayılı Tebliğler Dergisi’nde (M.E.B., 1995) okullarda kurulacak bu Cumhuriyet müzelerine veya mevcut müzelere “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi’ni anlatan ve böylece Atatürkçülük eğitimini de destekleyen bir cumhuriyet dershanesi” görevini

yüklenerek bir müze niteliği kazandırılacağı belirtilmiştir. 1992 yılında 69 Cumhuriyet Eğitim Müzesi kurulmuştur. 1998 yılında Milli Eğitim Bakanlığı yönetiminde kurulan Sultanahmet Endüstri Meslek Lisesi içinde Cumhuriyet Eğitim Müzesi ve 1999 yılında YTÜ yönetiminde Kabataş Erkek Lisesi'nde kurulan Kabataş Erkek Lisesi Okul-Müze'si (Tezcan, 1998) açılmıştır.

Şekil 5. 1. Kabataş Erkek Lisesi Okul-Müze'si (Tezcan Akmeht, K.)

Mart 1998 tarih ve 2486 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde okul müzeleri kurulması amacıyla Bakanlık tarafından Milli Kültür ve Tabiat Varlıklarının Envanteri için okullara yazı gönderilerek tarihi eser niteliğindeki milli kültür ve tabiat varlıklarımızın korunup değerlendirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması için, taşınır ve taşınmaz milli kültür ve tabiat varlıklarının tespit edilerek envanterinin çıkarılması amacıyla bir çalışma başlatılmıştır. (M.E.B., 1998b) Taşınabilir kültür varlıkları, kurum veya eğitim tarihi için önem taşıyan nesneler, çeşitli fizik, kimya, fen, matematik, biyoloji ve sosyal bilgiler araçları, orijinal yazılı belgeler, çeşitli kıyafetler, 1938 yılına kadar yayınlanmış kitap, dergi ve gazeteler, vb. envanter listesine alınmıştır.

5. 2. 2. Müzelerdeki Çalışmalar

Türkiye’de müze eğitimi alanındaki şimdiye kadar yapılan çalışmalar çocuklara yönelik olmuştur. Yapılan ilk uygulamalar özel müzelerde sanat eğitimi alanında başlatılmıştır.

MSÜ İstanbul Resim ve Heykel Müzesi’nde 1980’lerden itibaren dönemin müze yönetiminin onayı ile Tomur Atagök, Devrim Erbil ve Yusuf Taktak’ın önderliğinde sanatçılarla birlikte çocuklar ve yetişkinler için müze binasının alt katında oluşturulan atölyede Resim ve Heykel Müzeleri Derneği tarafından resim çalışmaları ve sanat eğitimi yapılmıştır. Bu çalışmalar genellikle müze nesneleri ile bağlantılı olmamıştır. Daha çok sanat kursu niteliğindedir fakat müzede eğitimin yerleşmesi ve halk tarafından müzelerin eğitim kurumları olarak algılanması yolunda atılmış ilk adımlardan biridir. Bu çalışmalar günümüzde müze dışındaki mekanlarda devam ettirilmektedir. Müzede ayrıca dönemin müdür yardımcısı Tomur Atagök’ün çabalarıyla Lions klüpleriyle işbirliği içinde, Lions’un çoğunluğunu emekli sanat tarihi öğretmenlerinin oluşturduğu gönüllü rehberleri eğitilmiş ve çevre okullarla ilişki kurularak müzede sanat eğitimi uygulanmıştır. (Atagök, 2005)

Diğer bir uygulama Ihlamur Kasrı’nda yönetici olan Dilek Dişbudak’ın çabaları ile gerçekleştirilmiştir. TBMM Vakıf Şube Müdürlüğü’nün desteği ile yürütülen ve 1985’ten 90’lı yılların sonlarına kadar sürdürülen bu çalışma, çevre çocuklarının sanatsal eğitimini amaçlamıştır. 1991 yılından itibaren müzede bir atölye oluşturulmuştur. Geleneksel müze hareketsizliğini çözerek yaşayan bir ortamda, çocukların tarihi bir alanı kullanarak üretimde bulunmaları sağlanırken velilere ve halka gösterilmek üzere sergi ve gösteriler yapılmıştır. Veliler müze yönetimi ile ilişkiye geçerek sorun, dilek ve önerilerini dile getirmeye başlamışlar, bu arada kendileri için etkinlik talep etmeye başlamışlardır. (Dişbudak, 1995) Ihlamur Kasrı o çevre halkı için bir kültür ve eğitim ortamı olmuştur. Bu çalışmalar çeşitli sanatsal etkinliklerle çalışmalarıyla devam etmektedir.

Günümüzde sanat eğitimi yine özel müzelerde sürdürülmektedir. Sabancı Müzesi’nde okul gruplarına sergi turu yapılarak tablolar hep birlikte incelenmekte, sanat eğitimi verilmektedir. 2004 yılında açılan Eczacıbaşı İstanbul Modern’de

çocuklara yönelik sanat eğitimi çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu müzenin bir eğitim bölümü, eğitim atölyesi ve rehberleri bulunmaktadır.

1994'te, Türkiye'de sanayi, ulaşım ve iletişim tarihini anlatan tek müze olarak açılan Rahmi Koç Müzesi sanat eğitimi dışında çocuklara yönelik düzenli eğitim etkinlikleri sunan ilk müzedir. Müzede eğitim çalışması olarak çocuklara müzenin kurulduğu yıllardan beri oyuncular tarafından müze salonlarında eğlenceli bir ortamda, bilim tarihindeki önemli buluşlar ve olaylar, nesnelerle ilişki kurularak bir tiyatro gösterisi şeklinde sunulmaktadır. çocukların eğlenceli bir ortamda buluşları öğrenmesini sağlayan bu etkinlik kuruluşundan günümüzde devam ettirilmektedir. Ayrıca müzede izleyicilerin dokunabildiği etkileşimli sergilemeler bulunmakta, bir fen bilgisi öğretmeni tarafından çocuklara deneyler yaptırılmakta ve bilgiler verilmektedir.

5. 2. 3. Üniversiteler, Müzeler ve Sivil Toplum Kuruluşları İşbirliği ile Gerçekleştirilen Çalışmalar

Türkiye'de müze eğitimi alanında gerçekleştirilen çalışmaların büyük bölümünü üniversiteler, müzeler ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile gerçekleştirilen çalışmalar oluşturmaktadır. Özellikle 1990 sonrasında yoğunluk kazanan bu çalışmalardan belli başlıcaları şunlardır:

- 16-18 Ekim 1997 tarihleri arasında Ankara'da Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitim Fakültesi ve Goethe Enstitüsü işbirliği ile düzenlenen Müze Pedagojisi seminerine Münih'ten bir Alman uzman katılmış, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde uygulamalı atölye çalışmalarıyla genç izleyicilerle nasıl çalışmalar yapılabileceği, seminer katılımcılarına gösterilmiş, Almanya'daki müze eğitimi çalışmaları tanıtılmıştır. Türkiye'de müze eğitiminin önemsenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. (San, 1998: 23)
- 21 Mayıs 1998 günü Müzeler Haftası dolayısıyla Müzeciler Derneği'nin düzenlediği Müzecilik ve Eğitim İlişkileri konulu panelde Türkiye'de Müze Eğitimi tartışılmış, bu toplantıda Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Bekir Onur ve Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Anabilim Dalı Başkanı Prof. Tomur Atagök müze eğitiminin önemini ve

Türkiye’de bu alanın oluşturulması ve yaygınlaştırılmasının gerekliliğini dile getirmişlerdir. (Müzeciler Derneği, 2000)

- 30 Eylül-2 Ekim 1998 tarihleri arasında ODTÜ Geliştirme Vakfı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Ankara Alman Kültür Merkezi işbirliği ile gerçekleştirilen “Müze ve Eğitim” semineri sonunda da bir sonuç bildirgesi yayınlanmış (1998), bu bildirgeyle Türkiye’de müze eğitiminin başlatılabilmesi için yapılması gereken bazı çalışmalar açıklanmıştır.
- 1999 yılında bir pilot çalışma niteliğinde ODTÜ Geliştirme Vakfı’nın desteği ile ODTÜ Geliştirme Vakfı Ankara okulları öğretmen ve öğrencileri, Bodrum Lisesi ve Bodrum Anadolu Lisesi öğretmen ve öğrencileri, ODTÜ Müzesi, İnönü Vakfı Pembe Köşk Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, Milas, Muğla, Fethiye, Marmaris Müzeleri uzmanları ile seminer ve uygulamalar yapılmıştır. (Paykoç ve Baykal, 2003: 106). Bu çalışma, müze-okul işbirliği için uygulamanın başlaması ve çözüme doğru gidilmesi yolunda atılan somut adımlardan biri olması açısından ayrı bir önem taşımaktadır.
- 9-11 Aralık 1999 tarihleri arasında İstanbul’da gerçekleştirilen 3. Uluslararası Tarih Kongresi, “Tarih Yazımı ve Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerleşme” başlığı altında yurtdışından 22, yurt içinden 20 konuşmacının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda müze eğitimi ve müzelerde yaratıcı drama uygulamalarının önemi dile getirilmiştir. (Tarih Vakfı, 2000)
- Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı tarafından, çeşitli müzelerden uzmanların, öğretmenlerin, akademisyenlerin, üniversite öğrencilerinin ve çeşitli sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımı ile 26 Şubat-28 Mayıs 2001 tarihleri arasında dört konferans ve iki panelden oluşan “Eğitim Ortamı Olarak Müzeler” konferans dizisi gerçekleştirilmiştir. (Şekil 5. 2.) Bu dizi kapsamında gerçekleştirilen panellerde, Türkiye’de müzelerin okullarla ilişki kurması yolunda bir çalışmanın nasıl örgütlenebileceği; öğretmenlerin müzeyi ders programları ile ilişkili olarak nasıl kullanabileceği; öğretmenlere

yönelik müzelerin bu konuda nasıl bir hizmet sunması gerektiği; sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerle gönüllü kişi ve kurumların böyle bir çalışmaya nasıl katkıda bulunabileceği konusunda tartışmalar yapılmış ve yöntemi de içeren öneriler getirilmiştir. (Tezcan Akmeahmet, 2003)

Şekil 5. 2. Eğitim Ortamı Olarak Müzeler Konferansı

Türkiye’de Okul-Müze İlişkisi Paneli (Tezcan Akmeahmet, K., 30 Nisan 2001)

“Eğitim Ortamı Olarak Müzeler” dizisi tartışmaları sonucunda:

- Türkiye’de müzelerin toplumun eğitimine katkıda bulunması gerektiği,
- Müze-toplum ilişkisini kurmak için öncelikle okul ve müze arasındaki ilişkiyi kuracak pilot çalışmaların yapılması,
- Bu amaçla Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, müzeler, üniversiteler, enstitüler, kültür merkezleri, sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerin işbirliği içinde çalışmasının gerekliliği dile getirilmişti (Tezcan Akmeahmet, 2003: 77-80)
- 2001 yılından itibaren Müzeler Haftası’nda, İstanbul’daki müzelerde Kültür ve Turizm Bakanlığı ve çeşitli okul ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile “Yeşeren, Büyüyen, Süren Kültür ve Uygarlıklar” adı altında, belli alt

temalarda resim, heykel, drama vb. yaratıcı sanat çalışmaları ile sergiler ve etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

- Vehbi Koç Vakfı'na bağlı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü ve Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Anabilim Dalı işbirliğiyle 10-11 Ekim 2002 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen müze eğitimi semineri düzenlenmiştir. Bölgedeki bütün müzelerin uzmanları ile Müzeciler Derneği, Arkeologlar Derneği, Anadolu Sanat Tarihçileri Derneği, Sanat Tarihi Derneği yetkililerini ve üniversitelerin ilgili anabilim dallarının mensuplarını bir araya getiren seminerde müzelerdeki gelişmeler ve müze eğitimi alanında Türkiye'deki sorunlar dile getirilmiş, çözüm önerileri sunulmuştur. (Onur, 2002)
- “Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak” adlı pilot proje, İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı koordinatörlüğünde toplumun farklı kurum ve kuruluşlarının işbirliği ile, Kasım 2003-Haziran 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bilgi ve deneyimler ışığında ve 2004-2004 Eğitim-Öğretim Yılı içinde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılı'nda uygulanmak üzere “Okul-Müze Günleri Öğretmen Paketi” hazırlanmıştır.

5. 3. Müzelerde Uygulanan İlköğretim Öğretim Programlarıyla İlişkili Çalışmalar

Günümüze kadar Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programlarında müzelerin eğitim ve öğretimdeki yeri yeterince önemslenmemiş, sınıf merkezli eğitim temel alındığından gerekli yönlendirme yapılmamıştır.

Nisan 1998 tarih ve 2487 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde yer alan “İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kabulü”nde programın uygulanması ile ilgili açıklamalarda kültür varlıkları ve müzelerle ilişkili olarak bazı maddelere yer verilmiştir. (M.E.B., 1998a) Bunlar:

- öğrencilere Anadolu uygarlıklarına ait eserlerin ve anıtların tarihin bir belgesi olduğu, bunları yıkmaktan, bozulmaktan ve yabancı ellere geçmekten korumanın, bakım ve temizliklerine önem vermenin milli bir görev olduğu, (madde 16);
- öğrencilerin çalışma ortamlarının yalnız derslikler değil aile, okul, çeşitli topluluklar, kitaplıklar, müzeler, sergiler vb. yerleri de kapsadığı, öğrencilere bu yerlerde incelemeler, gezi, gözlem ve ilgili kişilerle görüşmeler yaptırılması gerektiği (madde 31);
- geçmiş uygarlıkların anlatılıp tarihi kalıntılar üzerinde durulurken öğrencilere o devirden kalan yurda ve insanlığa hizmet etmiş, orada doğmuş ve orada yaşamış Türk büyüklerinin müzelerde korunan yazılı ve yazısız eserleri ile araç-gereçlerin incelettirilmesi (madde 40) dir.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın genel amaçlarında da, öğrencilere:

- çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi milli değerlerimizi tanıtip, onları korumak gerektiğini öğretmek, tarihi eserlerimizin önemini kavratılabilmek gerektiği vurgulanmaktadır.

Bu maddelerden de anlaşılacağı gibi, M.E.B.'in okulları eğitime destek amacıyla müzeye yönlendirmesi daha çok tavsiye düzeyinde kalmaktadır. Öğretim programları ile doğrudan bir ilişki kurulmamıştır. Bu nedenle Türkiye'de müze-okul ilişkisi daha çok Müzeler Haftası'nda okulların müzelere yaptığı öğretim programı ile ilişkili olmayan gezilerle sınırlı kalmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Müzeler Haftası içinde belli etkinliklerin yapılması için tavsiyelerde bulunmaktadır. Bunlar arasında okul-müze işbirliği ile bağlantılı olarak Kültür ve Tabiat Varlıkları ile müzeleri konu alan konuşmalar yapılması, açık oturum, sergi ve şenlikler düzenlenmesi ve temsiller verilmesi; okullarda Kültür ve Tabiat Varlıkları-Müzeler konulu köşe ve duvar gazetesi hazırlanarak okul gazetesi çıkarılması; Milli Eğitim Müdürlükleri ile Kültür Müdürlüklerinin Müzeler ve Vakıflar Bölge Müdürlükleriyle işbirliği yaparak, öğrencilere, konu ile ilgili uzmanlar tarafından konferans verilmesi, film ve dia gösterilerinin yapılmasının sağlanması; Müzeler Haftası'nda öğrencilere, okulların tarihçesinin anlatılarak, okul

müzesi kurma ve kurulmuş olan müzeleri geliştirme çalışmaları yapılması tavsiye edilmektedir. Ayrıca, Kültür ve Turizm Bakanlığı il teşkilâtlarının koordinatörlüğünde öğrencilerin müzeler, ören yerleri ve benzeri yerleri ücretsiz olarak gezip görebilecekleri belirtilmekte ve bu haftanın en yararlı şekilde değerlendirilmesi rica edilmektedir. (M.E.B., 1996) Bu bağlamda her yıl öğrenciler belli bir ön hazırlık, eğitim ve program olmadan müzelere yığınlar halinde girip çıkmaktadırlar. Bu hafta içinde bazı okullara konu ile ilgili uzmanlar çağırılmakta ve konferans-söyleşi gibi etkinlikler yapılmaktadır.

Bazı müzelerde de eğitim faaliyetleri adı altında öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu eğitim çalışmaları kültür varlıkları ve müzelerin korunması konusundadır. Ayrıca okulların çağrıları ile müze uzmanları tarafından müze ve koleksiyonu ya da kültür varlıklarının korunması konularında konferanslar verilmektedir.

Türkiye'deki müzelerde okullara yönelik belli derslerin öğretimini desteklemek amacıyla öğretim programlarıyla bağlantılı olarak sadece birkaç müzede eğitim çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Yüksek Lisans Programı tarafından 2003 yılında gerçekleştirilen "Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması" araştırma projesinin sonuçlarına göre, İstanbul'da Kültür ve Turizm Bakanlığı müzelerinin hiçbiri, müzeye gelen okul gruplarının okul öğretimini desteklemeye yönelik bir eğitim programı bulunmamaktadır. (Atagök ve Tezcan Akmeahmet, 2004) Günümüzde üç müzede yapılan çalışmalar şunlardır:

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2000 yılından beri sunduğu eğitim çalışmalarında okuldan farklı bir öğrenme ortamı hazırlayarak öğrencilere uygarlıkları tanıtmayı, kültürler arasında daha rahat ilişki kurabilme becerisi ve koruma bilinci vermeyi amaçlamaktadır. (Demirdelen, 2003: 34)

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde 1999'dan beri her yıl Kültür ve Tabiat Varlıklarımızı Tanıtımı ve Korunması" konulu sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerine yönelik bir haftalık eğitim semineri düzenlenmektedir. (Demirdelen, 2005) Bu

seminerler tamamen öğretmenlerin Anadolu Uygarlıklarını tanıması ve öğrencilerine anlatarak kültürel koruma bilincini geliştirmesi üzerine yapılandırılmıştır. (Ek A)

Müzedeki gönüllü okullarla işbirliği içinde 2000 yılından beri çalışmalar yapılmaktadır. Bu uygulamalar okullarda verilen Anadolu Uygarlıkları ile Ankara ilinin arkeolojisi konularındadır. Ayrıca Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu tarafından hazırlanan “Anadolu Uygarlıklarına Yolculuk” projesi kapsamında 2001 Mart, Nisan ve Mayıs aylarında müzeye gelen ilköğretim 4., 5., 6., 7. sınıf öğrencilerine her ay değişik bir uygarlık hakkında uygulamalı dersler verilmiştir. Amacı öğrencilere Anadolu uygarlıklarını öğretmek, kültürel çeşitliliği anlamalarını ve sahiplenmelerini sağlamak olan bu uygulamada, drama, resim, müzik, iş bilgisi ve sosyal bilgiler öğretmenleriyle işbirliği yapılmıştır. Müzeye her sınıf, her uygarlık öğrenimi için ayrı ayrı getirilmiştir. Öğrenciler tarafından öncelikle müze bahçesinde 10-15 dakika süreli oyunlar oynanmıştır. Müze içerisine alınan öğrencilere müze, müzecilik, arkeoloji, kültür gibi terimlerle ilgili bilgiler verilmiştir. Hemen arkasından öğretmenler tarafından o gün işlenecek olan uygarlığa ait bazı eserlerin fotoğrafları dağıtılarak, ilgili vitrinlerde o eserlerin bulunması ve incelenmesi istenmiştir. Öğrencilere yaş düzeylerine uygun biçimde işlenen uygarlık konusuyla ilgili bilgiler verilirken, o döneme ait nesne kopyaları kullanılmıştır. Daha sonra drama öğretmenleri eşliğinde anlatılan uygarlığa ait nesnelerle ilgili canlandırma amacıyla drama çalışmaları yaptırılmış ardından öğrencilerin müzeyi serbestçe gezmeleri de istenmiştir. Öğrenciler çalışmalarına okulda ders saatlerinde devam ederek öyküler yazmış, resim ve seramik çalışması yaparak gördükleri çanak-çömleklerin benzerlerini üretmeye çalışmışlardır. (Demirdelen, 2003: 34-35)

2002 yılından sonra daha çok öğrenciye ulaşmak ve müze ziyaretlerinin ders öğretimi için kullanılması amaçlanmıştır fakat henüz bu amaç gerçekleştirilememiştir. Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde dört müze eğitimcisi bulunmaktadır. Bu uzmanlardan ikisi Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Anabilim Dalı’ndan mezundur. Gelen okul gruplarına müzede bulunan bu eğitimciler tarafından Anadolu Uygarlıkları tanıtılmakta, tarih ve koruma bilincini vermek amaçlanmaktadır. Müze turu sırasında öğrencilere sorular sormak, kendileri ile ilişki

kurmak, oyunlar oynatmak amaçlanmakta, salon turunun ardından müzenin atölyelerinde resim, kil gibi sanatsal çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Rahmi Koç Müzesi'nde Vehbi Koç Vakfı Çok Özel İlköğretim Okulu öğretmenleriyle birlikte, yine Koç Okulları'ndan müzeye transfer edilen bir öğretmen olan eğitim danışmanı ile öğretmenlere yönelik bir eğitim paketi hazırlanmıştır. 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı'nda İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanarak okulların kullanımına sunulan bu paket, öğrencilerin müzeyi öğretmenleriyle birlikte pakette sunulan programa göre incelemeleri için oluşturulmuştur ve şu anda Türkiye'de doğrudan öğretim programıyla ilişki kuran tek öğretmen paketidir. Bu pakette önerilen programın iki aşamada gerçekleştirilmektedir. (Bayam, 2005)

- Sınıfta yapılacak tartışmalar ve etkinlikler: Öğretmenlerin öğrencilerine müzeye gelmeden, inceleyecekleri nesneleri seçmeleri ve temalarla ilgili araştırma, tartışma, beyin fırtınası, sınıf sergisi, grup çalışması, model yapımı, drama yaptırımları önerilmektedir.
- Müze ziyareti sırasında yapılacak etkinlikler: Bu program için müze koleksiyonundan öğretim programlarıyla bağlantı kurabilecek nesneler seçilmiştir ve bu nesnelerle ilişkili çalışmalar yapılmaktadır. Hangi nesnenin hangi ders ve ünite ve kazanımlarıyla ilişkili çalışılabileceği belirlenmiştir.

Pakette seçilmiş tema ve bu temalar kapsamında seçilmiş nesneler bulunmaktadır. Her nesne ile ilgili genel bilgi ve etkinlik kitapçığında bu nesne ile ilişkili olarak yapılabilecek etkinlik önerileri bulunmaktadır. Bu öneriler çalışma sayfaları ve nesnelerle ilgili sorulardır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri: Okul-Müze Günleri

Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu'nda 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında uygulanmak üzere İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve YTÜ işbirliğiyle İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün onayı ve Çağdaş Drama Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Marmara Üniversitesi, Turist Rehberleri Birliği Vakfı ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı'nın gönüllüleriyle öğretmen ve öğrenci paketi hazırlanmıştır. Bu paketin amacı, müzede müze eğitimcisi tarafından

gerçekleştirilecek müze gezisine destek olacak ayrıntılı bilgi ve gezi öncesi, sonrası etkinlik önerilerini öğretmenlerin kullanımına sunmak, öğrencileri geziye hazırlamada ve gezi sonrası kazanılan bilgi ve davranışların pekiştirilmesinde öğretmenlere yardımcı olmaktır.

Okul-Müze Günleri'nin amacı, 4-7. sınıf öğrencilerinin Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu'nda seçilmiş temalar, nesneler ve müze ortamı aracılığıyla eğitsel hedef ve davranışların kazandırılması, İstanbul'un tarihini öğrenmesine, kültürel önemini kavramasına ve tarih bilinci ve kültür varlıklarını koruma bilincinin oluşmasına katkıda bulunmaktır.

Bu etkinlikler 4.-5. sınıflar için Tarihöncesi dönemlerde “barınma”, “giyim” ve “beslenme”; 6.-7. sınıflar için Antik Yunan-Roma ve Bizans dönemlerinde “efsaneler”, “meslekler”, “giyim” ve “beslenme”dir. Öğretmenler her sınıf için bu temalardan birini seçerek uygulama yapabilirler.

Bu program üç aşama olarak planlanmıştır: Gezi öncesi okul çalışması, gezi, gezi sonrası okul çalışması. Gezi aşaması ise yaklaşık üç saatlik bir etkinlik olarak tasarlanmıştır. Eylül-Ekim ve Nisan-Mayıs-Haziran aylarında haftada iki gün müze gönüllüleri tarafından öğretmenlerle işbirliği içinde uygulanması planlanmaktadır.

Pakette gezi öncesi ve sonrası için etkinlik önerileri detaylı olarak açıklanmış, tema ve nesnelerle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Paket doğrudan öğretim programıyla ilişkili değildir; müzede ders yapmak ve kazanımları gerçekleştirmek üzere değil, öğretime destek olmak için yapılandırılmıştır.

6. İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ'NİN SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI TARİH ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASI İÇİN EĞİTİM PROGRAMI ÖNERİSİ

Bu çalışmada İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin ilköğretim okulları tarafından tarih öğretiminde laboratuvar olarak kullanılabilmesi için 2004 Sosyal Bilgiler Programı ile doğrudan ilişkili bir eğitim programı önerisi hazırlanmıştır. Bu eğitim programının amacı, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programı tarih öğretimini öğrencileriyle birlikte belirlenen kazanımlara yönelik İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde gerçekleştirmelerini sağlamaktır.

Şekil 6.1. İstanbul Arkeoloji Müzeleri (Tezcan Akmeahmet, K.)

Türkiye'nin ilk müzesi olan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde (Şekil 6.1) Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yer alan değişik kültürlerle ait sanat nesneleri bulunur. 60.000 arkeolojik eser, 800.000 sikke, 75.000 çivi yazılı tablet, 2.000 kadar Türk çini ve keramiği ile dünyanın en önemli koleksiyonlarından olan ve dünya sanatının kaynaklarından birini oluşturan bu nesneler hem kültür tarihi hem de sanat tarihi açısından büyük bir öneme sahiptir. (Pasinli, 1994: 307)

Bu çalışmada İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin seçilme nedeni, Türkiye müzelerindeki koleksiyonların çoğunluğunu arkeolojik sanat nesnelerinin oluşturmasıdır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki uygulama Türkiye'deki arkeoloji müzeleri için bir örnekleme olacaktır.

Günümüzde dünya genelinde müze dendiğinde sadece arkeoloji ve sanat koleksiyonlarından oluşturulan müzeler anlaşılmamakta ve hemen her kültür ürününün müzesi yapılabilmekte, farklı koleksiyonlardan müzeler oluşturulmaktadır. Müzeler koleksiyonlarına göre şu şekilde sınıflandırılabilir (Ambrose and Paine, 1993: 7):

- Genel Müzeler
- Arkeoloji Müzeleri
- Sanat Müzeleri
- Tarih Müzeleri
- Etnografya müzeleri
- Doğa Tarihi Müzeleri
- Jeoloji Müzeleri
- Teknoloji Müzeleri
- Askeri Müzeler
- Endüstri Müzeleri

Özellikle Avrupa, Amerika, Kanada ve Avustralya'da, bu müze türlerinden pek çok örnek bulunmaktadır. Örneğin Amerika'da 126 Teknoloji Müzesi, 359 Sanat Müzesi, 499 Tarih Müzesi vardır. (ICOM, 2005) Bu müzelerin pek çoğu, okulların tarih öğretimine yönelik eğitim etkinlikleri sunmaktadırlar. Her nesnenin bir tarihi olduğundan, müzedeki nesneler aracılığıyla tarihi tema, kavram ve becerilerle ilişki kurulabilmektedir. Türkiye genelinde ise bir araştırma raporuna göre müzeler şu şekilde sınıflanmıştır: ("Shankland ve Bezmen, 1995" Madran, 1998: 15'teki alıntı)

- Arkeoloji Müzeleri
- Arkeoloji ve Etnografya Müzeleri
- Etnografya Müzeleri
- Milli Tarih Müzeleri
- Saray Müzeler
- Anıt Müzeler
- Güzel Sanatlar Müzeleri
- Uzmanlık Müzeleri
- Anı Müzeleri

- Diğer Müzeler

Türkiye genelinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı müzelerinin %43'ü arkeolojik sanat nesneleriyle oluşturulmuş “arkeoloji müzeleri” ile arkeoloji müzelerinin içine etnografik malzemenin yerleştirilmesiyle oluşan arkeolojik ve etnografik nesnelerin bir arada sergilendiği “arkeoloji ve etnografya müzeleri”dir. (Atagök, 1998: 219; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2002; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2005-Bkz. EK B) Hemen her ilde veya komşu ilde bu müze türlerinden biri mutlaka vardır; fakat Türkiye’de hâla bir teknoloji müzesi yoktur, sanat müzeleri ise ancak büyükşehirlerle sınırlıdır.

Türkiye, insanlığın ilk dönemlerinden beri coğrafi konumu, yaşamak için elverişli şartları nedeniyle farklı kültürlerle ev sahipliği yapmıştır ve Hitit, Roma, Bizans gibi büyük uygarlıkların yeşerip büyüdüğü önemli bir merkez olarak zengin bir arkeolojik mirasa sahiptir. Her yıl Türkiye’nin tarihöncesi devirlerden, Bizans Dönemi sonlarına kadar oluşmuş yerleşim alanlarında yapılan kazılardan çıkarılan nesneler, bulundukları ilin bağlı olduğu müzeye aktarılmakta, böylece müze koleksiyonlarına yeni nesneler eklenmektedir.

Bu bölümde, bu eğitim programının İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde gerçekleştirilmesi için planlama, yapılanma ve uygulama önerileri ve hazırlanan nesne merkezli etkinlikleri örnekleri sunulacaktır.

6. 1. Planlama

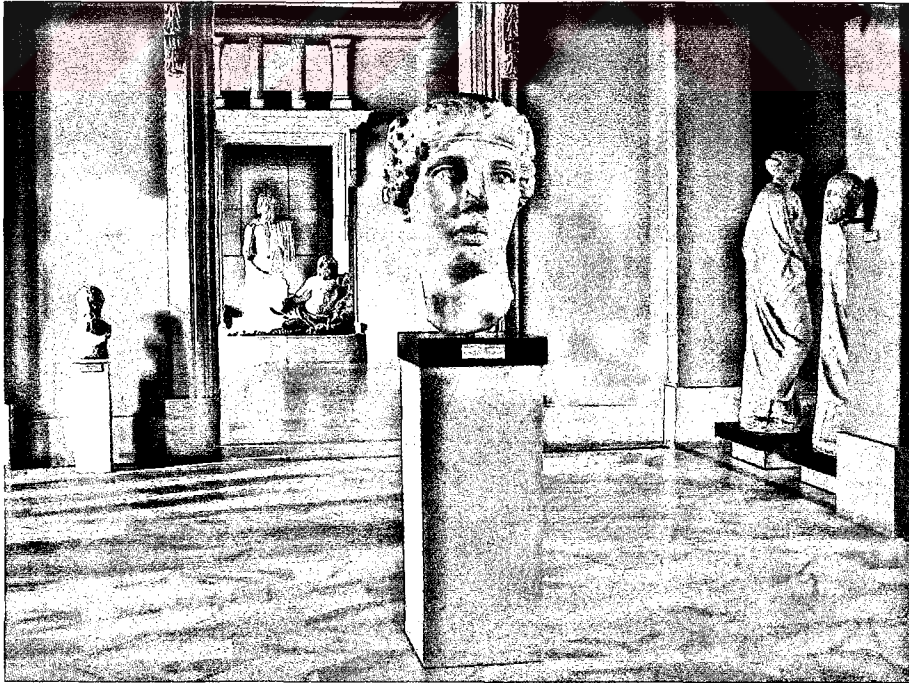
İstanbul Arkeoloji Müzeleri için etkinliklerin planlanabilmesi için bazı ön çalışmalar yapılmıştır. Öncelikle İstanbul Arkeoloji Müzeleri için bir durum tespiti yapılarak müzenin koleksiyonu ve eğitim durumu değerlendirilmiş, daha sonra ve ihtiyaç belirleme çalışması yapılmıştır. Etkinlikler, bu bilgiler ışığında sosyal bilgiler programı tarih öğretimi ile ilişkilendirilmiş ve biçimlendirilmiştir.

6. 1. 1. Durum Tespiti

İstanbul Arkeoloji Müzeleri için etkinlikleri tasarlamak için müzenin koleksiyonu gözden geçirilerek kapsamı belirlenmiş ve müze uzmanları ve müze yöneticileriyle yapılan görüşmeler sonucunda kadro, eğitim gibi kaynakları değerlendirilmiştir.

Koleksiyon: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü İstanbül Arkeoloji Müzeleri,  müzeden oluşur: İstanbül Arkeoloji Müzesi, Eski şark Eserleri Müzesi ve inili Köşk Müzesi. (EK C) Arkeolojik nesneler İstanbül Arkeoloji Müzesi ve Eski şark Eserleri Müzesi'nde bulunmakta, inili Köşk'te ise Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait çeşitli ini ve seramikler sergilenmektedir. İstanbül Arkeoloji Müzeleri, Ana Bina ve ek binadan oluşmaktadır. 1891 yılında ziyarete açılan ve 1902 ve 1908 yıllarında genişletilmiş (Eyice 1985: 1603) olan iki katlı binanın üst katında:

- Küçük boyutlu taş eserler, çanak-çömlekler, pişmiş toprak ve heykelcikler;
- Altın, gümüş, kıymetli taşlar, bronz ve cam gibi çeşitli malzemelerden yapılmış takı, heykelcik gibi buluntu gruplarından meydana gelen (Pasinli, 2003: 49) Hazine Bölümü;
- Çeşitli devirlere ait seçme sikke, mühür, nişan, madalya ve sikke kalıplarından oluşan Gayri İşlami ve İşlami Sikke koleksiyonu ve
- Kütüphane yer almaktadır.

şekil 6. 2. İstanbül Arkeoloji MzesiAntik ağ Heykelciligi Sergilemesi

(Tezcan Akmeahmet, K.)

Binanın alt katında, Osman Hamdi Bey Salonu, Sidon Kral Nekropolü Salonu ve Antik Çağ Heykelciliği Sergilemesi bulunur. (Şekil 6. 2) Osman Hamdi Bey Salonu, Osman Hamdi Bey'in hayatı ve Türk Müzeciliği'ne katkıları ile ilgili bilgi panoları ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri ile ilgili ilk belge ve nesnelere ayrılmıştır. Sidon Kral Nekropolü sergilemesinde, 19. yüzyılda Osman Hamdi Bey'in çabalarıyla Müze-i Hümayun adına yapılan en önemli kazı olan Sidon/Sayda kazılarında Sidon Kral Nekropolü'nden çıkarılan ünlü İskender Lahti, Ağlayan Kadınlar Lahti, Satrap Lahti, Likia Lahdi, antropoid (insan şeklinde) lahitler ve Tabnit Lahdi, diğer lahitler ve mezar buluntuları sergilenmektedir. Antik Çağ Heykelciliği sergilemesinde, Antik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar olan tarih diliminde heykel sanatının gelişimi seçkin örnekleriyle sunulmaktadır.

Ana Bina'nın güneydoğu bitişiğinde yer alan altı katlı ek binanın bodrumu depo olarak kullanılmaktadır, dört katı ise sergi salonlarına ayrılmıştır. Ek binanın giriş katında “Thrakia-Bithynia ve Bizans” sergileme salonu, “Çocuk Müzesi” (Şekil 6. 3) ve “Assos Salonu” yer alır. “İlköğretim çağındaki çocuklara müzeleri tanıtmak, tarihi zenginlikler öğretmek, koruma bilinci oluşturmak, uygarlıkların doğuşunu ve gelişimini göstermek” amacıyla 1995 yılında kurulmuş olan çocuk müzesinin giriş kapısının önünde paleolitik dönem ve neolitik dönem barınma mekânları canlandırması (Şekil 6. 4) ve Truva atı modeli bulunur. (Pasinli, 2003: 418) Müzenin içinde nesnelerin sergilendiği

- Çocukların Günlük Yaşamını Canlandıran Eserler
- Sümerli Çocukların Kilden Defterleri
- Değişik Hayvan Heykelciklerinden Örnekler
- Eski İnsanların El Becerilerini Gösteren Değişik Çağlara Ait Hayvan Heykelcikler
- Sandal ve Yiyecek Örnekleri başlıklı vitrinler ve
- Birlikte Kumaş Dokuyalım
- Giysilerimi İstiyorum

Şekil 6. 3. Çocuk Müzesi (Tezcan Akmeahmet, K.)

Şekil 6. 4. Çocuk Müzesi Önündeki Tarihöncesi Canlandırmaları

(Tezcan Akmeahmet, K.)

- Ya Param Olmasaydı
- Yunan ve Roma Çağı'nda Çocuk Eğitimi
- Çivi Yazısının Evrimi
- Çağlar Boyu Çocuk Yaşamı
- Yüzyıllar Önceki Yaşıtlarınızın Oyun ve Oyuncakları
- Tarihöncesi Çağlara Gidiyoruz

başlıklı bilgi panoları bulunmaktadır.

Paleolitik Devir, Neolitik ve Kalkolitik devirleri canlandıran küçük maketler, salonun bir köşesinde çocukların video izleyebileceği küçük oturakların yer aldığı bir bölüm ve salonun ortasında yer alan kalenin içinde, çocukların belli etkinlikleri yapabilecekleri sıralar oluşturulmuştur. Ancak on çocuğun çalışabileceği bu etkinlik mekânının duvarlarında:

- Ben Neyim?
- Siz de Silindir Mühür Yapabilirsiniz?
- Siz de Heykelcik Yapmak İster misiniz?
- Eski Mısır Yazı ve Araç-Gereçleri
- Çanak-Çömlek, Çanak-Çömlek Yapma Yöntemleri
- En Güzel Kabı Kim Yapacak

başlıklı bilgi panoları vardır. Assos Athena Tapınağı modelinin yer aldığı “Assos Salonu”nda ise geçici sergiler düzenlenmektedir.

1998’de ziyarete açılan Thrakia-Bithynia ve Bizans Sergileme Salonu “İstanbul’un Çevre Kùltürleri” adı altında, girişin hemen altındaki kotta gezilebilmektedir. Thrakia sergilemesinde, Türkiye Trakyası’nda bulunan eserler ile Mezek, Selanik gibi Türkiye dışından birkaç buluntu, Arkaik Dönem’den Roma Dönemi’nin sonuna kadar olan döneme ait nesnelerle sunulmaktadır. Bithynia sergilemesinde ise, İzmir

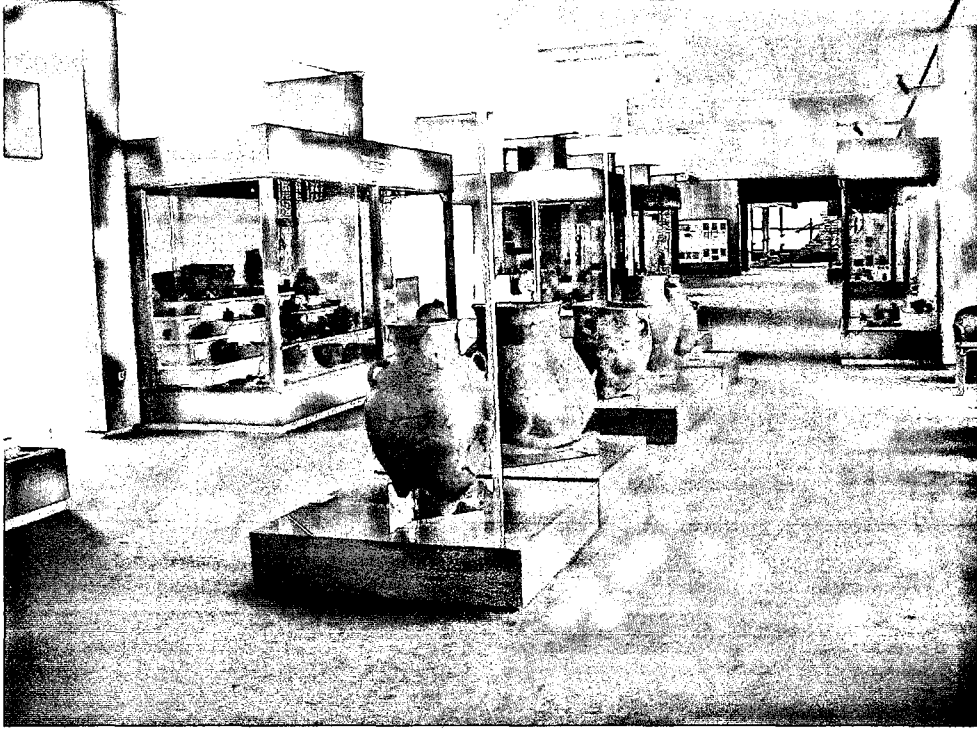
merkez olmak üzere Bolu, Adapazarı, İzmit ve Bursa'nın doğusunu içine alan Güneydoğu Marmara Bölgesini kapsayan Bithynia buluntuları sergilenmektedir. Bizans sergilemesinde, doğu ve batı arasında bir köprü oluşturan bin yıllık bir uygarlığın kalıntıları olarak dönemlere göre kronolojik sunulan nesneler, Geç Antik veya Geçiş Dönemi olarak bilinen 4. yüzyıldan İstanbul'un Fethi'ne kadar olan döneme aittir. (Pasinli, 2003: 324-325)

Şekil 6. 5. Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu Tarihöncesi Çağlarda İstanbul Bölümü

Yarımburgaz Vitrini (Tezcan Akme Mehmet, K.)

Ek binanın birinci katında “Çağlar Boyu İstanbul” sergi salonu Tarihöncesi Çağlarda İstanbul, Antik Çağ'da İstanbul ve Kadıköy, Bizans Devri'nde İstanbul bölümleriyle yer alır. (Şekil 6. 5) Ek binanın ikinci katında ise Çağlar Boyu Anadolu ve Troia sergi salonu bulunur. (Şekil 6. 6) Bu salonun sağ tarafında Troia kültürüne ait koleksiyon, sol tarafında ise Anadolu'nun Tarihöncesi Çağları'ndan Demir Çağı'na kadar olan tarih dilimi, çeşitli yerleşimlere ait arkeolojik nesnelerle temsil edilmektedir.

Şekil 6. 6. Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu (Tezcan Akmeahmet, K.)

Ek binanın üçüncü katında, “Anadolu’nun Çevre Kùltürleri: Kıbrıs-Suriye-Filistin” sergileme salonları bulunur. Bu salonun sol tarafında Suriye-Filistin koleksiyonuna ait nesneler, sağ tarafında ise Kıbrıs-Cesnola Koleksiyonuna ait, buluntu yeri belli olmayan nesneler sergilenmektedir. (Pasinli, 2003: 385)

Eski Şark Eserleri Müzesi, 1883 yılında Osman Hamdi Bey tarafından Sanayi-i Nefise Mektebi/Güzel Sanatlar Okulu olarak yaptırılan binada bulunmaktadır. 1917-1919 ve 1932-1935 yılları arasındaki çalışmalarla müze olarak düzenlenmiştir. 1963 yılında ziyarete kapatılmış olan bina, 1974 yılında iç mekânları değiştirilip yeni bir sergileme ile tekrar ziyarete açılmıştır. Müzede Anadolu, Mezopotamya, Mısır ve Arap kùltürlerine ait günlük yaşam, dinsel yaşam, askerlikle ilgili nesneler ve mimari parçalar ile heykeller sergilenmektedir. (Şekil 6. 7) Bu müzede ayrıca 75.000 çivi yazılı belgenin korunduğu "Tablet Arşivi" bulunmaktadır. (T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, 2003)

Şekil 6. 7. Eski Şark Eserleri Müzesi (Tezcan Akmeht, K.)

Müze Eğitimi: İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı diğer müzelerde olduğu gibi koruma ve araştırma işlevine öncelik verilmekte, eğitim işlevi yeterinde önemsenmemektedir.

Sergileme açısından, müzede eğitsel bir sunum bulunmamaktadır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sergileme, Türkiye'deki diğer arkeoloji müzelerinde olduğu gibi nesne merkezlidir. Nesneler buluntu yerlerine göre kronolojik olarak, vitrin içlerinde veya dışında, estetik kaygılarla sergilenmekte, işlevlerinin ne olduğu konusunda izleyiciye bir fikir verememektedir. Etiketler ve bilgi panoları biçim ve içerik açısından yetersiz kalmaktadır. Oysa, eğitim açısından müzelerin yaygın olarak kullanıldığı ülkelerde, bir müzeyi diğer öğretim ortamlarından farklı kılan en önemli özelliği, eğitim kaygısıyla düzenlenmiş tematik; sahnelemeler, haritalar, ilüstrasyonlar, vb. ile

nesnelerin kullanımlarıyla ilgili bilgiler veren; filmler, etkileşimli bilgisayar programları yardımıyla tarihi canlandıran, izleyiciye yaşatan bir ortam sunmasıdır.

İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin bir eğitim politikası; toplumun eğitim ve kültürüne katkıda bulunacak eğitim programı veya eğitim uzmanı bulunmamaktadır. Müzede eğitim faaliyetleri olarak sadece müzede uzman kişi ve üniversite öğrencilerinin katıldığı bilimsel konferanslar düzenlenmektedir. Ayrıca talep olduğu takdirde, müzeyi gezen yerli-yabancı grupların ziyaret edeceği bölüm, bölüm uzmanı veya o gün nöbetçi olan müze uzmanı tarafından gezdirilmektedir. (Kızıltan, 2004)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı diğer müzeler gibi İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin okullara yönelik de bir eğitim programı bulunmamaktadır. Müzenin ilköğretim tarih öğretimini desteklemeye yönelik bir eğitim programı sunamamasının nedenleri, müze yönetimine göre, müzenin eğitim kadrosunun olmayışı ve müze sergilemesinin ilköğretim programları ile bağlantıları kurulmayan, kronolojik bir düzende olması olarak belirtilmiştir. (Atagök ve Tezcan, 2004) Müzede okullarla ilişkili olarak sınırlı sayıda çalışma yapılmaktadır. (Kızıltan, 2004)

- Müzeye gelen okul grupları talep ederse, okulun ziyaret edeceği bölüm uzmanları veya o gün nöbetçi olan uzman tarafından rehberlik yapılmaktadır. Fakat bu rehberlik daha çok müze uzmanı tarafından bölüm hakkında bilgiler vermekle sınırlı kalmakta, öğrencilerle etkileşimli bir çalışma gerçekleştirilmemektedir.
- Okullardan talep gelirse, müze uzmanları tarafından okullarda, müzeler, kültür varlıklarını koruma bilinci ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri ile ilgili konferanslar verilmektedir.

2003 yılında Müze Müdürü Sayın Halil Özek'le "Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı" projesi kapsamında gerçekleştirilen görüşmeye göre müzenin halka yönelik bir eğitim faaliyeti sunamamasının nedenleri, müzenin iş yükünün çok fazla olması, müzedeki eleman yetersizliği, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak bürokratik işlemlerin getirdiği iş yükü ve zaman kaybıdır. (Özek, 2003) Özek, bu görüşmede arkeolojik mirası toplama, koruma ve sergilemenin dışında, toplum üyelerine tarihsel bilinç kazandırmanın da İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin hedefi olması gerektiğini belirtmiştir.

İlköğretim okulları tarafından ücretsiz ziyaret edilebilen İstanbul Arkeoloji Müzeleri okulların ilgi gösterdikleri müzeler arasındadır. “Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması” araştırma projesi sonuçlarına göre, Müze Beşiktaş’taki okulların ziyaret ettiği ilk beş müzeden biridir. (Atagök ve Tezcan, 2004: 2) Müzenin 2003 yılı kayıtlarına göre, İstanbul Arkeoloji Müzeleri 2003 yılı içinde 306’sı devlet, 24’ü özel okul olmak üzere toplam 330 okuldan gelen 26.625 öğrenci tarafından ziyaret edilmiştir. Fakat müzeye yapılan bu geziler genellikle “Müzeler Haftası’nda” gerçekleştirilmektedir. (Kızıltan, 2004) Müzenin oldukça kalabalık olduğu bu dönemde, öğretim programlarıyla ilişki kurulmadan, belli bir yöntem, tema ve bölüm sınırlaması yapılmadan gerçekleştirilen bu gezilerden eğitsel bir kazanım da sağlanamamaktadır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri 2003 yılında çalışmalarına başlanan “Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı” projesi ile öğretmen ve öğrencilere yönelik bir eğitim misyonu üstlenmiş durumdadır. 2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı’nda yapılan çalışmalarla İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve YTÜ işbirliğiyle Çağdaş Drama Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Marmara Üniversitesi ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı gönüllü katılımcılarının katkılarıyla, ilköğretim okulları öğrencilerine uygulanmak üzere bir eğitim paketi hazırlanmıştır. (Bkz. s.74-75) 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılı’nda belirlenmiş okul gruplarına uygulanmaya başlanacak “Okul-Müze Günleri” olarak adlandırılan bu program için tezin hazırlandığı dönemde, Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü’nün T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na başvurusuyla, müzede DÖSİM’in katkısıyla bir müze eğitimcisi görevlendirilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yazışmalar sürdürülmektedir.

6. 1. 2. İhtiyaç Belirleme

İstanbul Arkeoloji Müzeleri eğitim programının ihtiyaca cevap verecek şekilde planlanabilmesi için müzenin, öğretmenlerin ve öğrencilerin ihtiyaçlarının ne olduğunun saptanması gereklidir. Bu amaçla ihtiyaç belirlemek için şu çalışmaların sonuçlarından faydalanılmıştır:

Eğitim Ortamı Olarak Müzeler Konferans Dizisi

Türkiye’de müzeler tarafından okullara yönelik bir eğitim programı hazırlama gereksinimi Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı tarafından Arş. Gör. Kadriye Tezcan Akmehmet koordinatörlüğünde düzenlenen “Eğitim Ortamı Olarak Müzeler”^{*} konferans ve tartışma dizisi sonucunda dile getirilmiştir. Müzeciler eğitimciler, öğretmenler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, üniversite öğrencileri ve ilgili kişilerin katıldığı bu konferans dizisinin değerlendirme toplantısında, müzeler için okul-müze işbirliğinin kurulması konusunda öğretmenler ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri tarafından şu öneriler getirilmiştir (Tezcan Akmehmet, 2003: 79)

- Müzelerde eğitime yönelik çalışacak birimleri kurulmalıdır. Bu birimler
 - Müzelerde öğretimde kullanılabilecek belli nesneleri belirlemelidir.
 - Okulların öğretim programları ile bağlantılı eğitim programları hazırlamalı ve öğretmenlere bu programları ve müzelerini tanıtmalıdır.
 - Müzeleri öğrencilerin ilgisini çekici hale getirilmelidir.
 - Müzelerde eğitim-öğretime uygun sergiler hazırlanmalıdır.
 - Öğretmenlere yönelik kılavuzlar hazırlanmalıdır.
 - Öğretmenlere müze tanıtım günleri yapmalılar,
- Müzelerde eğitime uygun ayrı alanlar düzenlemelidir.
- Müzelerin öğretmenlere tanıtıldığı web siteleri oluşturulmalıdır.

Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması Araştırma Projesi

2003 yılında, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı, program yürütücüsü Prof. Tomur Atagök yönetiminde, Arş. Gör. Kadriye Tezcan Akmehmet tarafından koordine edilen “Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması” araştırma projesi ile müzelerin tarih öğretiminde kullanılması

^{*} Tezin yazarı tarafından kitaba dönüştürülen bu konferans dizisi notları “Eğitim Ortamı Olarak Müzeler” adıyla Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından yayınlanmıştır.

için öğretmenlerin ve müzecilerin temel ihtiyaç ve problemleri tespit edilmiş ve çözüm önerileri alınmıştır. Bu araştırma projesi ile pilot bölge olarak seçilen Beşiktaş ilçesi ilköğretim okullarındaki 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin müzeleri öğretime destek olarak kullanıp kullanmadıkları, yapılan anket (Ek D) ve görüşmelerle tarih dersi örneğinde araştırılmış, öğretmenlerin bu konudaki sorunları ve önerileri alınmıştır. Ayrıca, İstanbul'da, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yönetilen müzelerdeki müze uzmanları ile yapılan anket (Ek E) ve görüşmelerle, bu müzelerin ilköğretim okulları tarih öğretimine destek verip vermediği, müzelerin bu konudaki sorunları ve çözüm önerileri belirlenmiştir.

- Öğretmenler, tarih derslerini müzede uygulama konusunda müzelerden kaynaklanan nedenleri şöyle sıralamışlardır: (Atagök ve Tezcan Akmeahmet, 2004)
 - Müzelerin tarih öğretimine destek olmak için hizmet sunmamaları ve
 - Müzelerdeki sergilemelerin öğrencilerin algılayabilecekleri şekilde düzenlenmemiş olması.

Öğretmenler müzelerin tarih öğretiminde kullanılması konusunda öncelikli olarak yapılması gerekenleri ise şöyle sıralamışlardır:

- Müzeler tarafından, gelen okul gruplarına eğitim verecek müze eğitimi uzmanları görevlendirilmesi,
- Müzeler tarafından, öğretmenlere yönelik, müzelerin hangi bölüm ve nesnelerinin, hangi konularla bağlantılı öğretimde kullanılabileceği konusunda rehber kitaplar ve broşür gibi eğitim malzemeleri hazırlanması,
- Müzelerin ve koleksiyonlarındaki nesnelerin öğretimde nasıl kullanılabileceği konusunda, öğretmenlere yönelik yayınlar hazırlanması ve okullara gönderilmesi,
- Müze sergilerinin öğretim programlarıyla ilişkili, okulların kullanılabileceği şekilde yeniden düzenlenmesi.

Araştırma Projesi ile alınan müzecilerin görüşlerine göre ise müzelerin ilköğretim okulları tarih öğretimine destek olmak amacıyla bir eğitim programı hazırlama ve sunma konusunda en önemli üç sorun:

- Personel eksikliği
- Maddi koşulların yetersiz oluşu

- Asli işlerin yoğunluğu nedeniyle bu eğitim programını hazırlamak için yeterli zamanın olmamasıdır.[†]

Müzeciler de, müzelerin tarih öğretiminde kullanılması konusunda öncelikli olarak yapılması gerekenleri ise şöyle sıralamışlardır:

- Müzelerin laboratuvar olarak kullanılması ile ilgili pilot uygulamalar yapılarak sonuçlarının incelenmesi,
- Okulların tarih konuları paralelinde, okullara yönelik eğitim programları hazırlanması,
- Müzelerinin ve koleksiyonlardaki nesnelerin öğretimde nasıl kullanılabileceği konusunda, öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmesi.

Bu araştırma projesi sonucunda öğretmenlerin müzeleri öğretimde nasıl kullanacaklarını bilmedikleri; müzeler tarafından öğretmen ve öğrenciler için eğitim programları ve etkinlikler hazırlanması ve müze sergilemelerinin eğitime uygun bir ortam oluşturacak biçimde yeniden düzenlenmesi gereği ortaya çıkmıştır.

“Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak” Pilot Projesi

6 Mart - 8 Haziran 2004 tarihleri arasında Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak adlı pilot proje, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı işbirliğiyle Arş. Gör. Kadriye Tezcan Akmehtem’in koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiştir. Pilot projenin amacı, Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu merkezli bir eğitim programı geliştirebilmek için ihtiyaç belirleme çalışması yapmaktır. Pilot proje kapsamında bir çalıştay ve müze gezileri düzenlenmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde 6 Mart 2004 tarihinde, “Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak” başlıklı bir çalıştay, farklı müzelerden, ilköğretim okullarından, üniversitelerden, sivil toplum kuruluşlarından yaklaşık 100 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalıştay’da İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nin eğitim amaçlı kullanılabilmesi için strateji ve faaliyet planının ne olması gerektiği, hangi kaynaklara ihtiyaç duyulabileceği, müzenin artı

[†] Bu ifadeyle, müzecilerin “eğitim”i, müzelerin temel işlevleri arasında görmedikleri anlaşılmaktadır.

ve eksileri, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşlarının bu çalışmaya katkılarının ne olabileceği, karşılaşılabilecek problemler ve çözüm önerileri tespit edilmiştir. Ayrıca yapılacak eğitim amaçlı gezilerin nasıl planlanması gerektiği tartışılmış ve katılımcıların proje konusundaki düşünce ve önerileri alınmıştır. (Şekil 6. 8)

Şekil 6. 8. “Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak”

Pilot Projesi Çalıştayı (Tezcan Akmehmet, K.)

“Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu Gezileri”, 1. Çalıştay sonucunda müze gezileri planlamak ve uygulamak amacıyla oluşturulan “gezi grubu” üyeleri tarafından, Mart-Haziran 2004 tarihleri arasındaki çalışmalarla gerçekleştirilmiştir. Gezi Grubu üyeleri İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Çağdaş Drama Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Gezi Atölyesi, İstanbul Turist Rehberleri Birliği, Marmara Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve Sanat Tarihi Derneği gönüllülerinden oluşmuştur. (Tezcan Akmehmet, 2004a:36)

Bu katılımcılarla yapılan çalışmalarla, oluşturulması planlanan eğitim programının yukarıda belirtilen hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik bir müze gezisi için “İstanbul’da Günlük Yaşam” üst teması altında; İstanbul’da Çağlar Boyu

“Beslenme”, “Giyim”, “Aile” alt temaları belirlenmiştir. İlköğretim 4.-5. ve 6.-7. sınıf öğrencileri hedef kitle olarak seçilmiştir. Her gezi grubunun, bu alt temalardan birine odaklanarak, müzeyi eğitim amaçlı değerlendirecek bir müze gezisini gezi öncesi, müze gezisi ve gezi sonrası aşamaları ile planlamaları ve kendi planları doğrultusunda hedeflerine ulaşip ulaşmadıklarını değerlendirmeleri beklenmiştir. Her grup müzeye gelmeden önce çocuklara seçtiği temaya ve hedeflerine yönelik ön eğitim vererek gelmiştir. Müze turunda, seçilen tema ile ilişkili nesneler aracılığıyla soru-cevap, anlatım, drama, gözlem defteri ile sergiyi inceleme-not alma-resim yapma, nesne bulma-inceleme-onunla ilişkili soru kâğıdını doldurma etkinlikleri, müze gezisi sonrasında ise çalışılan tema ve nesnelerle ilişkili olarak çocuklara drama, resim, yazı çalışmaları yaptırılmıştır. (Şekil 6. 9, Şekil 6. 10)

Geziler, İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı koordinatörlüğü'nde Çağdaş Drama Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Gezi Atölyesi ve Marmara Üniversitesi tarafından kendi seçtikleri öğrenci grupları ile düzenlemiştir.

Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından, pilot proje kapsamında farklı gruplar tarafından gerçekleştirilen müze gezilerini çocukların bakış açısından değerlendirmek ve etkili öğrenme-öğretme yöntemlerini belirleme amacıyla tüm gezi grupları için bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme bulgularının veri kaynakları, Müzecilik Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin yardımlarıyla yapılan, müze gezisi sırasında gözlemler ve gezi sonrasında çocuklarla yapılan birebir görüşmelerdir. Arkeoloji Müzeleri'nde gezi günü gerçekleştirilen gözlemlerle, çocukların gezi öncesi, gezi ve gezi sonrasında yapılan etkinliklere karşı ilgilerini ölçmek; 10 sorudan oluşan görüşme formu kapsamında (bkz. Ek F) uygulanan görüşmelerle ise, gezinin çocuklar üzerindeki etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Geziye katılan 129 çocukla yapılan görüşme ve gözlem sonuçlarına göre, var olan eğitim açısından olumsuz sergi düzenine rağmen gezilerden olumlu sonuçlar alındığı görülmüş ve bazı ihtiyaçlar belirlenmiştir. (Tezcan Akmehtmet, 2004b)

- Gezi için çok sayıda nesne seçerek çok fazla bilgi vermeye çalışmak yerine, az sayıda nesne seçerek onlarla ilgili daha derinlemesine eğitim çalışması, çocukların nesneleri daha iyi anlamalarını ve akıllarında tutmalarını sağlamaktadır.

Şekil 6. 9. Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu Gezileri (Tezcan Akmeahmet, K.)

Şekil 6. 10. Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu Gezileri (Tezcan Akmeahmet, K.)

- Gezi sırasında nesnelerle, seçilen tema ve konularla bağlantılı olarak çalışılması, pek çok farklı bilgi aynı anda verilmeye çalışılmaması, çocukların öğrenmesini kolaylaştırmaktadır.
- Müze gezilerinde çocukların farklı ilgi ve algılarına yönelik farklı etkinlikler yaptırılması, kendi yaşantıları ile ilişkiler kurulması, çocukların geziye olan ilgisini arttırmaktadır. Bu nedenle bir müze gezisi içinde, farklı ilgi ve algılara yönelik etkinlikler hazırlanmalıdır.
- Çalışma sayfaları ile nesne bulma, çizim yapma veya nesnelerle ilgili soruları cevaplama, hem çocuğu aktif kılarak incelemeye yöneltip nesneye odaklanması sağlaması, hem de çocuklar tarafından eğlenceli bulunması nedeniyle müze gezilerinde kullanılmalıdır. Öğrencilere soru sormanın yanında soru da sordurulmalıdır. Bunun için müzede çocuklara rehberlik eden kişi, soru sordurma yöntemlerini de iyi bilmelidir.
- Çocukların aktif katılımına olanak sağlayan etkinliklerin, müze gezisine ilgilerini arttırdığı tespit edilmiştir. Yapılan anket ve gözlem sonuçlarına göre, çocukların en çok hoşlandıkları etkinlikler drama, nesne bulma, çalışma kâğıdı doldurma etkinlikleridir.

Gezi süresi çok iyi planlanmalı, etkinlikler bu süreye göre ayarlanmalıdır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu Tarihöncesi Çağlar Eğitim Programı

2003-2004 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Balmumcu İlköğretim okulu 4 B Sınıfı öğrencileriyle tez çalışması için 1998 Sosyal Bilgiler Programı tarih öğretimine (bkz. s. 70-71) yönelik Arş. Gör. Kadriye Tezcan Akmehtet tarafından hazırlanan bir çalışma gerçekleştirilmiştir. (Şekil 6. 11) Bu çalışmanın amacı, ilköğretim sosyal bilgiler programı tarih öğretiminde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ni sınıf dışı eğitim ortamı olarak kullanmaktır (Ek G). Bu çalışmada 1998 Sosyal Bilgiler Programı yapısına uygun olarak içerikle ilişkili bir eğitim programı hazırlanmıştır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri koleksiyonu incelendiğinde, bu programın içeriğinin sadece 4.

Sınıf "Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesi "Tarihöncesi Çağlar" konusu ile bağlantılı olduğu belirlenmiş ve bu konuya göre eğitim programı biçimlendirilmiştir. (Aydın ve Diğerleri, 2000: 121-129) Uygulama alanı olarak İstanbul Arkeoloji Müzesi "Çağlar Boyu Anadolu ve Troia" sergi salonunun seçildiği bu eğitim programında 1998 Sosyal Bilgiler Programı'nın eğitsel hedeflerinin yanına, yeni tarih öğretiminin amaçlarıyla bağlantılı hedefler de eklenmiştir. Bu eğitim programında anlatımın yanında drama, soru-cevap vb. öğretim teknikleriyle ve çalışma sayfalarıyla öğrencileri gezi süresince müzede aktif kılmaya ve yaşantı oluşturmaya dayanan çağdaş müze eğitimi yöntemleri kullanılmıştır.

Nesne merkezli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirilen bu , öğrencilerin "Tarihöncesi Çağlar" konusundaki başarısına, tarih dersine ve müzeye karşı tutumuna etkisini araştırmak ve incelemek amacıyla bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme sonunda, "tarihöncesi çağlar" konusundaki bilgi düzeyinde deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Şekil 6. 11. Tarihöncesi Çağlar Eğitim Programı Gezi Sonrası Drama Etkinliği

(Tezcan Akmehtmet, K.)

Daha önce sosyal bilgiler dersinde işledikleri “Tarihöncesi Çağlar” konusundaki bilgileri müze gezisi ile desteklenen deney grubunun bilgi düzeyindeki başarıları, kontrol grubuna göre daha yüksek olmuştur.

- Deney Grubuna uygulanan bilgi testlerinde öntestin ortalaması 66.07 iken Uygulanan son testte 81.78 sonucu elde edilmiştir.
- Kontrol Grubu’na uygulanan bilgi testlerinde öntestin ortalaması 52.66 iken Uygulanan son testte 56.66 olmuştur.
- Deney Grubuna uygulanan tutum testlerinde öntestin ortalaması 41.92 iken Uygulanan son testte 42.21 olmuştur.
- Kontrol Grubu’na uygulanan bilgi testlerinde öntestin ortalaması 41.45 iken Uygulanan son testte 40.33 olmuştur.

Bu çalışmayla yeni tarih öğretimi ve çağdaş müze eğitimi yöntemlerinin birbiriyle paralel olduğu, müzenin öğrencileri aktif kılmak ve kanıtlara dayalı araştırma yaptırmak için etkin bir eğitim ortamı olduğu görülmüştür. İstanbul Arkeoloji Müzeleri sergilemesinin eğitim açısından sunumu olmamasına karşın belli amaçlara göre hazırlanmış bir eğitim programıyla seçilmiş tema ve nesnelerle aktif eğitim yöntemleriyle çalışmayla tarih öğretiminde olumlu sonuçlar alındıdır. (Ek G)

6. 1. 3. Eğitim Programı'nın Hazırlanması

İstanbul Arkeoloji Müzelerini tarih öğretiminde kullanmak için, hazırlanan eğitim programı, çağdaş müzelerdeki uygulamalarda olduğu gibi okul eğitiminin bir tamamlayıcısı olarak planlanmış ve öğretim programlarıyla bağlantısı kurulmuştur. Yapılan çalışmalar öğrencilerde hem bilişsel, hem de duyuşsal öğrenmenin gerçekleştirilmesi için müze deneyiminin sınıftaki öğrenme ve okul öğretim programlarıyla bağlantılı olması gerektiğini göstermektedir. (Piscitelli ve diğerleri, 2003: 18)

6. 1. 3. 1. 2004 Sosyal Bilgiler Programı ve Tarih Öğretimi

Gelişmiş ülkelerin hepsi 1980 sonrasında eğitimde yenileşmeye giderek öğretim programlarında değişiklikler yapmışlardır. Eğitim bilimdeki yenilikler kadar, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ve küreselleşmenin getirdiği yeni dünya düzeni de bu değişikliğin yapılmasını gerektirmiştir. (Silier, 2002) Türkiye’de ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyada gerçekleşmiş eğitim reformları dikkate alınmamış, Talim Terbiye Kurulu Başkanı Ziya Selçuk’un da vurguladığı gibi:

“Bunun doğal bir sonucu olarak, dünyayla entegre olamamış, eğitim-üretim bağlantısını kuramamış, milli ve evrensel hassasiyetlere duyarlı olmayan, üzerindeki fonksiyonları icra edemeyen bir eğitim sistemi ortaya çıkmıştır. Günümüzde yaşanan küreselleşmenin baskısı, sistemin yetersizliğini iyice açığa çıkarmaktadır. Küreselleşme bugün milli ve yerel olan her şeyi tehdit eder hale gelmiştir. 50 yıl sonra milli kültürlerin, yerel zenginliklerin güçlü bir şekilde varlığını sürdürebilmesi küresel olanla milli olanın, dengeli konfigürasyonuna bağlıdır.” (Selçuk, 2004).

Türkiye’de de AB’ye tam üyelik sürecinde, geçtiğimiz yıllarda öğretim programı yenileme çalışması yapılmıştır. 2003-2004 Eğitim Öğretim Yılı’nda çalışmalarına başlanan, 2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı içinde Ankara, Bolu, Hatay İzmir, Kocaeli, Van, İstanbul, Samsun ve Diyarbakır illerinde pilot uygulamaları gerçekleştirilen ve 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılı’nda tüm ilköğretim okullarında uygulamaya geçilecek olan 2004 Öğretim Programı, dünyada yaşanan bireysel, toplumsal ve ekonomik alandaki değişim ve gelişmelerle birlikte Avrupa Birliği normları ve eğitim anlayışı, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçlar ve ihtiyaç analizleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. (M.E.B., 2004a: 44)

İlerlemecilik akımının etkisiyle hazırlanan 1998 Öğretim Programı’nın, çağın gerektirdiği yaşama etkin katılan, doğru karar verebilen, sorun çözebilen, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen bireyleri yetiştirmede öğrencileri hayata hazırlamada yetersiz kaldığı görülmüştür. “Öğrencilerin eğitim-öğretim sürecindeki yaşantıları onlar için anlamlı olmadıkça, içinde yaşadıkları yakın çevreyi ve ülkeyi daha kolay anlamayı ve algılamayı sağlamadıkça hayata hazırlamak gibi bir iddia gerçekçi olamaz” anlayışı doğrultusunda biçimlendirilen 2004 Öğretim Programı, eğitime kökten bir değişiklik getirmektedir. (Öztürk ve Dilek, 2000: 66-75; M.E.B., 2004b)

İlköğretim 1. kademedede, öğrenciler tarih disiplini ile “Sosyal Bilgiler” dersi içinde karşılaşmaktadırlar. Aslında pek çok ülkede tarih, ilköğretim öğrencilerine ayrı bir ders olarak okutulmaktadır. Bazı eğitimciler sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımına karşı çıkmakta; Sosyal Bilgiler’in özünde bir vatandaşlık eğitimi olduğunu, sosyal bilimlerin birbirlerinden bağımsız olarak öğretilmesinin vatandaşlık eğitimi açısından daha etkili olacağını savunmaktadırlar. Türkiye’de de 2004 Sosyal Bilgiler Program Geliştirme Çalışmaları sırasında da Vatandaşlık dersi olduğu için “Sosyal Bilgiler” dersine gerek olmadığı, Sosyal Bilgiler adının değiştirilerek programın Tarih ve Coğrafya disiplini biçiminde yeniden düzenlenmesi görüşü ağırlık kazanmış, fakat bu uygulanmamıştır. (M.E.B. 2003: 10) 2004 Öğretim Programı’nda sosyal bilgiler üniteleri, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi akademik disiplinler açılarından çok yönlü, bütüncül bir anlayışla ele alınmıştır. (M.E.B., 2004a: 5)

2004 Öğretim Programı’nda temel olarak bilgiye bakış açısı değişmiş, davranışçı yaklaşım yerine yapılandırmacı yaklaşım temel alınmıştır. 1998 Öğretim Programı’nda davranışçı eğitim felsefesine bağlı olarak bilgi edinilmesi yaşam ve okulun temel amacı olarak görülmektedir. Bilgi ise; olguları, kavramları, ilkeleri ve süreçleri ezberlemek olarak görülmektedir. 2004 Öğretim Programı’nda ise bilgiyi kullanma, bilgi edinmeden daha çok vurgulanmakta; öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını; bilgiyi problem çözmede, anlamlı ortamlarda eleştirel ve yaratıcı düşünmede kullanabilmelerini öğrenmelerini öğretmeye önem verilmektedir. (M.E.B., 2004a: 44-46)

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir. (M.E.B., 2004a: 52) Sosyal Bilgiler dersi açısından karşılaştırdığımızda, 1998 ve 2004 Sosyal Bilgiler Programı arasındaki farklar şunlardır: (M.E.B., 2004b)

**Tablo 6. 1. 1998 ve 2004 Sosyal Bilgiler Programlarında 4. Sınıf Üniteleri
(M.E.B. 2004b)**

1998 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI 4. SINIF ÜNİTELERİ	2004 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI 4. SINIF ÜNİTELERİ
Aile, Okul ve Toplum Hayatımız • Ailemiz • Okulumuz • Toplum Hayatımız	Birey ve Toplum: Herkesin Bir Kimliği Var
Yakın Çevremiz • Yakın Çevremizi Tanıyalım • Yönler • Pusula • Kroki • Ölçek	Kültür ve Miras: Geçmişimi Öğreniyorum
İlimizi ve Bölgemizi Tanıyalım • Harita • Yurdumuzun Hangi İl ve Bölgesinde Yaşıyoruz • İlimiz ve Bölgemizin Doğal Özellikleri • İlimiz ve Bölgemizde Nüfus ve Yerleşme • İlimiz ve Bölgemizde Ekonomik Hayat • İlimizde Yaşanmış Önemli Tarihi Olaylar • İlimiz ve Bölgemizin Bulunduğu Çevrenin Korunması ve Güzelleştirilmesi	İnsanlar, Yerler ve Çevreler: Yaşadığımız Yer
Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu • Tarihin Konusu • Tarihte Zaman • Takvim • Tarihin Başlangıcı ve Çağlar • Türklerin İlk Yurdu ve İlk Türk Devletleri • İlk Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık • Türk Milletinin Tarihteki Yeri • İlk Çağda Anadolu Uygarlıkları • İlk Çağda Anadolu'da Kurulan Devletlerde Kültür ve Uygarlık • Çevre Uygarlıklarının Anadolu'ya Etkisi	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Üretimden Tüketime
	Bilim, Teknoloji ve Toplum: İyi ki Var
	Gruplar, Kurumlar Sosyal Örgütler: Hep Birlikte
	Güç, Yönetim ve Toplum: İnsanlar ve Yönetim
	Küresel Bağlantılar: Uzaktaki Arkadaşlarım

1. 1998 programında içerik ön plandadır. Öğrencinin verilen derslerin içeriğini öğrenmesi temeldir. 2004 programında ise beceri kazanmak önemlidir. Üniteler işlenirken doğrudan verilmesi beklenen dokuz temel beceri[†] şunlardır:

- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim
- Araştırma-sorgulama
- Problem çözme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik
- Türkçe'yi doğru, etkili ve güzel kullanma

Ayrıca sosyal bilgiler alanına özgü aşağıdaki becerilerin de kazandırılması beklenmektedir:

- Gözlem Becerisi
- Mekânı Algılama Becerisi
- Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
- Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
- Sosyal Katılım Becerisi
- Empati Becerisi

[†] Beceri: Öğrencilerde, öğrenme süreci içinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. (M.E.B., 2004a)

Tablo 6. 2. 1998 ve 2004 Sosyal Bilgiler Programlarında 5. Sınıf Üniteleri

(M.E.B. 2004b)

1998 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI 5. SINIF ÜNİTELERİ	2004 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI 5. SINIF ÜNİTELERİ
Vatan ve Millet • Vatan ve Vatan Sevgisi • Millet Ve Millet Sevgisi • Türk Milletinin Özellikleri	Birey ve Toplum: Haklarımı Öğreniyorum
Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk • Mondros Ateşkes Anlaşması • Kurtuluş Savaşı • Savaş Dönemi • Barış Dönemi • Türk İnkılabı ve Önemi • Atatürkçü Düşünce Sistemi • Cumhuriyetimizin Kurucusu Atatürk	Kültür ve Miras: Adım Adım Türkiye
Güzel Yurdumuz Türkiye • Yurdumuza Genel Bir Bakış • Yurdumuzun Doğal Durumu • Doğal Çevremizin Önemi ve Sorunları • Çevre Sorunlarının Çözümü • Doğal Afetler ve Korunma Yolları	İnsanlar, Yerler ve Çevreler: Bölgemizi Tanıyalım
İslamiyet'in Doğuşu, Yayılışı ve Türkler • İslamiyet'ten Önce Araplar • İslamiyet'in Doğuşu • İslamiyet'in Yayılışı • İslam Kültür ve Uygarlığı • Türkler ve İslamiyet • Orta Asya ve Yakın Doğuda Kurulan Türk Devletleri • Orta Asya ve Yakın Doğuda Kurulan Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz
	Bilim, Teknoloji ve Toplum: Gerçekleşen Düşler
	Gruplar, Kurumlar Sosyal Örgütler: Toplum İçin Çalışanlar
	Güç, Yönetim ve Toplum: Bir Ülke, Bir Bayrak
	Küresel Bağlantılar: Hepimizin Dünyası

2. 1998 programında içerik üniteler halinde sunulmuştur. Bu ünitelerin genel kategorileri vatandaşlık görev ve sorumlulukları, toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri, çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma ve ekonomik yaşama fikridir. 2004 programında ise önceki programa göre daha nesnel ve

kapsayıcı olması için içerik Tablo 6.1 ve 6.2’de belirtilen öğrenme alanları[§] çerçevesinde temellendirilmiştir:

- Birey ve Toplum
- Kültür ve Miras
- İnsanlar Yerler ve Çevreler
- Üretim Dağıtım ve Tüketim
- Zaman, Süreklilik ve Değişim
- Bilim, Teknoloji ve Toplum
- Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
- Güç, Yönetim ve Toplum
- Küresel Bağlantılar

3. 1998 programı öğretmen merkezlidir. İçerik ön planda olduğu için öğretmen olabildiği kadar nesnel gerçekliğe dayanan içeriği aktarmayı yeterli görmektedir, öğrencilerin pasif durumda olduğu öğretimde etkinlikler yetersizdir. 2004 programı ise beceri kazandırabilmek için öğrenci ve etkinlik merkezli aşağıda belirtilen öğretim yöntem ve tekniklerini gerektirmektedir:

- Problem çözme
- Örnek olay incelemesi
- İşbirlikli öğrenme
- Beyin fırtınası vb.
- Şiir/Öykü Yazma/Resimleme
- Sonuç Çıkarma
- Gözlem Yapma
- Resim Hakkında Konuşma/Yazma
- Kavram Haritası Oluşturma
- Görsel İmge Oluşturma
- Poster/Afiş Hazırlama/Reklâm Hazırlama
- Görüşme Yapma
- Alan Gezileri

[§] Öğrenme Alanı: Birbiri ile ilişkili beceri, tema ve kavramların bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır. (M.E.B., 2004a: 454)

- Kanıt Kullanma
- Günlük Yaşamla İlişkilendirme
- Önem Sırasına Koyma
- Sınıflama
- Örnek Verme
- Kendini Değerlendirme
- Yordama/Tahmin Yapma
- Bulmaca
- Günlük Tutma
- Dramatizasyon
- Karşılaştırma
- Empati Kurma
- Mektup Yazma
- Dosya Oluşturma
- Proje

2004 programı bu nedenle etkinliklerle zenginleştirilmiş, ayrıca içerik bölümü oluşturulmamıştır; kazanımların** getirdiği içerik sınırlaması vardır. (M.E.B., 2004b)

4. 1998 programında bilgiler nesnel gerçekliğe dayanır. Bilgiyi sunma, talimatlara uyma ve geri bildirim önemlidir. 2004 programında ise bireysel ve toplumsal olarak yapılandırılan öznel gerçekçilik vardır. Öğrencinin düşünme becerilerini ön plana çıkararak, bilgiye ulaşması ve öğrenmeyi öğrenmesi önemsenir.
5. 1998 programında ölçme değerlendirme öğretim sürecinden ayrı, sonuca dayalı bir anlayışa dayanmaktadır. 2004 programında ise süreci de değerlendiren bir anlayışa geçilmiştir. Değerlendirme araç ve yöntemleri şunlardır:

** Kazanım: Öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri ve tutumlardır. (M.E.B., 2004a)

- Gözlemler
- Tutum ölçekleri
- Görüşmeler
- Öğrenci ürün dosyası (Portfolyo)
- Projeler
- Tartışma
- Sergileme
- Anekdotalar
- Gösteriler
- Performans Testleri / Ödevleri
- Akran / Öz Değerlendirme
- Araştırma / Çalışma Kâğıtları
- Çoktan Seçmeli Testler
- Eşleştirmeli Testler
- Kısa Cevaplı Sınavlar
- Uzun Cevaplı sınavlar
- Açık Uçlu Sorular
- Dereceleme Ölçekleri (Rubric)

6. 1998 programında Sosyal Bilgiler konuları gibi, tarih dersleri de ayrılmış, kendi başlarına bağımsız olarak işlenmektedir. 2004 programında ise her ders, diğer ders, ara disiplinler ve Sosyal Bilgiler konularıyla ilişkilendirilmiştir. (Tablo 6. 3)

7. 1998 programı, sınıfta eğitime dayalıdır. 2004 programı ise öğrencinin zihinsel ve fiziksel tepkilerini arttıracak etkileşimli öğrenme ortamlarının önemi vurgulanmaktadır.

Tablo 6. 3. 1998 Sosyal Bilgiler Programı'nda 4. ve 5. Sınıf Tarih Konuları

(M.E.B. 2004b)

1998 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI 4. SINIF TARİH KONULARI	1998 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI 5. SINIF TARİH KONULARI
Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu • Tarihin Konusu • Tarihte Zaman • Takvim • Tarihin Başlangıcı ve Çağlar • Türklerin İlk Yurdu ve İlk Türk Devletleri • İlk Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık • Türk Milletinin Tarihteki Yeri • İlk Çağda Anadolu Uygarlıkları • İlk Çağda Anadolu'da Kurulan Devletlerde Kültür ve Uygarlık • Çevre Uygarlıklarının Anadolu'ya Etkisi İlimizi ve Bölgemizi Tanıyalım • İlimizde Yaşanmış Önemli Tarihi Olaylar	Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk • Mondros Ateşkes Anlaşması • Kurtuluş Savaşı • Savaş Dönemi • Barış Dönemi • Türk İnkılabı ve Önemi • Atatürkçü Düşünce Sistemi • Cumhuriyetimizin Kurucusu Atatürk İslamiyet'in Doğuşu, Yayılışı ve Türkler • İslamiyet'ten Önce Araplar • İslamiyet'in Doğuşu • İslamiyet'in Yayılışı • İslam Kültür ve Uygarlığı • Türkler ve İslamiyet • Orta Asya ve Yakın Doğuda Kurulan Türk Devletleri • Orta Asya ve Yakın Doğuda Kurulan Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık

6. 1. 3. 2. 2004 Sosyal Bilgiler Programı Tarih Öğretimi, Nesne Merkezli Eğitim ve Müze İlişkisinin Değerlendirilmesi

2004 programında İlköğretim 1. kademe Sosyal Bilgiler Programı'nda insan ve toplumla ilgili bilimlerden elde edilen bilgiler özellikle tarih, coğrafya ve vatandaşlık ağırlıklı olarak işlenmektedir. (Şimşek, 2005:1) Tarih eğitimi, önceki öğretim programlarında olduğu gibi bağımsız bir konu olarak değil, öğrenme alanları içinde işlenmektedir. Tarih eğitiminin temelini oluşturan “ Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanı, programda yer alan diğer tüm öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir. 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programı içinde “tarih” dersi için yapılandırmacı tarih yaklaşımı doğrultusunda temel kavram ve beceriler verilmektedir.

İçerik olarak 2004 programında farklı öğrenme alanları içinde yer alan tarih konuları yakından uzağa ilkesine uygun olarak aile, mahalle, şehir ve ülke tarihi ile sınırlandırılmıştır. Fakat 2004 programında önemli olan içerik değil, belirlenen kazanım, temel kavram^{††}, ve becerilerin verilmesidir.

2004 Sosyal Bilgiler Programı içinde kavram öğretimi önemli bir yer tutmaktadır. 4. sınıflar için 8, 5. sınıflar için 11 kavramın verilmesi beklenmektedir. (Tablo 6. 4.)

**Tablo 6. 4. 2004 Sosyal Bilgiler Programı'nda
4. ve 5. Sınıflar İçin Verilmesi Beklenen Kavramlar**

4. SINIFLAR İÇİN	5. SINIFLAR İÇİN
Giriş Düzeyinde • kronoloji • değişme ve süreklilik • nedensellik • ulus • liderlik • savaş • güç Gelişme Düzeyinde • benzerlik ve farklılık	Gelişme Düzeyinde • kronoloji • değişme ve süreklilik • nedensellik • ulus • liderlik • benzerlik ve farklılık Giriş Düzeyinde • savaş • güç • birinci elden kaynak • ikinci elden kaynak • yüzyıl

Programda beceri kazandırılması da önemsenmekte; zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, gözlem ve empati gibi tarih ile doğrudan ilişkili sosyal bilgiler becerilerini kazanmaları üzerinde özellikle durulması vurgulanmaktadır. (M.E.B., 2004a: 5) Genel olarak değerlendirdiğimizde programda tarih öğretiminin yeni tarih eğitimi yaklaşımına göre yapılandırıldığı görülmektedir.

^{††} Kavram: Bir şey üzerine ve özellikle o şeyin nitelikleri ya da imleri üzerine taşıdığımız genel düşünceye verilen addır. (M.E.B., 2004a)

2004 Öğretim Programı'nda "öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan" yeni anlayış çerçevesinde müze gezilerine yer verilmektedir. Bu anlayış 2004 Öğretim Programı'nın olduğu gibi, çağdaş müze eğitiminin de temelini oluşturmaktadır. Bu programda müzelerde eğitim etkinlikleriyle tarih öğretimi değişik açılardan önerilmektedir.

- Programın uygulanması ile ilgili açıklamalarda, Madde 12'de (M.E.B. 2004a:

6)

"Öğretmen inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler Pazar yerine, resmi dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazılara, atölyelere, müzelere ve tarihi mekânlara (tarihi yapılar, müze-kentler, savaş alanları) yönelik olabilir. Bu geziler sadece eğlenceli bir gün geçirmek olarak düşünülmemeli, her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrenciler için çalışma kâğıtları hazırlanmalı ya da müzelerin çalışma kâğıtları kullanılmalıdır. Öğrencilerin doğal ve tarihi çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanmalıdır...Öğretmen sınıfta ya da müzede drama etkinlikleri ile geçmiş yaşantıların canlandırılmasını ve öğrencilerin tarihi kişilik ile empati kurmasını sağlamalıdır"

ifadesi ile müze gezileri inceleme gezisi kapsamında değerlendirilmekte, bu geziler "tarihi çevreyi koruma bilinci, sanat zevki ve estetik duyguları geliştirmenin bir aracı olarak görülmektedir.

- Kültür ve Miras öğrenme alanı, "Adım Adım Türkiye" ünitesi içinde yerel tarih öğretimi ile bağlantılı olarak verilen öğretmen bilgi notunda müzenin önemi vurgulanmaktadır. Tarih öğretiminde problem sayılan ezbercilikten uzaklaşıp, öğretmen merkezli değil de öğrenci merkezli bir tarih öğretiminin yapılabilmesi için, yerel tarih öğretiminin uygulanması gerektiği dile getirilmekte; "müzelerin, bulundukları çevrenin geçmişine dair eser ve hatıraları koruduğu, konuların işlenmesine ve yöre tarihinin incelenmesi ve öğretilmesine yardım ettiği " belirtilmektedir. Yerel tarih öğretimi gezilerinde öğrencilerin buluntuları inceleyebilmesi için "öğrenci buluntu analizi çalışma kâğıdı" verilmektedir. (M.E.B., 2004a:

306) Yöntem olarak da müze gezilerinin faydalı olabilmesi için öğretmenin gideceği müzenin özelliklerini, öğrencilere incelettireceği eserleri bilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. “Öğrencilere gezdirilip bilgi aktarma etkinliği” olarak nitelenen müze gezisi öncesinde ve sonrasında yapılması gerekenlerin önemli olduğu belirtilmekte fakat nelerin yapılması gerektiği konusunda bilgi verilmemektedir. (M.E.B., 2004a: 302-304)

2004 programında nesnelerle bağlantılı çalışmak da önemsenmektedir:

- Doğrudan müze kelimesi geçmemekle birlikte sosyal bilgiler programında verilmesi beklenen “görsel kanıt kullanma” ve “kanıt kullanma” becerileri içinde “tarihi eserler”, “buluntular”, “aletler”in, öğrencilerin kanıta dayalı akıl yürütmesi, kolay öğrenmesi ve kavramları öğrenmesi için kullanılabileceği, geçmişin yeniden yapılandırılmasında ve anlamlandırılmasında öğretmenlerin ve öğrencilerin görsel kanıtlardan faydalanması gerektiği belirtilmekte; (M.E.B. 2004a: 52, 68-69) Yalnız ilköğretim 1. kademe çocukları için kaynak olarak öncelikle kendi yaşamlarına ait malzemelerin kullanılması gerektiği dile getirilmiştir.
- 4. sınıfta Kültür ve Miras öğrenme alanı, Geçmişimi Öğreniyorum ünitesi içinde “sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur” kazanımı bulunmaktadır. Bu kazanım için önerilen etkinlikte, öğrenciler için, seçtikleri ailelerinden kalma bir nesne ile ilgili dolduracakları çalışma kâğıdı da verilmektedir. (M.E.B. 2004a: 135)

Görüldüğü gibi 2004 Sosyal Bilgiler Programı'nda genel olarak müze gezilerine yönlendirme yapılarak tarih öğretimindeki rolü dolaylı olarak vurgulanmakta; müzelerin inceleme gezileri, kanıt kullanma becerisi ve yerel tarih öğretimi içinde önemi üzerinde durulmaktadır.

2004 programında, önerilen kazanımlarla ilişkili müze gezileri için etkinlik önerileri de sunulmaktadır.

- Sosyal Bilgiler dersi 4. sınıf yıllık planında (EK H) “Kültür ve Miras” öğrenme alanı altında “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde “yaşanmış olaylardan ve görsel malzemelerden yola çıkarak Milli Mücadele süresince

yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler” kazanımı ile ilişkili olarak tarihi mekân, müze ya da anıtlara gezi düzenlenebileceği belirtilmektedir. Ankara’daki Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Müzesi’nin isimleri de örnek olarak verilmektedir.

- Sosyal Bilgiler dersi 5. sınıf yıllık planında (EK I) da yine “Kültür ve Miras” öğrenme alanı altında yer alan “Adım Adım Türkiye” ünitesinde “çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve yapıtları tanır” kazanımı ile ilişkili olarak tarihi mekân, müze ve anıt gezisi etkinlik önerileri içinde yer almakta, Anıtkabir’e gezi yaptırılması önerilmektedir. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı altındaki “Hepimizin Dünyası” ünitesindeki “çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir” ve “ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder” kazanımı için ortak mirası tanıtmak amacıyla müze gezisi önerilmektedir. Sosyal Bilgiler program kitabında da Ankara Etnografya Müzesi için hazırlanmış bir çalışma kâğıdı verilmektedir. (M.E.B., 2004a: 416-418)

Bu etkinlik örneklerinde de müze gezileri, programda yer alan tarih içeriği (yakın tarih, Milli Mücadele, Atatürk ve Cumhuriyet) ve kazanımlarla ilişkilendirilmiştir. Beceri olarak da görsel kanıt kullanma, tarihsel mirasa duyarlılık bağlamında ele alınmıştır.

Müzelerin tarih öğretiminde kullanılması, içerikle ilişkili olarak yerel tarih müzeleri, milli tarih müzeleri, etnografya müzeleri, kişi müzeleri ve cumhuriyet müzelerine yapılan gezilerle gerçekleştirilebilir. Fakat ülkemizde bu tür müzelerin sayısı çok azdır ve Türkiye genelinde yaygın değildir. Örneğin İstanbul’daki müzeler içinde, yukarıda belirtilen içerikle ilişkili olarak etkinlik yapılabilecek sadece iki tane özel müze bulunmaktadır. Bunlar:

- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphaneler ve Müzeler Genel Müdürlüğü’ne bağlı Atatürk Müzesi ve
- T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı’na bağlı Dolmabahçe Sarayı Müzesi’dir.

Birbirini izleyen son iki öğretim programı karşılaştırmasından anlaşılabileceği gibi, 2004 Sosyal Bilgiler Programı, müzelerin öğretim amaçlı kullanılması için açık bir yaklaşım sergilemektedir. Program sadece içerikle ilgili olmadığından, beceri ve kazanımların merkezde yer aldığı bir anlayışla sunulduğundan müzeleri kullanma açısından da esneklik tanımakta; pek çok kazanım için İstanbul Arkeoloji Müzelerini kullanma imkânı tanımaktadır.

6. 1. 3. 3. Eğitim Programı'nın Sosyal Bilgiler Programı Tarih Öğretimiyle İlişkilendirilmesi

2004 Sosyal Bilgiler Programı'na göre derslerde işlenecek konuların öğrencilere göre anlamlı olabilmesi ve deneyim oluşturmaları için yaşantılarıyla ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, İstanbul Arkeoloji Müzeleri etkinlikleri içerik olarak, çocukların yaşantılarıyla iki yönden ilişkilendirilmiştir:

- a. Yaşadıkları şehrin, bölgenin ve ülkenin tarihi: Arkeoloji müzelerinde öğrencilerin yaşadıkları topraklara ait incelenebilecek en eski belgeler olan nesneler bulunmaktadır. Bu nesneler, öğrencilerin geçmiş, şimdi ve gelecek bağlantısını kurabilmeleri ve tarih bilincinin gelişmesi, yaşadıkları toprakların önemini anlayabilmeleri ve kültür bilincinin oluşması için etkin kullanılabilecek birinci dereceden malzemelerdir. Assman'a göre geçmiş ancak kendisiyle ilişki içinde olduğunda varolabilir ve hatırlanarak yeniden kurulur. Geçmişle ilişki içinde olmak için geçmişin geçmiş olarak bilincimize yerleşmesi gerekir. Bunun için gerekli temel koşullardan biri, geçmişin tamamen kaybolmaması ve geride kalmış bazı delilleri olmasıdır. Diğer koşul da bu delillerin günümüze göre karakteristik bir farklılık göstermesidir. (Assmann, 2001: 36) Arkeoloji Müzeleri öğrencilerin yaşadığı şehre ait bu delillerin incelenebileceği bir ortamdır.
- b. Günlük yaşamlarında kullandıkları eşya ve araç-gereçlerin prototipleri ve günümüzle karşılaştırılması: Yeni tarih eğitimi uygulayan pek çok ülkede çocuklar tarihle “geçmişteki insanların günlük yaşamlarında kullandıkları nesneler, önemli kişilerin yaşam öyküleri, önemli tarihsel olaylar” ile tanışmaktadırlar. Dewey'e göre tarih sadece geçmişin kaydı değildir, sosyal hayatın gelişimini gösterir. (Ata, 2004)

Sanatsal olarak ait oldukları dönemin ve toplumun kültürünü, estetik anlayışını ortaya koyan arkeolojik nesneler, aynı zamanda bu toplumların duygu, düşünce ve yaşam koşullarını günümüze taşıyan belgelerdir. Bozkurt Güvenç’inde vurguladığı gibi (1979: 164) çeşitli taş aletler, onların ne amaçla kullanıldıklarını, onları yapan tarihöncesi insanının düşünce ve becerilerini kısaca kültürlerini anlatır ya da yansıtır.

Bu nesneler aynı zamanda ilk endüstriyel tasarım örnekleri olarak, insanların ilk estetik beğenilerinin incelenmesi için sanat tarihi açısından önemli kaynakları oluştururlar. Örneğin neolitik döneme ait bir toprak kap, insanoğlunun beslenmek için kullandığı nesnelerin prototipini oluşturmaktadır. Başta ihtiyaca yönelik olarak çamurdan elle şekillendirilerek güneşte kurutulan toprak kapların, zamanla estetik kaygılarla üzerine desenler yapılmaya başlanmış, kaplar daha dayanıklı olması için pişirilmiş, sırlanmıştır. Hatta zamanla bazı kaplar sadece sanatsal beğeniye yansıtmak için üretilmiştir. Bu bakımdan arkeoloji müzeleri, günümüzde kullandığımız nesnelerin prototiplerini görmemiz, insanlığın teknolojik gelişimini ve bugüne uzanan tasarımlarını değerlendirebilmemiz açısından da önemlidir.

2004 Sosyal Bilgiler Programı’nda da içerik değil, programın temel öğelerinin verilmesi önemlidir. Arkeoloji müzeleri yapılandırmacı tarih yaklaşımının amaçları doğrultusunda yeni öğretim programı kazanım, beceri ve kavramlarıyla ilişkili olarak etkin bir biçimde kullanılabilir.

Arkeoloji Müzeleri için hazırlanan eğitim programı için, programın temel öğeleri olan genel hedefler (EK J) öğrenme alanları ve kazanımlar, kavramlar ve becerilerin, tarih öğretimi açısından en belirgin olan maddeleri ilişki kurulmuştur. (EK H ve EK I)

Genel Hedefler

- Madde 10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
- Madde 11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

Öğrenme Alanları ve Kazanımlar

Öğrenme alanı ve kazanımların seçiminde Sosyal Bilgiler Programı Genel Hedefleri içinden belirlenen tarih öğretimi ile ilgili hedefleri gerçekleştirmeyi sağlayacak maddeler temel alınmıştır. Bu genel hedeflere göre Sosyal Bilgiler Programı dokuz öğrenme alanı içinden seçilen dört öğrenme alanı ve belirlenen kazanımlar şunlardır: (M.E.B.2004a)

Zaman, Süreklilik ve Değişim:“Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanı, tüm insanlık tarihini, zaman, mekân ve kronolojiyi içerdiği için diğer tüm öğrenme alanlarıyla ve kazanımlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu öğrenme alanı ile öğrencilerin kendi köklerini ve zamanda bulunduğu yeri anlama ihtiyacını karşılar ve geçmiş-bugün-gelecek bağlantısını kurabilmesi; ve kim olduklarını, geçmişte olan olayları, geçmiş ile bağlantı kurmayı, dünyanın değişimini ve gelecekteki durumunu anlayabilmesi amaçlanmaktadır. Arkeoloji müzelerinde, nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle insanların geçmişle olan duygusal bağlarını, insanlık tarihi boyunca bulundukları yerleri kronoloji, değişim ve süreklilik kavramları ile açıklayabilmeleri sağlanabilir. (M.E.B., 2004a: 97) Öğrencilere içinde yaşadıkları topraklardaki sosyal hayatın arkasındaki doğa ile başa çıkma ve hayatta kalma mücadelesini ve gelişimini vermek, insanlığın; nereden nereye geldiğini göstermek, zaman, süreklilik ve değişim öğrenme alanı ve tarih öğretimi açısından önemlidir. Bu öğrenme alanı ile bağlantılı olarak İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde belli bir dönem veya dönemlere ait nesneler incelenerek geçmişle bağlantı kurulabilir, günümüzle karşılaştırmalar yapılabilir, dünyanın değişimi kavranabilir.

Kültür ve Miras: Bu öğrenme alanı ile, öğrencilerin kültür-insan etkileşimini, kültürle ilgili olarak geçmişle günümüzü karşılaştırması, kültürün zamana ve mekâna göre değiştiğini algılaması, kültürün korunması, geliştirilmesi ve ulusal bilincin kazandırılması, kültürel öğelerin bir toplumu diğer toplumlardan ayıran özellikler olduğunu kavraması, diğer taraftan yerelden ulusala ve ulusaldan evrensele doğru taşınarak dünya kültürel mirasının renklenmesine ve zenginleşmesine katkı sağladığını öğrenmesi amaçlanmaktadır. Etkinlikler için bu öğrenme alanından 5. Sınıf “Adım Adım Türkiye” ünitesindeki “çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve yapıtları tanı” kazanımı seçilmiştir.

Bu kazanımla ilişkili olarak okulun bulunduğu ilçe, il veya bölgede yapılan arkeolojik kazılar sonucunda müzeye konan nesne ya da nesnelerle çalışılabilir, yerel tarih çalışması yapılabilir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum: Bu öğrenme alanı ile müzede öğrencilerin teknolojik ürünlerin arka planında yer alan gelişim aşamalarını fark etmeleri; bilim ve teknolojinin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavramaları ve teknolojinin günlük hayatlarıyla ne kadar ilişkili olduğunu öğrenmeleri sağlanabilir.

Bu öğrenme alanı hem 4. sınıf hem de 5. sınıf etkinlikleri için temel alınabilir.

4. sınıflar için “İyi ki Var” ünitesi:

Kazanım 3: Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar.

Kazanım 4: Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.

5. sınıflar için “Gerçekleşen Düşler” ünitesi:

Kazanım 1: Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.

Kazanım 2: Buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatımızdaki etkilerini tartışır.

Teknoloji insanın alet yapımı ile başlamaktadır. Arkeoloji Müzelerinde öğrencilerin günlük yaşamlarında kullandıkları nesnelerin prototipleri ile karşılaştırma yapmaları sağlanabilir ve o dönemden günümüze gelişimi ile günümüzde ulaştığı nokta ve kullanımları gösterilerek çalışılabilir.

Küresel Bağlantılar: Arkeoloji müzelerinde, 5. sınıflar için “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı, “Hepimizin Dünyası” ünitesi 4. kazanımı olan “çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir” için İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde bulunan ortak miras nesneleri incelenerek, kültürel mirası tanıma ve ona sahip çıkma bilinci verilebilir.

Kavramlar

Öğretim programında, kavramların derslerde doğrudan doğruya tanımını yapmak yerine, kavramla ilgili kazanımlara ait öğrenme-öğretme etkinlikleri tamamlandıktan

sonra öğrenciler tarafından bulunmasının sağlanması gerektiği belirtilmektedir. (M.E.B., 2004b) Sosyal Bilgiler Programındaki tarih kavramları (bkz. Tablo 6.4) arasından müzedeki nesnelere göre belirlenen tema ile bağlantılı olanlar seçilerek öğrencilere verilebilir. Örneğin müzede, “süreklilik ve değişim”i anlatmak yerine bir nesnenin müzede bulunan prototipi, tarih içindeki gelişimi ve günümüz teknolojisinde geline noktaı keşfetmesini sağlamak öğrencinin bu kavramı müzede çeşitli etkinliklerle yaşayarak öğrenmesini sağlayabilir. Müzede nesnenin etkisiyle inceleme yaptırma, hayal gücünü uyarma ve tarihsel empati ile kavram ve becerilerin verilmesi kolaylaştırılabilir.

Beceriler

Öğrenciler, becerileri ve becerilerle ilgili kazanımları, karşılaştıkları nesneler, olaylar ve malzemeler hakkındaki bilgileri işlemekte kullanırlar. Bu beceriler geliştirilmedikçe çocukların anlayarak temalarla ilgili sonuçlara ulaşmaları söz konusu olmamaktadır. Etkinlikler için becerilerin belirlenmesinde yani tarih eğitimi referans noktası olarak alınmış ve öğrencilere tarihsel malzemeleri çözümlemede ve yorumlamada yardım edecek becerilere önem verilmiştir. Önerilen beceriler şunlardır:

- Araştırma
- İletişim ve empati: Dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama (tarihsel empati)
- Eleştirel düşünme: sebep-sonuç ilişkisini belirleme
- Gözlem
- Karşılaştırma yapma
- Problem çözme
- Yaratıcı düşünme: analiz, sentez, değerlendirme yapma
- Zaman ve kronolojiyi algılama: zaman ifadelerini kavrama ve doğru kullanma, geçmiş, şimdi, gelecek zamanı ayırt etme
- Değişim ve sürekliliği algılama: benzerlik ve farklılıkları bulma, zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama, geçmişteki problemleri ve nedenlerini tanıma, tarihsel problemin çözümüne alternatif çözüm yolları bulma

6. 1. 3. 4. Yöntem

İstanbul Arkeoloji Müzeleri için hazırlanan eğitim programı doğrudan sosyal bilgiler dersi içinden belirlenen tarih konularının müzede öğretimine yönelik yapılandırılmıştır. Bu nedenle farklı sınıflar için farklı etkinlikler hazırlanmış; her etkinlik, gezi öncesi ve sonrası okulda yapılacak etkinlik önerileriyle bütünleştirilmiştir. Eğitim programı hazırlanırken her etkinlik için şöyle bir yöntem izlenmiştir:

- **Öğrenme Alanı ve Kazanımlarının Belirlenmesi:** Etkinlik kapsamında Arkeoloji müzeleri için belirlenen Sosyal Bilgiler Programı Öğrenme Alanlarından ve kazanımlarından hangilerinin gerçekleştirilmek istendiği tespit edilmiştir.
- **Diğer ünite ve derslerle ilişkilendirme:** 2004 Sosyal Bilgiler Programı'nın yapısına uygun olarak hazırlanan etkinlikler diğer ünite ve derslerle ilişkilendirilmiştir.
- **İçerik, Nesneler ve Müze Bölümü'nün Belirlenmesi:** Kazanımların gerçekleştirileceği içerik müzede bulunan nesne veya nesne grupları göz önüne alınarak belirlenmiştir.
 - **Çağlar Boyu İstanbul ve Çağlar Boyu Anadolu sergi salonları,** öğrencilerin yaşadıkları şehir ve ülke ile ilişki kurmak için seçilmiştir. Eski Şark Eserleri Müzesi, öğrencilerin günlük yaşamda kullandıkları araç-gereçlerden yazı ile ilişki kurulmak istenmesi ve bu müzenin dünyadaki ilk yazı örneklerinden çivi yazılı belgeleri içermesi nedeniyle seçilmiştir. Çocuk Müzesi ise, yeni bir içerik ve sergileme önerisiyle, etkileşimli bir ortamda eğitsel bir sunumla, öğrencilerin belli bilgileri kendilerinin araştırarak bulması amacıyla müze bölümü olarak tespit edilmiştir.
- **Becerilerin Belirlenmesi:** Kazanımlarla ilişkili olarak verilmek istenen tarih becerileri belirlenmiştir.

- Kavramların Belirlenmesi: Etkinlik süresince verilmek istenen kavramlar belirlenmiştir. Belirlenen kavramlar aşağıda, Tablo 6.5'te belirtilmiştir.

Tablo 6. 5. 2004 İstanbul Arkeoloji Müzeleri Etkinlikleri İçin

Temel Alınan Kavramlar

4. SINIFLAR İÇİN	5. SINIFLAR İÇİN
Giriş Düzeyinde • kronoloji • değişme ve süreklilik • nedensellik Gelişme Düzeyinde • benzerlik ve farklılık	Gelişme Düzeyinde • kronoloji • değişme ve süreklilik • nedensellik • benzerlik ve farklılık Giriş Düzeyinde • savaş • birinci elden kaynak • ikinci elden kaynak

- İşleyişin belirlenmesi: Gezi öncesi etkinlikler, müze gezisi etkinlikleri ve gezi sonrası etkinlikler bu kazanım, kavram ve becerileri vermek için yapılandırılmıştır.
- Öğretim yöntemlerinin belirlenmesi: Gezi öncesi etkinlikler, müze gezisi etkinlikleri ve gezi sonrası etkinliklerde kullanılabilecek yöntemler, 2004 Sosyal Bilgiler Programı yöntemlerinden kazanım ve becerilere göre seçilerek kullanılmıştır. (bkz. s. 111-114)
- Malzemelerin belirlenmesi: Müzede etkinlik süresince sergi salonları ve atölyelerde kullanılacak malzemeler, etkinlik kazanımları ve temaya göre belirlenmiştir.
- Değerlendirme: 2004 Sosyal Bilgiler programı değerlendirme araç ve yöntemlerinden hangilerinin kullanılacağı tespit edilmiştir. (bkz. s. 103)

Eğitim programı kapsamındaki etkinlikler ihtiyaç belirleme çalışmasında elde edilen bilgi ve deneyimler doğrultusunda şu ilkeler temel alınarak biçimlendirilmiştir:

- 2004 Sosyal Bilgiler Programı'nda, programın uygulanması ile ilgili açıklamalarda “Öğrencilere sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin) bilimsel yöntemleri sezdirilmelidir...Tarih konuları da öğrencilere bir problem olarak sunulmalıdır” ifadesi yer almaktadır. Dilek'in vurguladığı gibi, tarih derslerinde bilgi ön planda tutulmamalı, tarihsel konular problem haline getirilmeli ve öğrencilere müzede araştırma yapabilmeleri ve düşünmeleri için fırsat verilmelidir. Fakat öğrencilerin düşüncelerini yapılandırma süreci çok önemlidir. Bu süreç doğrudan eğitmenin müdahalesi ile mümkün olmaktadır. (Dilek, 2003: 187-188) Müzede de tarihsel konular problem haline getirilmeli tarihsel düşüncüne dayalı etkinliklerle öğrencinin empati kurması sağlanmalıdır. Müzede belli nesnelerin incelenmesi ve sonuçta öğrencinin seçilmiş tema ile ilişkili belli sonuçlara ulaşabilmesi ve o dönemle ilgili empati kurabilmesi için bazı bilgilerin verilmesi gerekebilir. Öğrenci, tema ile ilgili hiçbir bilgisi olmadan belli hipotezler üretemez, tahmin yürütemez ve tarihçi çalışmasını gerçekleştiremez. Örneğin tarihöncesinde beslenme konusunda hiçbir fikri olmayan bir öğrencinin “o dönemde insanlar bu kapları hangi amaçlarla kullanıyorlardı” sorusu için bir tahmin yürütmesi zordur. Bu nedenlerle etkinliklerde sunuş yoluyla öğrenme ve araştırma yoluyla öğrenme stratejileri temel alınmıştır.
- Arkeoloji Müzelerinin eğitsel bir sunumu ve etkileşimli sergileri olmadığından çocukların bir rehber eşliğinde olması şarttır. Müzeden görevlendirilecek bu rehberin kontrolünde öğrencilerin müzede araştırma yapmaları sağlanmalıdır. Bu rehber çocukları düşünmeye yönlendirmeli, aktif kılmalıdır.
- Bir etkinlik içinde farklı okullardan gelen öğrencilerin seviyesi göz önüne alınarak farklı zekâ tiplerine hitap eden farklı teknikler uygulanmalıdır. Etkin bir öğrenme gerçekleştirilebilmesi için tüm süreç boyunca öğrencilere sorulacak sorular da çok önemlidir. Farklı zekâ tiplerine yönelik farklı duyu ve duyguları uyandıracak sorulara da yer verilmelidir.

- Etkinliğin gezi öncesi, gezi ve gezi sonrası her aşaması, eğlenceli olmalıdır. Oyun etkinlikleri ile birleştirilen müze gezisi çocukların ilgili olmasını sağlar ve motivasyonlarını uyarır.
- Etkinliklerde çocukları belli nesnelere yönlendirmenin yanında seçim hakkı da tanınmalı, kendi seçtikleri nesneleri incelemeleri için fırsat tanınmalıdır.

6. 2. Yapılanma

Arkeoloji Müzeleri için hazırlanan eğitim programı önerisinin uygulanabilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için öncelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından müzelerin eğitim işlevi önemslenmeli ve müzelerde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Müzelerin eğitim işlevini yerine getirmesi için 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda yer alan müzelerin eğitim yükümlülüklerinin yönetmeliklerle tanımlanması, müze uzmanları arasına müze eğitimi ve iletişimini gerçekleştirecek farklı alanlardan uzmanların kabul edilmesi, müzecilik meslek standartlarının tespit edilmesi ve Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nin çağdaş ölçütlere göre, görev tanımlarıyla yenilenmesi gerekmektedir.

Ayrıca müze için, müze başkanı, müze müdürü, işletme müdürü, müze kurulu ve müze eğitim görevlilerinin bulunduğu bir ekip tarafından müze eğitim politikası hazırlanmalı, bu politikanın içinde müzelerin okullara yönelik eğitim misyonu tanımlanmalı, eğitim stratejileri ve eylem planı yazılı olarak ifade edilmelidir. Müzelerin eğitim rollerini, hedeflerini, önceliklerini ve ilerlemeyi sağlamak için adımlarını belirlemeye, strateji geliştirmeye ve değerlendirmeye yardım eden temel yönetim araçlarından biri olan eğitim politikası (Hooper-Greenhill, 1999b: 105) müzelerin iş doyumunu arttırmasını, hizmetlerini iyileştirmesini, yeni ziyaretçiler çekmesini, personelin yapacağı önceliklerin ve görevlerin tanımlanmasını, değerlendirmenin yapılmasını, iyi odaklanmış bir eğitim etkinliği sağlamayı, eylemlerin dayandırılacağı temel ilkelerin ve hedeflerin belirlenmesini, müzedeki çalışmalar için sponsor bulmayı ve müzenin imajını yükseltmeyi sağlar. Bu eğitim politikası, her müze için kendine özgü olduğundan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin genel vizyonu ve politikası ile tutarlı, açık ve net olmalı ve şunları içermelidir. (Hooper-Greenhill, 1991: 6-8)

- Kurumun misyonu nedir?
- Neye ulaşmaya çalışıyor? (Amaçlar)
- Bu amaçları gerçekleştirmek için ne öneriyor? (Hedefler)
- Bu hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını nasıl anlayacak? (Eylem Planı ve Performans Ölçümü) (Wilkinson, 1999: 13)

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da 2004 Sosyal Bilgiler Programı'nda müzelerin eğitimde kullanılmasının teşvik edilmesi ve bu konuda öğretmenlere yöntemler önerilmesi uygulama alanı açısından önemli bir adımdır. Fakat öğretmenlerin müzeleri sosyal bilgiler tarih öğretiminde kullanmaları için müzenin eğitim programları sunması yeterli değildir. Öğretmenlerin öğrencilerini müzeye götürmesi ve gezi öncesi ve sonrası etkinlikleri uygulayarak müze gezisini sınıf içi öğretimle bütünleştirebilmeleri için, müzelerin eğitimdeki önemini bilincinde olmaları ve müzede öğretimin faydasına inanmaları gerekmektedir. Bunun için:

- Müzelerin eğitimdeki önemi öğretmenlere, hizmet içi eğitimlerle ve bu eğitim sırasında müzede yapılan uygulamalarla yaşayarak öğretilmelidir.
- Sınıf öğretmenliği bölümlerinde öğretmen adaylarının müzelerin eğitimdeki önemini vurgulayan ve müzede yapılan uygulamalarla müzenin eğitimde nasıl kullanılacağını öğreten “müze eğitimi ve uygulamaları” dersi konmalıdır.

Yapılan ihtiyaç belirleme çalışmalarına göre (Atagök ve Tezcan, 2004, Tezcan 2004) İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin okullar için öğretime yönelik eğitim programı sunabilmesi konusunda çözüm olarak görülen noktalar şunlardır:

6. 2. 1. İnsan Kaynağı

Bu düzenleme doğrultusunda İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bir eğitim bölümü ve bu bölüme bağlı olarak okullara yönelik etkinliklerin hazırlanması, yürütülmesi, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi hizmetlerini yürütecek en azından bir okul hizmetleri sorumlusunun bulunması şarttır. Bu sorumlu uzman, etkinlikleri eğitim biriminde

alışan üç müze eğitimcisi, bir sanat eğitmeni ve bir drama eğitmeni ile birlikte uygulamalıdır. Bu bölümde çalışacak müze eğitim görevlileri:

- Müzecilik veya müze eğitimi konusunda eğitim almış olmalı,
- Müze koleksiyonunu ve nesneleri tanımalı,
- M.E.B. Öğretim programlarını çok iyi bilmeli,
- Eğitim programı geliştirme becerisine sahip olmalı,
- Eğitim yöntem ve teknikleri konusunda tecrübeli olmalı,
- Vücut dilini kullanma ve çocuklarla iletişim becerilerine sahip olmalıdır.

Ekibin görevleri ise:

- ğretime destek olacak eğitim programları hazırlamalı, uygulamalı ve ğretmen ve öğrencilerle yaptığı değerlendirmelere göre bu etkinlikleri yeniden düzenlemelidir.
- Bu eğitim etkinliklerini öğretmenlere tanıtmalıdır.
- Öğretmenlere hizmet içi eğitim programları düzenlemelidir.
- Müze sergilemesinin eğitime uygun düzenlenmesinde, sergileme ekibi içinde bulunmalıdır.

Sanat ve drama eğitmenleri alanlarında uzmanlık derecesine, ocuk eğitimi konusunda deneyime sahip olmalıdır.

2005-2006 Eğitim-ğretim Yılı için İstanbül Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nin başvurusuyla, müzede DÖSİM'in katkısıyla bir müze eğitimcisi görevlendirilmesi için Kültür Bakanlığı ile yazışmalar devam etmektedir. ICOM Milli Komitesi "Okul-Müze Günleri ğretmen-ğrenci Paketi'nin basımı için maddi destek vermiştir. Fakat ulusal müzeler arasında kabul edilen İstanbül Arkeoloji Müzeleri'nde görev alacak bu eğitim birimi yöneticisi kadrolu olmalıdır. Bu elemanın yönetiminde çalışacak diğer eğitimciler DÖSİM'in katkılarıyla istihdam edilebilir.

6. 2. 2. Fiziksel Kaynaklar

Yapılanma aşamasında müzenin fiziksel kaynakları düzenlenmeli, müzede öğretim yapılabilmesi için uygun bir ortam en azından aşağıda belirtilen şartlarda oluşturulmalıdır. Bu fiziksel kaynaklar sergi salonları, atölyeler ve eğitim araç-gereçleridir.

6. 2. 2. 1. Sergi Salonları

Öğrenmeyi etkileyen temel faktörlerden biri eğitim ortamının öğrencilerin algılayabileceği bir şekilde eğitime uygun düzenlenmiş olmasıdır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde eğitimi gerçekleştirecek sergi salonlarının yeniden düzenlenmesi ve atölyelerin oluşturulması gereklidir.

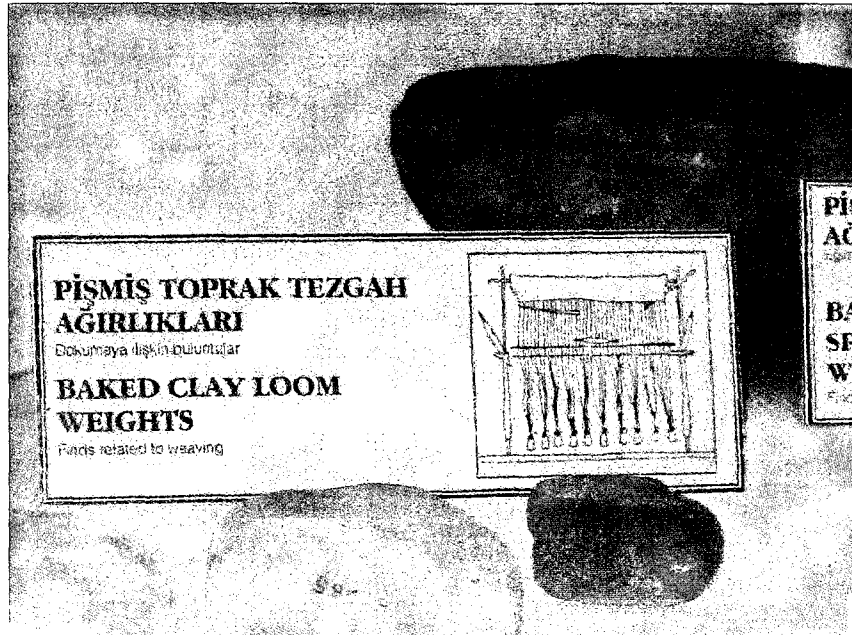
Genel Salonlar:

- Müzedeki salon başlıkları ve salonlardaki bölüm ayırımları netleştirilmelidir.
- Nesne etiketleri öğrencilerin müzede araştırma yapmasını kolaylaştıracak bir şekilde yeniden düzenlenmelidir. Sergilemede bulunan nesnelerin bazılarının sadece buluntu yeri belirtilmekte, ayrıca etiketi bulunmamakta; çoğu nesne de grup etiketi ile tanımlanmaktadır. Bu grup etiketinden de nesnelere gönderme yapılmamakta hangi nesnenin ne olduğu ve ne amaçla kullanıldığı anlaşılamamaktadır. (Şekil 6. 13)

Bazı etiketlerde nesnelerin sadece buluntu yeri ve adı belirtilmekte, tanımı yapılmamakta; ne işe yaradığı anlaşılamamaktadır. Bu nesnelerin eğitimde etkin kullanılabilmesi ve öğrenci-lerin araştırma yapabilmeleri için müzede bazı nesneler için uygulandığı gibi (Şekil 6. 14) nesnenin ne işe yaradığının

Şekil 6. 13. Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu Fikirtepe Yerleşmesi Buluntuları (Tezcan Akmeahmet, K.)

Şekil 6. 14. Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu (Tezcan Akmeahmet, K.)

belli nesneler için uygulandığı gibi çizimle gösterilmesi ya da etikette yazılı olarak açıklanması gerekir.

- Bilgi panoları hem biçim, hem de içerik ve dil açısından, hem öğrencilerin hem de yetişkin ziyaretçilerin algılaması açısından iyi düzenlenmemiştir. Bu panolar daha büyük puntolarla, çizim ve fotoğraflarla desteklenerek yeniden düzenlenmelidir.

Özel Salonlar:

Müzede uygulanacak etkinliklerde yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak öğrencileri heyecanlandırmak, harekete geçirmek, kendi başlarına araştırma yapabilme ve belli bilgileri keşfedebilmelerine fırsat vermek için etkileşimli özel sergi salonları gerekmektedir. Bu ihtiyaç için İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde varolan Çocuk Müzesi yeniden düzenlenerek öğrencilerin rahatça gezip, dolaşıp, keşfedip tarihi canlandırabilecekleri etkileşimli bir ortam oluşturulmalıdır: Bu mekânda, Çağlar Boyu Türkiye'de çeşitli dönemlere ait yaşama mekânı ve günlük yaşamdan sahnelemeler yapılmalıdır. Bu amaçla:

- Yarımburgaz, prehistorik dönem mağara yaşamı,
- Fikirtepe neolitik dönem köy yaşamı,
- Hacılar Kalkolitik Dönem kent yaşamı,
- Kadıköy Antik dönem ev yaşamı
- Kadıköy Bizans Dönemi ev yaşamı canlandırmaları çocukların içine girebileceği ölçüde küçültülerek yapılabilir.

Çocuklar bu canlandırmaların içine girebilmelidir. Bu ortamda o dönemdeki yaşamı farklı duyularıyla algılayabilir, o dönemi daha iyi anlayabilirler.

6. 2. 2. 2. Atölyeler

Müzede gezi öncesinde veya sonrasında tema ve kavramlarla çalışmak, öğrencilere eğitim vermek, eller üzerinde/hands on nesne çalışmalarını gerçekleştirmek ve sanatsal çalışmalar için bir eğitim atölyesi, bir sanat atölyesi bir de drama atölyesi düzenlenmelidir. Kalabalık sınıflar müzeye geldiğinde eş zamanlı olarak aynı anda 3

grubun eğitim çalışmalarını gerçekleştirebilmesi için bu mekânların hazırlanması gerekmektedir.

Eğitim Atölyesi, gerektiğinde aynı anda 30 kişiye eğitim verilebilmek için yaklaşık 50 m² kapalı bir alan olmalıdır. Bu atölye içinde:

- Yazı tahtası,
- Bilgisayar ve Barkovizyon cihazı,
- Müze koleksiyonu ile ilgili yayın ve CD'lerin bulunduğu bir kitaplık,
- Etütlük ve kopya nesnelerin konduğu bir dolap,
- 30 sandalye ve büyük bir masa olmalıdır.

Gerektiğinde 25 kişinin çalışabileceği yaklaşık 60 m²'lik sanat atölyesinde ise,

- öğrencilerin gerektiğinde ellerini yıkayabilecekleri iki musluk ve lavabo,
- boya, kâğıt, kil gibi malzemelerin konacağı bir dolap,
- Yapılan işlerden örneklerin konabileceği yaklaşık 5 m² bir depo bulunmalıdır.

Drama atölyesi 20-25 kişinin çalışabileceği halı kaplı 50 m²'lik bir alan olmalıdır.

6. 2. 2. 3. Eğitim Araç-Gereçleri

Dokunma, nesne merkezli eğitim etkinlikleri içinde en etkin olan yöntemlerdendir. Özellikle somut işlemler dönemindeki çocuklar nesnelere dokunmaktan hoşlanmakta, nesnelerle somut deneyimler yaşatmak, çocukların nesne ve bu nesnelerle ilgili tema ve kavramları daha iyi anlamasına yardımcı olmaktadır.(Ingle, 1999: 312) Bu nedenle müzede etütlük nesneler hazırlanmalı ayrıca sergide bulunan seçilmiş bazı nesnelerin kopyaları yapılmalıdır.

Ayrıca müzede öğrencileri tema, kavram ve becerilerle ilgili çalıştırmak için çalışma sayfaları hazırlanmalıdır. Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı kapsamında yapılan gözlem ve değerlendirmelere göre çalışma sayfaları ile çalışmak öğrencinin aktif

olarak müzede araştırma yapmasına imkân tanımakta ve çalışmadan keyif almasını sağlamaktadır.

6. 2. 3. Maddi Kaynaklar

Sergileme salonlarının eğitime uygun düzenlenebilmesi ve eğitim araç-gereçlerinin sağlanabilmesi için müzenin eğitim politikasında tanımlanmış bir bütçesi olmalıdır.

- Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı'nın da bu eğitim etkinliği için bütçe ayırması ve destek olması gerekmektedir.
- Bakanlığın sağladığı bütçeye ek olarak, çeşitli kuruluşlardan sponsorluk istenebilir.

21 Temmuz 2004 Tarihli, 5225 Sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimleri Teşvik Kanunu ile DÖSİM, Gayri Menkul, Toplu Konut Projeleri, KDV Muafiyeti, Sponsorluk Mekanizması gibi çeşitli alanlardan sağlanacak kaynakların kültür hizmetlerine yönlendirilmesi ile kültürel yatırımlara destek verecek yasal düzenlemelerin işler kılınması ve kültürel fonların yaratılması konusunda yasal zemin hazırlanmış; bu doğrultuda müzelere kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağı sağlanmıştır. (Atagök, 2005) Müzelerin okullara yönelik öğretim etkinlikleri için bu kaynak kullanılabilir.

6. 2. 4. İletişim

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bir eğitim programı hazırlanabilmesi, uygulanabilmesi ve geliştirilebilmesi için müzede iletişim sistemi kurulmalıdır. Bunlar müze içi ilişkiler ve müze dışı ilişkilerdir.

6. 2. 4. 1. Müze İçi İlişkiler

Eğitim bölümünde okul hizmetleri sorumlusu ve diğer eğitim bölümü üyeleri arasında, gelen okul gruplarına hizmet sunmak için düzenli bir iletişim sağlanmalı ve işbölümü yapılmalıdır. Okul hizmetleri takvimine göre bir iş takvimi oluşturulmalı, kimin ne zaman neyi yapacağı açıkça belirlenmelidir. Eğitim sorumlusu müze uzmanının bir görevi de müze içi ilişkileri düzenlemektir.

Müzedede uygulanan eğitim programı, eğitim bölümü tarafından yapılacak düzenli toplantılar ve ölçme araçlarıyla değerlendirilmeli, etkinliklerin başarısı tespit edilmeli, sonuçlara göre eğitim etkinliklerinde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

6. 2. 4. 2. Müze Dışı İlişkiler

Eğitim programının hedef kitleye katkıda bulunabilmesi için hedeflenen grupların görüşleri ve gereksinimleri dikkate alınmalıdır. (Hooper-Greenhill, 1999a: 122) Bu etkinliklerin hazırlanmasında, müze merkezli olarak okullarla, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve müzeyi kullanan sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle işbirliği içinde çalışılan “Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı” projesi bulgularından faydalanılmış, etkinlikler bu proje sonunda ortaya çıkan ihtiyaçlar dikkate alınarak biçimlendirilmiştir. Hazırlanan etkinlikler farklı disiplinlerden alan uzmanları ve öğretmenlerin onayına sunulmalı, varsa gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Daha sonra pilot uygulamalar gerçekleştirilmeli, danışmanlarla birlikte bu uygulamaların da bir değerlendirmesi yapılarak öğrenciler üzerindeki etkisi görülmeli, öğretmenlerin görüş ve önerileri alınmalı, gerekirse etkinlikler bu çalışmaların sonuçlarına göre yeniden düzenlenmelidir. Son haliyle İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün onayı ile, İstanbul’daki okullara ve öğretmenlere duyurulmalıdır.

6. 3. Uygulama

İstanbul Arkeoloji Müzeleri için önerilen eğitim programının uygulanabilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için organizasyon iyi yapılmalı ve etkinlikler okullara duyurulmalıdır.

6. 3. 1. Organizasyon

Önerilen eğitim programında yer alan etkinliklerden, gezi öncesi ve sonrası okul öğretmeni tarafından, müze gezisi ise müzenin eğitim görevlileri tarafından gerçekleştirilecek şekilde planlanmıştır. Müze gezisini Türkiye’nin şu anki şartlarında öğretmenin yapabilmesi zordur. Öncelikle çoğu öğretmen, müze nesneleri ve müzeyi eğitim amaçlı kullanma konusunda yeterli bilgiye ve deneyime sahip değildir.(Atagök ve Tezcan, 2004). Türkiye’deki okulların sınıf mevcudunun fazla olması da, öğretmenlerin müze gezilerini kendilerinin gerçekleştirmelerini olanaksız

kılmaktadır. Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kurulu'su'nun (IEA), Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi (PIRLS) çerçevesinde yaptığı araştırmaya göre, ilköğretim 4. sınıf öğrencileri arasında uluslararası ortalama sınıf mevcudu 26 iken, Türkiye'nin ortalaması 35'tir. Türkiye'de öğrencilerin %60'ı mevcudu 31'in üstündeki sınıflarda eğitim görmektedir. (NTVMSNBC: 2003) Müzedeki eğitim etkinliklerinde bir grupta bulunan kişi sayısı "Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak" pilot projesi değerlendirmelerine göre, ortalama 15 olması, 20'yi geçmemesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu sayı arttığında sergideki nesneler tüm öğrenciler tarafından incelenememekte, aktif ve etkileşimli bir öğrenme ortamı yaratılamamaktadır. Bu nedenle bir öğretmenin müzede eğitim yapabilme becerisi ve nesneler hakkında bilgisi olsa bile, 20'yi geçen bir sınıf mevcuduyla müzede eğitim uygulaması zordur. Bunun için yapılacak çözüm, "Okul-Müze Günleri" (bkz. s. 74-75) program geliştirme çalışmaları sonucunda kara verildiği gibi, mevcuda göre müze gezisinde gelen sınıfın mevcudu fazla ise, 15-20 kişilik gruplar oluşturulması ve bir sınıfın aynı etkinliğe aynı saatlerde katılabilmesi için, etkinlik içinde yer alan alt etkinliklerin farklı bir sırayla, farklı zamanlarda ve farklı mekânlarla gerçekleştirilmek üzere planlanmasıdır.

Bu eğitim etkinlikleri için öğretim programında sosyal bilgiler yıllık planı incelenerek öğretmenlerin üniteleri işleme zamanlarına göre bir takvim oluşturulmalıdır. Hazırlanan etkinlikler için temel alınan üniteler ve kazanımlar 2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı Sosyal Bilgiler Yıllık Planı'nda Tablo 6. 6.'da görülen takvimle uygulanmaktadır.

Öğretmenler bu yıllık planda ünitelerin sırasını değiştirememektedirler fakat ünite sürelerinde ve ünite kazanımlarının haftalarında değişiklikler yapabilmektedirler. Buna göre İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bu etkinlikler, kazanımların bulunduğu ay içinde Tablo 6. 7.'deki takvime göre uygulanabilirler:

**Tablo 6. 6. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Eğitim Programı Etkinlik Örnekleri Kazanımlarının
2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı Sosyal Bilgiler Yıllık Planı'ndaki Takvimi**

Öğrenme Alanı, Ünite ve Kazanım	Ay	Hafta	Sınıf	Etkinliğin Adı ve Müze Bölümü
Kültür ve Miras Adım Adım Türkiye Kazanım 1	Ekim	2. Hafta	5. sınıf	Kentimi Keşfediyorum Çağlar Boyu İstanbul
Kültür ve Miras Geçmişimi Öğreniyorum Kazanım 4	Kasım	1. hafta	4. sınıf	Kap-Kacağın Öyküsü Çağlar Boyu Anadolu ve Troia
Bilim, Teknoloji ve Toplum Gerçekleşen Düşler Kazanım 1-2	Şubat	1-2. hafta	5. Sınıf	Yazı'nın Öyküsü Eski Şark Eserleri Müzesi
Bilim, Teknoloji ve Toplum İyi ki Var Kazanım 3-4	Şubat	3. hafta	4. Sınıf	Yazı'nın Öyküsü Eski Şark Eserleri Müzesi
Dün, Bugün, Yarın C. 3.16	Mayıs	2. hafta	3. sınıf	Müzeyi Keşfediyorum Çocuk Müzesi
Küresel Bağlantılar Hepimizin Dünyası Kazanım 5	Haziran	1. Hafta	5. sınıf	Truva'yı Keşfediyorum Çağlar Boyu Anadolu ve Troia

Okul gruplarına hizmet verebilmek için bu etkinlikler randevu sistemi ile örgütlenmelidir. Bu randevu sistemi için telefonla, müzenin eğitim bölümü ile bağlantı kurulabilir; fakat herhangi bir karışıklık olmaması için mutlaka okulların müze tarafından hazırlanacak yazılı randevu formunu doldurmaları ve yazılı olarak başvuruda bulunmaları gerekir. Etkinlik takviminde, müzede sunulacak diğer eğitim etkinliklerine göre bu etkinliklerin uygulanacağı günler belirlenmeli, okul grupları bu günlere yerleştirilmelidir.

Bu etkinliklerin uygulama takvimi ve etkinlik açıklamaları öğretmenlere duyurulmalıdır. Bu açıklamalarda:

Tablo 6. 7. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Eğitim Programı Takvimi

Öğrenme Alanı, Ünite ve Kazanım	Ay	Sınıf	Etkinliğin Adı ve Müze Bölümü
Kültür ve Miras Adım Adım Türkiye Kazanım 1	Ekim	5. sınıf	Kentimi Keşfediyorum Çağlar Boyu İstanbul Bölümü
Kültür ve Miras Geçmişimi Öğreniyorum Kazanım 4	Kasım	4. sınıf	Kabın Öyküsü Çağlar Boyu Anadolu Bölümü
Bilim, Teknoloji ve Toplum Gerçekleşen Düşler Kazanım 1-2	Şubat	5. sınıf	Yazı'nın Öyküsü Eski Şark Eserleri Müzesi
Bilim, Teknoloji ve Toplum İyi ki Var Kazanım 3-4	Şubat	4. Sınıf	Yazı'nın Öyküsü Eski Şark Eserleri Müzesi
Dün, Bugün, Yarın C. 3.16	Mayıs	3. sınıf	Müzeyi Keşfediyorum Çocuk Müzesi
Küresel Bağlantılar Hepimizin Dünyası Kazanım 5	Haziran	5. sınıf	Truva'yı Keşfediyorum Çocuk Müzesi

- müzenin kısa bir tanıtımı, adresi ve açık olduğu saatler,
- nasıl randevu alınacağı,
- gezi kuralları,
- tüm etkinlikler için genel bir açıklama: etkinliklerin amacı, takvimi,
- her etkinlik için ayrıntılı açıklamalar: etkinliğin adı, amacı, müze bölümü, süresi, öğretim programıyla ilişki kurulan kazanım, beceri ve kavramlar, gezi öncesi için önerilen etkinlikler, gezi sonrası için önerilen etkinlikler, değerlendirme,
- okul grubu randevu formu,
- etkinlik değerlendirme formu bulunmalıdır.

Bu duyuru:

- Bir broşür hazırlanarak öğretmenlere ulaştırılabilir.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri için bir web sitesi oluşturularak bu web sitesinden duyurulabilir.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın web sitesinde Talim Terbiye Kurulu Öğretmen Portali sayfasında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı etkinlik örnekleri arasına konabilir.

6. 3. 2. Etkinlikler

Önerilen eğitim programında belirlenen öğrenme alanları ve kazanımlara göre Arkeoloji Müzeleri için hazırlanan etkinlikler Tablo 6. 8'deki gibidir.

Tablo 6. 8. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Etkinlikleri

Sınıf	Etkinliğin Adı	Müze Bölümü
3. sınıf	Müzeyi Keşfediyorum	Çocuk Müzesi
4. sınıf	Kabın Öyküsü	Çağlar Boyu Anadolu Bölümü
4. Sınıf	Yazı'nın Öyküsü	Eski Şark Eserleri Müzesi
5. Sınıf	Yazı'nın Öyküsü	Eski Şark Eserleri Müzesi
5. sınıf	Kentimi Keşfediyorum	Çağlar Boyu İstanbul Bölümü
5. sınıf	Truva'yı Keşfediyorum	Çocuk Müzesi

Öğrenciler 2004 Sosyal Bilgiler Programı'nda "müze" kavramı ile 3. sınıfta tanışmaktadırlar. İlköğretim Hayat Bilgisi dersi 3. sınıf yıllık planında "Dün, Bugün, Yarın" teması sonunda "Müzelerden ve tarihi mekânlardan bir eğitim ortamı olarak yararlanır; nesnelerin müzedeki eski hali ile yeni halini karşılaştırarak zaman içindeki değişimi kavrar" kazanımı (C.3.16) için etkinlik önerisi olarak müze gezisi de verilmektedir. Doğrudan tarih eğitimine yönelik bu kazanım için müzede çalışma yöntemi konusunda da

yönlendirme yapılmaktadır. Gezinin, gruplar oluşturularak, grupların müzedeki nesneleri çeşitli yönlerden (tarz, biçim, görünüş, kullanım, renk, desen, büyüklük) incelemelerinin sağlanarak; bulgularını verilen çalışma kâğıtlarına not ederek ve sınıfta hem bulgular hem de nelerin nasıl değiştiğinin tartışılarak uygulanacağı belirtilmektedir. Açıklama bölümünde ise kişisel niteliklerden kültürel değerleri koruma ve geliştirme üzerinde durulacağı belirtilmekte, öğrencilerin tarihi eserleri inceleyerek zaman içindeki değişimi fark etmesinin sağlanması gerektiği uyarısı yapılmaktadır. (M.E.B., TTKB: 2005) Önerilen etkinliklerde bu nedenle 3. sınıf için de “Müzeyi Keşfediyorum” etkinliği hazırlanmıştır.

Müzeyi tarih öğretimine yönelik kullanmak isteyen öğretmenler kendi programlarına göre hazırlanan tüm etkinliklere katılabilirler. 3. sınıfta müze ve arkeoloji kavramlarıyla tanışan ve müzede tarih öğrenmeye hazırlanan çocuk 4. ve 5. sınıflarda belli kazanımlara yönelik kavram ve becerileri, gezi öncesi, gezi ve gezi sonrası etkinlikleri sırasında çalışacaktır. Her yıl en azından bir etkinliğe katılmaları, çocukların müzeye ve tarih öğretimine karşı tutumlarını olumlu yönde etkileyecek, tarih eğitime destek olacaktır.

Etkinliklerin temel bir ders ve kazanımları, diğer ünite ve derslerle ilişkilendirilmesi, müze gezilerinin yoğun yıllık planları içinde gerçekleştirilmesinin zor olduğunu düşünen öğretmenlere de kolaylık getirmektedir. Örneğin 4. sınıf öğrencilerini Sosyal Bilgiler dersi “Kültür ve Miras” öğrenme alanı “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi 4. kazanımını gerçekleştirmek üzere müzeye getiren bir öğretmen, “Kap-Kacak” etkinliğine katıldığında:

- Sosyal Bilgiler Dersi “Bilim-Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı “Gerçekleşen Düşler” ünitesi 1. ve 2. kazanımını;
- Türkçe dersi dinleme, görsel okuma, yazma kazanımlarını,
- Fen ve Teknoloji dersi “Madde ve Değişim” öğrenme alanı 1. kazanımını da gerçekleştirmeye destek olacaktır.

Öğretmen böylece müzedeki zamanını öğretim programının belli kazanım ve hedeflerini gerçekleştirmek için en etkin biçimde kullanmış olacaktır.

6. 3. 2. 1. Müze'yi Keşfediyorum

MÜZEYİ KEŞFEDİYORUM

Müze Bölümü	Çocuk Müzesi
Sınıf	3
Yaklaşık Süre	100 dk.
Tema	Dün, Bugün, Yarın
Beceriler	Araştırma, geçmiş, şimdi ve gelecek zamanı ayırt etme, kültürel eserleri koruma
Kazanımlar	C.3.16. Müzelerden ve tarihi mekânlardan bir eğitim ortamı olarak yararlanır; nesnelerin müzedeki eski hali ile yeni halini karşılaştırarak zaman içindeki değişimi kavrar.
Kavramlar	müze, arkeoloji, arkeolog, değişim
Malzemeler	oyuncak, çalışma sayfası, nesneler, resim kâğıdı, pastel boyalar
Teknikler	Gözlem, uygulama, soru-cevap, anlatım, drama, eller üzerinde/hands on çalışması, tartışma.

SÜREÇ

1. Aşama: Gezi Öncesi Etkinlikler

1. 1. Müze Kavramı (40 dk): Öğrencilerden küçükken (örneğin okula gitmeden önce) oynadıkları, çok sevdikleri ve bu nedenle sakladıkları oyuncaklardan 1 tanesini derse getirmeleri söylenir. Öğrenciler getirdikleri oyuncakları sıralarının üzerine koyarlar. Daha sonra bu getirilen oyuncakları grup yapsak hangi başlıklar altında toplayabiliriz? diye öğrencilere sorulur. Öğrenciler oyuncakları inceledikten sonra, onların önerilerine göre oyuncaklar belli başlıklar altında bir araya toplanır. Bu aşamadan sonra bu gruplamaya göre oyuncaklar yeniden sınıf içindeki sıraların üstüne dağıtılır, numaralandırılır ve etiketlenir. Örneğin bebeklerin bulunduğu bölüme “bebekler” yazısı yazılıp konur. Ayrıca her öğrenci oyuncağının numarasının, adının ve kendi adının yazılı olduğu kartı kendi oyuncağının yanına koyar. Bu işlemden sonra, öğrenciler tarafından gelen önerilerle müzenin adı konur. Bir kağıda sınıfın şube numarası ile birlikte müzenin adı yazılır ve bu yazı sınıf

kapısına asılır. Örneğin “3A Sınıfı Öğrencileri Oyuncak Müzesi”. Öğrenciler isterlerse diğer sınıflarda bulunan arkadaşlarını davet edip müzeyi gezdirebilirler.

Bu çalışmanın amacı, bu deneyim üzerinden öğrencilerin zihninde müzenin ne olduğu konusunda bir fikir oluşturulmasıdır. Sevdiğimiz eşyalarımızın topluca sergilendiği yer diyebiliriz.

Müze tanımlamasından sonra soru-cevap yöntemi ile müze kavramı üzerine çalışılmaya devam edilir. Aşağıdaki gibi sorularla çalışılabilir:

- Aranızda müzeye giden var mı?
- Müzeye giden varsa:
 - Hangi müzelere gittiniz? (Bostancı’daki Oyuncak Müzesi’ne gideniniz var mı?)
 - Gittiğiniz müzede neler vardı? İlginizi çekti mi?
- Müzeye giden yoksa:
 - Şimdiye kadar “Müze” diye bir şey duydunuz mu? Nereden duydunuz?
 - Müzenin nasıl bir yer olduğunu düşünüyorsunuz?
- Müzedeki nesneler nereden oraya getirilmiştir? Onları kim getirmiştir?

1. 2. Arkeolog ve Arkeoloji Kavramı (40 dk.): Dersten önce okul bahçesinde bir tümülüs yapılır. Bu tümsek biçiminde bir toprak yığınıdır. Toprağın içine ayrı kademelerde birkaç seramik, heykel kırığı ve para yerleştirilir. Yine toprağın içinde kare planlı bir taş dizisi oluşturulur. Öğrenciler derste bu toprak yığına getirilir ve kazı tekniği uygulanarak kazdırılır. Çıkan nesneler toplanır ve incelenir. Her nesnenin çıktıkları kot ölçüleri bir kağıda not edilir ve buluntular belgelenir. Burada bir kazı işlemi yaptıkları, bunu yapana ve bu çıkarılan nesneleri inceleyenlere arkeolog dendiği, kazılardan elde edilen nesnelerin müzelerde toplandığı, arkeologların bu nesneleri incelediği ve bu bilim alanına arkeoloji dendiği öğrencilere buldurulur.

1. 3. Nesne İncelemesi (40 dk.): Seçilmiş nesneler öğrencilerle birlikte incelenerek onlara müzedeki nesnelerle ilgili soru sorma ve nesneleri inceleme becerisi verilir. Bu amaçla “Nesi var?” benzeri bir oyun oynanabilir. Öğrenciler 5 gruba ayrılır. Her grupta bir kişi belirlenir. Bu kişi, oyuncak müzesindeki oyuncaklardan birini seçer ve aklında tutar. Diğer grup üyeleri sorular sorarak bu nesneyi bulmaya çalışırlar. Bu aşamada tek tek gruplar gözlemlenerek ve gerektiğinde müdahale edilerek öğrenciler farklı sorular sormaya teşvik edilirler.

Sınıfa, öğrencilerin müzede inceleyecekleri nesnelerin yerine eski çağlarda (dönem tanımlaması bu yaş grubu için henüz yapılmaz) aynı amaçla kullanılan nesneler getirilir. Dikiş makinesi (oyuncak olabilir), seramik fincan, otomatik olta, teflon tencere, kare borcam. Eğer bu nesneleri sınıfa getirme imkanı yoksa, fotoğrafları gösterilir. Her gruptaki öğrenciler bireysel olarak bu nesne ile ilgili sorular sorarak nesnelerin belli özelliklerini gözlemler ve incelemesini yaparlar.

Çalışmanın sonunda, öğrencilere “Dedelerimizin dedeleri günlük yaşamlarında aynı eşyaları mı kullanıyorlardı? Genel bir sorudan sonra belli nesneler üzerine çalışılır. Örneğin:

- Dedelerimizin dedelerinin zamanında otomatik olta (ya da diğer nesneler) var mıydı? Dedelerimiz o zamanlarda neyle balık yutuyorlardı? diye sorulur.

İnceledikleri nesnenin yerine yaşadığımız şehir İstanbul’da eski çağlarda yaşayan insanların incelediğimiz nesneler yerine hangi nesneyi kullanılıyor olabilecekleri sorulur. Her nesne ile ilgili tahminler alındıktan sonra sorularının cevaplarını Sultanahmet’te bulunan İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde inceleyerek keşfedecekleri söylenir. Arkeoloji Müzeleri’nden dış cephe, bahçe ve Çocuk Müzesi’nden fotoğraflar gösterilir ve müzenin şu özellikleri vurgulanır:

- Türkiye’nin ilk müzesidir.
- Bir milyonu aşan nesne sayısı ile dünyanın en büyük müzeleri arasındadır.

2. Aşama: Müze Gezisi (100 dk.)

2. 1. Eller Üzerinde/Hands on Çalışması (20 dk): Bu çalışma müzenin eğitim odasında gerçekleştirilir. Öğrencilere okulda nesne çalışmasında hangi nesneleri

incelemiştiniz? diye sorularak hatırlatma yapılır. Müzede, bu nesnelerin yerine, benzer amaçlarla İstanbul'da eski çağlarda yaşayan insanların kullandıkları nesnelerin kopyaları çıkarılır:

- Yarımburgaz'dan delikli kemik iğne,
- Yarımburgaz'dan pişmiş toprak kulplu küçük kap,
- Pendik'ten olta,
- Fikirtepe'den pişmiş toprak kap,
- Kadıköy'den kare biçimli 4 ayaklı kap.

Herkesin kendi nesnesinin yerine eski çağlarda İstanbul'da bu nesnelerden birinin kullanıldığı, herkesin kendi nesnesinin karşılığını bulmaları ve bu nesneleri inceleyerek verilen çalışma kağıdını doldurmaları istenir. (Ek 2)

2. 2. Çocuk Müzesi Turu (20 dk.): Çocuklardan serbest olarak Çocuk Müzesi'ni incelemeleri ve bu sırada eller üzerinde/hands on çalışmasında inceledikleri nesneyi bulmaları ve bu nesne için çocuk müzesi sergisinden edindikleri ek bulguları varsa not etmeleri, daha sonra bu salonu serbest dolaşmaları istenir. Öğrenciler bu gezi sırasında Çocuk Müzesi'ndeki canlandırmalardan nesnenin o dönemde kullanımını keşfederken, kullanıldığı dönemdeki yaşamı da canlandırmış ve bu konuda bir fikir edinmiş olurlar.

2. 3. Yemek Molası: Bu turdan sonra 20 dk. Yemek ve ihtiyaç molası verilir.

2. 4. Atölye Çalışması (40 dk): Gezi grubundaki öğrenciler, müze turu sonrasında şu iki atölyeden birini seçerler ve istediklerine katılırlar.

- Sanat Atölyesi: Her bir öğrenci seçtiğı nesnenin eski çağlarda ya da günümüzde kullanımı ile ilgili istediğı bir sanat etkinliğini yapabilir, bir yazı, öykü ya da şiir yazabilir.

- **Drama Atölyesi: Öykü Yaratma ve Doğaçlama:** Aynı nesneyi çalışan grup üyeleri bir araya gelirler. Her grup yere oturarak daire oluşturur. Lider her gruptan çalışılan nesnenin eski hali veya yeni hali ile ilgili bir öykü yaratmalarını ister. Lider her grubun nesnesine göre, grup üyelerine bir cümle vererek öyküyü başlatır. Örneğın kemik iğneyi seçen gruba “O gün av çok iyi geçmişti” der. Öğrencilere bu öyküde, seçtikleri iğne ile olay ya da olaylar olması gerektiğı söylenir. Her bir öğrenci öyküye kendinden bir parça ilave eder, gruba söyler ve öykü bu şekilde geliştirilir. Daha sonra her grup hep birlikte oluşturdukları öyküyü canlandırırlar. Kimisi öyküde geçen karakterler olur, kimisi öykünün getiğı mekanı bedenleriyle oluşturabilirler.

3. Aşama: Gezi Sonrası Etkinlik (40 dk.)

Okulda aynı nesneyi seçen grup üyeleri bir araya gelerek, dokunma çalışmasında inceledikleri nesne ile ilgili çalışma kağıdına not ettikleri bulgularını tartışır ve sonuçlara varırlar. Bu alışma sırasında öğrenci grupları gözlemlenerek, her nesne ile ilgili nelerin, nasıl değıştiğıne dikkat çekmeleri vurgulanır. Belirlenen grup sözcüsü bu sonuçları sınıfa sunar.

Daha sonra kazılardan çıkarılan nesneler neden müzeye konur? Müzeler olmasa ne olur? konusunda bir tartışma yapılır. Tartışma sonunda öğretmen bütün fikirleri, sonuçları özet halinde birbirine bağlamaya ve müzelerin önemini vurgulamaya çalışır: şöyle bir diyalog vurgulanır:

Bizim kimi gereksinmelerimiz var. Örneğın yaşamımızı sürdürmemiz için yemek yeriz. Yemek yemek için tabak, atal, bıçak ve bardak gibi nesneler kullanıyoruz. Bu nesnelerin belli biçimleri, süsleri var. Müzelerde toplanmış nesneleri incelediğımızde dedelerimizin kullandıkları tabak, bıçak ve bardakların bizimkilere benzemediklerini görüyoruz. Bu bize ilginç geliyor. Onların kim olduklarını ve nasıl yaşadıkları bu nesnelere bakarak anlıyor, onları tanıyoruz. Bugüne nasıl eriştiğimizi anlamaya çalışıyoruz. Onun için kazılardan topladığımız bu nesneleri müzelerde koruyoruz. Günümüzden, şimdiki zamandan önceki yaşamlar hakkında bilgi almak için.

DEĞERLENDİRME

1. Tüm süreç boyunca öğrencilerin katılımı gözlemlenir.
2. Çalışma kâğıdına verilen cevaplar değerlendirilir.

GRUP GEZİ PLANI

Grup A	Grup B	Grup C
Eller üzerinde Çalışması	Çocuk Müzesi Turu	Yemek
Çocuk Müzesi Turu	Eller üzerinde Çalışması	Eller üzerinde Çalışması
Yemek Molası	Yemek Molası	Çocuk Müzesi Turu
Atölye Çalışması	Atölye Çalışması	Atölye Çalışması

İstanbul Arkeoloji Müzeleri

Nesne İncelemesi Çalışma Kağıdı

Yukarıdaki dörtgenin içine nesnenin resmini çizebilir misin?

Adı ne?

Hangi maddeden yapılmış?

Ne renk?

Sert mi yumuşak mı?

Nasıl kokuyor?

Diğer

.....

.....

Sence nasıl yapılmış?
.....
.....
.....

Kim tarafından yapılmış olabilir?
.....

Sence o dönemde bu nesne hangi amaçla kullanılıyordu?
.....
.....
.....

Biz sınıfta incelediğin nesneyi hangi amaçla kullanıyoruz?
.....
.....
.....

Bu nesnenin sınıfta incelediğin nesne ile benzer yönleri neler?
.....
.....
.....

Bu nesnenin sınıfta incelediğin nesneden farklı yönleri neler?
.....
.....
.....

6. 3. 2. 2. Kap-Kacağın Öyküsü

KAP-KACAĞIN ÖYKÜSÜ

Müze Bölümü	Çağlar Boyu Anadolu Salonu
Sınıf	4
Yaklaşık Süre	1 Hafta
Öğrenme Alanı	Kültür ve Miras
Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum
Temel Beceriler	iletişim ve empati, yaratıcı düşünce, gözlem, değişim ve sürekliliği algılama, sebep-sonuç ilişkisini belirleme.
Kazanımlar	Kazanım 4: Kültürel öğelerin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.
Kavramlar	zaman ve kronoloji, nedensellik, değişme ve süreklilik, benzerlik ve farklılık, sebep-sonuç ilişkisi
Malzemeler	Konu ile ilgili ilüstrasyonlar, çizimler, çalışma kâğıdı, kil
Teknikler	Soru-cevap, beyin fırtınası, gözlem, kil yapımı, drama, grup çalışması, karşılaştırma, gözlem
İlişkilendirme	Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı, Gerçekleşen Düşler Ünitesi Kazanım 1: Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir. Kazanım 2: Buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatımızdaki etkilerini tartışır. Fen ve Teknoloji dersi Madde ve Değişim öğrenme alanı, Maddeyi Tanıyalım ünitesi Kazanım 1: Madde, cisim, malzeme ve eşya kavramlarıyla ilgili olarak öğrenciler; • Maddeleri beş duyu organı ile fark edilen özellikleri ile niteler • Maddelerin özellikleri ile gündelik hayatta kullanım alanları arasında ilişki kurar. Türkçe dersi kazanımları: • Dinleme: Dinleme kurallarını uygulama • Yazma: Yazma kurallarını uygulama, kendini ifade etme • Görsel okuma ve görsel sunu: Görsel okuma

SÜREÇ

1. Aşama Gezi Öncesi Etkinlik(40 dk):

1. 1. Günlük Hayatla İlişki Kurma: Şöyle bir diyalogla konuya giriş yapılır:

“Çocukken anneannemin yaşadığı köye giderdik. Çocukların günlük hayatlarında kullandıkları temel eşya nedir? (Oyuncak cevabı buldurulur) O köyde bakkal veya oyuncak alabileceğimiz bir dükkan yoktu. O çocuklar sizin gibi gidip oyuncakçıdan, pazardan veya marketlerden istedikleri gibi oyuncak alamıyorlardı. Çocukların oyuncaklarını genellikle ya anneleri ya da kendileri yapıyorlardı. Anneleri bezden veya ağaç dallarının üzerine kumaşlar sararak onlar için bebekler yapıyorlardı. Çocuklar da etraflarında buldukları malzemelerle farklı oyuncaklar yaratıyorlardı. En çok kullandıkları malzeme çamurdu. Çünkü Giresun’da yağmur çok yağar ve çok çamur olur. Benimde köye gittiğimde en çok hoşlandığım şey çamurdan oyuncaklar yapmaktı. Köy çocukları ile hep birlikte Muteber Teyzemin evinin önünde çamurdan evler, koltuklar, bebekler, kahve fincanı aklınıza ne gelirse, dilediğimiz her şeyi küçük küçük yapıyor, sonra güneşte kurutuyor ve bu oyuncaklarla çok güzel vakit geçiriyorduk. Hem de istediğimiz oyuncakı yapabiliyorduk.

Annem diyor ki bizim çocukluğumuzda şehirlerde de oyuncakçılar yoktu. Herkes kendi oyuncakını kendi yapardı. Ya da yurt dışında yaşayan akrabalarımız bize oyuncaklar getirirdi.

Siz hiç kendinize oyuncak yapıyor musunuz, yoksa genellikle gidip satın mı alıyorsunuz? Neler alıyorsunuz? Ne tür oyuncaklardan hoşlanıyorsunuz?

Ön Bilgileri Harekete Geçirme: Çok çok uzun zaman önce, eski çağlarda insanların hepsi köylerde yaşıyorlardı. Henüz kentler kurulmamıştı. İnsanlar kendi günlük kullanım eşyalarını, oyuncaklarını, kıyafetlerini, yemek yapmakta ve yemek yemede kullandıkları eşyalarını kendileri yapıyorlardı. Nasıl yemek yaptıklarını görmek ister misiniz? Yemek yerken kullandıkları kapları, bardakları ne ile yapıyorlardı sizce? Nasıl yapıyor olabilirler? (Çocuklardan gelen cevaplar alınır.) Bunu öğrenmek, yaptıkları kaplardan örnekler görmek ister misiniz? O zaman Haydi Arkeoloji Müzesi’ne gidip bunu araştıralım.

2. Aşama: Müze Gezisi (120 dk.)

2. 1. Çocuk Müzesi Turu (20 dk.) Çocuk Müzesi’nde çocuklar tarihöncesi bölümündeki canlandırmaları, vitrinleri ve bilgi panolarını inceleyerek insanların nasıl beslendiğini, neler yediğini, bu yemekleri nasıl elde ettiğini ve hazırladığını, ne

ile yediğini keşfetmeleri için serbest bırakılır. Not defterlerine ilgilerini çeken şeyleri not alabilecekleri, çizimler yapabilecekleri, soruları olursa sorabilecekleri söylenir.

2. 2. Çağlar Boyu Anadolu Sergi Salonu Turu (40 dk.): Müzede yapılan galeri turu ile beslenme kültürü ile ilişkili olarak kap kullanımının ortaya çıkışı, zaman içindeki farklı kullanım amaçları ve gelişimini göstermek; üretimden tüketime geçişi vurgulamak hedeflenmektedir. Bu amaçla önce Çağlar Boyu Anadolu Salonu'ndan beslenme ile ilgili seçilmiş nesneler ve kapların gelişimi çocuklarla birlikte incelenir. Seçilen nesne grupları şunlardır:

- Yarımburgaz'dan satır örnekleri
- Aşıklıhöyük'ten obsidyen kazıyıcı ve dilgi örnekleri
- Neolitik Dönem'den mermer kase
- Ilıpınar Höyük'ten kap örnekleri
- Pendik ve Yarımburgaz'dan pişmiş toprak kap örnekleri
- Tilkitepe'den desenli kaplar
- Orta Tunç Çağı'ndan toprak kap örnekleri
- Orta Tunç Çağı 'ndan tunç kap
- Demir Çağı vitrininden demir kap

Her nesne grubunun önünde hep birlikte büyülu hamur oyunu oynanır. Çocuklara ellerinde büyülu, görünmeyen bir hamur olduğu farz ederler ve her nesne grubunun önünde o nesnenin şeklini büyülu hamurla verirler.

Bu nesneler incelenirken şu yönlerine dikkat çekilebilir:

- Hangi malzemeden yapılmış?
- Ne amaçla yapılmış?
- Kim tarafından yapılmış?

- Elde mi yapılmış, satın mı alınmış?
- Ne amaçla kullanılmış olabilirler?
- Buluşlar kapların gelişimini nasıl etkilemiş?
- Günümüzde kullanılan kaplara benzer kaplar var mı? Nesi farklı?
- Biz kapları kendimiz mi yapıyoruz, alıyor muyuz?
- Nesneler bize onu kullanan kişi-kişiler hakkında bilgi veriyor mu?

Daha sonra, öğrencilerden, bu bölümü kendi başlarına gezerek “Kapların Gelişimi Çalışma Kağıdı” nı doldurmaları istenir.

2. 3. Yemek molası (20 dk.)

2. 4. Atölye Çalışması (40 dk.): Gezi grubu, müze gezisinden sonra şu iki atölyeden kendi seçtikleri birine katılabilir.

- Sanat Atölyesi: Bu atölyede önce öğrencilere etüdlük veya kopya kap örnekleri gösterilerek bu nesneleri ellerine alarak inceleme fırsatı verilir. Daha sonra eski çağlarda çanak-çömlek yapımı-teknikleriyle ilgili çizimleri incelemeleri istenir. Bunun ardından her öğrenciye bir kap yapmasına yetecek kadar kil verilir ve bu kilden isterlerse o dönemden bir kap-kacak yapabilecekleri, isterlerse kendi istedikleri gibi farklı bir forma sahip bir kap yaratabilecekleri söylenir.
- Drama Atölyesi: Konu doğaçlaması: Lider, gruptaki çocukları üç ayrı küçük gruba ayırarak odanın farklı köşelerine yerleştirir. Her gruba hangi dönemi canlandıracakları, diğer gruptaki çocukların duyamayacakları bir sesle söylenir. Bir gruptan, Taş Devri, bir gruptan Cilalı Taş Devri, bir gruptan da günümüzde geçen bir yemek pişirme canlandırması yapmaları istenir. Gruplar birbirlerinden bağımsız olarak çalışmaya başlarlar. Her grup canlandıracağı dönem ile ilgili yemek pişirme sahnesini canlandırmaya çalışır. Gruplar çalışırken, öğretmen gruptan gruba dolaşır ve üretken olamayan gruplara önerilerde bulunur. Grup üyelerinin o dönemdeki koşullara uygun olarak yiyeceklerini edinmeleri, pişirmeleri ve o döneme özgü malzemeleri

kullanmaları gerekir. Gruplardaki her çocuğun, en az bir rolü canlandırması sağlanmalıdır. Grupların çalışmaları tamamlandıktan sonra, her grup sırayla, diğer çocuklar izlerken, kendi dönemini baştan sona canlandırır, sonra da oturup yemeklerini yerler.

3. Aşama Gezi Sonrası Etkinlik (40 dk):

Öğrencilerden beslenme kültürü ve kapların gelişimi ile ilgili edindiği bilgileri özetleyen bir metin yazmaları ve hangi dönemde kapların hangi özelliklerinin neden değiştiğini açıklamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

- Müzede yapılan gözlemler,
- Müzede ve sınıfta yapılan çalışma sayfalarına verilen cevaplar değerlendirilir.

GRUP GEZİ PLANI

Grup A	Grup B	Grup C
Çocuk Müzesi	Sergi Salonu Turu	Yemek
Yemek	Sergi Salonu Turu	Çocuk Müzesi
Sergi Salonu Turu	Çocuk Müzesi Turu	Atölye Çalışması
Sergi Salonu Turu	Yemek	Atölye Çalışması
Atölye Çalışması	Atölye Çalışması	Sergi Salonu Turu

ÇAĞLAR BOYU ANADOLU SALONU KAPLARIN GELİŞİMİ ÇALIŞMA KAĞIDI

Bu salonda gördüğün kaplardan en çok ilgini çeken hangisi? Bu kabın resmini, aşağıdaki dikdörtgenin içine çizebilir misin?

Bu kabı tarif edebilir misin? (rengi, şekli, malzemesi, vb.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bu kap nasıl şekillendirilmiş olabilir? Elle mi, çömlekçi çarkında mı?

.....

.....

.....

O dönemde yaşayan insanlar, bu kabı hangi amaçla kullanıyor olabilirler?
Neye dayanarak bunu söylüyorsun?

.....

.....

.....

Bu kabın salonda bulunan diğer kaplardan farklı bir özelliği var mı?

.....

.....

.....

.....

.....

Neye benziyor? Bu kap günümüzde kullandığımız kaplardan birine benziyor mu?

.....

.....

.....

.....

Günümüzde bu kabı kullanabilir miyiz? Sence hangi amaçlarla kullanabiliriz?

.....

.....

.....

.....

.....

Neden bu kabı seçtin? Açıklayabilir misin?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Günümüz teknolojisini belgelemek üzere, 100 yıl sonra bir müzede sergilenecek bir kap seçmeni istesek, günümüzde kullandığımız kaplardan hangisini seçersin? Neden?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. 3. 2. 3. Yazı'nın Öyküsü (4. Sınıf)

YAZI'NIN ÖYKÜSÜ

Müze Bölümü	Eski Şark Eserleri Müzesi
Sınıf	4
Yaklaşık Süre	120 dk.
Öğrenme Alanı	Bilim, Teknoloji ve Toplum
Ünite	İyi ki Var
Beceriler	Zaman ve kronolojiyi algılama, iletişim ve empati, gözlem, değişim ve sürekliliği algılama
Kazanımlar	Kazanım 3: Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar. Kazanım 4: Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.
Kavramlar	zaman ve kronoloji, nedensellik, değişme ve süreklilik
Materyaller	Konu ile ilgili ilüstrasyonlar, projeksiyon makinesi, çizimler, çalışma kâğıdı, kil.
Teknikler	Soru-cevap, beyin fırtınası, gözlem, drama, sanat çalışması
İlişkilendirme	Fen ve Teknoloji Dersi Madde ve Değişim öğrenme alanı, Maddeyi Tanıyalım ünitesi Kazanım 1: Madde, cisim, malzeme ve eşya kavramlarıyla ilgili olarak öğrenciler; • Maddeleri beş duyu organı ile fark edilen özellikleri ile niteler • Maddelerin özellikleri ile gündelik hayatta kullanım alanları arasında ilişki kurar.

Türkçe dersi kazanımları:

- Konuşma: Konuşma kurallarını uygulama, kendini ifade etme
- Okuma: Okuduğunu anlama
- Yazma: Yazma kurallarını uygulama, kendini ifade etme
- Görsel okuma ve görsel sunu: Görsel okuma, görsel sunu

SÜREÇ

1. Aşama Gezi Öncesi Etkinlik(40 dk):

Günlük Hayatla İlişki Kurma: Bu çalışmada yazı ile öğrencilerin deneyimleri arasında ilişki kurulur. Soru-cevap yöntemi ile çalışılır. “Sınıfınızdan çok sevdiğiniz bir arkadaşınız başka bir kente gidiyor. Onunla nasıl haberleşirsiniz?” diye sorulur. “Telefonla konuşarak, cep telefonuyla konuşarak veya mesajlaşarak, bilgisayarla e-

posta göndererek, mektup yazarak gibi cevaplar gelecektir. “Bu araçlarla haberleşme nasıl yapılıyor?” Dolaysız yanıt gelemese yardım edilebilir:

“Telefonla ve cep telefonu ile iletişim konuşarak sesle-duyma yoluyla oluyor. Ötekilerle nasıl oluyor?” Yanıtın “yazı yazarak” denmesine öğrenciler yönlendirilecek. “Yazı yazarak haberleşmede bilgisayar mı, cep telefonu mu, mektup mu daha kolay bir yol?” “Bilgisayar veya cep telefonu” denecek. Günümüzde bir arkadaşımızla bilgisayarla haberleşmek istediğimiz zaman bilgisayarın karşısına geçiyoruz, tuşlara basıyoruz, harfler karşımızdaki ekrana diziliyor. Oysa dedelerimiz birbirlerine haberleşirken bilgisayar kullanıyor muydular? Onlar nasıl haberleşiyorlardı? Mektup yazarak. Siz hiç mektup yazdınız mı? Mektup yazarken ne kullanıyoruz? Kalem ve kâğıt.

- Sizce kalem ve kâğıt yazının ilk ortaya çıkışından beri var mı yoksa yazı ilk ortaya çıktığında yazı yazmak için başka araç-gereçler mi kullanıyorlardı? Sizce neyin üzerine yazıyorlardı?
- Aranızda dünyadaki ilk yazı örneklerinden gören var mı? İlk yazıyı neyin üstüne yazmış olabilirler, ne ile yazmış olabilirler?
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri insanların kullandığı ilk yazı örneklerini bize sunuyor. Aranızda hiç İstanbul Arkeoloji Müzeleri’ne gitmiş olan var mı? Nerede olduğunu bilen var mı?

Daha sonra Arkeoloji Müzeleri’nden, dış cephe, bahçe ve Çocuk Müzesi’nden fotoğraflar gösterilir ve müzenin şu özellikleri vurgulanır:

- Türkiye’nin ilk müzesidir.
- Müzede dünyanın ikinci büyük ilk yazı örnekleri (çivi yazılı tabletler) arşivi bulunmaktadır.
- Bir milyonu aşan nesne sayısı ile dünyanın en büyük müzeleri arasındadır.

2. Aşama: Müze Gezisi (120 dk.)

2. 1. Eski Şark Eserleri Müzesi Tablet İncelemesi (30 dk.):

- Eski Şark Eserleri Müzesi’nde çivi yazılı tabletler vitrini önüne gelinir. Öğrencilerden, bu tabletlerden diledikleri bir tanesini seçerek, “Kil Tabletler Çalışma Kağıdını” ‘nı doldurmaları istenir.
- Hep birlikte tabletle incelenir. Öğrencilerin seçtiği tabletler üzerinden hareket edilir. Gönüllü çocuklar tabletle ilgili incelemelerini arkadaşlarına sunarlar.

2. 2. Serbest Dolaşım: Eski Şark Eserleri Müzesi’nde Mezopotamya Kùltürleri (15 dk.)

Müzedede Mezopotamya kùltürlerine ait nesnelerin bulunduğu bölümde serbest gezme ve çizim yapma olanağı verilir. Bu kùltürlerin çivi yazısını kullandıkları ve bu bölümde çivi yazılı nesneler olup olmadığına dikkat etmeleri istenir.

2. 3. Yemek Molası (15 dk.)

2.4. Eğitim Atölyesi (30 dk.): Sümerli çocukların kilden yaptıkları tablet örneklerinin kopyaları incelenir. Müzenin eğitim atölyesinde yazının ortaya çıkma nedenleri u ve Sümerli çocukların yazı yazmaları ile ilgili bilgiler projeksiyon makinesinden yansıtılan ilüstrasyon ve fotoğraflarla desteklenerek, arada çocuklara sorular yönelterek ve düşünceleri alınarak, aktif katılımları sağlanarak, öğrencilerle çalışılır.

2. 4. Atölye Çalışması (30 dk): Gezi grubu, müze turu sonrasında şu iki atölyeden kendi seçtikleri birine katılır.

- Sanat Atölyesi: Çocuklardan kendilerini Sümerli çocukların yerine koyarak, kendi tabletlerini oluşturmaları istenir. Çocuklar seçtikleri bir cümleyi resim yazısına dönüştürmeye çalışırlar. İsterlerse önce bir kâğıt üzerinde düşünüp cümlelerini tasarlar, daha sonra kil üzerine kalem biçiminde yontu aracı ile çizebilirler. Çocuklara kolaylık olması için öncelikle lider tarafından birkaç örnek verilir. Tabletler bittikten sonra her çocuk diğer bir arkadaşının tabletini çözümlemeye ve ne ifade ettiğini tahmin etmeye çalışır. Çocuklara kil üzerine mi, kâğıt üzerine mi yazı yazmak daha kolay? diye sorulur. Bu çalışma ile öğrencilerin, hem yazı ile herkes tarafından anlaşılan aynı semboller kullanıldığından anlatılmak istenenin kolayca anlaşıldığı, resim yazısı ile anlatılmak istenenleri anlatmanın ve anlamının zor olduğunu, hem

de kil ile yazı yazmanın kalemle yazı yazmaya göre pek kolay olmadığını anlamaları amaçlanmaktadır.

- **Drama Atölyesi: Çizerek Anlatma:** Çocuklar üç gruba ayrılır. Her grup liderden eşit uzaklıkta bulunur ve bir üyesini sırayla liderin yanına yollar. Lider yanına gelen çocuklara aynı anda aynı kelimeyi söyler. Çocuklar hızlıca kendi gruplarına döner ve bu kelimeyi çizerek gruptaki diğer arkadaşlarına anlatmaya, diğer grup üyeleri de bu cümleyi tahmin etmeye çalışırlar. Burada önemli olan çizim yeteneği değildir. Bir nesneyi ya da kavramı yazının ilk ortaya çıktığında insanların yapmaya çalıştığı gibi çizgilerle somut biçime dönüştürmeye çalışmaktır. Bu oyunda basit nesnelerden kavramlara doğru geçiş yapılmalıdır. Örneğin ırmak, yol, ticaret, süreklilik... Çalışmanın sonunda aynı cümleyi farklı grupların aynı kelimeyi hangi çizgilerle ifade etmeye çalıştığı, ortaya çıkan çeşitlilik incelenir. Farklı çizgilerle anlatmaya çalışmanın zorluğu, ortak bir semboller sistemi olan yazı ile her türlü düşüncenin kolayca ifade edilebildiği ve anlaşılabilirdiği vurgulanır.

Öğrencilere araştırma ödevi verilerek gezi bitirilir: Yazının ortaya çıkışından beri yazı yazmak için kullandığımız araç-gereçleri internetten ve bir yazılı kaynaktan araştırarak, bir zaman şeridi üzerinde, çizim ve fotoğraflarla işlemeleri istenir.

3. Aşama Gezi Sonrası Etkinlik (40 dk):

Sınıfta öğrencilerin yaptığı ödevler incelenir. Gönüllü öğrencilerin sunumları ve paylaşımları alınır. Yazının ilk ortaya çıkışından itibaren yazı yazımında bir düz zemin ve çubuk kullanıldığı, sadece kullanılan malzemelerin değiştiği fakat sonra birdenbire daktilo ve ardından bilgisayarın yazı yazmada kullanıldığına dikkat çekilir. Bu aşamada, yazının daktilo gibi yeni teknolojik icatlara neden olduğu, zaman içinde yazı teknolojisinin insanların ihtiyaçlarına cevap verebilmek için kendini yenilediği ve geliştirdiği vurgulanır.

Daha sonra zaman kalırsa o ders saati içinde ya da başka bir ders saatinde aşağıda belirtilen vb. konularda tartışma veya beyin fırtınası yapılabilir:

- Kalemle kâğıt üstüne yazı yazmak ile bir çubukla kil üzerine yazı yazma arasındaki benzerlikler neler, farklılıklar neler?

- Yazı haberleşme dışında nerelerde kullanılıyor?
- Yazı hangi teknolojik ürünlerin ortaya çıkmasına neden oldu? Yazı olmasaydı günümüzde neler olmazdı? İnsanlık tarihi bundan nasıl etkilendirirdi?
- Yazı olmasa bilgisayar olabilir miydi? Şu an bilgisayar olmadığını düşünün. Hayatımız bundan nasıl etkilendirir?
- Gelecekte kalem, defter gibi yazı araç-gereçleri varolmayı sürdürecektir mi? Sürdürmeyeceğini düşünüyorsanız yerine ne kullanılacak?
- Bilgisayarla yazı yazma teknolojisi nasıl gelişebilir? (Örneğin sesle yazı yazan bilgisayarlar, ya da düşünceyi yazan bilgisayarlar ... gibi)

DEĞERLENDİRME

- Öğrencilerin etkinliğe katılımları bu etkinlik süresince yaptıkları çalışmalar, verdikleri cevaplar ve tepkiler gözlemlenir.
- Araştırma ödevi değerlendirilir.

GRUP GEZİ PLANI

Grup A	Grup B	Grup C
Tablet İncelemesi	Yemek	Eğitim Atölyesi
Tablet İncelemesi	Mezopotamya Kültürleri	Eğitim Atölyesi
Mezopotamya Kültürleri	Tablet İncelemesi	Yemek Molası
Yemek Molası	Tablet İncelemesi	Mezopotamya Kültürleri
Eğitim Atölyesi	Atölye Çalışması	Tablet İncelemesi
Atölye Çalışması	Eğitim Atölyesi	Atölye Çalışması

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Eski Şark Eserleri Müzesi
Kil Tabletler Çalışma Kağıdı

Vitrinlerdeki çivi yazılı tabletlerden birini seçip aşağıdaki dikdörtgene resmini çizebilir misin?

Hangi maddeden yapılmış?

Ne renk?

Sence kokusu neye benziyor olabilir?

Sence ağır mı, hafif mi?

Bu tabletin konusu ne? Ne amaçla yapılmış olabilir?

.....

Sence bu tableti kim yapmış olabilir?.....

.....

.....

Bu tablet ait olduğu dönemin yaşamı ile ilgili ipuçları veriyor mu?

Bu vitrinde aynı konuda yazılmış başka bir tablet var mı? Hangi konularda tabletler var?

Bu tabletlerin konularından en ilginç olanı sence hangisi? Neden sana ilginç geldi?

Günümüzde bu tablete benzer birşey var mı? Varsa ne amaçla kullanılıyor?

Bu tableti seçmenin nedenini yazabilir misin? Sana ne hissettirdi?

Sen günümüzde bir tablet yazsan, hangi konuda yazarsın?

6. 3. 2. 4. Yazı'nın Öyküsü (5. Sınıf)

YAZININ ÖYKÜSÜ

Müze Bölümü	Eski Şark Eserleri Müzesi
Sınıf	5
Yaklaşık Süre	120 dk.
Öğrenme Alanı	Bilim, Teknoloji ve Toplum
Ünite	Gerçekleşen Düşler
Beceriler	İletişim ve empati, yaratıcı düşünce, kütüphane ve referans kaynakları kullanma, gözlem, değişim ve sürekliliği algılama, sebep-sonuç ilişkisini belirleme.
Kazanımlar	Kazanım 1: Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir. Kazanım 2: Buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatımızdaki etkilerini tartışır.
Kavramlar	nedensellik, birinci elden kaynak, ikinci elden kaynak, değişme ve süreklilik,
Materyaller	Konu ile ilgili ilüstrasyonlar, çizimler, çalışma kâğıdı, kil.
Yöntemler	Soru-cevap, beyin fırtınası, gözlem, drama, sanat çalışması
İlişkilendirme	“Küresel Bağlantılar: Hepimizin Dünyası” öğrenme alanı. Kazanım 4: Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir. Türkçe dersi kazanımları: • Konuşma: Konuşma kurallarını uygulama, kendini ifade etme • Okuma: Okuduğunu anlama • Yazma: Yazma kurallarını uygulama, kendini ifade etme, tür, yöntem ve tekniklere uygun yazma • Görsel okuma ve görsel sunu: Görsel okuma, görsel sunu

SÜRECİ

1. Aşama (40 dk): Gezi Öncesi Çalışma

Günlük Hayatla İlişki Kurma: Bu aşamada yazı ile öğrencilerin deneyimleri arasında ilişki kurulur. Soru-cevap yöntemi ile çalışılır. “Sınıfınızdan çok sevdiğiniz bir arkadaşınız başka bir kente gidiyor. Onunla nasıl haberleşirsiniz?” diye sorulur. Telefonla konuşarak, cep telefonuyla konuşarak veya mesajlaşarak, bilgisayarla e-posta göndererek ve mektup yazarak diyecekler. Bu araçlarla haberleşme nasıl yapılıyor? Dolaysız yanıt gelemmezse yardım edilebilir:

Telefonla ve cep telefonuyla iletişim konuşarak sesle-duyma yoluyla oluyor. Ötekilerle nasıl oluyor? Yanıtın “yazı yazarak” denmesine öğrenciler yönlendirilecek. Yazı yazarak haberleşmede bilgisayar mı, cep telefonu mu, mektup mu daha kolay bir yol? Bilgisayar veya cep telefonu denecek. Günümüzde bir arkadaşımızla bilgisayarla haberleşmek istediğimiz zaman bilgisayarın karşısına geçiyoruz, tuşlara basıyoruz, harfler karşımızdaki ekrana diziliyor. Oysa dedelerimiz birbirlerine haberleşirken bilgisayar kullanıyor muydular? Onlar nasıl haberleşiyorlardı? Mektup yazarak. Siz hiç mektup yazdınız mı? Mektup yazarken ne kullanıyoruz? Kalem ve kâğıt.

- Sizce kalem ve kâğıt yazının ilk ortaya çıkışından beri var mı yoksa yazı ilk ortaya çıktığında yazı yazmak için başka aletler mi kullanıyorlardı? Sizce neyin üzerine yazıyorlardı?
- Aranızda dünyadaki ilk yazı örneklerinden gören var mı? İlk yazıyı neyin üstüne yazmış olabilirler, ne ile yazmış olabilirler?
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri insanların kullandığı ilk yazı örneklerini bize sunuyor. Aranızda hiç İstanbul Arkeoloji Müzeleri’ne gitmiş olan var mı? Nerede olduğunu bilen var mı?

Daha sonra Arkeoloji Müzeleri’nden, dış cephe, bahçe ve Çocuk Müzesi’nden fotoğraflar gösterilir ve müzenin şu özellikleri vurgulanır:

- Türkiye’nin ilk müzesidir.
 - Müzede dünyanın ikinci büyük ilk yazı örnekleri (çivi yazılı tabletler) arşivi bulunmaktadır.
 - Bir milyonu aşan tarihi eser sayısı ile dünyanın en büyük müzeleri arasındadır.
1. 2. Kavram çalışması: Öğrencilere, yazı icat edilmeden önce yaşamış insanları hakkında nasıl bilgi ediniyoruz sorusu sorulur? Öğrencilerden gelen cevaplarla konu biçimlendirilir. O dönemde yaşamış insanların isimleri, yerleşme isimleri hakkında bilgimiz olmadığı vurgulanır. O dönem hakkında yazılan yazıların ikincil kaynak olduğu, müzedeki nesnelerin ise birincil kaynak olduğu söylenir.

Nasıl bilgi edinildiği üzerine soru-cevap yöntemi ile çalışılır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde birincil kaynaklarla karşılaştığımız, orada birincil yazı kaynağı olarak ilk yazı örneği çivi yazısıyla yazılmış tabletleri inceleyeceğimiz söylenir.

2. Aşama: Müze Gezisi (120 dk.)

2. 1. Eski Şark Eserleri Müzesi Tablet İncelemesi (30 dk.):

- Eski Şark Eserleri Müzesi'nde çivi yazılı tabletler vitrini önüne gelinir. Çocuklara, bu tabletlerden diledikleri bir tanesini seçerek, onunla ilgili çalışma kâğıdını doldurmaları istenir. (Ek 3)
- Hep birlikte tabletle incelenir. Öğrencilerin seçtiği tabletler üzerinden hareket edilir. Gönüllü çocuklar tabletle ilgili incelemelerini arkadaşlarına sunarlar.

2. 2. Serbest Dolaşım: Eski Şark Eserleri Müzesi'nde Mezopotamya Kültürleri (15 dk.): Müzede Mezopotamya kültürlerine ait nesnelerin bulunduğu bölümde serbest gezme ve çizim yapma olanağı verilir. Bu kültürlerin çivi yazısını kullandıkları ve bu bölümde çivi yazılı nesneler olup olmadığına dikkat etmeleri istenir.

2. 3. Yemek Molası verilir. (15 dk.)

2.4. Eğitim Atölyesi (30 dk.): Sümerli çocukların kilden yaptıkları tablet örneklerinin kopyaları incelenir. Müzenin eğitim atölyesinde yazının ortaya çıkma nedenleri u ve Sümerli çocukların yazı yazmaları ile ilgili bilgiler projeksiyon makinesinden yansıtılan ilüstrasyon ve fotoğraflarla desteklenerek, arada çocuklara sorular yönelterek ve düşünceleri alınarak, aktif katılımları sağlanarak, öğrencilerle çalışılır.

2. 4. Atölye Çalışması (30 dk): Gezi grubu müze turu sonrasında bu iki atölyeden birine katılır.

- **Sanat Atölyesi:** Çocuklardan kendilerini Sümerli çocukların yerine koyarak, kendi tabletlerini oluşturmaları istenir. Çocuklar seçtikleri bir cümleyi resim yazısına dönüştürmeye çalışırlar. İsterlerse önce bir kâğıt üzerinde düşünüp cümlelerini tasarlar, daha sonra kil üzerine kalem biçiminde yontu aracı ile çizebilirler. Çocuklara kolaylık olması için öncelikle lider tarafından birkaç örnek verilir. Tabletler bittikten sonra her çocuk diğer bir arkadaşının

tabletini çözümlmeye ve ne ifade ettiğini tahmin etmeye çalışır. Çocuklara kil üzerine mi, kâğıt üzerine mi yazı yazmak daha kolay? diye sorulur. Bu çalışma ile öğrencilerin, hem yazı ile herkes tarafından anlaşılan aynı semboller kullanıldığından anlatılmak istenenin kolayca anlaşıldığı, resim yazısı ile anlatılmak istenenleri anlatmanın ve anlamının zor olduğunu, hem de kil ile yazı yazmanın kalemle yazı yazmaya göre pek kolay olmadığını anlamaları amaçlanmaktadır.

Drama Atölyesi:

Çizerek Anlatma: Çocuklar üç gruba ayrılır. Her grup liderden eşit uzaklıkta bulunur ve bir üyesini sırayla liderin yanına yollar. Lider yanına gelen çocuklara aynı anda aynı kelimeyi söyler. Çocuklar hızlıca kendi gruplarına döner ve bu kelimeyi çizerek gruptaki diğer arkadaşlarına anlatmaya, diğer grup üyeleri de bu cümleyi tahmin etmeye çalışırlar. Burada önemli olan çizim yeteneği değildir. Bir nesneyi ya da kavramı yazının ilk ortaya çıktığında insanların yapmaya çalıştığı gibi çizgilerle somut biçime dönüştürmeye çalışmaktır. Bu oyunda basit nesnelerden kavramlara doğru geçiş yapılmalıdır. Örneğin ırmak, yol, ticaret, süreklilik...Çalışmanın sonunda aynı cümleyi farklı grupların aynı kelimeyi hangi çizgilerle ifade etmeye çalıştığı, ortaya çıkan çeşitlilik incelenir. Farklı çizgilerle anlatmaya çalışmanın zorluğu, ortak bir semboller sistemi olan yazı ile her türlü düşüncenin kolayca ifade edilebildiği ve anlaşılabilirdiği vurgulanır.

Öğrencilere araştırma ödevi verilerek gezi bitirilir: Yazının ortaya çıkışından beri yazı yazmak için kullandığımız araç-gereçleri internetten ve bir yazılı kaynaktan araştırarak, bir zaman şeridi üzerinde, çizim ve fotoğraflarla işlemleri istenir.

3. Aşama Gezi Sonrası Etkinlik (40 dk):

3. 1. Sınıfta öğrencilerin yaptığı ödevler incelenir. Gönüllü öğrencilerin sunumları ve paylaşımları alınır. Yazının ilk ortaya çıkışından itibaren yazı yazımında bir düz zemin ve çubuk kullanıldığı, sadece kullanılan malzemelerin değiştiği fakat sonra birdenbire daktilo ve ardından bilgisayarın yazı yazmada kullanıldığına dikkat çekilir. Bu aşamada, yazının daktilo gibi yeni teknolojik icatlara neden olduğu,

zaman içinde yazı teknolojisinin insanların ihtiyaçlarına cevap verebilmek için kendini yenilediği ve geliştirdiği vurgulanır. (değişim ve süreklilik)

Daha sonra zaman kalırsa o ders saati içinde ya da başka bir ders saatinde aşağıda belirtilen vb. konularda tartışma veya beyin fırtınası yapılabilir:

- Yazı haberleşme dışında nerelerde kullanılıyor?
- Yazı hangi teknolojik ürünlerin ortaya çıkmasına neden oldu? Yazı olmasaydı günümüzde neler olmazdı? (nedensellik) İnsanlık tarihi bundan nasıl etkilenirdi?
- Bilgisayar yazı yazmak için mi ortaya çıktı, yoksa başka bir ihtiyaç için mi? Bilgisayarın yazı yazmada sağladığı kolaylıkları nelerdir? Yazı olmasa bilgisayar olabilir miydi? Şu an bilgisayar olmadığını düşünün. Hayatımız bundan nasıl etkilenir?
- Gelecekte kalem, defter gibi yazı araç-gereçleri varolmayı sürdürecektir mi? Sürdürmeyeceğini düşünüyorsanız yerine ne kullanılacak?
- Bilgisayarla yazı yazma teknolojisi nasıl gelişebilir? (Örneğin sesle yazı yazan bilgisayarlar, ya da düşünceyi yazan bilgisayarlar.... gibi)

3. 2. Örnek Olay İncelemesi: Öğrencilere, Irak Savaşı sırasında Irak Müzesi'nin yağmalanması ile ilgili gazete haberi okunur ve ağlayan müze görevlisinin fotoğrafı gösterilir. Bu yağma sırasında diğer nesnelerle birlikte ilk yazı örneklerinin çoğunun da yağmlandığı ve yurt dışına kaçırıldığı bilgisi verilerek konu hakkındaki düşüncelerini belirtmeleri istenir.

- İnsanlar bu müzeleri neden yağmalıyorlar?
- Bu problem neden kaynaklanıyor?
- Bu konuda ne hissediyorsunuz?
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde böyle birşey olsa ne olur? Ne hissedersiniz?
- Müzelerin yağmalanmaması için ne yapmamız gerekir?

Ortak miras kavramı ve kültürel koruma bilincine yönelik eğitim verilir.

3. 3. Kompozisyon Yazma: Öğrencilere ekte yeralan metni okumaları ve “Teknolojinin yazının gelişmesine katkısı insanlık tarihinde ne gibi yararlar sağlamıştır? Konusunda bir kompozisyon yazma ödevi verilir.

DEĞERLENDİRME

- Öğrencilerin etkinliğe katılımları bu etkinlik süresince yaptıkları çalışmalar, verdikleri cevaplar ve tepkiler gözlemlenir.
- Yazdıkları kompozisyon değerlendirilir.

GRUP GEZİ PLANI

Grup A	Grup B	Grup C
Tablet İncelemesi	Yemek	Eğitim Atölyesi
Tablet İncelemesi	Mezopotamya Kùltürleri	Eğitim Atölyesi
Mezopotamya Kùltürleri	Tablet İncelemesi	Yemek Molası
Yemek Molası	Tablet İncelemesi	Mezopotamya Kùltürleri
Eğitim Atölyesi	Atölye Çalışması	Tablet İncelemesi
Atölye Çalışması	Eğitim Atölyesi	Atölye Çalışması

6. 3. 2. 5. Kentimi Keşfediyorum

KENTİMİ KEŞFEDİYORUM

Müze Bölümü	Çağlar Boyu İstanbul Salonu
Sınıf	5
Yaklaşık Süre	120 dk.
Öğrenme Alanı	Kültür ve Miras
Ünite	Adım Adım Türkiye
Beceriler	görsel kanıt kullanma, iletişim ve empati, yaratıcı düşünce, gözlem
Kazanımlar	Kazanım 1: “Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve yapıtları tanır”
Kavramlar	nedensellik, birinci elden kaynak, ikinci elden kaynak, değişim ve süreklilik
Materyaller	Projeksiyon, konu ile ilgili ilüstrasyonlar, çizimler, çalışma kâğıdı
Teknikler	Öykü yaratma, soru-cevap, drama, oyun.
İlişkilendirme	Küresel Bağlantılar öğrenme alanı, Hepimizin Dünyası ünitesi Kazanım 5: “çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir” Türkçe dersi kazanımları: • Dinleme: Dinleme kurallarını uygulama • Yazma: Yazma kurallarını uygulama, kendini ifade etme • Görsel okuma ve görsel sunu: Görsel okuma

SÜREÇ

1. Aşama: Gezi Öncesi Etkinlik (40 dk.)

1. 1. Nesnelerden Buldurmaca oyunu oynanır. (bkz. “Truvayı Keşfediyorum” etkinliği)

1. 2. İstanbul kentinin silüetinde kenti simgeleyen nesnelerin araştırması. İstanbul’un silüetini düşündüklerinde akıllarına kenti simgeleyen neler geldiği sorulur. Cami, gökdelen, asma köprü...yanıtlar örnek olabilir. İstanbul manzarası görüntüsü hem tarihi yarımada, hem de karşı kıyı gösterilir. Ardından burada görülen yapılardan

hangisi yakın zamanda, günümüzde yapılmış olduğu sorulur. Beklenen yanıt gökdelenlerdir. Eskiden yapılmış olanın ne olduğu sorulur. Yanıt camilerdir.

İstanbul silüetinde camiler nerede görülür, gökdelenler nerede dizilir? Evet, camilerin Sultanahmet ve Fatih arasında, gökdelenlerin ise Taksim ve Levent arasında yoğun olduğu anlaşılır. Camilerin yoğun olarak bulunduğu Sultanahmet ve Fatih'in kentin eski bölgesi, Taksim ve Levent'in ise gelişmeye açık yeni bölgesi olduğuna dikkat çekilir. Kentte camilerden daha eski yapı var mı? Evet var, örneğin eski bir kilise olan Ayasofya Müzesi. İstanbul'un değişik dönemlerden kalma yapıları barındıran eski bir kent olduğu buldurulur.

- Sizin yaşadığınız çevrede (mahallede, ilçede) en eski tarihi yapı hangisi? Sizden önce o çevrede kimler yaşamış biliyor musunuz? İstanbul'da bizden önce kimlerin yaşadığını biliyor musunuz? diye sorulur.

Çocuklara İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde Çağlar Boyu İstanbul adlı bir bölüm olduğu, bu bölümde İstanbul'da farklı bölgelerde yapılan kazılardan çıkarılan İstanbul'un tarihine ait birinci elden kanıtların sergilendiği ve hep birlikte Arkeoloji Müzeleri'ne yapılacak gezide İstanbul'da yaşamış farklı kültürlerin yaşadığı bölgelerin ve nesnelerin keşfedileceği söylenir.

2. Aşama: Müze Gezisi (120 dk.)

2. 1. Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu Turu (30 dk.)

Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu mimari parçaların sergilendiği bölüme kadar, hep birlikte soru-cevap yöntemi ile seçilmiş taşınabilir nesnelere dayalı olarak incelenir. Çarpıcı noktalar vurgulanarak, insan yaşamından değişik görüntüler, değişim araştırılır. İstanbul'da hangi bölgelerde kazılar yapılmış, bu kazılardan çıkan nesnelerden hangi kültürlere ait hangi bilgileri ediniyoruz? Sorularının cevapları aranır. (30 dk.)

2. 2. Öykü Yaratma: 3-4 kişilik gruplar oluşturulur. Bu grupların kazı yapılan yerleşmelerden birini seçerek bu yerleşmede geçen, içinde yerleşmeden çıkarılan 3 nesnenin de yer aldığı bir öykü yaratmaları ve bu öyküyü yazmaları istenir. Öykü yaratmada şöyle bir yöntem izlenir. Öğrencilerden biri, bir cümle ile öyküyü başlatır.

Her bir öğrenci öyküye kendinden bir parça ilave eder ve gruba söyler ve öykü bu şekilde geliştirilir. (20 dk.)

2.3. Yemek Molası (20 dk.)

2. 4. Atölye Çalışması (50 dk.)

Gezi grubu, müze turu sonrasında bu iki atölyeden birine katılır.

- Sanat Atölyesi: Öğrenciler ikili gruplara ayrılır. Öğrencilerden şöyle bir çalışma yapmaları istenir:

Siz birer gazetecisiniz. Avrupa’da yayınlanan bir dergi için İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu ile ilgili bir haber hazırlıyorsunuz. Dergi editörünüz bu haberde özellikle bu bölümden seçtiğiniz 3 nesne ile İstanbul’un tarihini vurgulamanızı istedi. Nasıl bir haber hazırlarsınız? Bize taslak olarak bu haberi çizimlerle hazırlayabilir misiniz?

- Drama Atölyesi: Drama Atölyesine katılan öğrenciler, sergi salonunda yarattıkları öyküyü canlandırırlar.

3. Aşama: Gezi Sonrası Etkinlik:

- Öğrencilerden Tarih Vakfı tarafından Habitat Toplantısı için hazırlanan “İstanbul” kitabını inceleyerek İstanbul’da değişik dönemlerde giyilen giysi örneklerini incelemeleri ve müzedeki izlenimlerine de dayanarak (birincil ve ikincil kaynaklara dayanarak) her dönemden bir kıyafet çizimi yapmaları ve bu kıyafeti tanımlamaları istenir:

- İlk insan giyimi
- Antik dönem giyimi
- Bizans dönemi giyimi
- Osmanlı dönemi giyimi
- Modern/ cumhuriyet dönemi giyimi

- İstanbul'un tarihi önemi hep birlikte özetlenir, önemi vurgulanır. Kentin tarihine değinilir: Kentte ilk insanlardan izler ve nesneler de var. Sonra İmparatorluklar Başkenti olmuş. Önce Roma İmparatorluğu'nun, sonra Bizans İmparatorluğu'nun ve daha sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olmuş. 20. Yüzyılda ise Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti Ankara olunca Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük, en yoğun kenti olarak devam etmiş. Günümüzde de dünyanın en önemli kentlerden biri.

DEĞERLENDİRME

- Müzede yapılan gözlemler,
- Ödevler ve sınıf içi etkinlikler,
- Müzede ve sınıfta yapılan çalışma sayfalarına verilen cevaplar değerlendirilir.

GRUP GEZİ PLANI

Grup A

Salon Turu

Öykü Yaratma

Yemek Molası

Atölye Çalışması

Grup B

Yemek Molası

Sergi Turu

Öykü Yaratma

Atölye Çalışması

6. 3. 2. 6. Truva'yı Keşfediyorum

TRUVA'YI KEŞFEDİYORUM

Müze Bölümü	Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu
Sınıf	5
Yaklaşık Süre	120 dk.
Öğrenme Alanı	"Küresel Bağlantılar"
Ünite	"Hepimizin Dünyası"
Beceriler	Görsel kanıt kullanma, iletişim ve empati, yaratıcı düşünce, gözlem, karşılaştırma yapma
Kazanımlar	Kazanım 5: Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.
Kavramlar	nedensellik, savaş, sebep-sonuç ilişkisi
Materyaller	Harita, Projeksiyon makinesi, Truva kazıları ile ilgili çizim, fotoğraflar ve illüstrasyonlar, çizimler, maket, çalışma kâğıdı, pastel boya, resim kâğıdı.
Teknikler	Öykü yaratma, soru-cevap, drama,
İlişkilendirme	Kültür ve Miras öğrenme alanı Adım Adım Türkiye Ünitesi: Kazanım 1: "Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve yapıtları tanır" Türkçe dersi kazanımları: • Konuşma: Konuşma kurallarını uygulama, kendini ifade etme • Okuma: Okuduğunu anlama • Yazma: Yazma kurallarını uygulama, kendini ifade etme, tür, yöntem ve tekniklere uygun yazma • Görsel okuma ve görsel sunu: Görsel okuma, görsel sunu

SÜREÇ

1. Aşama: Gezi Öncesi Etkinlikler

1. 1. Nesnelerden Buldurmaca (40 dk.): Bu etkinliğin amacı, öğrencilere nesnelere dayanarak, o nesneyi kullanan kişiler hakkında tahminlerde bulunma becerisi vermektir. Bir küçük valiz hazırlanır. Bu valize, simgesel olarak tatile giden bir ailenin yanlarında götürdükleri nesneler konur. (Güneş yağı, bir erkek, bir kadın bir de küçük kız mayosu, bir adet tavla, 2 adet masal kitabı, 1 tane örgü, bir olta, 1 yakın gözlüğü, 1 dağcı takımı, 3 adet uçak bileti vb.)

Öğrenciler iki kişilik gruplara ayrılır. Her grubun aralarında tartışarak nesnelere dayalı tahminlerde bulunmaları istenir: Bu ailenin kaç kişi olduğu, aile üyeleri

hakkında bilgi, nereye gittiği (göl, deniz kıyısı, dağ vb.) nasıl bir tatil yapmayı amaçladığı gibi bilgileri nesnelere dayanarak bulmaları istenir. Sonra hep birlikte ulaşılan sonuçlar paylaşılır.

Daha sonra öğrencilerde müze gezisi için motivasyon oluşturma çalışması yapılır. Şöyle bir konuşma yapılabilir: “Tatile niye gidilir?” Dinlenmeye, “Tatilde ne yapılır?” Beklenen yanıtlar: denize girilir... çevre gezilir, doğa ve tarihsel yerler gezilir. “Kentlerde geçmiş dönemler hakkında bilgi toplayacağımız kurumlar müzeler. Ancak ülkemiz tarih kültürü açısından zengin bir ülke olduğu için her tatil bölgesinin çevresinde Anadolu’da geçmişte yaşamış uygarlıkları ait kazı alanları bulunur. Kazı yapılmış ve çıkan mimarlık, taşınmaz (mimarlıkla ilgili) kültür varlıkları temizlenip incelenmek ve gezilmek üzere yerinde bırakılır. Biz bu kazı alanlarına Açık Hava müzeleri diyoruz.

“Madem eşyalarımızı hazırladık Çanakkale’de bir yerde tatil yapmaya, denize girmeye ne dersiniz? Bunun için çevrede bir araştırma yapmakta yarar var. Gittiğimiz yerde tarihi bir yer varsa zamanımızı daha iyi değerlendirmiş oluruz, bilgimiz artar. Çanakkale’de denize ve tarihi yerleri gösteren bir haritaya bakalım ve yer seçelim.” Assos seçilir. “Assos’un denizi serin ama suyu çok temizdir. Merkezi ve çevresi de tarihsel kalıntılar açısından zengindir. Çanakkale Savaşı’nın olduğu Gelibolu adasında denize girilecek çok güzel koylar var, tarih var ama biz gitmeden önce İstanbul Arkeoloji Müzesi’ne gidersek, Assos çevresinde bulunan ünlü Truva - o zamanki adıyla Troia- şehri hakkında çok yoğun bilgileniriz. İstanbul Arkeoloji Müzesi’nde Truva şehrinde yıllar önce yaşamış insanlara ait eşyaların sergilendiği dünya kültürü açısından çok önemli bir bölüm var. Burada Arkeoloji Müzesi’nde bu nesneleri incedeğerlendirme yaptıktan sonra tarihi yerleşmeyi gezmeye gittiğimizde Truva’yı daha rahat kavrayabiliriz. Yaşanmışlığını anlarız. Bilgisiz olursak taş duvar kalıntıları bize hiçbir şey ifade etmez. O nedenle tatile çıkmadan İstanbul Arkeoloji Müzesi’ne gidelim ve buluntuları inceleyelim denir.

Aranızda hiç Truva’ya giden var mı diye sorulur. İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde Truva şehrinde -o zamanki adıyla Troia’da- yıllar önce yaşamış insanlara ait nesnelerin inceleneceği söylenerek ders bitirilir.

2. Aşama: Müze Gezisi (120 dk.)

2. 1. Eğitim Atölyesi (20 dk.) Öğrencilere Truva Savaşı'nı, Tahta At'ın Öyküsünü duymuş olan var mı diye sorulur. Varsa o öğrenciye efsane anlatılır. Yoksa Truva Efsanesi, Truva Hazinesi ve Truva şehrinin hikâyesi, kazı çalışmalarından görüntüler, ilüstrasyonlar projeksiyon makinesinden sunulur. Power point sunum yapılabilir, Truva filminden belli görüntüler izlenebilir. Eğitim Atölyesinin sonunda “haydi hep birlikte bu şehre ait nesneleri araştıralım” denir.

2. 2. Yemek molası verilir. (20 dk.)

2. 3. Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu Turu (40 dk.)

Öncelikle, çocuklar tarafından müzede bulunan Truva Atı içine girilir. (10 dk.) İlk 10 dk. Daha sonra, salonda sağ tarafta bulunan Truva/Troia kültürüne ait nesneleri serbest incelemeleri için ayrılır. Daha sonra her bir öğrenciden Troia I ve Truva Efsanesi'nin geçtiği düşünülen Troia VI uygarlığı vitrinlerinde bulunan nesneleri ve bilgi panolarını incelemeleri ve “Truva'yı Keşfediyorum Çalışma Kâğıdı” ‘nı doldurmaları istenir. Bu incelemeye ve eğitim atölyesi izlenimlerine dayanarak iki farklı dönemde yaşayan Truvalılar'ın günlük yaşamlarına ilişkin tahminlerde bulunmaları ve karşılaştırma yapmaları, bunu yazı ve resimlerle anlatan bir ödev hazırlamaları, ayrıca gezi ve Truva Şehrinin onlarda uyandırdığı duyguları yazmaları istenir.

2. 4. Atölye Çalışması (40 dk.)

Gezi grubu, müze turu sonrasında bu iki atölyeden birine katılır.

- Sanat Atölyesi: Truva Efsanesi'nde ilginizi en çok çeken bölüm hangisiydi? diye sorulur. Gözlerini kapatarak hayalgüçlerini çalıştırmaları, o bölümü gözlerinde canlandırmaları istenir ve sonra “o zaman haydi hayalgücümüzü kâğıda dökelim” denir.
- Drama Atölyesi: Truva Savaşı canlandırması yapılır. Sınıfın yarısı Akhalı, yarısı Truvalı, bir kişi de Sinon adlı Akhalı asker olur. Öğrencilerin Tahta atın Truva'nın kapısına konduğu ve Sinon ile karşılaşıldığı andan başlayarak efsanenin burdan ötesini öğrencilerin ilgisini çekecek biçimde farklı bir

senaryo kurarak canlandırmaları istenir. Tüm karakterlerden yaşadıkları savaşla ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri istenir. Ardından toplanılır ve bir değerlendirme yapılır. Truva Savaşı'nın nedeninin aşk mı yoksa başka birşey mi olduğu, kaçırma olayı- yalan olayı- kazanılan savaşın değeri, savaşmanın doğru olup olmadığı tartışılır. Daha sonra Irak Savaşı'nı biliyor musunuz? Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Diyerek Irak Savaşı'yla karşılaştırmalar yapılır.

3. Aşama: Gezi Sonrası Etkinlik

Schliemann'ın, Troia II'nin duvarlarına saklanmış Truva Hazinesi'ni Almanya'ya götürdüğü, bu hazinenin Berlin'de Völkerkunde Müzesi'ne konduğu fakat II. Dünya Savaşı'nda Rusya'ya götürülüp, şimdi Moskova'da Puşkin Müzesi'nde sergilenmekte olduğu bilgisi verilir. Müzede görülen hazinenin de bu hazinenin küçük bir parçasının bulunduğu söylenerek öğrencilerin gezi ile ilgili görüş ve duyguları alınır. Antik Truva şehrinin ve bu şehre ait müzedeki nesnelerin ortak kültür mirası olarak önemli olduğu vurgulanır.

Ayrıca “kazılardan çıkan nesneler nasıl değerlendirilmeli?” sorusu tartışılabilir. Değerlendirmeye ilgili değişik görüşler olabilir, örneğin:

- Kazı yerinde açık hava müzesi oluşturulmalı,
- Kazıdan çıkan nesneler kazı yerinde yapılan müze yapısında sergilenmeli
- Kazıdan çıkan nesneler hangi ülkede yapılan kazılarla çıktılarsa o ülke bu dünya kültür mirasını korumadan sorumlu olmalı
- Kazıyı yapan ya da yaptıran ülkeye kazı nesnelerini vermeli.

Değerlendirme sorusu üzerine kompozisyon verilir. Sonra görüşler sınıfta tartışılır. Sonuçta öğrenciler bilimsel tartışmalar bu yönde olduğundan son maddeye yönlendirilir. Tek koşulunun “o ülkenin bu ortak mirası koruması” olduğu söylenir.

DEĞERLENDİRME

- Müzede yapılan gözlemler,
- Ödev değerlendirilir.

GRUP GEZİ PLANI

Grup A

Eğitim Atölyesi

Yemek

Sergi Salonu Turu

Sergi Salonu Turu

Atölye Çalışması

Grup B

Sergi Salonu Turu

Sergi salonu Turu

Yemek

Eğitim Atölyesi

Atölye Çalışması

Grup C

Yemek

Eğitim Atölyesi

Atölye Çalışması

Atölye Çalışması

Sergi Salonu Turu

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ

TRUVA'YI KEŞFEDİYORUM ÇALIŞMA KÂĞIDI

	TRUVA I	TRUVA VI
Bu vitrinde neler görüyorsun? 5 tanesinin ismini yazabilir misin?		
Bu gördüğün 5 nesne hangi maddelerle yapılmış? 1 tanesini seçip tarif edebilir misin?		
Tarımla ilgili nesne var mı? Neler var?		
Dokumacılıkla ilgili nesne var mı? Neler var?		
Bu dönemde evler nasıl yapılmış? Tarif edebilir misin? (bilgi panolarını oku)		

	TRUVA I	TRUVA VI
O dönemlerde kaplar nasıl yapılıyormuş?		
En çok hangi nesneyi beğendin? Neden?		
Bu nesnenin resmini çizebilir misin?		
Senin eklemek istediklerin var mı? Yazabilir misin?		

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye’de eğitim günümüze kadar yoğun öğretim programı içinde sınıf merkezli, öğrencilere öğretmen ve kitap merkezli bilgilerin verilmesi, öğrencilerin sadece belli olay, yer ve kişilerle ilgili bilgileri ezberlemesi üzerine kurulmuştur. Bu nedenle de öğretim programlarında müzelerin öğretimde kullanılması konusu tavsiye düzeyinde kalmış, okul-müze ilişkisi kurulamamış, okullar etkin bir eğitim ortamı olarak kullanılabilecek müzelerden faydalanamamışlardır. 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanmaya başlanan yeni öğretim programında yapılandırmacı yaklaşım temel alınarak öğretimde köklü değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikler, diğer derslerin öğretimine olduğu gibi tarih öğretimine de büyük bir yenilik getirmektedir. 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içinde yer alan tarih öğretiminde öğrencilere belli kavramların öğretilmesi, tarih bilincinin geliştirilmesi ve araştırma yapmasına önem verilmektedir. Bu yeni öğretim programı müzelerin eğitimdeki önemine de göndermeler yapmakta; müzelerin kanıt kullanma becerisi, yerel tarih öğretimi vb. için eğitim amaçlı etkinliklerle kullanılmasını vurgulamaktadır. Böylece bu yeni öğretim programı ile Türkiye’de müzelerin okulların eğitiminde etkin bir ortam olarak kullanılması için temel unsurlardan biri gerçekleştirilmiştir. Fakat Türkiye’de müzeler nesne merkezli, kronolojik sergilemeye dayalı düzenlemeleriyle öğretmenlerin öğrencileriyle birlikte yapılandırmacı eğitime uygun, aktif olarak araştırma yapabileceği, bilgileri keşfederek yapılındıracığı bir ortam sunamamaktadır. Bu nedenle müzelerin öğretim programlarıyla ilişkili eğitim etkinlikleri hazırlayarak öğretmen ve öğrencilere sunmaları okulların müzeleri kullanabilmesi için gerekmektedir. Bu öğretmenler ve müzeciler tarafından da dile getirilen bir ihtiyaçtır. (Atagök ve Tezcan, 2004)

Bu tezde, İstanbul Arkeoloji Müzeleri örneğiyle, arkeoloji müzelerinin 2004 Sosyal Bilgiler Programı tarih öğretimine yönelik bir eğitim programı hazırlayabilmesi için bir öneri oluşturulmuştur. Bu eğitim programı önerisi çalışmanın başlarında 1998 Sosyal Bilgiler Programının yapısı ile bağlantılı olarak sosyal bilgiler dersi tarih

öğretimi içeriği ile ilişkili hazırlanmıştır. Bu içerikle bağlantılı olarak İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sadece ilköğretim 4. sınıfların sosyal bilgiler dersi "Tarih, İlk yurdumuz, Tarihte Anadolu" ünitesi ile ilişki kurulabilmiş, bu içeriğe yönelik bir eğitim programı hazırlanmış ve uygulanmıştır. Bu çalışmanın sonunda müzede nesne merkezli eğitim etkinliklerinin öğrencilerin tarih dersi başarısını olumlu yönde etkilediği, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin eğitsel açıdan öğrencilerin araştırma yapabileceği ve nesneleri keşfedeceği bir sergilemesi olmamasına karşın çağdaş müze eğitimi yöntemleriyle tarih öğretiminde etkin bir ortam olarak kullanılabileceği görülmüştür. Tez çalışmasının sonlarına doğru Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeni bir öğretim programını uygulama kararı alınması tezde önerisinde değişiklikler yapılmasını zorunlu kılmıştır. 2003-2004 Eğitim-Öğretim Yılı'nda pilot uygulaması yapılan ve 2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı'nda tüm ülkede uygulanmaya başlanan 2004 öğretim programına yönelik yeni bir öneri hazırlanmıştır. 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın 1998 Sosyal Bilgiler Programı'ndan farklı olarak içerikle sınırlı olmayıp, kazanım, kavram ve beceri ağırlıklı olması İstanbul Arkeoloji Müzeleri için farklı sınıflar, ünite ve konular için tarih öğretimini desteklemede etkinlik önerileri hazırlanabilmesini sağlamıştır. Böylece 4. sınıflar için 2, 5. sınıflar için 3 etkinlik örneği farklı ünitelerin öğretimini nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle gerçekleştirmek üzere hazırlanmıştır.

Önerilen eğitim programı hazırlanırken, her etkinlik için öğrencilerin yaşamlarıyla ve 2004 Sosyal Bilgiler Programı'nın temel öğeleri olan genel hedefler, öğrenme alanları, kazanımlar, kavramlar ve becerilerin tarih öğretimi açısından en belirgin maddeleri ile ilişki kurulmuştur. Müzede bulunan nesne ve nesne grupları incelenerek bunlarla ilişki kurulabilecek olanlar seçilmiştir. Her etkinlik gezi öncesi okulda yapılacak etkinlikler, müze gezisi etkinlikleri ve gezi sonrası okulda yapılacak etkinliklerden oluşmaktadır. Arkeoloji Müzeleri sergilemesinin, daha çok didaktik eğitime uygun olması, öğrencilerin bağımsız araştırma yapması için belli bilgilerin keşfedilebileceği, yapılandırmacı yaklaşıma uygun bir sergileme sunamaması nedeniyle etkinlikler, çağdaş tarih öğretimine katkıda bulunabilmesi için nesne merkezli eğitime göre; öğrencilerin nesnelerle etkileşim içinde müzede araştırma yapmalarına, deneyim oluşturmalarına ve kendi sonuçlarına ulaşmalarına imkân sağlayacak, onları müzede aktif kılacak yaşantılarla; hem fiziksel hem de zihinsel olarak çalıştıran soru-cevap, beyin fırtınası, gözlem, drama ve sanat

çalışması gibi aktif yöntem ve tekniklerle hazırlanmıştır. Ancak müzenin yapılandırmacı yaklaşıma uygun bir sergilemesi olmaması nedeniyle etkinlikler, müzede oluşturulacak eğitim bölümünden bir müze eğitimcisinin eşliğinde ve kontrolünde planlanmıştır. Öğrencilerin tema ile ilgili hiçbir bilgisi olmadan tarih çalışmasını gerçekleştirmesi; tahminlerde bulunması ve araştırma yapması beklenemeyeceğinden eğitim programı içinde yer alan etkinlikler, belli aşamalarında öğrencilere minimum düzeyde bazı bilgilerin verilmesi gereğine göre hazırlanmıştır.

Tezin hazırlandığı dönemde 6.-8. sınıfların öğretim programı açıklanmadığı için öneriler ilköğretim 4. ve 5. sınıflarla sınırlandırılmıştır. Ayrıca ilköğretim öğrencilerinin müze kavramı ile tanıştığı 3. sınıflar için de ek olarak müze kavramı ile ilişkili bir etkinlik önerilmiştir. Müfredat 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılı'nda uygulamaya konduğu ve bu dönemin başında tezin yazma aşaması süresi sona erdiği için, eğitim programı önerilerle zorunlu olarak sınırlı kalmıştır. Ayrıca hazırlanan bu etkinliklerin İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından okullara sunulabilmesi için yapılanma ve uygulama önerilerinde bulunulmuştur.

Tezde İstanbul Arkeoloji Müzeleri örneğiyle, müzelerin yapılandırmacı yaklaşımı temel alan 2004 Sosyal Bilgiler Programı tarih öğretimi için bir eğitim programı hazırlarken izlemesi gereken yol ve yöntem önerilerine de yer verilmiştir. Bir arkeoloji müzesi veya arkeoloji ve etnografya müzesi, bu örnekteki benzer yöntemleri kendi müzesine uyarlayarak eğitim etkinliklerini oluşturabilir. Bu yönüyle araştırmanın, okul öğretimini desteklemek amacıyla bir müze için eğitim etkinliği hazırlamada diğer müzelere rehberlik etmesi umulmaktadır. Ayrıca öğretmenler de müzeleri öğretime destek olarak kullanma konusunda tezde verilmiş olan etkinlik önerilerinden faydalanabilirler.

Müzelerin öğretim programlarıyla ilişkili bir bir eğitim programı hazırlarken şu önemli noktalara dikkat etmesi gerekmektedir:

- Müzelerde bu eğitim programlarını hazırlayacak müze eğitim uzmanları bulunmalı, ya da müzede eğitimden sorumlu kişilerin eğitim uzmanlarıyla birlikte bu programı hazırlamalıdır..
- Müzeler için eğitim programları öğretmenlerle ve eğitimbilimcilerle işbirliği içinde, öğrenci ve öğretmenlerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre planlanmalıdır. Bu

nedenle müzelerin eğitim programı hazırlamadan önce ihtiyaç analizi yapmaları gereklidir.

- Müzeler eğitim programlarını 2004 Öğretim Programı ile doğrudan bağlantılı hazırlamalıdır. Bu programlar seçilmiş ünitelerle; kazanım, beceri, kavram ve öğrencileriyle yaşantılarıyla ilişkilendirilmelidir. Bu nedenle programı yapan uzmanlar 2004 Öğretim Programı'nı çok iyi bilmelidirler.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri için hazırlanan bu öneride sunulduğu gibi bir eğitim etkinliğinin uygulanabilmesi için:

- İstanbul Arkeoloji Müzeleri yöneticileri tarafından “eğitim” işlevinin önemsinmesi, bir eğitim politikası oluşturularak uygulamaya konması gerekmektedir. Ayrıca müzede eğitim için uygun ortam hazırlanmalı, müzede eğitim programları hazırlayacak bir ekip ve eğitim atölyeleri oluşturulmalıdır.
- Müze ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliği içinde çalışmalı, hazırlanan etkinliklerin pilot uygulamalarını seçilmiş pilot okullarla gerçekleştirmelidir. Sonra bu pilot uygulamalar değerlendirilmeli, gerekiyorsa pilot uygulama sonuçlarına göre gerekli değişikliklerle yeniden düzenlenmeli ve eğitim programının bu son hali tekrar eğitimciler, öğretmenler ve müze uzmanları tarafından oluşturulan bir kurul tarafından değerlendirilmeli ve bir program paketi haline getirilmelidir. Daha sonra programın son hali okullara duyurulmalıdır.
- Öğretmenlerin öğrencilerini müzeye götürmesi ve gezi öncesi ve sonrası etkinlikleri uygulayarak müze gezisini sınıf içi eğitimle bütünleştirebilmeleri için öğretmenlere hizmet içi eğitim programlarıyla müzelerin öğretime katkısı ve hazırlanan etkinlikler anlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AAM, 1984. Museums for a New Century, American Association of Museums, Washington.
- Abacı, O., 2005. Kişisel Görüşme.
- Akar, H. ve A. Yıldırım, 2004. Oluşturmacı Öğretim Etkinliklerinin Sınıf Yönetimi Dersi'nde Kullanılması: Bir Eylem Araştırması, *Eğitimde İyi Örnekler Konferansı*, Sabancı Üniversitesi, İstanbul <http://www.erg.sabanciuniv.edu/iok2004/bildiriler/Ali%20Yildirim.doc> (02.03.2005).
- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A. F., 1976. Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İnkılap ve Aka Yayınları, Ankara.
- Albany Institute of History and Art, 2005. What is Object Based Learning, Museum Learning Initiative <http://www.mli.albanyinstitute.org/objectlearning.htm> (18.06.2005).
- Allan, D. A., 1963. Personel. in *Müzelerin Teşkilatlanması: Pratik Öğütler*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, ss. 81-97, Ankara.
- Allard, M., Boucher, S. & Forest, L., 1994. The Museum and the School. *McGill Journal of Education* 29 (2) 197-212. www.unites.uqam.ca/grem/pdf/the-museum-and-the-school.pdf (23.10.2003).
- Ambrose, T. and Paine C., 1993. Museum Basics, Third Edition, ICOM and Routledge, London.
- Antonova, I., 1963. The Pushkin Museum of Fine Art's Moscow, *Museum*, 16, No 1, 37-39.
- Assmann, J., 2001. Kültürel Bellek, Ayrıntı, İstanbul.
- Ata, B., 2004. İngiltere'de Piaget ve Bruner'in Görüşlerinin İlköğretim Tarih Öğretimine Yansıması Üzerine Bir Araştırma, *Türkiye Sanat Bilimler Kütüphanesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, www.egitim.aku.edu.tr/fullt0.htm (20.11.2004).
- Atagök, T., 2005. Kişisel Görüşme..
- Atagök, T. ve Tezcan Akmehmet K., 2004. Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması, Yıldız Teknik Üniversitesi

- Atagök, T.**, 1999a. Müze-Toplum İlişkisinde Eğitim. *Milliyet Sanat*, 456, 15 Mayıs 1999, 14-16.
- Atagök, T.**, 1999b. Çağdaş Müzeciliğin Anlamı: Müze ve İlişkileri, in *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, ed. Tomur Atagök, 131-142. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Atagök, T.**, 1999c. Türkiye’de Çocuk-Müze İlişkilerinin Dünü ve Bugünü”, Cumhuriyet ve Çocuk: 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Yay. Haz. Bekir Onur. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay., ss. 95-101, Ankara.
- Atagök, T.**, 1998. Türkiye’de Müzecilik, in *Cumhuriyet’in Renkleri, Biçimleri*, ed. A. Ödekan, ss. 212-221, Tarih Vakfı, İstanbul.
- Atagök, T.**, 1983. Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması, *Sanatta Yeterlilik Tezi*, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Atasoy, S.**, 1998. “Bir Kentin Sosyal ve Ekonomik Yaşamında Müzeler”, 4. *Müzecilik Semineri Bildirileri*, Askeri Müze ve Kültür Sitesi, İstanbul, 16-18 Eylül, 38-39.
- Atik, Ş.**, 2003. Müze-Toplum İlişkisinde Eğitim, in *Eğitim Ortamı Olarak Müzeler*, ed. K. Tezcan Akmeahmet, ss. 17-32, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Aydın, C. ve Diğerleri**, 2000. İlköğretim Sosyal Bilgiler 4, Doğan Yayıncılık, Ankara.
- Başaran, İ. E.**, 1994. Eğitime Giriş, 4. Basım, İbrahim Ethem Başaran-Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Bayam, E.**, 2005. Kişisel Görüşme.
- Beaumont, M.**, 2004. Kişisel Görüşme.
- Burcaw, G. E.**, 1997. Introduction to Museum Work, Third Edition. Walnut Creek, London and New Delhi, Altamira Pres.
- Burke, P.**, 2001. Bilginin Toplumsal Tarihi, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul.
- Carson, B.**, 1992. Interpreting History Throught Objects, in *Patterns in Practice: Selections from the Journal of Museum Education*, pp.129-133, Museum Education Roundtable, Washington.
- Carter, Graham**, 1980. Editorial, *Journal of Education in Museums*, 1 pp. 4-5.

- Castle, M.C., 2002. Teaching History in Museums, Ontario History/Vol XCIV, 1/Spring 2002. www.mccastle.com/pdf_files/Teachinghistory.pdf (10.10.2003).
- Clarke Hall Museum, 2004. Website. www.clarke-hall.co.uk (23.11.2004).
- Clutterbuck, R., 2004. Kişisel Görüşme.
- Çıkar, M., ve Yücel, H. A., 1998. Türk Kültür Reformu, 2. Baskı, İş Bankası Kültür Yay., Ankara.
- Daifuku, H., 1963. Müze ve Ziyaretçi, in *Müzelerin Teşkilatlanması: Pratik Öğütler*, ss. 99-107, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Demirdelen, H., 2003. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Eğitim Etkinlikleri, *Çoluk-Çocuk: Aylık Anne-Baba-Eğitimci Dergisi*.. 29 (Ağustos 2003), 34-35.
- Demirdelen, H., 2005. Kişisel Görüşme.
- Dewey, J., 2000. Temel Eğitimde Tarihin Amacı, Çev. Bahri Ata. *Milli Eğitim Dergisi*, 147, Eylül 2000, Ankara. <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/147/ata.htm>. (24.11.2001).
- DfES/Department for Education and Skills 2004, News Center, Boosts to Children&Young People's Learning as Government Announces 7 Million For Museums and Galleries Education www.dfes.gov.uk/pns/DisplayPN.cgi?pn_id=2005_0055, (19.08.2004).
- Dierking, L. D., 2002. The Role of Context in Children's Learning from Objects and Experiences, in *Perspectives on Object-Centered Learning in Museum*, edit. Scott. G Paris, pp. 3-18, Lawrence Erlbaum Associates, London.
- Dilek, D., 2003. Tarihsel Empati veya Düşgücü, in *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, ed. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek, ss. 184-192, 3. Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Dilek D., 2001. Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi. PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Dilek D., 2000. Öğrencilerde Tarih Düşüncesinin Gelişimi: Tarih Derslerinde Öğrenme ve Anlama. *Milli Eğitim Dergisi*. Milli Eğitim Bakanlığı İnternet Sayfası: Yayınlar Bölümü: ocak-Şubat-Mart 2000. S 145 <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/145/1.htm>. (27.12.2001).
- Dişbudak, D., 1995. İhlamur Kasrı Çocuk Sanat Çalışmaları ve Eğitimi, II. *Müzecilik Semineri Bildirileri*., Askeri Müze ve Kültür Sitesi, 19-23 Eylül, İstanbul.
- Dover Museum, 2004. Website. <http://dover.gov.uk/museum/educ/home.asp>. (10.06.2004).

- Doğanay, A.**, 2003. Sosyal Bilgiler Öğretimi, in *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, ed. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek, ss. 15-46, 3. Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara..
- Duncan, C.**, 1995. *Civilising Rituals: Inside Public Art Museums*, Routledge, London&New York.
- Durbin, G., S. Morris and S. Wilkinson.**, 1996. *Learning From Objects: A Teacher's Guide*, English Heritage, Reprinted. London.
- Durbin, G.**, 1992. Evaluating Learning From Objects, in *Initiatives in Museum Education*, ss. 12-13, University of Leichester Department of Museum Studies, London.
- Eckhardt, F.**, 1953. Museums and Schools, *Museum*, 14, No 4, 241-245.
- Erden, M.**, 2004. Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Alkım Yay., İstanbul.
- Evans, L. G.**, 1963. Önsöz. İn *Müzelerin Teşkilatlanması: Pratik Öğütler*, ss. 1-2, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Eyice, S.**, 1985. Arkeoloji Müzesi ve Kuruluşu. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, 6, 1596-1603. İletişim Yay., İstanbul.
- Falk, John. H. And Dierking L. D.**, 1992. *The Museum Experience*. Washington: Whalesback Books.
- Fidan, N. ve Erden M.**, 1998. *Eğitime Giriş*. Alkım Yay., İstanbul.
- Gartenhaus, A. R.**, 2000. *Yaratıcı Düşünme ve Müzeler*, ed. Bekir Onur, çev. Ruhiser Mergenci ve Bekir Onur, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü ve Uygulama Merkezi Yay. No:7, Ankara.
- George Maison University**, 2004. Object Based Learning. George Mason University Instructional Technology Program: Learning Theories and Instructional Strategies Matrix. www.kihd.gmu.edu/immersion/knowledgebase/strategies/constructivism/objectbased.htm (03.05.2004).
- Godwin, M.W.**, 1953. Museum Education Facilities, in *Museum*.6, No:4, 224-227.
- Guerrieri, M.**, 2002. Müze: Hatıra ve Gerçeğin Sahnesi, in *Sabancı Üniversitesi Sabancı Müzesi: Bir Kuruluşun Öyküsü*, ed. Reyhan Alp, ss. 57-117, Sabancı Üniversitesi Sabancı Müzesi Yayını, İstanbul .
- Güvenç, B.**, 1979. İnsan ve Kültür. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Hagedorn-Saupe, M.**, 2000. Museum Education in Germany: Figure and Trends, Simply Visitors? European Trends in Museum Education. Report of the Working Group- Transnazionalita Su Misura-Adapt Fase Regiones Bis-Progetto C.U.L.TUR.A.(Cultura, Lavoro, Turismo, Arte) March 2000. www.ibc.regione.emilia-romagna.it/ADAPT/adapt-e.PDF (03.07.2002).

- Harrison, M.**, 1963. Eğitim ve Müzeler, in *Müzelerin Teşkilatlanması: Pratik Öğütler*, ss.109-120, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Hein, G. E.**, 1998. Learning in the Museum. Reprinted, Routledge, London.
- Heyman, I. M.**, 1997. Smithsonian Perspectives, *Smithsonian: Features*, June 1997. 28, Number 3,
http://smithsonianmag.si.edu/smithsonian/issues97/jun97/heyman_june97.html. (11.08.2004)
- Hinton, M.**, 1993. Handling Collections: A Whole Museum Issue, *Journal of Education in Museums*, 14, 16-19.
- Hooper-Greenhill. E. and Moussouri, T.** 2002. Researching Learning in Museums and Galleries: a Bibliographic Review, RCMG, Leicester.
- Hooper-Greenhill.**, 2000. Museums and Interpretation of Visual Culture, Routledge, London and New York.
- Hooper-Greenhill.**, 1999a. Education, Communication and Interpretation: Towards a Critical Pedagogy in Museums, in *The Educational Role of the Museum*, Second Edition, pp.3-27, Routledge, London.
- Hooper-Greenhill.**, 1999b. Müze ve Galeri Eğitimi, ed. Bekir Onur, çev. Meltem Öge Evren, Emine Gül Kapçı, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:4, Ankara.
- Hooper-Greenhill.**, 1999c. Learning from Learning Theory in Museums, in *The Educational Role of the Museum*. Second Edition, pp 137-145, Routledge, London.
- Hooper-Greenhill.**, 1998. Museum and Gallery Education. Reprinted. Leicester University, London.
- Hooper-Greenhill.**, ed., 1996a. Museum Education, in *The Educational Role of The Museum*. Reprinted pp.229-257, New York, Routledge.
- Hooper-Greenhill.**, ed.,1996b. Introduction, in *The Educational Role of The Museum*. Reprinted, . pp. 1-6, New York, Routledge.
- Hooper-Greenhill.**, 1994. Museum and Their Visitors Rouledge, London,
- Hooper-Greenhill.**, ed., 1991. Writing a Museum Education Policy. University of Leicester Department of Museum Studies, London.
- Hudson, K.**, 1988. Museum of Influence. Reprinted, Cambridge Universit Press., Cambridge.
- Hudson, K.**, 1977. Museums for the 1980's: A Survey of World Trends, Unesco, London.

- Husbands, C.**, 1992. Objects, Evidence and Learning: Some Thoughts on Meaning and Interpretation in Museum Education, *Journal of Education in Museums*, 13, 24-28.
- ICOM**, 2005, Museums in the USA, Virtual Library Museum Pages, <http://icom.museum/vlmp/> (4.07.2005).
- ICOM**, 2003a. Development of the Museum Definition according to *ICOM Statutes* (1946 - 2001) http://icom.museum/hist_def_eng.html (10.09.2003).
- ICOM**, 2003b. Icom Chronology. <http://icom.museum/chronology.html> (28.08.2003).
- ICOM and UNESCO**, 1949. Museum Serve Children, in *Museum*, 2, No 1. 23-52.
- ICOM CECA**, 1996. *The Educational Role of the Museums Towards the 21st Century*, ICOM/CECA.
- Ingle, M.**, 1999. Pupils' Perception of Museum Education Sessions, in *The Educational Role of the Museum*. Second Edition, pp.312-319, Routledge, London.
- Jensen, N.**, 1999. Children, Teenagers and Adults in Museums: A Developmental Perspective, in *The Educational Role of the Museum*. Second Edition, pp.110-117, Routledge, London.
- Kantarcıoğlu, S.**, 1998. Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programları'nda Kültür, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Kızıltan, Z.**, 2004. Kişisel Görüşme.
- Koç, G. And M. Demirel**, 2005. Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa Eğitimde Yeni Bir Paradigma, <http://www.gazete.hacettepe.edu.tr/egitim.html> (21.06.2005).
- Koçer, H. A.**, 1992. Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Kyvig D.E. and M. A. Marty**, 2000. Yanıbaşımızdaki Tarih, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul.
- Mardan, B.**, 1998. Müze Türleri, in *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, YTÜ SBE Müzecilik ABD Yay., ss.3-18.İstanbul.
- Lewis, G. D.**, 2005. History of Museums. in *Encyclopedia Britannica Online*, <http://www.britannica.com/eb/article-9117298>. (31.10.2005).
- Louvre Museum**, 2005. (Website) From Palece to Museum. http://www.louvre.fr/llv/musee/detail_periode.jsp?CONTENT%3C%3Ecnt_id=10134198673226962&CURRENT_LL_V_CHRONOLOGIE%3C%3Ecnt_id=10134198673226610&CURRENT_LL_V_PERIODIE%3C%3Ecnt_id=10134198673226962&FOLDER%3C%3Efolder_i

d=9852723696500937&bmUID=1128172819965&bmLocale=en&leftPosition=-1350 (19.08.1005)

Marcousse, R., 1949. Visual Education and the Museum, *Museum*, 2, No 2, 234-235.

McRainey, D. L., 1996. Interpreting History Through Interactive Experiences, *Fellowship Museum Practica Reports*.

<http://museumstudies.si.edu/bull/apr96/D.Lynn%20McRainey.htm>
(23.03.2002).

M.E.B., 2005. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Öğretmenler Portalı
http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=viewdownload&cid=20 (04.07.2005)

M.E.B., 2004a. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4.-5. Sınıflar) Öğretim Programı, Taslak, M.E.B. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara

M.E.B., 2004b, M.E.B. Müfredat Geliştirme Süreci: Uygulanan Programlar İle Taslak Programların Karşılaştırılması
http://programlar.meb.gov.tr/program_giris/karsilastirma_5.htm
(03.05.2005).

M.E.B., 2003. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Geliştirilmesine Yönelik Görüş ve Öneriler. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. http://programlar.meb.gov.tr/prog_giris/prog_giris_7.html
(17.07.2005).

M.E.B., 1998a. İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kabulü, *Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, Nisan 1998. 2487, 531-537.

M.E.B., 1998b. Milli Kültür ve Tabiat Varlıklarının Envanteri, *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, Mart 1998, 2486.

M.E.B., 1996. Müzeler Haftası, *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 11 Mart 1996, 2450.

M.E.B., 1995, Cumhuriyet Eğitim Müzeleri. *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 24 Nisan 1995, 2429.

M.E.B., 1992. Cumhuriyet Eğitim Müzeleri. *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*. 13 Nisan 1992, 2356.

M.E.B., 1986. Okul-Müzeleri Yönergesi, *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 6.10.1986, 2218.

M.E.B., 1961. Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu. 29 Ocak-10 Mart 1961, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Moffat, H. and Woollard, V., 1999. Museum and Gallery Education: A Manual of Good Practice, The Stationery Office, London.

- Morley, G.**, 1949. Museums and Unesco, *Museum International*, 2, No 2, 20.
- Morris S, ans S. Wilkinson.**, 1992. What are the Differences Between ‘Objects’ and ‘Documents’ as Historical Sources and What is the Value of Using Objects, *Journal of Education in Museums*, 13, 24-28.
- Müzeciler Derneği**, 2000. Müzeciliğimiz; Müze-Eğitim İlişkileri, Müzeciler Derneği Yayınları No:1, Ankara.
- Müze ve Eğitim Semineri Sonuç Bildirgesi**, 1998. ODTÜ Geliştirme Vakfı, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara Alman Kültür Merkezi İşbirliği ile 30 Eylül-2 Ekim 1998 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Müze ve Eğitim” Semineri sonucunda oluşan bildirge.
- National Museum of American History**, 2005. National Museum of American History Events and Programs (Website). <http://americanhistory.si.edu/events/index.cfm> (11.08.2005)
- NTVMSNBC**, 2003. Türk Öğrencilerin Okuma Becerileri Düşük. <http://www.ntvmsnbc.com/news/228277.asp> (12.08.2005)
- Noble, P.**, 1996. Museum Manifesto, http://www.slais.ubc.ca/people/students/studentprojects/C_Rausser/LI_BR500-www/2history.htm Noble, Joseph Veach. 1970. (21.05.2004)
- Norton, K.**, 2004. Kişisel Görüşme.
- Onur, B.**, 2002. Müze Eğitimi Seminerleri :Akdeniz Bölgesi Müzeleri, Ed. B. Onur, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 10-11 Ekim 2002Antalya.
- Özbaran, S.**, 1997. Tarih, Tarihçi ve Toplum, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul.
- Özek, H.**, 2003. Görüşme.
- Öztürk, C., ve D. Dilek**, 2003. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, in *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, ed. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek, ss. 47-82, 3. Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Öztürk, F.**, 2000. Türk Eğitim Düşüncesi Tarihinde Müze Kavramının Düşünsel Temelleri: Satı Bey ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu Örneği, in *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme*. ed. Z.A.Kızılyaprak, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 187-200.
- Pasinli, A.**, 2003. İstanbul Arkeoloji Müzesi, Akbank, İstanbul.
- Pasinli, A.**, 1994. Arkeoloji Müzeleri, in *İstanbul Ansiklopedisi*, 1, ss. 307-309, Tarih Vakfı, İstanbul.

- Paykoç, F. ve Paykal S.**, 2003. Kültür, İletişim ve Etkin Öğrenme Ortamı Olarak Müzeler. *Çoluk-Çocuk: Aylık Anne-Baba-Eğitimci Dergisi*, Ağustos 2003. 29. 28-29.
- Paykoç, F. ve Paykal S.**, 2000, Müze Pedagajisi: Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliği'ne İlişkin Bir Çalışma, in *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme*, ed. Z.A.Kızılyaprak, ss. 102-113, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Pernoud, R.**, 1953. An Educational Experiment by the Musée de l'Histoire de France, in *Museum*, 5, No: 2, 220-224.
- Peterson, I.**, 1992. Museum Education and Liason with Local Education Authorities, in *Initiatives in Museum Education*, ss. 5-6, University of Leichester Department of Museum Studies, London.
- Pozdnyakov, N.**, 1963. The Educational Activities of Soviet Museums, *Museum*, 16, No.1, 6-9.
- Piscitelli, B. ve Diğerleri**, 2003. Enhancing Young Children Museum Experiences: A Manual for Museum Staff, OUT Museum Collaboration
- Resmi Gazete**, 2004a. 5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 25535, 7 Temmuz 2004,
<http://rega.basbakanlik.gov.tr/Eskiler/2004/07/20040727.htm>(12.09.2005)
- Resmi Gazete**, 2004b. 5225 Sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimleri Teşvik Kanunu, 21 Temmuz 2004, 25529, <http://rega.basbakanlik.gov.tr/> (18.08.2004).
- Riviere, G. H.**, 1962. Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında Unesco Bölge Semineri, Çev. Selma İnal, ICOM Türkiye Milli Komitesi Yay., İstanbul Matbaası.
- Rowe, Shawn.**, 2002. The Role of Objects in Active, Distributed Meaning Making, in *Perspectives on Object Centered Learning in Museums*, ed. Scott G. Paris, pp.19-35, Lawrence Erlbaum Associates, London.
- Sakaoğlu, N.**, 1998. Kişisel Görüşme.
- Sakaoğlu, N.**, 1993. Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi, İkinci Basım, İletişim Yayınları, İstanbul.
- San, İ.**, 1998. Müze Eğitim Bilimi Nasıl Gelişti? *Milliyet Sanat*. 15 Kasım 1998, 444, İstanbul, 21-23.
- Schouten, F.**, 1987. Museum Education: A Continuing Challenge, *Museum*, 156, 240-243.

- Schwartz, A., 1967.** Museum: The Story Of America's Treasure Houses, E.P. Dutton&Company, New York.
- Scottish Museums Council, 2000.** The Natioanal Audit: A Collective Insight. www.scottishmuseums.org.uk/pdfs/Publications//National_Audit_final_report_full.pdf (30.10.2003).
- Seidel, S. and K. Hudson, 1999.** Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik: Uluslararası İki Çalışma Raporu, çev. Bahri Ata, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Selçuk, Z., 2004.** M.E.B. Müfredat Geliştirme Süreci, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, <http://programlar.meb.gov.tr/index/baskan.htm> (11.11.2004)
- Shuh, J. H., 1999.** Teaching Yourself to Teach With Objects, in *The Educational Role of the Museum*, Second Edition, pp.80-91, Routledge, London.
- Silier, O., 2002.** Tarih Eğitiminde Yeni Bir Modele İhtiyacımız Var, Tarih Vakfı Web Sayfası, <http://www.tarihvakfi.org.tr/egitim/yenimodel.asp> (25 Nisan 2002).
- Swiss National Commission for UNESCO, 1964.** The Problems of Museums in Countries Undergoing Rapid Change: Reports and Papers on Museums, Symposium organised by the International Council of Museums, Neuchâtel, 17-25 June 1962 / Swiss National Committee of ICOM ; - Berne, Paris : [ICOM].
- Stone, Peter G. And Molyneaux B. L., 1994.** The Presented Past: Heritage, Museum and Education, Routledge, London.
- Stradling, R., 2003.** 20 Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli, çev. Ayfer Ünal, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Şimsek, A., 2005.** İlköğretimde Tarih Öğretimi Açısından 1998 ve 2004 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim programlarının Karşılaştırılması, Eğitim Politikaları, <http://www.egitimpolitikolari.com/sayi5/simsek.pdf>
- Tanilli, S., 1996.** Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?. 8. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2005.** Müzeler. <http://www.kulturturizm.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF04C841C36B5D3393> (14.07.2005).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2004.** Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği, http://www.kulturturizm.gov.tr/portal/turizm_tr.asp?belgeno=40285 (12.10.2004).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2003.** İstanbul Arkeoloji Müzesi: www.kulturturizm.gov.tr/portal/arkeoloji_trasp?belgeno=2494 (07.12 2003).

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı**, 2002. Türkiye Müzeleri, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı**, 1983. Birinci Milli Kültür Şurası, (23-27 Ekim 1982) Komisyon Raporları. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Tekeli, İ.**, 2001. Yaratıcı ve Çağdaş Bir Tarih Eğitimi İçin. Tarih Vakfı, İstanbul.
- Tekeli, İ.**, 2000. İlkretim Okulları ve Liselerde Tarih ğretimi, I. Oturum, Tarih ğretiminin Yeniden Yapılandırılması, Tarih ğretiminin Yeniden Yapılandırılması, Atölye 1, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Tezcan Akmehmet**, 2004a. Cultural Education Through Museums. A Pilot Project for Istanbul Through the Ages Section in Istanbul Archaeological Museums”, *INSEA on Bridge 7th European Regional Congress Istanbul Capodocia Turkey, July 1-6*, Edit. Vedat zsoy and Olcay Kirişoğlu, pp. 34-37.
- Tezcan Akmehmet, K.**, 2004b. Arkeoloji Müzelerinin Eğitim Amaçlı Kullanımı: Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu Gezilerini Değerlendirme Raporu, İstanbul.
- Tezcan Akmehmet, K., ed.**, 2003. Eğitim Ortamı Olarak Müzeler, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Tezcan, K.**, 1998. Kabataş Erkek Lisesi’nin Türkiye’de Ortaöğretimin Gelişimi Bağlamında Okul-Müze Olarak Değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Teruggi, M. E.**, 2001. The Roundtable Report of Santiago (Chile), *Museum International*, 53, No.4, 15-18.
- Türkiye İnsan Hakları Vakfı**, 2004. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi. <http://www.tihv.org.tr/belgeler/bildirge.html>, (21.08.2004).
- Vella, Yosanne**, 2001. Yaratıcı Tarih ğretimi. ev. Bahri Ata. *Milli Eğitim Dergisi*, 150, Mart-Nisan-Mayıs 2001, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- www.yayim.meb.gov.tr/yayimlar/150/vella_ata.htm (24.08.2003).
- Wilkinson, S.** 1999. Developing a Policy for an Education Service, in *Museum and Gallery Education: A Manual of Good Practice*, pp. 11-23, The Stationery Office, London,.
- Yücel, H. Ali**, 1994. Türkiye’de Orta ğretim. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları/1681, Ankara.

EKLER

- EK A** :Anadolu Medeniyetleri Müze Müdürlüğü Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tanıtımı ve Korunması Eğitim Semineri Programı
- EK B** : Türkiye’de Arkeolojik Nesnelerin Bulunduğu Müzeler
- EK C** : İstanbul Arkeoloji Müzeleri Planı
- EK D** : Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması Projesi
Öğretmen Anket Formu
- EK E** : Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması Projesi
Müze Anket Formu
- EK F** : Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi "Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak" Pilot Projesi Müze Gezileri, Çocuk Görüşme Formu
- EK G** : İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu Tarih Öncesi Çağlar Eğitim Programı
- EK H** : İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi 4. Sınıf Yıllık Planı
- EK I** : İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Yıllık Planı
- EK J** : 2004 Sosyal Bilgiler Programının Genel Hedefleri

**Anadolu Medeniyetleri Müze Müdürlüğü Kültür ve Tabiat Varlıklarının
Tanıtımı ve Korunması Eğitim Semineri Programı**

Tarih ve Gün	Saat	İşlenecek Konu	Eğitim Görevlisi
05/09/2005 Pazartesi	08.00-08.30	Açılış Programı (Saygı Duruşu, İstiklal Marşı ve konuşmalar	Eğt. Yön. Mrk. Müd. Tüm Eğitim Görevlileri
	08.30-10.00	Anadolu Uygarlıkları (Bizans Dönemine Kadar)	V. Kaya – M. Metin
	10.15-11.45	Anadolu Uygarlıkları (Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri	N. Sinan-S. Mutlu
	12.00-13.30	Eski Eser Kaçakçılığı	O. Cinemre
06/09/2005 Salı	08.00-09.30	Müze Eğitimi	H. Demirdelen
	09.45-13.30	Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin gezilmesi, incelenmesi, Türk Müzeciliği ve Müzelerin tarih ve kültürümüze katkıları	S.Ateşoğulları-İ.Esen
07/09/2005 Çarşamba	09.00-17.00	Ankara'da Bizans ve Türk İslam yapıtları, Ankara'nın Tarihi ve Turizmi ile ilgili inceleme	S. Mutlu- M. Sevim
08/09/2005 Perşembe	08.00-09.30	Müze ve tarihi eserlerle ilgili mevzuat	A. Talaakar
	09.45-11.45	Kültür varlıklarımızın korunmasının önemi ve pasif koruma	L. Özen
	11.30-13.00	Kültür ve Tabiat Varlıklarımızın aktif korunması restorasyonu ve konservasyonu	L. Özen
09/09/2005	09.45-11.15	Sikkeler, Taklit Sikkeler (Helenistik, Roma, Bizans, İslami Sikkeler)	M. Arslan
	11.30-13.00	Sikkeler, Taklit Sikkeler (Helenistik, Roma, Bizans, İslami Sikkeler)	N. Nakiboğlu
		Kapanış Töreni ve Seminer belgelerinin dağıtımı	Eğt. Yön. Mrk. Müd. Tüm Eğitim Görevlileri

(T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı)

<http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF670AAAC19264C5A898CDA43385F0101A>

TÜRKİYE'DE ARKEOLOJİK NESNELERİN BULUNDUĞU MÜZELER

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Arkeoloji Müzeleri

1. Adana Arkeoloji Müzesi
2. Adana Misis Mozaik Müzesi
3. Afyon Arkeoloji Müzesi
4. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi
5. Ankara Gordion Müzesi
6. Antalya Müzesi
7. Antalya-Side Müzesi
8. Aydın Afrodisias Müzesi
9. Aydın-Milet Müzesi
10. Balıkesir-Bandırma Arkeoloji Müzesi
11. Bitlis-Ahlat Müzesi
12. Burdur Arkeoloji Müzesi
13. Bursa Arkeoloji Müzesi
14. Bursa-İznik Ayasofya Müzesi
15. Çanakkale Müzesi
16. Çorum-Boğazköy Müzesi
17. Diyarbakır Arkeoloji Müzesi
18. Erzurum Arkeoloji Müzesi
19. Eskişehir Arkeoloji Müzesi
20. Eskişehir-Seyitgazi Müzesi
21. Gaziantep Arkeoloji Müzesi
22. Hatay Müzesi
23. Hieropolis Arkeoloji Müzesi
24. İstanbul Arkeoloji Müzesi
25. İzmir-Efes Müzesi
26. İzmir-Arkeoloji Müzesi
27. İzmir-Çeşme Müzesi
28. Karaman Arkeoloji Müzesi
29. Kastamonu Arkeoloji Müzesi
30. Kayseri Arkeoloji Müzesi

31. Konya Akşehir Arkeoloji Müzesi
32. Konya Arkeoloji Müzesi
33. Konya Ereğli Müzesi
34. Muğla-Milas Müzesi
35. Muğla-Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi
36. Sivas Müzesi

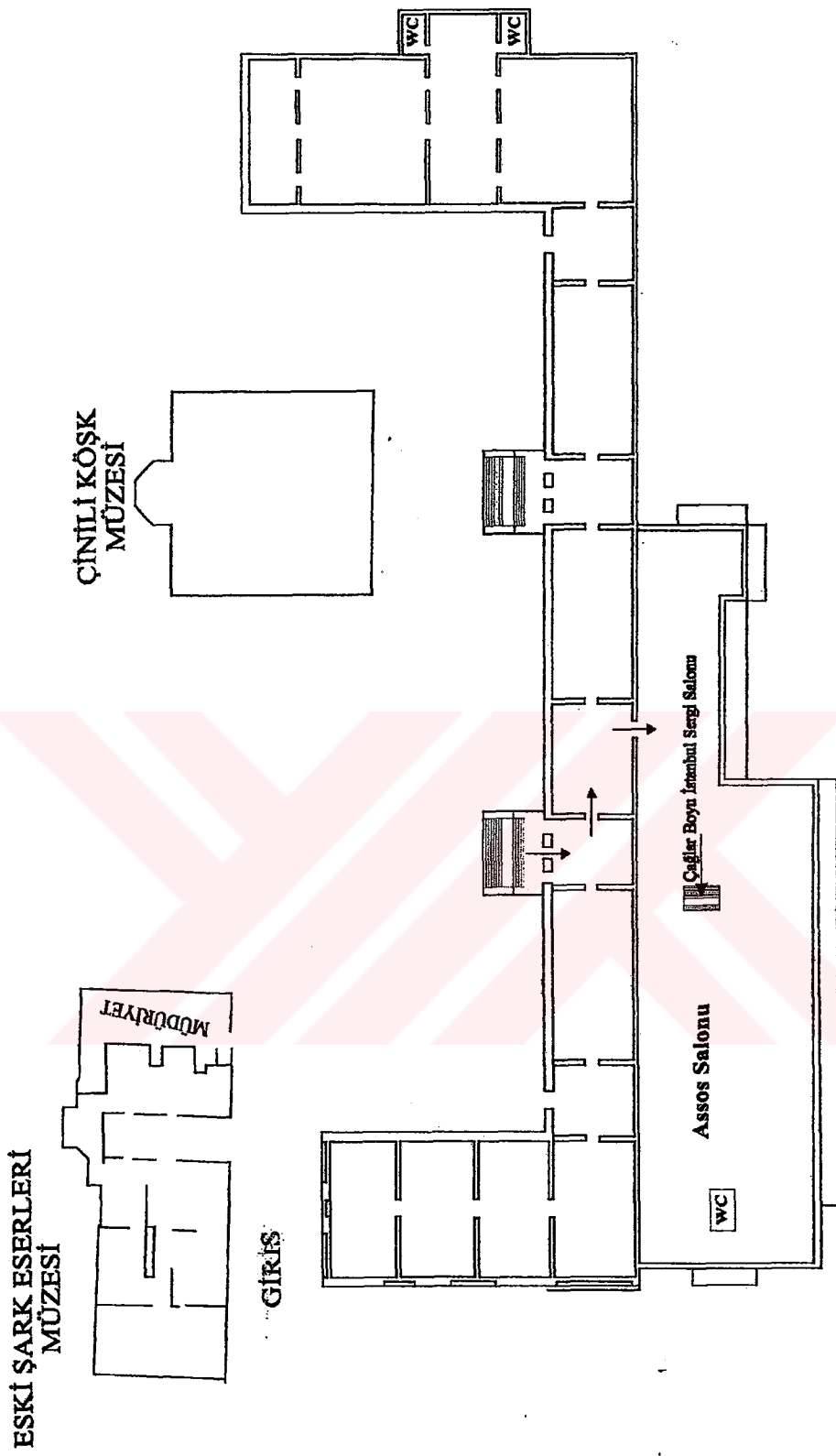
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Arkeoloji ve Etnografya Müzeleri

1. Adıyaman Müzesi
2. Afyon Bolvadin Müzesi
3. Aksaray Müzesi
4. Amasya Müzesi
5. Amasra Müzesi
6. Antalya-Alanya Arkeoloji Müzesi
7. Aydın Müzesi
8. Bolu Müzesi
9. Çankırı Müzesi
10. Çorum Müzesi
11. Çorum-Alacahöyük Müzesi
12. Düzce Konuralp Müzesi
13. Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
14. Elazığ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
15. Giresun Müzesi
16. Isparta Müzesi
17. İçel Anamur Müzesi
18. İçel-Mersin Müzesi
19. İçel-Silifke Müzesi
20. İçel-Tarsus Müzesi
21. İzmir Bergama Müzesi
22. İzmir-Ödemiş Müzesi
23. İzmir-Tire Müzesi
24. Kahramanmaraş Müzesi
25. Kars Müzesi
26. Kırklareli Müzesi

27. Kırşehir Müzesi
28. Kütahya Arkeoloji Müzesi
29. Malatya Müzesi
30. Manisa Müzesi
31. Mardin Müzesi
32. Muğla-Fethiye Müzesi
33. Muğla-Marmaris Arkeoloji Müzesi
34. Nevşehir Müzesi
35. Hacıbektaş Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
36. Niğde Müzesi
37. Sakarya Müzesi
38. Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
39. Sinop Müzesi
40. Şanlıurfa Müzesi
41. Tekirdağ Müzesi
42. Tokat Müzesi
43. Uşak Arkeoloji Müzesi
44. Van Müzesi
45. Zonguldak Ereğli Müzesi

Özel Müzeler

1. Ankara Beypazarı Kültür ve Tarih Müzesi
2. İstanbul Sadberk Hanım Müzesi
3. ODTÜ Müzesi

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ PLANI

**EK D: Bu form, YTÜ Müzecilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen
“Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak
Kullanılması” Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve
uygulanmıştır.**

MÜZELERİN TARİH ÖĞRETİMİNDE LABORATUVAR OLARAK KULLANILMASI ARAŞTIRMA PROJESİ ÖĞRETMEN ANKET FORMU

1. Öğrencilerinizi, derslerinizde işlediğiniz tarih konuları ile ilgili ödevler vererek, müzelere gönderiyor musunuz?

1. Evet
2. Hayır (Lütfen 4. soruya geçiniz)

2. Hangi amaçla gönderiyorsunuz? (Lütfen uygun seçeneği/seçenekleri işaretleyiniz.)

1. İnceleme
2. Konu araştırması
3. Gözlem
4. Yetkili kişilerle görüşme
5. Diğer (Lütfen belirtiniz)

3. Öğrencilerinizi, derslerinizde işlediğiniz tarih konuları ile ilgili ödevler vererek, hangi müzelere gönderirsiniz?

(Lütfen uygun seçeneği/seçenekleri işaretleyiniz)

1. İstanbul Arkeoloji Müzeleri
2. Topkapı Sarayı Müzesi
3. Dolmabahçe Sarayı Müzesi
4. Türk ve İslam Eserleri Müzesi
5. Harbiye Askeri Müze
6. Deniz Müzesi
7. Rahmi Koç Müzesi
8. Diğer (Lütfen belirtiniz)

4. Öğrencilerinizle birlikte bir müzeye giderek; derslerinizde işlediğiniz tarih konuları ile bağlantılı bölümleri, nesneleri/eserleri ve yazılı malzemeleri (etiketler, bilgi panoları, vb.), "Müzeler Haftası dışında bir tarihte", inceleyebiliyor musunuz?

1. Evet (Lütfen 6. soruya geçiniz)
2. Hayır

5. Müzeler Haftası dışında bir tarihte", öğrencilerinizle birlikte bir müzeye giderek; derslerinizde işlediğiniz tarih konuları ile bağlantılı bölümleri, nesneleri/eserleri ve yazılı malzemeleri (etiketler, bilgi panoları, vb.) inceleyememenizin nedenlerini belirtebilir misiniz?

(Lütfen uygun seçeneği/seçenekleri işaretleyiniz.)

1. Müzeleri tarih öğretiminde kullanmanın gerekli olduğunu düşünmüyorum.
2. Sınıfta ders saati içinde öğrettiklerimi yeterli buluyorum
3. Okulumuza yakın bir müze olmadığından inceleyemiyoruz.
4. Ulaşım problemleri yüzünden müzelere gitmek sorun oluyor.
5. Zaman problemi yüzünden: mevcut ders planını ancak yetiştirebiliyorum.
6. Müzelere gitmek için gerekli izin ve yazışmalar zaman alıyor.
7. Müzelere giriş ücreti nedeniyle öğrencilerimi götüremiyorum.
8. Müzeleri derslerimde kullanmak konusunda yeterli bilgiye sahip değilim.
9. Müzeler konu ile ilgili hizmet (rehber, broşür, yayın, vb.) sunmuyorlar.
10. Müzelerdeki sergiler ve nesneler hakkında verilen bilgiler, biçim ve içerik açısından öğretime uygun değil.
11. Müzelerdeki sergilemeler öğrencilerin algılayabileceği şekilde düzenlenmiyor.
12. Tarih öğretimini desteklemek amacıyla başka yöntem ve malzemeler kullanıyorum.
13. Diğer (Lütfen belirtiniz)

(Lütfen 18. soruya geçiniz)

**EK D: Bu form, YTÜ Müzececilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen
“Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak
Kullanılması” Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve
uygulanmıştır.**

6. Öğrencilerinizle birlikte “Müzeler Haftası dışında bir tarihte”, hangi müzelere giderek, derslerinizde işlediğiniz tarih konuları ile bağlantılı bölümleri, nesneleri/eserleri ve yazılı malzemeleri (etiketler, bilgi panoları, vb.) inceleyebildiniz?

(Lütfen uygun seçeneği/seçenekleri işaretleyiniz.)

1. İstanbul Arkeoloji Müzeleri
2. Topkapı Sarayı Müzesi
3. Dolmabahçe Sarayı Müzesi
4. Türk ve İslam Eserleri Müzesi
5. Harbiye Askeri Müze
6. Deniz Müzesi
7. Rahmi Koç Müzesi
8. Diğer (Lütfen belirtiniz)

7. En son ne zaman ve hangi müzeyi inceleyebildiniz?

Zaman:

Müze:

8. Öğrencilerinizle birlikte yaptığınız bu müze incelemelerinizi hafta içi mi, hafta sonu mu yapabiliyorsunuz?

1. Hafta sonu
2. Hafta içi
3. Bazen hafta içi, bazen hafta sonu

9. Müze incelemenizden önce, kendinizi müze gezisine hazırlamaya yönelik bir hazırlık yapıyor musunuz? (Lütfen uygun seçeneği/seçenekleri işaretleyiniz.)

1. Yapamıyorum.
2. Müzeyi gezerek müze hakkında genel bir bilgi ediniyorum.
3. Müzeyi gezerek inceleyeceğimiz konu ile ilgili bölüm ve nesneleri tespit ediyorum.
4. Müzeyi gezerek, incelemelerimizi hangi sıra ile yapacağımızı tespit ediyorum.
5. Müzeye giderek bir müze uzmanından işleyeceğimiz konularla bağlantılı müzenin bölümleri ve nesneler hakkında bilgi ediniyorum .
6. Müze ile ilgili yayınları inceleyerek işleyeceğimiz konu ve nesneler hakkında bilgi ediniyorum.
7. İnternette müze ile ilgili genel bilgi ediniyorum.
8. Diğer (Lütfen belirtiniz)

10. Öğrencilerinizle birlikte yaptığınız müze incelemelerinizi hangi sıklıkla yapabiliyorsunuz?

.....

11. Müze incelemenizden önce, öğrencilerinizi, müze gezisine hazırlamak amacıyla, öğrencilerinize bir ön hazırlık yaptırıyor musunuz?

1. Yaptırmıyorum.
2. Gideceğimiz müze ve koleksiyonu hakkında bilgiler veriyorum.
3. Müzede inceleyeceğimiz nesne ve konularla ilgili kavramları öğretiyorum.
4. Müzede inceleyeceğimiz nesne ve kavramlarla ilgili tartışma yapıyoruz.
5. Müzede inceleyeceğimiz konu ile ilgili efsane ve tarihi olayları anlatıyorum.
6. Müzede inceleyeceğimiz konu ile ilgili kitap okutuyorum.
6. Müze ile ilgili araştırma yaptırıyorum.
7. Okulda, müzede inceleyeceğimiz konu ile ilgili film/belgesel izliyoruz.
8. Diğer (Lütfen belirtiniz.)

12. Müze incelemelerinizde, öğrencilerinize müzenin hangi bölümlerini gezdiriyorsunuz?

1. Bütün bölümlerini gezdiriyorum.
2. Sadece derslerimizde işlediğimiz konularla bağlantılı bölümlerini gezdiriyorum.
3. Önce derslerimizde işlediğimiz bölümleri birlikte inceliyoruz. Sonra öğrencilerime bütün müzeyi gezdiriyorum.
4. Diğer (Lütfen belirtiniz)

**EK D: Bu form, YTÜ Müzececilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen
“Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak
Kullanılması” Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve
uygulanmıştır.**

13. Müze incelemeleriniz sırasında nasıl bir yöntem izliyorsunuz?

(Lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz.)

1. Belli bir yöntem izlemiyorum.
2. Öğrencilerime, müze ile ilgili genel bilgiler verdikten sonra serbest bırakarak nesneleri incelemelerini istiyorum.
3. Her bölümde, öğrencilerime konu, dönem hakkında bilgiler verdikten sonra nesneleri birlikte inceliyoruz.
4. Öğrencilerime nesneler hakkında sorular sorup, tartışma yaptırıyorum.
5. Diğer (Lütfen belirtiniz)

14. Müze gezileriniz ne kadar sürüyor? (Lütfen belirtiniz)

15. Müze ziyareti sonrasında, öğrencilerinize, müze incelemeniz ile ilgili faaliyet yaptırıyor musunuz?

1. Yaptırıyorum.
2. Müzede öğrendikleri bilgileri tekrar ettiriyorum.
3. Müzede gördükleri ve öğrendikleri ile ilgili kompozisyon yazdırıyorum.
4. Resim, heykel vb. yaratıcı sanat çalışmaları yaptırıyorum.
5. Tartışma yaptırıyorum.
6. Drama yaptırıyorum.
7. Diğer (Lütfen belirtiniz)

16. Müze ziyareti sonrasında, öğrencilerinize, müze incelemeniz ile ilgili faaliyetleri nerede yaptırıyorsunuz?

1. Okulda
2. Müzenin bahçesinde
3. Arabada
4. Diğer (Lütfen belirtiniz)

17. "Müzeler Haftası dışında bir tarihte", öğrencilerinizle birlikte hangi müzelere giderek; derslerinizde işlediğiniz tarih konuları ile bağlantılı bölümleri, nesneleri/eserleri ve yazılı malzemeleri (etiketler, bilgi panoları, vb.) inceleme çalışmaları yapmanız konusunda sizin için en önemli 3 sorunu belirtebilir misiniz?

1.
2.
3.

18. Müzelerin öğretmenler tarafından tarih öğretiminde laboratuvar olarak kullanılabilmesi için , öncelikle yapılması gereken ilk 3 maddeyi belirtebilir misiniz?

1.
2.
3.

19. Müzelerin tari20. İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin tarih öğretimine destek olarak kullanılması ile ilgili bir eğitim programı hazırlansa ve sizlerin öğrencilerinize uygulamanıza yönelik 1 günlük eğitim semineri verilse katılır mısınız?

1. Katılırm
2. Kararsızım
3. Katılma

**EK D: Bu form, YTÜ Müzecilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen
“Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak
Kullanılması” Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve
uygulanmıştır.**

21. Lütfen aşağıdaki müzelerin tarih öğretiminde laboratuvar olarak kullanılabilmesi konusunda önerileri önem derecesine göre değerlendirin.

	Son Derece Önemli	Çok Önemli	Önemli Değil	Pek Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Okulların tarih konuları paralelinde, okullara yönelik eğitim programları hazırlanmalı	5	4	3	2	1
müzelerinin ve koleksiyonlardaki nesnelerin öğretimde nasıl kullanılabileceği konusunda, öğretmenlere yönelik eğitim seminerleri düzenlenmeli	5	4	3	2	1
Müzelerin ve koleksiyonlarındaki nesnelerin öğretimde nasıl kullanılabileceği konusunda, öğretmenlere yönelik yayınlar hazırlanmalı ve okullara gönderilmeli	5	4	3	2	1
Müzeler tarafından, öğretmenlere yönelik, müzelerin hangi bölüm ve nesnelerinin, hangi konularla bağlantılı öğretimde kullanılabileceği konusunda rehber kitaplar ve broşür gibi eğitim malzemeleri hazırlanmalı	5	4	3	2	1
Müzeler tarafından, gelen okul gruplarına eğitim verecek müze eğitimi uzmanları görevlendirilmeli	5	4	3	2	1
Müzeler sergileri, müfredat programı ile ilişkili, okulların kullanılabileceği şekilde yeniden düzenlenmeli	5	4	3	2	1
Müzeler sergilemeleri (etiket ve bilgi panoları, vb.) öğretime uygun, çağdaş sergileme teknikleriyle yeniden düzenlenmeli	5	4	3	2	1
Müzelerde eğitim yapılabilmesi için ayrı eğitim odaları hazırlanmalı.	5	4	3	2	1
Müzelerdeki nesnelerin dokunulabilecek kopyaları yapılmalı	5	4	3	2	1
Millî Eğitim Bakanlığı tarafından müzelerin öğretimde kullanılması konusu müfredata alınmalı	5	4	3	2	1
Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, müzelerin öğretimde kullanılması ve yöntemleri konusunda öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim seminerleri düzenlenmeli	5	4	3	2	1
Öğretmen okullarında, müzelerin öğretimde kullanılması konusunda eğitim verilmeli	5	4	3	2	1
Müze bilimciler tarafından, öğretmenler için müzelerin öğretimde kullanılması ve yöntemleri konusunda yayınlar hazırlanmalı	5	4	3	2	1
Müzelerin laboratuvar olarak kullanılması ile ilgili pilot uygulamalar yapılarak sonuçları incelenmeli	5	4	3	2	1

EK D: Bu form, YTÜ Müzececilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen “Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması” Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmıştır.

22. Müzelerin tarih öğretiminde laboratuvar olarak kullanılması ile ilgili ilave etmediğiniz görüş ve önerileriniz varsa lütfen belirtiniz?

Cinsiyetiniz

1. Bay

2. Bayan

Yaşınız

1. 21-30

2. 31-40

3. 41-50

4. 51-60

5. 61+

Sınıf mevcudunuz kaç?

.....

Kaç yıllık öğretmensiniz?

1. 1-5

2. 6-10

3. 11-20

4. 21-30

5. 31+

Mezun olduğunuz eğitim kurumu ve bölüm

.....

İstanbul'da kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?

.....

Değerli katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

EK E: Bu form, YTÜ Müzececilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen “Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması” Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmıştır.

5. Müzenizin, ilköğretim okullarındaki tarih öğretimine destek olması amacıyla bir eğitim programı sunamamasının nedenlerini açıklayabilir misiniz?

[illegible]

(Lütfen 17. soruya geçiniz.)

6. Bu eğitim programından yılda kaç kişi faydalaniyor?

(Lütfen elinizdeki son istatiki bilgiye dayanarak, yılı ile birlikte belirtiniz)

.....

7. Bu eğitim programını okullara ve öğretmenlere tanıtıyor musunuz?

1. Evet (Lütfen açıklayınız).....

[illegible]

2. Hayır

8. Bu eğitim programının süresini belirtebilir misiniz?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 104

9. Müzenizin, ilköğretim okullarındaki tarih öğretimine destek olması amacıyla hazırladığı bu eğitim programında, müze ziyareti öncesinde, öğrencilerin müze ziyaretine hazırlanmalarına yönelik bir programınız var mı?

1. Evet (Lütfen açıklayınız).....

[illegible]

2. Hayır

**EK E: Bu form, YTÜ Müzecilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen
“Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması”
Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmıştır.**

10. Bu eğitim programında, öğrencilere uygulanmak üzere, müze ziyareti sonrasında yönelik bir eğitim programınız var mı?

1. Evet (Lütfen açıklayınız).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Hayır

11. Bu eğitim programını gelen okul gruplarına sunan bir uzmanınız var mı?

1. Evet (Lütfen branşını belirtiniz)
2. Hayır

12. Müzenizde kaç uzman çalışıyor?

.....

13. Bu eğitim programını, öğrencilerine uygulayabilmesi için, öğretmenlere yönelik bir eğitim programınız ve malzemeniz (kitap, broşür, vb.) var mı?

1. Evet (Lütfen açıklayınız).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Hayır

14. Bu eğitim programının herhangi bir aşamasında kullanılmak üzere, müzenizde eğitim için ayırdığınız ayrı bir mekanınız var mı?

1. Evet (Lütfen açıklayınız).....
.....
.....
.....
.....

2. Hayır

**EK E: Bu form, YTÜ Müzececilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen
“Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması”
Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmıştır.**

15. Bu eğitim programı kim tarafından hazırlandı? (Lütfen açıklayınız)

.....
.....
.....

16. Bu eğitim programı belli bir ücret karşılığında mı sunuluyor?

- 1.Evet (Lütfen miktarını belirtiniz)
2.Hayır (Lütfen 17. soruya geçiniz.)

17. Müzenizin, ilköğretim okullarındaki tarih öğretimine destek olması amacıyla hazırladığınız eğitim programının bütçesi nereden sağlanıyor? (Lütfen belirtiniz)

.....
.....
.....

18. Müzenizde gelen okul gruplarının faydalanabileceği aşağıdaki seçeneklerden hangileri var?

1. Müze rehberi
2. Eğitim Broşürü
3. Bilgi Panosu
4. Video
5. Film
6. Slayt
7. Etkileşimli bilgisayar programı
8. Kütüphane
17. İşitsel rehber:Audio Guide
18. Ödünç hizmeti
19. Nesnelerin kopyası
12. Diğer (Lütfen belirtiniz.)

19. Müzelerin, ilköğretim okullarındaki tarih öğretimine destek olması amacıyla bir eğitim programı hazırlama konusunda sizce en önemli 3 sorununu belirtebilir misiniz?

1.
.....
2.
.....
3.
.....

20. Müzelerin öğretmenler tarafından tarih öğretiminde laboratuvar olarak kullanılabilmesi için öncelikle yapılması gereken ilk 3 maddeyi belirtebilir misiniz?

1.
2.
3.

**EK E: Bu form, YTÜ Müzecilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen
“Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması”
Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmıştır.**

21. Lütfen aşağıdaki müzelerin tarih öğretiminde laboratuvar olarak kullanılabilmesi konusunda önerileri önem derecesine göre değerlendirin.

	Son Derece Önemli	Çok Önemli	Önemli Değil	Pek Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Okulların tarih konuları paralelinde, okullara yönelik eğitim programları hazırlanmalı	5	4	3	2	1
müzelerinin ve koleksiyonlardaki nesnelerin öğretimde nasıl kullanılabileceği konusunda, öğretmenlere yönelik eğitim seminerleri düzenlenmeli	5	4	3	2	1
Müzelerin ve koleksiyonlarındaki nesnelerin öğretimde nasıl kullanılabileceği konusunda, öğretmenlere yönelik yayınlar hazırlanmalı ve okullara gönderilmeli	5	4	3	2	1
Müzeler tarafından, öğretmenlere yönelik, müzelerin hangi bölüm ve nesnelerinin, hangi konularla bağlantılı öğretimde kullanılabileceği konusunda rehber kitaplar ve broşür gibi eğitim malzemeleri hazırlanmalı	5	4	3	2	1
Müzeler tarafından, gelen okul gruplarına eğitim verecek müze eğitimi uzmanları görevlendirilmeli	5	4	3	2	1
Müzeler sergileri, müfredat programı ile ilişkili, okulların kullanabileceği şekilde yeniden düzenlenmeli.	5	4	3	2	1
Müzeler sergilemeleri (etiket ve bilgi panoları, vb.) öğretime uygun, çağdaş sergileme teknikleriyle yeniden düzenlenmeli	5	4	3	2	1
Müzelerde eğitim yapılabilmesi için ayrı eğitim odaları hazırlanmalı	5	4	3	2	1
Müzelerdeki nesnelerin dokunulabilecek kopyaları yapılmalı	5	4	3	2	1
Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müzelerin öğretimde kullanılması konusu müfredata alınmalı	5	4	3	2	1
Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, müzelerin öğretimde kullanılması ve yöntemleri konusunda öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim seminerleri düzenlenmeli	5	4	3	2	1
Öğretmen okullarında, müzelerin eğitimde kullanılması konusunda eğitim verilmeli	5	4	3	2	1
Müzebilimciler tarafından, öğretmenler için müzelerin öğretimde kullanılması ve yöntemleri konusunda yayınlar hazırlanmalı	5	4	3	2	1
Müzelerin laboratuvar olarak kullanılması ile ilgili pilot uygulamalar yapılarak sonuçları incelenmeli	5	4	3	2	1

EK E: Bu form, YTÜ Müzecilik Anabilim Dalı tarafından yürütülen “Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması” Araştırma Projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmıştır.

22. Müzelerin tarih öğretiminde kullanılması konusunda, ilave etmek istediğiniz görüş ve önerileriniz varsa lütfen belirtiniz.

Cinsiyetiniz

1. Bay

2. Bayan

Yaşınız

1. 21-30

2. 31-40

3. 41-50

4. 51-60

5. 61+

Kaç yıldır müzecisiniz?

Bu müzede kaç yıldır çalışıyorsunuz?

Mezun olduğunuz eğitim kurumu ve bölüm

Değerli katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

EK F: Bu görüşme formu, YTÜ ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından yürütülen Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmıştır.

ÇAĞLAR BOYU İSTANBUL SERGİ SALONU İÇİN EĞİTİM PROGRAMI OLUŞTURMAK

GÖRÜŞME FORMU

Değerlendirmeyi Yapan Kişi

Tarih

Grup Adı
Yaş Grubu
Adı, Soyadı

1. Gezi sırasında herhangi bir nesne ilginizi çekti mi? Cevabın evetse, neler ilginizi çekti?

.....
.....
.....

En çok hangi nesne ilginizi çekti? Hangi nedenle?.....

.....
.....
.....
.....

2. Bu nesne hakkında daha fazla şey öğrenmek ister misin? Cevabın evetse, ne öğrenmek istersin?

.....
.....
.....
.....

3. Gezi sırasında herhangi bir tema/konu/dönem ilginizi çekti mi? Cevabın evetse, neler ilginizi çekti?

.....
.....
.....

En çok hangi konu/tema ilginizi çekti? Hangi nedenle?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Gezi sırasında yapmaktan hoşlandığınız bir şey oldu mu? Cevabın evetse, en çok ne yapmaktan hoşlandınız? (drama, resim yapmak, nesneler hakkında konuşmak, inceleme, vb.)

.....
.....
.....
.....

Hangi nedenle hoşlandınız?

.....
.....
.....

EK F: Bu görüşme formu, YTÜ ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından yürütülen Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmıştır.

5. Yapmaktan hoşlanmadığın bir şey oldu mu? Evetse, ne yapmaktan hoşlanmadın?

.....
.....
.....
Hangi nedenle hoşlanmadın?
.....
.....

6. Daha önce müzeye gittin mi? Cevabın evetse, hangi müzelere gittin?

.....
.....
.....
Kiminle/kimlerle gittin?
.....

7. Daha önce müzeye gittiysen, bu gezi, önceki müze gezilerinden farklı mı?

Cevabın evetse, hangi yönlerden farklı?
.....
.....
Cevabın hayırsa, hangi yönlerden farklı değil?
.....
.....

8. Bu gezi ile, geçmişte İstanbul'da yaşamış insanlar hakkında birşey öğrendin mi? Cevabın evetse, ne öğrendin?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. Bir daha bu müzeye gelmek ister misin? Cevabın evetse, kiminle/kimlerle gelmek istersin?

.....
.....

10. Bu geziyi sen planlamış olsaydın, gezi planında veya etkinliklerde herhangi bir değişiklik yapar mıydın? Cevabın evetse, ne yapardın? Bir şey ekler miydin, ya da çıkarır mıydın?

.....
.....
.....
.....
.....

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Sergi Salonu

Tarihöncesi Çağlar Eğitim Programı

1. Tanım

Bu çalışma, 1998 Sosyal Bilgiler Programı İlköğretim 4. sınıf “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” adlı 4. Ünite’sinde yer alan “Tarihöncesi Çağlar ” konusu öğretimini, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu Anadolu Sergi Salonu için hazırlanan eğitim etkinlikleriyle gerçekleştirmek üzere hazırlanmıştır bir eğitim programıdır.

2. Sorun

- Ülkemiz eğitim sisteminde yeni tarih eğitimi yöntemleri kullanılmamakta; tarih derslerinde öğrencilerin tarih bilincinin gelişmesini sağlamaya yönelik bir çaba harcanmamakta, öğretmen ve kitap merkezli bilgi vermeye dayanan eğitim öğrencilerin zihinsel gelişimine katkıda bulunamamaktadır.
- Eğitim ve müzecilik açısından gelişmiş ülkelerde, eğitim müzelerin temel görevlerinin başında gelmektedir. Müzeler informal eğitimin yanında formal eğitime de destek vermekte, önemli sınıf dışı eğitim ortamlarından biri olarak kabul edilmektedir. Ülkemiz müzelerinde müze eğitimi gelişmediğinden müzelerimiz bu yönde bir hizmet sunamamaktadır.
- Türkiye’de çocuk-müze ilişkisi genellikle Müzeler Haftası’nda okulların müzelere yaptığı öğretim programı ile ilişkili olmayan amaçsız, plan-programsız gezilerle sınırlı kalmakta, öğrenciler tarafından çoğunlukla arkadaşları ile birlikte olunan bir eğlence aracı olarak görülmektedir. Bu gezilerle, kültürel ve sanatsal değerlerimizi tanıtmak açısından bir fayda sağlanamadığı gibi, öğrencilerin müzelerin tarihsel ve kültürel önemini anlaması ve kültürel koruma bilincinin yerleştirilmesi açısından da bir sonuç alınamamaktadır.

3. Amaç

- Öğrencilere çağdaş bir tarih eğitimi sunmak: Öğrencilerin tarihöncesi çağlar konusunda bilgi sahibi olurken tarih bilincinin gelişmesine katkıda bulunmak ve tarih ile ilginç ve eğlenceli müze ortamında tanışmalarını sağlamak
- Etkin bir tarih öğretimi gerçekleştirmek: En önemli sınıf dışı eğitim ortamlarından biri kabul edilen müzelerde, öğrencilerin okullarda işledikleri soyut tarih konularının öğretimini müzedeki nesneler aracılığıyla somutlaştırarak, öğrenmeye katkıda bulunmak; sadece öğretmen anlatımı ve ders kitabı ile sınırlandırmak yerine, öğrenci merkezli, değişik eğitim araçları ve olanaklarından yararlanarak, zenginleştirmek.
- Öğrencilerin müzelerin önemini öğrenmelerini sağlamak.

4. Hedef Kitle: İlköğretim 4. sınıf öğrencileri**5. Eğitsel Hedefler**

Bu çalışmada 1998 Sosyal Bilgiler Eğitim Programı Tarihöncesi Çağlar konusunun eğitsel hedefleri temel alınmış, ayrıca tarih bilinciyle ilgili hedefler eklenmiştir.

- Yazının bulunuşundan önceki döneme “Tarihöncesi Çağlar” adı verildiğini söyleme ve yazma
- Tarihöncesi çağların, o çağlarda kullanılan malzeme çeşitlerine göre adlandırıldığını söyleme ve yazma
- Tarihöncesi çağları sıralama
- Taş Devri’nin ayrıldığı bölümlerin isimlerini söyleme ve yazma
- Yontma Taş Devri’nin özelliklerini söyleme ve yazma
- Ateşin Yontma Taş Devri’nde bulunduğunu söyleme ve yazma
- Cilalı Taş Devri’nin özelliklerine örnek verebilme
- Maden Çağı’nın ayrıldığı bölümlerin isimlerini söyleme ve yazma

- Yurdumuzda tarihöncesi dönemlere ait kalıntıların bulunduğu yerlere örnek verebilme.
- Yontma taş devri ile cilalı taş devri insanının yaşayış biçimleri arasındaki farklara örnek verebilme.
- Tarihöncesi dönemde yaşamış insanların yaşam biçimlerinin zor yönlerinden örnekler verebilme.
- Günümüz insanların yaşayış biçiminin, tarihöncesi dönemde yaşayan insanların yaşam biçimine göre kolaylıklarına örnek verebilme.
- İnsanların yaşam biçimlerinin sürekli gelişerek değişme içinde olduğunu söyleme.
- Tarih dersini müzede işlemeye merak ve ilgi duyma
- Müzeleri korumamız gerektiğini söyleme
- Müzenin hem eğlenecek, hem bilgi alınabilecek bir yer olduğunu söyleme
- Tarih derslerini müzede yapmanın, tarihöncesi konulara ilgisini artırdığını söyleme

6. Konu İçeriği

Program, İlköğretim 4. sınıf 1998 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” adlı 4. Ünite’sinde yer alan “Tarihin Başlangıcı ve Çağlar” içindeki “Tarihöncesi Çağlar” konusunu içermektedir.

7. Süre

Eğitim programı, konunun Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na göre işlendiği Mayıs ayında uygulanmak üzere, müze gezisi öncesi iki saatlik bir çalışma, bir saatlik müze gezisi, gezi sonrası müzede 1 saatlik drama çalışmasından oluşmaktadır.

8. Öğretim Yöntemleri

Kapsam haritası, soru-cevap, karşılaştırma, anlatım, inceleme, drama

9. Öğretim Malzemeleri

Konu ile ilgili ilüstrasyonlar, nesneler, kitaplar, çalışma sayfası.

10. Süreç

Bu eğitim programı müze gezisi öncesi, müze gezisi ve gezi sonrası drama çalışması olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

Gezi öncesindeki hafta, deney grubu ile gezi öncesi çalışması gerçekleştirilmiştir. Bir ders saati süren ilk aşamada çalışmanın amacı öğrencilere açıklandıktan sonra kapsam haritası çalışması yapılarak öğrencileri tarihöncesi çağlar konusunda ne bildikleri anlaşılmıştır (Öğrenciler çalışmadan iki hafta önce sınıfta, kitaba bağlı olarak bu konuyu öğretmenleriyle işlemişlerdir). Daha sonra soru-cevap yöntemiyle tarih çağlarının kaçça ayrıldığı öğrencilere hatırlatılmış, tarihöncesi çağlar konusunda bilgi edinmede müzelerin önemi vurgulanmıştır. Gezi öncesinde başka bir gün ve ders saatinde anlatım ve soru-cevap yöntemleriyle tarihöncesi çağlar konusunda temel bilgiler verilmiştir. Bu süreçte öğrencilerin akıllarına gelen soruları not almaları ve müze gezisine getirmeleri istenmiştir.

Müze gezisine "Çağlar Boyu Anadolu ve Troia salonunda, hazırlanan çalışma sayfaları ile başlanmıştır. Öğrencilerin bu salondan bir nesne seçerek verilen nesne kartına bu nesne ile ilgili soruları cevaplamaları istenmiştir. Daha sonra salonun Çağlar Boyu Anadolu bölümündeki dönemler sırayla incelenmeye başlanmıştır. Bu çalışmadan önce öğrencilerin her birine bu bölümde bulunan nesnelerin kullanımlarını gösteren ilüstrasyonların bulunduğu kartlar verilerek, her öğrencinin incelenen vitrinlere dikkat ederek, nesneleri incelerken ellerindeki kartta bulunan nesne varsa söylemeleri istenmiştir. Ayrıca müze gezisi boyunca yine soru hazırlamaya devam etmeleri hatırlatılmıştır.

Müzede, Yarımburgaz, Aşıklı Höyük vitrinlerinden seçilmiş dilgi ve kazıyıcılar üzerinde durulduktan sonra, Fikirtepe, Pendik, Hacılar kültürlerine ait kap, balta ve diğer nesne örnekleri daha sonra da Tunç Çağı ve Demir Çağı buluntuları incelenmiştir. Nesnelerden, o dönem insanların yaşamı ile ilgili ipuçları birlikte okunmuş ve ek bilgiler anlatılmıştır. Taş Devri'nden Maden Devri'ne geçiş ve devrin insan yaşamına getirdiği kolaylıklar ve yenilikler vurgulanmıştır. Gezi sonrasında müzede, salonun oturma gruplarının yer aldığı dinlenme köşesinde nesneler ve tema

ile ilgili bilgileri eğlenceli bir ortamda pekiştirmek amacıyla Araş. Gör. Fatoş Keçeli tarafından çocuklara oyunlaştırılmış yaratıcı drama yaptırılmıştır. Bu aşamada öğrenciler üç gruba ayrılmış, onlara tarihöncesi üç dönemdeki yaşamda yemek pişirme canlandırması yaptırılarak bu dönemlerle empati kurmaları ve günümüzle karşılaştırmalar yapmaları sağlanmıştır. Daha sonra gruplar, tarihöncesi dönemlerle ilgili kendilerine drama lideri tarafından verilen kavram ve nesneleri çizimle, sessiz sinema oyunuyla kendi gruplarına anlatmaya ve çizdiklerini buldurmaya çalışmışlardır. Bu çalışmadan sonra da öğrenciler iki gruba ayrılarak, sırayla her bir gruptaki kişilerin diğer gruba müze gezisi öncesi ve müze gezisi boyunca hazırladığı soruları sormaları ile çalışma tamamlanmıştır. Gezi sonrasındaki hafta okulda öğrencilerin gezi ile ilgili izlenimleri alınmış, deney grubu ve kontrol grubuna, son test uygulanmıştır.

11. Değerlendirme

Değerlendirmenin amacı, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu Anadolu Sergi Salonu'nda müzelerde nesne merkezli eğitim etkinliklerinin, öğrencinin "Tarihöncesi Çağlar" konusundaki başarısına, bilgiyi yapılandırmaya etkisine, tarih dersine ve müzeye ilişkin tutumuna etkisini araştırmak ve incelemektir. Bu amaçla öncelikle ilköğretim 4. sınıf "Tarihöncesi Çağlar" konuları, 1998 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki öneriler de dikkate alınarak, hedeflere uygun, açık ve kapalı uçlu başarı testi ve tutum ölçeğinden oluşan bir test hazırlanmıştır. Bu test, müze eğitimi öncesinde ve sonrasında deney ve kontrol gruplarına uygulanmıştır. Bu çalışmada, aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Bilgi testine verdikleri cevaplara göre, deney ve kontrol grupları arasında, müze eğitiminden önce ve sonra, "tarihöncesi çağlar" konusundaki bilgi düzeyinde anlamlı bir fark var mı?
2. İki grubun müzeye ve tarih derslerine yönelik tutumları arasında bir fark var mı?

11. 1. Örneklem

Bu çalışmada, 4. sınıf düzeyinde 50 mevcutlu bir sınıftan 15 kişilik deney grubu kura ile belirlenmiş, sınıfta geriye kalan gruptan seçilmiş 15 kişiden kontrol grubu oluşturulmuştur.

Deney grubuna, müzeye gitmeden iki gün önce, “Tarihin Başlangıcı ve Çağlar” konusunda ön çalışma yaptırılmış, kontrol grubuna ise bir ön çalışma yaptırılmamıştır. Müze gezisinde deney grubuna, müzedeki “Çağlar Boyu Anadolu ve Troya” sergi salonunda eğitim programı uygulanmış; kontrol grubu ise, öğretmenlerinin liderliğinde Topkapı Sarayı, Yerbatan Sarnıcı ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri’ni gezmiştir. Her iki gruba da öntest ve sontest uygulanmıştır.

11. 2. Değişkenler

Çalışmanın değişkenlerini, öğrencilerin “Tarihöncesi Çağlar” konusundaki başarısı, tarih dersine ve müzeye ilişkin tutumu ve müzede uygulanan eğitim yöntemi oluşturmaktadır.

11. 3. Bulgular

“Daha önce sosyal bilgiler dersinde işledikleri “Tarihöncesi Çağlar” konusundaki bilgileri müze gezisi ile desteklenen deney grubunun bilgi düzeyindeki başarıları, kontrol grubuna göre daha yüksek olmuştur.

- Deney Grubuna uygulanan bilgi testlerinde öntestin ortalaması 66.07 iken Uygulanan son testte 81.78 sonucu elde edilmiştir.
- Kontrol Grubu’na uygulanan bilgi testlerinde öntestin ortalaması 52.66 iken Uygulanan son testte 56.66 olmuştur.
- Deney Grubuna uygulanan tutum testlerinde öntestin ortalaması 41.92 iken Uygulanan son testte 42.21 olmuştur.
- Kontrol Grubu’na uygulanan bilgi testlerinde öntestin ortalaması 41.45 iken Uygulanan son testte 40.33 olmuştur.

12. Sonuç

- Bilgi testine verdikleri cevaplara göre, deney ve kontrol grupları arasında, müze eğitiminden önce ve sonra, “tarihöncesi çağlar” konusundaki bilgi düzeyinde anlamlı bir fark bulunmaktadır. “Tarihöncesi çağlar” konusunu İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle çalışan deney grubunun bilgi düzeyinde kontrol grubuna göre gezi sonrasında anlamlı bir yükselme görülmüştür. Kontrol grubunda ise fazla bir yükselme olmamıştır.

- İki grubun müzeye ve tarih derslerine yönelik tutumları arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır.
- Müzede ne öğrendiniz ve ne hissettiniz sorusuna deney grubu ve kontrol grubunun verdiği cevaplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Deney grubunun cevaplarında tarihsel empati ifadelerine rastlanmıştır.

Öğrencilerin “müzede ne öğrendiniz ve ne hissettiniz” sorusuna verdikleri cevaplar:

Deney Grubu

- En çok bilgi öğrenmek hoşuma gitti. Ve eskiden insanların yaşayışları ile ilgili ve kullandıkları aletlerle ilgili bilgiler öğrendim.
- Eski zamanlarda yaşamış insanların nasıl bir yaşam sürdürdükleri hakkında birçok şey öğrendim. Müzenin çok güzel bir yer olduğunu hissettim. Müzeye gitmek çok güzel.
- Orada eski insanlarla ilgili bilgiler öğrendim. Oraya gittiğimde çok güzel şeyler hissettim. Çok güzel bir günüm geçti. Eski insanlar arpa, buğday, darı gibi şeyleri ezgi taşı ile ezerek un haline getirirler, sonra ateşte pişirerek ekmek yaparlardı.
- Tarihöncesi çağların ve orada yaşayan insanların neler yaptığını öğrendim. Çok mutlu hissettim.
- Birçok şey öğrendim. Sanki kendim yaşamış gibi oldum. Onu hissettim.
- Eski insanların yaşam zorluklarını öğrendim. Ağırşak ve obsidyenin neler olduğunu öğrendim. Eski insanların zorluklarını hissettim.
- Cilalı taş devrini, maden devrini ve taş devrini öğrendim. Onların neler yaptığını hissettim ve kötü oldum.
- Türkiye’de eski insanların neler yaptıklarını öğrendim. Çok şey hissettim.

- Tarihöncesi devirlerde ne yaptıklarını, nasıl yaşadıklarını öğrendim. İnsanların çok zor yaşadığını, hep zorluklarla yaşadıklarını ama en sonunda çok iyi yaşadıklarını öğrendim.
- Obsidyeni, ağırşığı, arkeolojinin anlattığını öğrendim, tarihöncesine ait birçok şey gördüm. Hayatımda hiç eğlenmediğim kadar eğlendim.
- İnsanların o dönemde nasıl yaşadığını, neler icat ettiklerini öğrendim. İnsanları o dönemdeki yaşayışlarını hissettim.
- Ağırşak ve orak ne demek onu öğrendim. Çok mutlu olduğumu hissettim.
- Eski çağlarda insanların nasıl yaşadıklarını öğrendim. Topraktan çanak-çömlek yaptıklarını öğrendim. Çok değişik duygular hissettim. Resim yaptım, araştırma yaptım.

Kontrol Grubu

- Yıllar önce yaşayan insanların nasıl yaşadıklarını ve o dönemlerde insanların nasıl giyindiklerini öğrendim. Yıllar önce yaşayan insanların şimdi ne kadar zor yaşadıklarını hissettim.
- Eski tarihdeki tarihi olayları öğrendim. Orada kendimi çok mutlu hissettim.
- Heykellerin ve müzelerin ellenmeyeceğini öğrendim.
- Hiçbirşey öğrenemedim. Müzenin güzel bir yer olduğunu hissettim.
- Eski insanların lahit denen eşyalarla gömüldüğünü öğrendim. Nereden tarihi eser çıkacağını bilmediğim için merak duygusunu hissettim.
- Hiçbirşey öğrenemedim. Müzenin güzel olduğunu hissettim.
- Mumyaların gerçek olduğunu öğrendim. İçimde bir şüphe hissettim.
- Eski insanların yaşayışlarını öğrendim. Müzenin çok eğlenceli olduğunu hissettim.
- Müze ile ilgili bilgiler öğrendim.

- Orada bazı bilgiler öğrendim. Orasının güzel bir yer olduğunu hissettim.
- Hiçbirşey öğrenmedim. Güzel bir yer olduğunu hissettim.
- İnsanların kemiklerini gördüm ve öğrendim. Ordaki müdürün gıcık olduğunu hissettim.
- Eski zamanlarda yaşayan insanların nasıl giyindiğini, kıyafetlerini öğrendim.
- Tarih konusu ile ilgili bilgiler öğrendim. Güzel bir yer olduğunu hissettim.

2004 tarihinde Arkeoloji Müzesine gittim.
Orada oynadık Kadriye abanın verdiği kâğıtları
okuduk.
Orada zamanda yaşamış insanların nasıl bir yaşam
şekli hakkında birçok şey öğrendim.
Müzenin çok güzel bir yer olduğunu hissettim.
Müzeye gitmek çok güzel.

Arkeoloji Müzesine gittim.
Gezip not aldım.
Bir çok şey öğrendim.
Sanki kendim yaşamış gibi oldum. Onu hissettim.

Çağlar boyu Anadolu sergi sevgisi gittim
Oyun oynadım
Tarihlerdeki eski insanların ne yaptıklarını öğrendim
Çok şey hissettim

Arkeoloji Müzesine gittim.
Orada oynadık Kadriye abanın verdiği kâğıtları
okuduk.
Orada zamanda yaşamış insanların nasıl bir yaşam
şekli hakkında birçok şey öğrendim.
Müzenin çok güzel bir yer olduğunu hissettim.
Müzeye gitmek çok güzel.

Arkeoloji Müzesine gittim.
Orada oynadık Kadriye abanın verdiği kâğıtları
okuduk.
Orada zamanda yaşamış insanların nasıl bir yaşam
şekli hakkında birçok şey öğrendim.
Müzenin çok güzel bir yer olduğunu hissettim.
Müzeye gitmek çok güzel.

ve Kadriye öğretmenimide çok
sevdim.

İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne gittim.
Orada oynadık Kadriye abanın verdiği kâğıtları
okuduk.
Orada zamanda yaşamış insanların nasıl bir yaşam
şekli hakkında birçok şey öğrendim.
Müzenin çok güzel bir yer olduğunu hissettim.
Müzeye gitmek çok güzel.

Müze'ye gittim.
Orada oynadık Kadriye abanın verdiği kâğıtları
okuduk.
Orada zamanda yaşamış insanların nasıl bir yaşam
şekli hakkında birçok şey öğrendim.
Müzenin çok güzel bir yer olduğunu hissettim.
Müzeye gitmek çok güzel.

Arkeoloji Müzesine gittim.
Orada oynadık Kadriye abanın verdiği kâğıtları
okuduk.
Orada zamanda yaşamış insanların nasıl bir yaşam
şekli hakkında birçok şey öğrendim.
Müzenin çok güzel bir yer olduğunu hissettim.
Müzeye gitmek çok güzel.

Cuma günü Arkeoloji Müzesine gittim.
Orada oynadık Kadriye abanın verdiği kâğıtları
okuduk.
Orada zamanda yaşamış insanların nasıl bir yaşam
şekli hakkında birçok şey öğrendim.
Müzenin çok güzel bir yer olduğunu hissettim.
Müzeye gitmek çok güzel.

Cuma günü

Arkeoloji Müzesi'ne gittim.

Oyun oynadık bilgiler edindik

Tarih öncesi çağların ve orada yaşayan insanların
neler yaptığını öğrendim.

Çok mutlu hissettim

Ve bunlardan dolayı Kadriye abaya teşekkür
ederim.

Güzel bir yer hissettim
Ben Müze'ye gittim
Müze ile ilgili bilgileri öğrendim
Atatürk müzesinde gezi yaptım

Topkapı Sarayı'na gittim
Orada gezdim öğrendim
Tarih konusundaki bilgileri öğrendim
Güzel bir yer olduğunu hissettim

Topkapı Sarayı ve Arkeoloji Müzesi'ne gittik.
Orada yazan insanların nasıl yazdıklarını öğrendik.

İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne ve Topkapı Sarayı'na gittim.
Orada geziler yaptım.
Orada bazı bilgileri öğrendim.
Oranın güzel bir yer olduğunu hissettim.

Ben Topkapı Sarayı ve Arkeoloji Müzesi'ne gittim
Orada haykelleri ve eserleri inceledim
Hiçbir şey öğrenmedim
Güzel bir yer olduğunu hissettim

Topkapı Sarayı'na ve Arkeoloji Müzesi'ne gittim
Orada gezdim
Eski tarihteki tarih olayları öğrendim
Orada kendimi çok mutlu hissettim

Arkeoloji müzesine gittim
Orada kemiklerini gördüm ve öğrendim
Orada müze çok güzel olduğunu hissettim

Arkeoloji müzesine gittim.
Orada hiçbir şey öğrenemedim.
Müzenin güzel bir yer olduğunu hissettim.

İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne ve Topkapı Sarayı'na gittim.
Orada gezdim öğrendim.
Müzenin çok güzel olduğunu hissettim.

Müze'ye gittim.

Hiçbir şey yapmadım.

Müzenin çok güzel olduğunu öğrendim.

İçimde bir şükre hissettim.

Arkeoloji Müzesi ve Topkapı Sarayı'na gittim
Orada yazan insanların nasıl yazdıklarını ve o dönemlerde
nasıl yaşadıklarını öğrendim.
Müzenin çok güzel olduğunu hissettim.

Arkeoloji Müzesi ve Topkapı Sarayı'na gittim.
Haykellere ve müze'ye ellerime değdirdim.
Öğrendim.

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZESİ
ÇAĞLAR BOYU ANADOLU SERGİ SALONU

*Bu vitrinlerde neler görüyorsunuz?
Şöyle bir bak ve istediğin bir tanesini seç.*

*Adı ne?Ne olduğu yanında yazıyor mu? Yazmıyorsa, sen ne olduğunu
hakkında bir tahminde bulunabilir misin? Lütfen aşağıya yaz.*

Aşağıda yazılı malzemelerden hangisi ile yapılmış?

Yuvarlak içine alabilir misin?

kemik	bakır	taş	ahşap
demir	kil	tunç	obsidyen

Hangi Devre aittir?

Acaba bu nesneyi, o dönemde yaşayan insanlar ne amaçla kullanıyorlardı? Bir tahminde bulunabilir misin?

Günümüzde kullanılıyor mu? Cevabın evet ise, hala aynı malzeme ile mi yapılıyor? Nesi farklı?

*Günümüzde kullanılmıyorsa, neden kullanılmıyor?
Ya da yerine ne kullanılıyor?*

Yukarıdaki dörtgenin içine, bu nesneyi çizebilir misin?

TARİHİN BAŞLANGICI VE ÇAĞLAR DEĞERLENDİRME FORMU

Adı-Soyadı:

1. Tarih öncesi çağ, aşağıdakilerden hangisine denir?
- A. Yazının bulunmasından önceki çağlara
B. Ateşin bulunmasından önceki çağlara
C. Elektriğin bulunmasından önceki çağlara
D. Tekerleğin bulunmasından önceki çağlara

2. Tarih Öncesi Çağlar kaçaya ayrılır? İsimlerini yazın.
-
-
-
-

3. Tarih öncesi çağlar, neye göre isimlendirilmiştir?
- A. O dönemdeki malzeme çeşitlerine göre
B. Coğrafi bölgelere göre
C. O dönemde yaşayan insanlara göre
D. Hepsine göre

4. Taş Devri kaçaya ayrılır? İsimlerini yazın.
-
-
-
-

5. Aşağıdakilerden hangisi yontma taş devrinin özelliklerinden biri değildir?
- A. İnsanlar mağara ve ağaç kovuklarında yaşıyorlardı.
B. İnsanlar taş ve kemikten aletler yapıyorlardı.
C. İnsanlar, devrin büyük bir bölümünde buzul devri'nde yaşadı.
D. İnsanlar, ticaret yapmaya başladılar.

6. Ateş Hangi devirde bulunmuştur?
- A. Yontma Taş Devri
B. Bakır Devri
C. Cilalı Taş Devri
D. Demir Devri

7. Cilalı taş devrinin özelliklerinden iki tane yazabilir misin?

1.

.....

.....

.....

.....

.....

2.

.....

.....

.....

.....

.....

8. Maden devri kaçaya ayrılır? İsimlerini yazabilir misin?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Yurdumuzda da, tarih öncesinde insanların yaşadığı yerler/yerleşmeler vardı. Aşağıdakilerden hangisi bunlardan biri değildir?
- A. Hacılar
B. Truva
C. Yarımburgaz
D. Kemer

10. Günümüz insanının yaşayış biçimi farklıdır. Tarih öncesi dönemdeki insanların yaşamına göre daha kolaydır. Bu kolaylıklardan iki örnek verebilir misin?

1.

2.

11. Tarih öncesinde yaşamış insanların yaşamlarında büyük zorluklar vardı. En büyük zorlukları, sence neydi?

.....

12. Cilalı Taş Devri insanının yaşamı, yontma taş devri insanının yaşamından farklıydı. Bu farklara iki örnek verebilir misin?

1.

2.

13. Lütfen, aşağıdakilerden doğru olanı işaretleyin.

- A. İnsanların ilk zamanlarından beri yaşam biçimi, sürekli gelişme ve değişme içinde olmuştur.
- B. İnsanların yaşam biçimi, ilk zamanlarından beri hep aynı kalmıştır.
- C. İnsanların yaşam biçimi hiçbir zaman değişmemiştir.
- D. Hiçbiri

TARİHİN BAŞLANGICI VE ÇAĞLAR TUTUM FORMU

Adı-Soyadı:

Aşağıdakileri okuyup, sana uygun gelen seçeneği işaretlemeyi unutma.

1. Tarih derslerini müzede öğrenmek isterim.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

2. Müze sıkıcı bir yerdir.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

3. Müzelerden, tarih konuları hakkında bilgi alamayız.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

4. Müzelerde yüksek sesle konuşabilmeliyiz.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

5. İstanbul Arkeoloji Müzesi'ni gezerek, tarih öncesi yaşam konusunu daha iyi öğrenebilirim.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

6. Müzeleri korumamız gerekir.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

7. Müzedeki nesneleri okulumuza getirmeliyiz.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum

D. Fikrim yok

8. Tarih dersini müzede işlememiz, tarih konularına ilgimi artırır.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

9. Müzeye, yalnız eğlenmek için gitmek isterim.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

10. Tarih dersini müzede işlememiz, tarih konularını daha iyi öğrenmemi sağlar.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

11. Müzelerde hem eğlenilebilir, hem de bilgi alınabilir.

- A. Tamamen katılıyorum.
- B. Biraz katılıyorum
- C. Hiç katılmıyorum
- D. Fikrim yok

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF:4

SÜRE	ÖĞRENME ALANI: Birey ve Toplum	ÜNİTE: Kendimi Tanıyorum	ETKİNLİKLER	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
AY	HAFTA	HAFTA	HAFTA	HAFTA	HAFTA
EYLÜL	3	1. Bireysel farklılıkları tanı ve kabul eder. 2. Duygu ve düşünceler arasındaki ilişkiyi fark eder.	1. Bireysel farklılıkları tanı ve kabul eder. 2. Duygu ve düşünceler arasındaki ilişkiyi fark eder.	1. Bireysel farklılıkları tanı ve kabul eder. 2. Duygu ve düşünceler arasındaki ilişkiyi fark eder.	1. Bireysel farklılıkları tanı ve kabul eder. 2. Duygu ve düşünceler arasındaki ilişkiyi fark eder.
	3	3. Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.	3. Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.	3. Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.	3. Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.
	4	4. Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar	4. Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar	4. Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar	4. Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar
	5	5. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.	5. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.	5. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.	5. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.
EKİM	1	6. Sahip olduğu resmi kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	6. Sahip olduğu resmi kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	6. Sahip olduğu resmi kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	6. Sahip olduğu resmi kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF:4

SÜRE	ÖĞRENME ALANI: Kültür ve Miras	ARA DİSİPLİNLER ile İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER ile İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER	ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
AY	HAFTA	SAAT	HAFTA	HAFTA	HAFTA	HAFTA	HAFTA
EKİM	2. HAFTA	3	1. Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelerle dayanarak aile tarihi oluşturur.	1. Kazanım için Türkçe dersi "Konuşma" öğrenme alanı; Kendini Sözlü Olarak İfade Etme. (1.1. kazanım)	[1] Atatürkçülükle ilgili konular (5, 6-1,4); (1,2,3,4-3); (5-6)	Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme, sözlü tarih değerlendirme, formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	[1] Çevredeki somut nesnelerden hareket edilir. (2 ve 4. kazanımlar)
			2. Ailesinde ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.	19. Liderlik becerilerine örnek verir.			[1] Yakın çevre ve Türkiye'nin betimlenmesi, kullanılan görsel materyallerin içeriği ve sözlü tarih çalışmaları ile sınırlandırılacaktır (4. kazanım)
			3. Tarihî Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.	7. Lider ve grup üyeleri arasındaki etkileşimi açıklar.			[1] Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan Cumhuriyetin İlanı dâhil olmak üzere geçen süreç Atatürk'ün liderlik rolü çerçevesinde ele alınacaktır (6. kazanım)
			4. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşıdığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.				[1] Doğrudan verilecek beceri: Bilgiyi kullanabilir biçimlerde planlama ve yazma
KASIM	2. HAFTA	3	5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Milli Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.	5. Kazanım için Türkçe dersi "Görsel Okuma" öğrenme alanı (6. kazanım)			[1] Doğrudan verilecek değer: Türk boyutlarına saygı, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik
			6. Milli Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.	7. Kazanım için Türkçe dersi "Dinleme" öğrenme alanı, Dinlediğini Anlama. (2. kazanım)			

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF:4

SÜRE	ÖĞRENME ALANI: İnsanlar, Yerler ve Çevreler	ARA DİSİPLİNLER ile İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER ile İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
AY	HAFTA	HAFTA	HAFTA	HAFTA	HAFTA	HAFTA	HAFTA
KASIM	3. HAFTA	1. Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur	1. İnsanların hayatlarını sürdürülebilmek için neye ihtiyaç duyduklarını fark eder.	5. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Maddeyi Tanıyalım" ünitesi (2.4 kazanım)	5. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.8 kazanım)	Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme ve formüllerle açıklanabilir (1. kazanım).	[1] Pusula, yıldızlar, güneşin konumu ile ağaçlar ve taşların yönünü kısımları kullanılabilir (1. kazanım).
	4. HAFTA	2. Çevresinde gördüklerini şekli ve renkleriyle anlatır.	2. Deprem anında gerekli ve gereksiz olan malzemeleri ayırır eder.	8. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	proje, poster hazırlanarak, kavram haritası yapılarak, öğrenci bütün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirilir.	[1] Yün, kroki, resimli grafik, kışkık, hava olayı, çevre, doğal unsur, beşerî unsur kavramları verilecektir.
	1. HAFTA	3. Çizdiği şekli ve sembollerle kullandığı sembollerle açıklayan bir bölüm oluşturur.	3. Deprem sonrasında gerekli olan malzemeler hakkında fikir edinir.	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	proje, poster hazırlanarak, kavram haritası yapılarak, öğrenci bütün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirilir.	[1] Öğrencilerin yakın çevrelerini tüm unsurlarıyla birlikte tanımları sağlanacaktır. (6. kazanım).
ARALIK	2. HAFTA	4. Çevresindeki bir yerin krokiyi çizer.	4. Çeşitli mekânlarda acil bir durumda gerekli olacak ve kullanılabilecek malzemeleri listeler.	5. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Canlılar Dünyasını Gezelim; Tanıyalım" ünitesi (2.3 kazanım)	5. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Canlılar Dünyasını Gezelim; Tanıyalım" ünitesi (2.3 kazanım)	proje, poster hazırlanarak, kavram haritası yapılarak, öğrenci bütün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirilir.	[1] 8. kazanım Deprem Haftası ile ilişkilendirilmelidir.
	3. HAFTA	5. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek, bulgularını resimli grafiklere aktarır.	5. Sınıf tahliye çantası oluşturulması ve malzemelerin sağlanması konusunda aktif görev alır.	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	proje, poster hazırlanarak, kavram haritası yapılarak, öğrenci bütün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirilir.	[1] Öğrencilerin yakın çevrelerini tüm unsurlarıyla birlikte tanımları sağlanacaktır. (6. kazanım).
	1. HAFTA	6. Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırır eder.	6. Posterler hazırlanarak toplumun bu konuda bilinçlenmesine destek verir.	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	proje, poster hazırlanarak, kavram haritası yapılarak, öğrenci bütün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirilir.	[1] 8. kazanım Deprem Haftası ile ilişkilendirilmelidir.
ARALIK	2. HAFTA	7. Efsane, destan, öykü, türkü ve şairlerden yararlanarak yaşadığımız yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	7. Bir deprem sonrasında binadan tahliye yollarını bilir.	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	proje, poster hazırlanarak, kavram haritası yapılarak, öğrenci bütün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirilir.	[1] Öğrencilerin yakın çevrelerini tüm unsurlarıyla birlikte tanımları sağlanacaktır. (6. kazanım).
	3. HAFTA	8. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.	8. Deprem sonrasında binadan tahliye yollarını bilir.	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	proje, poster hazırlanarak, kavram haritası yapılarak, öğrenci bütün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirilir.	[1] Öğrencilerin yakın çevrelerini tüm unsurlarıyla birlikte tanımları sağlanacaktır. (6. kazanım).
	1. HAFTA	9. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.	9. Deprem sonrasında binadan tahliye yollarını bilir.	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Gezegeneğimiz Dünya" ünitesi (2.9 kazanım)	proje, poster hazırlanarak, kavram haritası yapılarak, öğrenci bütün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirilir.	[1] Öğrencilerin yakın çevrelerini tüm unsurlarıyla birlikte tanımları sağlanacaktır. (6. kazanım).

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF:4

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: Üretim, Dağıtım ve Tüketim				ÜNİTE: Üretimden Tüketime		ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER İLE İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER İLE İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER		
ARALIK	4.HAFTA	3	1.İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder. 2.İhtiyaçlarından hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımlarda bulunur	3. Girişimcilik (1-7); (3-26); (6-13) 4. İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4,5 – 52,53,54) 5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma (4-5.a,5.b); (7-10) 7. Gerekçesizlik ile istek arasındaki farkı açıklar. 26. Kaynakları doğal, insan ve kapital olarak sınıflandırır. 13. Ürünlerin farklı üretim şekilleri olduğunu bilir. 18. İnşaat sektörünün şehir yaşamı için önemini kavrar. 19. Marangozun hangi becerilere sahip olması gerektiğini tartışır. 20. İnşaat sektöründeki iş kollarını bilir. 21. Lokantacılık ve gıda sektöründeki iş olanaklarını tanıır. 23. Habercinin hangi becerilere sahip olması gerektiğini tartışır. 24. Gazetecilikteki iş olanaklarını tanıır. 52,53,54) 52. Tüketici olarak haklarını bilir ve kullanır. 53. Tüketici olarak hakları ihlal edildiğinde yasal yollarla haklarını arar. 54. Aldığı ürünlerin son kullanma tarihine dikkat etmenin bir tüketici hakkı olduğunu fark eder 5. a. Karar vermenin önemini açıklar. 5. b. Kendisiyle ilgili kararlar verir. 11. İnsanlarla ve meslekler arasındaki ilişkiyi kavrar.	3. kazanım için Matematik dersi “Doğal Sayılarla Toplama İşlemi” alt öğrenme alanı (1.kazanım) 3. kazanım için Matematik dersi “Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi” alt öğrenme alanı (1. kazanım) 6. kazanım için Matematik dersi “Sütün Grafığı” alt öğrenme alanı (1 ve 2. kazanımlar) 6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Maddeyi Tanyalım” ünitesi (4.1 kazanımı)		“Benim Bütçem” (Verilen tahmini bütçeye göre bir alışveriş listesi hazırlanır.) (1, 3. kazanım) “Pazara Gidelim” (Yağın çevrede kurulmuş bir pazarda inceleme yapılır.) (2, 6ve 7 kazanım) “Paramın Hikâyesi” (Paramın geçmişi araştırılır.) (3. kazanım) “Bilinçli Tüketici misin?” (Sınıfta oluşturulan market ortamında alışveriş yapılır.) (4,5. kazanım) “Alışveriş Listesi” (Sınıfta öğrenciler tarafından bir market oluşturularak belirlenen bütçeye uygun alışveriş yapılır.) (3 ve 6. kazanım) “Film İzliyoruz” (Bir ham maddenin ürüne dönüştürülmesini gösteren bir film izlenir.) (6. kazanım) “Bugünün Yolculuğu” (Empati yoluyla bir ham maddenin ürüne dönüştürmesi hikâye edilerek akış şeması oluşturulur.) (6,7. kazanım) “Röportaj Yapıyoruz” (Bir meslek sahibi ile mesleği üzerine bir röportaj yapılır.) (7. kazanım) “Ben Olmasaydım Ne Olurdu?” (Rastgele seçilen bir mesleğin gerekliliği savunulur.) (7. kazanım)	Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme formu, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler, performans değerlendirme, derecelendirme ölçeği (rubric) kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	[1] Doğrudan verilecek beceri: Tablo, diyagram ve grafik okuma [1] Doğrudan verilecek değer: Temizlik, sağlıklı olmaya önem verme
			3	3.Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.					
	OCAK	1.HAFTA	3	4.Satın alacağı ürünleri belirleyen standartlara göre değerlendirir.					
2.HAFTA		3	5.Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.						
3.HAFTA		3	6.Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur. 7.İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.						

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF:4

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: Bilim, Teknoloji ve Toplum			ÜNİTE: İyi ki Var				
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER ile İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER ile İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER	ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
ŞUBAT	1 HAFTA	3	1.Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır		☐ 1. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Yaşamımızdaki Elektrik” ünitesi (1.1 kazanım)		☒ “İnternette Araştırıyoruz” (Öğrencinin kullandığı eşyaların geçirdiği safhalarla ilgili bir araştırma yapılır.) (2, 3. kazanım)	☒ Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, performans değerlendirme, çoktan seçmeli, boşluk doldurma, testler, tutum ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	☐ Doğrudan verilecek beceri: Karşılaştırma yapma
	2 HAFTA	3	2.İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanıtır.		☐ 2. kazanım için Matematik dersi “Zamanı Ölçme” alt öğrenme alanı (3. kazanım)		☒ “Zaman Tüneli” (Yaygın olarak kullanılan bazı aletlerin icat edildiği tarihi esas alarak bir zaman şeridi oluşturulur ve bu araç ve aletlerin hayatımıza etkisi tartışılır.) (2, 3, 4. kazanım)		☐ Doğrudan verilecek değer: Bilimsellik
	3 HAFTA	3	3.Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar. 4.Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.		☐ 4. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Yaşamımızdaki Elektrik” ünitesi (1.4 kazanım)		☒ “İşte Geldim” (Çeşitli teknolojik ürünlerin tanıtımı ile ilgili afiş tasarlanır.) (5. kazanım)		
MART	1 HAFTA	3	5.Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlar. 6.Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.		☐ İnsanlığın kullandığı zaman ölçme araçları ve belirleme yöntemleri konusunda “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi ile ilişki kurulabilir. ☒ Üretimden Tüketime (İhtiyaçlarımız konusu ile ilişki kurulabilir.) ☒ Yaşadığımız Yer (Teknolojik ürünleri kendisine ve doğaya zarar vermeden kullanır.)		☒ “Önemli Telefon Numaraları” (Acil servis numaralarının doğru ve etkili kullanımına dair drama etkinliği yapılır.) (6. kazanım)		
							☒ “Tehnolojiyi Doğru Kullanıyoruz” (Teknolojinin doğru kullanımı ile ilgili “altı şapka” tartışma yöntemine dayalı bir etkinlik yapılır.) (6. kazanım)		

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF:4

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler					ÜNİTE: Hep Birlikte		
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER ile İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER ile İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER	ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
MART	2.HAFTA	3	1. İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmi kurum ve grupları fark eder.	İnsan Hakları ve Vatandaşlık (1,2,3-39,40,41) 39. Sivil toplum kavramının önemini kavrar. 40. Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının yasal olduğunu bilir. 41. Yakın çevresindeki sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin farkında olur.		[1] Atatürkçülükle ilgili Konular (1, 2, 3, 4, 5 -2)	"Bir Gazete Sayfası Hazırlayalım" (Çevredeki sosyal problemlere karşı duyarlılığı artırma, neden sonuç ilişkisini belirleme becerisini geliştirme amaçlı yönelik olarak bir haberdar hareketle gazete sayfası hazırlanır.) (1, 2. kazanım) "Özellikli Çalışmalar" (Yardımsızlık ve dayanışma değerlerini vurgulayan fotoğraflar ve temsili resimler incelenir.) (1, 2. kazanım) "Nasıl Gözlemlenebiliriz?" (Çevremizi nasıl gözlemlenebiliriz?" vb. sorularla ilgili küçük grup çalışmaları yapılır.) (2, 3, 5. kazanım) "Bir Sorunumuza Çözüm" (Proje ya da grup çalışması ile yaşanan çevreden, örnek sosyal bir sorun belirten örnek fotoğrafın aşamaları ve öneriler sunulur.) (2, 3, 5. kazanım) "İlk Adımı Atalım" (Toplumsal duyarlılığı sağlama ve katılımcı birey olmayı cesaretlendirme amacıyla, birçok kişinin yaşamını etkilemiş, önemli başarılar elde etmiş insanlar ile ilgili araştırma yapılır.) (4, 5. kazanım) "İki Elin Sesi" (Öğrenci tarafından seçilen veya tasarlanan bir grup, kuruluş veya sosyal örgüte yeni üyeler kazandırmak için kısa bir metin hazırlanır ve sınıfta sunulur.) (2, 5. kazanım)	[1] Bu ünite, öğrencinin, öz değerlendirmesi, proje, öğrenci portfolyo (portfolyo) kullanılarak değerlendirilebilir ve yapılabilir.	[1] Öğrencinin yakın çevresinde olan eğitim, sağlık ve yardım kuruluşları ele alınacaktır. [1] Doğrudan verilecek beceri: Sebep-sonuç ilişkisini belirleme. [1] Doğrudan verilecek değer: Yardımsızlık
	3.HAFTA	3	2. Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.	15. Hayatımızı kolaylaştırmak için çalışanları tanım ve yaptığı işleri açıklar. 16. Başkalarına hizmet etmeyi içeren hizmetleri tanım.					
	4.HAFTA	3	3. Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir.	6. Çevrede bulunan sportif ve kültürel etkinliklerden haberdar olur. 31. Sağlık alanında çalışan kurum ve kişileri tanım.					
	5.HAFTA	3	4. Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitimsel etkinliklere karar verir. 5. Okul yaşamında gerekli görüldüğünde eğitimsel-sosyal etkinlikler önerir.	32. Sağlık kurumlarının genel işlevini açıklar.					

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF:4

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: Güç, Yönetim ve Toplum				ÜNİTE: İnsanlar ve Yönetim			
AY	HAFTA	HAFTA	ÖĞRENME ALANI: Güç, Yönetim ve Toplum	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER İLE İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR	
NİSAN	1. HAFTA	3	1. Yaşadığı yerin yerel yönetim birimlerini tanıtır	☞ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (1, 2, 3 - 44); (4- 43,57,50) 44. Yerel yönetimlerin hangi birimlerden oluştuğunu bilir. 43. Ülkemizi yönetenlerin halkın oyu ile yönetime geldiklerini bilir.		☞ "Bir Gezi Yapalım" (Yerel yönetim birimlerine tanıtım amaçlı bir gezi düzenlenir.) (1. kazanım) ☞ "Oyun Parkı İstiyoruz" (Herhangi bir konuda belediye başkanına dilekçe yazılır.) (2. kazanım) ☞ "Nasrettin Hoca ile Birlikte" (Katılımı teşvik etme ve toplumsal bir soruna çözüm önerileri sunma amacıyla fıkra tamamlama çalışması yapılır.) (3. kazanım) ☞ "Oy Verelim" (Sınıf başkanı seçimi için sandıklar kurularak basit düzeyde bir seçim ortamı oluşturulur.) (4. kazanım) ☞ "Benim Bayramım" (23 Nisan etkinlikleri için yabancı ülkedeki bir öğrenciye davet mektubu yazılır.) (4. kazanım) ☞ "Sözleşme Çalışması" (Yerel, yerel yönetim, kamu, kamuoyu, kamu hizmeti, millet, millî egemenlik kavramları araştırılır.) (Tüm kazanımlar)	Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler ve performans ödevi kullanılarak değerlendirme yapılabilir	[1] Doğrudan verilecek beceri: Karar verme [1] Doğrudan verilecek değer: Bağımsızlık	
	2. HAFTA	3	2. Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolünü açıklar	☞ Geçmişimi Öğreniyorum (Millî Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilânında Atatürk'ten rolünü fark eder).					
	3. HAFTA	3	3. Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir.	57. Seçme hakkının önemini bilir ve bu hakkını gerektirdiği yerlerde kullanır. 50. Seçilme hakkının önemini kavrar					
	4. HAFTA	3	4. Bütün Millet Meclisinin açılışı ile Ulusal Egemenliği ilişkilendirir.						
	1. HAFTA	3							
MAYIS									

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF:4

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: Küresel Bağlantılar			ÜNİTE: Uzaktaki Arkadaşlarım				
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER ile İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER ile İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER	ÖLÇME ve DEĞERLEN- DİRME	AÇIKLAMALAR
MAYIS	2.HAFTA	3	1.Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder		☐ 2. kazanım için Türkçe dersi: Görsel okuma (6.8. kazanımlar) → Yaşadığımız Yer (Yaşadığımız yerin özellikleri konusıyla ilişkilendirilir.) → Kendimi Tanıyorum (Bireysel farklılıklar ve benzerlikler konusuyla ilişkilendirilir.) → İnsanlar ve Yönetim (23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamalarıyla ilişkilendirilir.) → Geçmişimi Öğreniyorum (Kutlanan özel günler, gelenekler vb. kültürel özelliklerle ilişkilendirilir.)	"Dünya Turu" (Harita üzerinde değişik ülkelere yolculuk yapılır.) (1. kazanım) "Kütüphaneye Gidiyoruz" (Seçilen bir ülke ile ilgili kaynak taranması yapılır.) (1 ve 2. kazanım) "Fotoğrafların Anlatıkları" (Herhangi bir ülkeyle ilgili fotoğraflardan yararlanılarak o ülkeyle ilgili tahminlerde bulunulur.) (2 ve 3. kazanım) "Ortak Yönelimlerimiz" (Değişik ülkelerde yaşayan çocukların benzerlik ve farklılıklarına ilişkin tablo yapılır.) (3. kazanım) "Özel Günler" (Toplamların kutladığı bayramlar ve ortak günleri karşılaştıran tablo oluşturulur.) (4. kazanım) "İnternette Araştırıyoruz" (Uluslararası sportif faaliyetlerin yapıldığı şehirlerin özellikleri araştırılır.) (Tüm kazanımlar)	Bu ünitede, gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme, kısa cevaplı testler, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), tutum ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	[1] Doğrudan verilecek beceri: Kütüphane ve referans kaynakları kullanma [1] Doğrudan verilecek değer: Misafirperverlik [1] Çeşitli toplamların kültürel özelliklerini işlenirken giyim, yemek, özel günler gibi konular ele alınacaktır (2, 3. kazanımlar). [1] Toplumlara ait belirgin özelliklerini içeren görsel materyaller (fotoğraf, film vb.) kullanılacaktır (3. kazanım).	
	3.HAFTA	3	2.Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.						
	4.HAFTA	3	3.Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatılarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.						
	1.HAFTA	3	4.Toplamlar arasında ortak kullanılan özel günlere örnekler verir						
HAZİRAN	2.HAFTA	3							

Hazırlayanları: Dr. Sevim CAN - Şerafettin ARIDİL

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF: 5

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: Birey ve Toplum				ÜNİTE: Haklarını Öğreniyorum			ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER İLE İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER İLE İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRK KÇÜLÜK	ETKİNLİKLER			
EYLÜL	3.HAFTA	3	1.Bulunduğu çeşitli grup ve kurumlar içinde yerini belirler.	☞ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (3- 2,14); (4-18) 2. Haklarını korumanın önemini açıklar. 14. Sorumluluklarını evde ve okulda yerine getirir.	☐ Rehberlik Servisi (Çocuk Hakları Sözleşmesi, rol, hak ve sorumluluk ilişkileri konusunda iş birliği yapılmalıdır).		☞ “Resimli Grafik Oluşturuyoruz” (Resimli grafikler kullanarak sosyal grupların yapısı incelenir.) (1. kazanım) ☞ “Kampa Gidelim” (Büyükleğin bulunmadığı bir kamp ortamı tasarlanarak, beyin fırtınası ile öğrenciler tarafından kamp kuralları ve sorumlulukları belirlenir.) (2, 3. kazanım)	Bu ünite, öz değerlendirme formu, tartışma, eşleştirme türü ve açık uçlu sorular kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	[1] Doğrudan verilecek beceri: Yazılı anlatım	
		3	2.İçinde bulunduğu gruplar ile gruplara ait rolleri ilişkilendirir.	18. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin önemini kavrar. ☞ Kariyer Bilinci Geliştirme (2-4); (3- 12,14)		☞ “Sorumluluklarımız” (Verilen durumlara ilişkin sorumluluklar belirlenir.) (2, 3. kazanım)		[1] Doğrudan verilecek değer: Sorumluluk		
	5.HAFTA	3	3.Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.	4. Bir bireyin sahip olabileceği değişik rolleri belirtir. 12. Kişisel sorumluluğun ve iyi çalışma alışkanlıklarının önemini açıklar. 14. Aile üyelerinin birbirine bağlılıklarını, birlikte çalışmalarını ve sorumluluklarını açıklar.		☞ “Sorumluluk” (Evde, okulda ve sokaktaki sorumluluklara örnekler verilir.) (2, 3. kazanım) ☞ “Benim Haklarım” (Verilen durumlar - çalışan çocuklar, kız çocuklarının eğitimi vb. - Çocuk Hakları Sözleşmesindeki ilgili maddelerle ilişkilendirilerek tartışılır.) (4. kazanım)				
EKİM	1.HAFTA	3	4.Çocuk olarak haklarını fark eder.	☞ Rehberlik ve Psikolojik Danışma (2-1); (3-4) 1. Bir grup içinde çeşitli rollerin önemini kabul eder. 4. Okuldaki sorumluluklarını bilir.						

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF: 5

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: Kültür ve Miras			ÜNİTE: Adım Adım Türkiye				
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER ile İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER ile İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER	ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
EKİM	2.HAFTA	3	1.Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve yapıtları tanıır.	İnsan Hakları ve Vatandaşlık (5- 5.7) 5.Atatürk İnkılaplarının, insan haklarının ülkemizde gelişimi için önemli olduğunu fark eder.	5. kazanım için Türkçe dersi: Görsel okuma. (2, 3, 6, kazanımlar) 5. kazanım için Matematik dersi "Çizgi Grafiği" alt öğrenme alanı (1,2, kazanım) Bölgenizi Tanıyalım (Bölgesindeki doğal varlıklar konusunda ilişkilendirme yapılabilir).	[1] Atatürkçülükle ilgili konular (5,6-1,2,3,7,8,11,12,13,14); (6-4,5,9,16,17,18,19,20,21,22,23,24); (5-6)	☞ "Uç Taş Oyunu" (Ülkemizdeki doğal varlıklar ile tarihi mekân, nesne ve yapıtları ilgili soruları cevaplamaya yönelik bir oyun oynanır.) (1. kazanım) ☞ "Sıral Alan Gezisi" (Ülkemizdeki doğal varlıklar, tarihi mekânlar, nesneler, yapıtlar hakkında internet araştırması yapılır.) (1. kazanım) ☞ "Bir Gezi Yapalım" (Tarihi mekân, müze ve anıtlara gezi yapılır. Ör: Anıtkabir Gezisi.) (1. kazanım) ☞ "Yerel tarih çalışması" (Çevredeki tarihi mekân, nesne ve yapıtları ilgili araştırma raporu hazırlanır.) (1, 3. kazanım) ☞ "Hikâye Okuma Bayramı" (Okuma etkinlikleriyle, seçilen hikâye, masal, efsane ya da destanlardaki kültürel izler fark edilir.) (2, 3, 4. kazanım) ☞ "Grafik Yorumluyoruz" (Grafiklerle Atatürk dönemi gelişmeleri yorumlanır '1923-1938'.) (3, 6. kazanım) ☞ "Film İzliyoruz" (Atatürk ve Cumhuriyet konulu filmler izlenir) (5, 6. kazanım) ☞ "Fotoğraf İnceliyoruz" (Fotoğraflar kullanarak Cumhuriyet sonrası günlük yaşamdaki değişiklikler yorumlanır.) (5, 6. Kazanım)	☞ Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje hazırlama, çoktan seçmeli, boşluk doldurma eşleştirme testler, öğrenci ürün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	[1] Doğrudan verilecek beceri: Görsel kanıt kullanma (nesne, minyatür, gravür, fotoğraf, karikatür, grafik, temsili resim vb.) [1] Doğrudan verilecek değer: Estetik [1] Kültürel öğeler öğretilirken il yollarından faydalanılır.
			2.Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir						
	3.HAFTA	3							
	4.HAFTA	3	3.Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.						
KASIM	1.HAFTA	3	4.Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.						
	2.HAFTA	3	5. Kanıt kullanarak Atatürk inkılaplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır. 6. Atatürk inkılaplarıyla ülkelerini ilişkilendirir						

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF: 5

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: İnsanlar, Yerler ve Çevreler		ÜNİTE: Bölgemizi Tanıyalım		ETKİNLİKLER	ÖLÇME ve DEĞERLEN -DİRME	AÇIKLAMALAR
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER ile İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER ile İLİŞKİLEN -DİRME			
KASIM	3.HAFTA	3	1.Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıır.	Alfetten Korunma ve Güvenli Yaşam (7- 5, 6, 10, 11)	2. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi "Maddenin Değişimi ve Tanınması" ünitesi (1.1 ve 1.5 kazanımları)	☞ "Kabartma Harita Yapalım" (Basit malzemeler kullanılarak yüzey şekillerini gösteren kabartma harita yapılır.) (1. kazanım)	Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme ve formu, açık uçlu sorular, proje hazırlama, performans değerlendirme e, kavram haritası hazırlama çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	[1] Yaşadığı bölge ile coğrafi bölge kastedilmektedir. [1] Sözlü ve yazılı kültür öğeleri olarak türkü, şarkı, mîânî, masal vb. verilecek. (6. kazanım)
	4.HAFTA	3	2.Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşamından örnekler vererek açıklar.	6. Posterler hazırlayarak toplumun bu konuda bilgilennmesine destek verir.	3. kazanım için Matematik dersi "Doğal Sayılarla Toplama İşlemi" alt öğrenme alanı (4. kazanım)	☞ "Türist Rehberi Olalım" (Bölgesinin genel özelliklerini anlatan bir kitapçık hazırlanır.) (1, 2, 3, 4, 5. kazanım)	performans değerlendirme e, kavram haritası hazırlama çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	[1] Nüfusun yoğun olarak bulunduğu yerler resimli bir harita üzerinde verilir.(3. kazanım)
ARALIK	1.HAFTA	3	3.Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	10. Farklı mekânlarda bir deprem sırasında yapılması gerekenleri tartışır. 11. Deprem sırasında yapılması gerekenleri, deprem tatbikatında uygular.	3. kazanım için Matematik dersi "Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi" alt öğrenme alanı (4. kazanım)	☞ "Bölgemizi Tanıyalım" (Yaşadıkları bölgede belirlenen bir yere gezi düzenlenir.) (3, 4. kazanım)	☞ "Kızılrmak Türküsi" (Aşk Veyse'i'n Kızılrmak Türküsü doğal afet bilgisi çerçevesinde incelenir.) (2 ve 6. kazanım)	[1] Yaşanılan bölgede sıkça görülen bir afet seçilecektir. (5,6 ve 7. kazanım)
	2.HAFTA	3	4.Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirmeye ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.			☞ "Fotoğrafların Dili" (Bölgenin coğrafi özelliklerini yansıtan resim veya fotoğraflar incelenir.) (3, 4, 5. kazanım)	☞ "İnternette Araştırıyoruz" (Bölge ile ilgili çeşitli bilgiler ve fotoğraflar araştırılır.) (3, 4, 5, 6. kazanım)	[1] Deprem Haftası ile ilişkilendirilecektir (5,6 ve 7. kazanım)
	3.HAFTA	3	5.Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.			☞ "Geymişten Günümüze" (Bölgesinde sıkça görülen bir afet ile ilgili sözlü tarih çalışması yapılır.) (6. kazanım)	☞ "Film İzliyoruz" (Deprem konulu filmler izlenir.) (5, 6. kazanım)	[1] Doğrudan verilecek beceri: Gözlem
			6.Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerdir.			☞ "Deprem Tatbikatı" (Deprem tatbikatı yapılır.) (7, 8. kazanım)		[1] Doğrudan verilecek değer: Doğal çevreye duyarlılık
			7.Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlere neden olan uygulamaları fark eder.			☞ "Sınıf Tahliliye Çantası Hazırlama" (8. kazanım)		

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF: 5

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: Üretim, Dağıtım ve Tüketim				ÜNİTE: Ürettiklerimiz		ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DISİPLİNLER ile İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER İLE İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER		
ARALIK	1. HAFTA	3	1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.	1- Girişimcilik (1-27); (3-28) 27.Yaşadığı bölgedeki kaynakları araştırır.	1- "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesiyle bölgenin coğrafi özellikleri ilişkilendirilir.		1- "Bir Gezi Yapalım" (Yakın çevredeki bir üretim merkezine inceleme gezisi yapılır.) (1. 2. 3. 4. kazanım)	Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, boşluk doldurma ve testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	1- Girişimcilik ünitesinde öğrenciler (3.kazanım)
	2. HAFTA	3	2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	28.Yaşadığı bölge içinde ekonomik dayanışmayı fark ederler			2- "İnternette Araştırıyoruz" (Bölgedeki bir ekonomik faaliyeti ilişkin internet araştırması yapılır.) (1. kazanım)		2- Doğrudan verilecek beceri Basit İstatistik verileri okuma
	3. HAFTA	3	3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	11. Kendi yerel çevresinde bulunan meslekleri belirler.			3- "Röportaj Yapıyoruz" (Bir meslek sahibi ile mesleği üzerine röportaj yapılır.) (3. kazanım)		3- Doğrudan verilecek değeri Çalışkanlık
OCAK	1. HAFTA	3	4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.	12. Kendi yerel çevresinde bulunan meslekleri belirler.			4- "Hayat Haritası" (Çevresindeki veya Türkiye'deki bir girişimcinin hayat haritası çıkarılır.) (5. kazanım)		
	2. HAFTA	3	5. Ekonomideki insan etkisini fark eder.	13. Kendi yerel çevresinde bulunan meslekleri belirler.			5- "Yapıyoruz, Satıyoruz" (Bir ürün tasarlanarak onu en iyi şekilde pazarlama projeleri yapılır.) (6. 7. kazanım)		
	3. HAFTA	3	6. Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur.	14. Kendi yerel çevresinde bulunan meslekleri belirler.					
	4. HAFTA	3	7. İş birliği yaparak üretime dayalı, yeni fikirler geliştirir.	15. Kendi yerel çevresinde bulunan meslekleri belirler.					

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF: 5

SÜRE	ÜNİTE: Gerçekleşen Düşler					ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
	HAFTA	SAAT	ÖĞRENME ALANI: Bilim, Teknoloji ve Toplum	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER İLE İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER	
ŞUBAT	1. HAFTA	3	1. Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir	5. İnsan Hakları ve Vatandaşlık (2,3-12)		*** "Röportaj Yapıyoruz" (Bazı buluş ve teknolojik gelişmelerden önce gündelik hayatın nasıl olduğuna dair aile bütçyıkları ile röportaj yapılır.) (1, 2. kazanım)	[[1] Öğrencinin çevresinde gördüğü ve gönlük yaşamında kullanabileceği teknolojik ürünler ele alınacaktır.(2. kazanım) [[1] Doğrudan verilecek beceri: Kütüphane ve referans kaynakları kullanma [[1] Doğrudan verilecek değer: Akademik dürüstlük
		3	2. Buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.	12. Bilimsel çalışmalara ve çalışmaları yapan kişilere saygı duyar.		*** "Olmasaydı, Ne Olurdu?" (Bir alet veya ürünün gönlük hayatımızda olmadığı varsayılan bir durum hakkında beyin fırtınası yapılır.) (1, 2. kazanım)	
	3. HAFTA	3	3. Buluş yapılarının ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.	Adım Adım Türkiye (Toplumsal hayat çerçevesinde buluşlar ve teknolojik gelişmeler ile çevrenin kültürel özellikleri arasında ilişki kurulur.)		*** "Nereden Nereye" (Teknolojik gelişmelerin toplum hayatımıza etkilerini ortaya koyan beyin fırtınası yapılır.) (2. kazanım)	
		3	4. Kanıtlara dayanarak, Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.			*** "Düşlerini Gerçekleştir" (Bir bilim insanının hayatı hakkında araştırma raporu yazılır.) (3. kazanım)	
MART	1. HAFTA	3	5. Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayımları tanır ve izler.			*** "Atatürk ve Bilim" (Atatürk'ün bilim ve teknoloji konusundaki sözleri ve bilimsel çalışmaları araştırılır.) (4. kazanım)	
		3	6. Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.			*** "Cesur Yürek" (Bir bilim insanının biyografisi incelenir.) (3, 5, 6. kazanım) *** "Emeğe Saygı" (Bilim insanlarının emeklerine saygıyı anlatan bir hikâye yazılır.) (6. kazanım)	

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF: 5

SÜRE		ÖĞRENME ALANI: Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler			ÜNİTE: Toplum İçin Çalışanlar				
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER İLE İLGİLİ ETKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER İLE İLGİLİ ETKİLENDİRME	ETKİNLİKLER	ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR	
MART	2.HAFTA	3	1. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir.	İnsan Hakları ve Vatandaşlık (1, 2, 3, 4, 5 – 39, 40, 41) 39. Sivil toplum kavramının önemini kavrar.	Bölgemizi Tanyalım (Doğal afetler ve toplum hayatımıza etkileri ile ilişkilendirilir.)	“Ben Bir Grafikerim” (Bir kurumla ilgili amblem, afiş veya poster tasarlanır.) (1, 2. kazanım) “Film İzliyoruz” (Sivil toplum kuruluşların etkinlikleri ile ilgili filmler izlenir.) (2, 3, 4, 5. kazanım) “Bilinçlendirme Kampanyası” (Katılım bilinci ve toplumsal duyarlılığı geliştirmeye yönelik herhangi bir konu/sorun ile ilgili bilinçlendirme kampanyası düzenlenir.) (4, 5. kazanım)	Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme formu, proje, öğrenci ürün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	[[[Düğün gelecek taceri Sosyalatın]]] [[[Düğün gelecek değr. Değrsm]]] [[[Özellikle eğitim, sağlık ve çevre ile ilgili sivil toplum kuruluşları vurgulanır.	
	3.HAFTA	3	2. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur. 3. Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.	40. Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının yasal olduğunu bilir. 41. Yakın çevresindeki sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin farkında olur.		“Ne Yapabiliriz?” (Seçilen sivil toplum kuruluşunun yapmış olduğu bir etkinlik değerlendirilir.) (3, 4, 5. kazanım) “Bir Gezi Yapalım” (Bir sivil toplum kuruluşuna veya kuruma gezi düzenlenir.) (2, 4. kazanım) “Hayaller Gerçek Oldu” (Farklı iki amatör tiyatro grubunun çalışmalarını değerlendirilerek işbirliği ve sosyal katılımın önemi vurgulanır.) (4, 5. kazanım)			
	4.HAFTA	3	4. Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir.						
	5.HAFTA	3	5. Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmi kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.				“Kaynaklardan Araştıralım” (Dernek, oda, vakıf, örgüt, katılım gibi ünite, geçen kavramlar araştırılır.) (Tüm kazanımlar)		

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF: 5

ÖĞRENME ALANI: Güç, Yönetim ve Toplum			ÜNİTE: Bir Ülke, Bir Bayrak						
SÜRE	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER İLE İLİŞKİLENDİRME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER İLE İLİŞKİLENDİRME	ATATÜRKÇÜ LÜK	ETKİNLİKLER	ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR
NİSAN	1.HAFTA	3	1. Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.	İnsan Hakları ve Vatandaşlık (1- 16); (3-42); (4- 35,36,37); (5-17)	Toplum için Çalışmalar ünitesi (Toplumsal ihtiyaçları ile merkezi ve merkeze bağlı yönetim birimleri ilişkilendirilir.	[1] Atatürkçülük e ilgili konular (5-15); (1-25)	"İnternette Araştırıyoruz" (Merkezi yönetim birimlerinin tanıttığı sitelerden araştırma yapılır.) (1. kazanım)	Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme formu, me formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, kısa cevaplı, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli testler kullanılarak değerlendirilme yapılabilir.	[1] Merkezi yönetim birimleri olarak kaymakamlık ve valilik ele alını. (2. kazanım)
	2.HAFTA	3	2. Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.	Hukuk kurallarının toplumsal yaşamı kolaylaştıran bir değerler sistemi olduğunu kabul eder.	1. kazanım için Matematik dersi "Olasılık" alt öğrenme alanı (3. kazanım)		"Okul Meclisi" (Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisi Projesine uygun olarak meclis oluşturulur.) (3, 4. kazanım)	[1] Devletin temel görevlerinde eğitim, adalet, sağlık ve güvenlik konuları ele alını. (3. kazanım)	
	3.HAFTA	3	3. Merkezi yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir.	Demokrasi ve ilkelinin önemini kavrar.	35. Demokrasi ve ilkelinin önemini kavrar.		"Okul (Sınıf) Sözleşmesi" (Okul kurulumu belirlediği öğrencilerle okuldaki demokratik haklarda ilgili sözleşme hazırlama çalışması yapılır.) (1, 4. kazanım)	[1] Merkezi yönetim birimleri olarak İşleri, Dış İşleri, Milli Eğitim, Sağlık, Adalet, Kültür ve Turizm Bakanlıkları verilerek temel görevleri ele alını.	
	4.HAFTA	3	4. Demokratik yönetim birimindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar.	Demokrasi için seçilmiş bir değer taşıdığını takdir eder.	36. Demokrasi için insan hakları için seçilmiş bir değer taşıdığını takdir eder.		"Okul (Sınıf) Sözleşmesi" (Okul kurulumu belirlediği öğrencilerle okuldaki demokratik haklarda ilgili sözleşme hazırlama çalışması yapılır.) (1, 4. kazanım)	[1] Doğrudan verilecek beceri: Basılı ve görsel kullanma ve değerlendirme (5N 1K Formülü)	
MAYIS	1.HAFTA	3	5. Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık değerlerine değer verir.	Rehberlik ve Psikolojik Danışma (1-5)	37. Demokrasi temelinde özgürlük ve eşitliğe dayandığını bilir.		"Mehmet Akif Ersoy Evi Gezisi" (Atatürk Marşı'nın yazarı Mehmet Akif Ersoy'un evine gezi yapılır.) (5. kazanım)	[1] Doğrudan verilecek değer: Adil olma, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı kaynakları (gazete, televizyon vb.)	

İLKÖĞRETİM OKULU SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANI

SINIF: 5

SÜRE			ÖĞRENME ALANI: Küresel Bağlantılar					ÜNİTE: Hepimizin Dünyası			
AY	HAFTA	SAAT	KAZANIMLAR	ARA DİSİPLİNLER İLE İLİŞKİLENDİRİME	DERS İÇİ VE DİĞER DERSLER İLE İLİŞKİLENDİRİME	ATATÜRKÇÜLÜK	ETKİNLİKLER	ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME	AÇIKLAMALAR		
MAYIS	1. HAFTA	3	1. Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.		☐ 3. kazanım için Türkçe dersi "Konuşma" öğrenme alanı, Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Konuşma. (2.kazanım)	[1] Atatürkçülükte ilgili konular (1,2,3,4,5,6-10)	☒ "Film İzliyoruz" (Çocuk filmleri ya da turizmle ilgili belgesel filmler izlenir.) (1, 6. kazanım) ☒ "Eğyanın Yolculuğu" (Öğrenci tarafından kullanılan herhangi bir eşyanın üretildiği yerden bize ulaşana kadar geçen öyküsünü anlatan bir metin hazırlanır). (2, 3. kazanım) ☒ "Harikalar Diyarı" (Çeşitli malzemeler kullanılarak dünya ortak mirasına ait nesnelerin maketleri yapılır.) (4,5. kazanım) ☒ "Minar Sinan'ın Eserlerini Tanıyoruz" (Ortak mirasımızdan tarihî eserleri tanıtmak amacıyla bir gezi düzenlenir.) (4, 5. kazanım) ☒ "Sanal Alan Gezisi" (İnternette ortak miras konulu sanal alan gezisi yapılır.) (5. kazanım)	Bu üniteye, gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje hazırlama, çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirmeli testler, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), tutum ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	[1] Çocuk klasikleri, çizgi filmler, sinema, spor, müzik, bilgisayar oyunları vb. konulardan örnekler seçilerek eleştirel düşünme etkinlikleri yapılır. (1. kazanım) [1] Ortak miras öğelerinden somut olanlar ele alınır. (4. kazanım) [1] Doğrudan verilecek beceri: Olgu ve düşünceleri ayırt etme [1] Doğrudan verilecek değer: Tarihî mirasa duyarlılık		
	2. HAFTA	3	2. Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.								
	3. HAFTA	3	3. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.		☒ Ürettiklerimiz (Çevremizdeki ekonomik faaliyetler konusuna ilişkilendirilir.) ☒ Adım Adım Türkiye (Ülkemizin kültürel özellikleri ortak miras ve turizm konusu ile ilişkilendirilir.)						
	4. HAFTA	3	4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.								
HAZİRAN	1. HAFTA	3	5. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.								
	2. HAFTA	3	6. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir.								

Hazırlayanlar: Dr. Sevim CAN - Şerafettin ARIDİL

2004 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMININ GENEL HEDEFLERİ

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin, ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekanlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel referans kabul ederek bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekanlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

ÖZGEÇMİŞ

EĞİTİM

- Temmuz 1998-Eylül 1995 Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müzecilik Yüksek Lisans Programı
- Haziran 1995-Eylül 1991 İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı
Sanat Tarihi Lisans Programı

İŞ DENEYİMİ

- Devam Ediyor- Aralık 1996 Araştırma Görevlisi
Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

YAYIN

“Cultural Education Through Museums. A Pilot Project for Istanbul Through the Ages Section in Istanbul Archaeological Museums”, *INSEA on Bridge 7th European Regional Congress Istanbul Capodocia Turkey, July 1-6*, Edit. Vedat Özsoy and Olcay Kirişoğlu, pp. 34-37.

“İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu İstanbul Sergi Salonu İçin Eğitim Programı Oluşturmak”. 7. *Müzecilik Semineri (20-22 Ekim 2004)*. İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, s. 129-132.

Eğitim Ortamı Olarak Müzeler, ed.. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Ana Bilim Dalı, 2003.

Müzelerde Koleksiyon Oluşturma ve Geliştirme (Yayına Hazırlama). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Ana Bilim Dalı, 2002.

“Müze Ortamında Öğrenme ve Drama”, *Müze Pedagojisi-Türkiye 3. Drama Liderleri Buluşması ve Ulusal Drama Semineri (22-24 Haziran 2001)*. Ankara: 2002. s.29-32.

“Müzelerin Sosyal Bilimler Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması ve Okul-Müze İşbirliği”. *Sosyal Bilimler Öğretiminde Alternatif Teknik ve Yöntemler. Sosyal Bilimler Sempozyumu (24 Mart 2001)*. İstanbul: Eyüboğlu Eğitim Kurumları Yay. No:4, 2001. s.116-123.

“Okul İçinde Kurulan Müze: Kabataş Erkek Lisesi Okul-Müze’si”. *İstanbul-Üç Aylık Dergi, Tarih Vakfı Yayınları*, Temmuz 1998, S. 26, s. 116-120.